

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Psike İstanbul Psikanaliz Kitaplığı

Uluslararası Psikanaliz Yıllığı **2015**

Psikanaliz Eğitimi ve Sonrası

The International Journal of Psychoanalysis
Turkish Annual

PSİKANALİZ EĞİTİMİ VE SONRASI

ULUSLARARASI PSİKANALİZ YILLIĞI 2015

PSİKANALİZ EĞİTİMİ VE SONRASI

ULUSLARARASI PSİKANALİZ YILLIĞI 2015

THE INTERNATIONAL JOURNAL OF PSYCHOANALYSIS'TE 2014 YILINDA YAYIMLANMIŞ METİNLERDEN YAPILAN SEÇKİNİN TÜRKÇE ÇEVİRİSİDİR.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI 517

PSİKE İSTANBUL PSİKANALİZ KİTAPLIĞI

ULUSLARARASI PSİKANALİZ YILLIKLARI 1

ISBN 978-605-399-405-3

ULUSLARARASI PSİKANALİZ YILLIKLARI DİZİSİ, THE INTERNATIONAL JOURNAL OF PSYCHOANALYSIS ULUSLARARASI YILLIKLARI (THE IJP ANNUALS), İSTANBUL PSİKANALİZ EĞİTİM, ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME DERNEĞİ (PSİKE İSTANBUL) VE İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI İŞBİRLİĞİ İLE YAYINLANMAKTADIR.

1. BASKI İSTANBUL, AĞUSTOS 2015

© BİLGİ İLETİŞİM GRUBU YAYINCILIK MÜZİK YAPIM VE HABER AJANSI LTD. ŞTİ.

YAZIŞMA ADRESİ: İNÖNÜ CADDESİ, NO: 43/A KUŞTEPE ŞİŞLİ 34387 İSTANBUL
TELEFON: 0212 311 64 63 – 311 61 34 / FAKS: 0212 297 63 14 • SERTİFİKA NO: 11237

www.bilgiyay.com

E-POSTA yayin@bilgiyay.com

DAĞITIM dagitim@bilgiyay.com

YILLIK YAYIN KURULU

EDİTÖR NİLÜFER ERDEM

YARDIMCI EDİTÖRLER ASLI DAY, MELİS TANIK SIVRI

KOORDİNATÖR ŞEYDA SUNAR POSTACI

ÜYELER BELLA HABİP, NİLGÜN TAŞKINTUNA

DİZİ EDİTÖRÜ M. İŞİL ERTÜZÜN

YAYINA HAZIRLAYAN CEM TÜZÜN

TASARIM MEHMET ULUSEL

DİZGİ VE UYGULAMA MARATON DİZGİEVİ • www.dizgievi.com

DİZİN BELGİN ÇINAR

BASKI VE ÇILT MEGA BASIM YAYIN SAN. VE TİC. A.Ş.

ÇİHANGİR MAH. GÜVERCİN CAD. NO: 3/1 BAHA İŞ MERKEZİ, A BLOK KAT 2 AVCILAR İSTANBUL

TELEFON: 0212 412 17 00 / FAKS: 0212 422 11 51 • SERTİFİKA NO: 12026

Istanbul Bilgi University Library Cataloging-in-Publication Data

A catalog record for this book is available from the Istanbul Bilgi University Library

Psikanaliz eğitimi ve sonrası: uluslararası psikanaliz yıllığı 2015 =

The international journal of psychoanalysis Turkish annual / Türkçe yıllıklar editörü NİLÜFER ERDEM.

282 pages; 16x23 cm.

Includes bibliographical references and index.

ISBN 978-605-399-405-3

1. Psychoanalysis. 2. Psychoanalysis - Periodicals. I. Erdem, NİLÜFER. II. Title

BF173.A2 U48 2015 Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

PSİKE İSTANBUL PSİKANALİZ KİTAPLIĞI ULUSLARARASI PSİKANALİZ YILLIKLARI

PSİKANALİZ EĞİTİMİ VE SONRASI ULUSLARARASI PSİKANALİZ YILLIĞI 2015

THE INTERNATIONAL JOURNAL OF PSYCHOANALYSIS TURKISH ANNUAL

Yıllık Yayın Kurulu

EDİTÖR NİLÜFER ERDEM

YARDIMCI EDİTÖRLER ASLI DAY - MELİS TANIK SIVRI

KOORDİNATÖR ŞEYDA SUNAR POSTACI

ÜYELER BELLA HABİP, NİLGÜN TAŞKINTUNA

THE INTERNATIONAL JOURNAL OF PSYCHOANALYSIS
SIGMUND FREUD YÖNETİMİNDE ERNEST JONES TARAFINDAN KURULMUŞTUR.

THE INTERNATIONAL JOURNAL OF PSYCHOANALYSIS
BAŞ EDİTÖR DANA BIRKSTED-BREEN

THE INTERNATIONAL JOURNAL OF PSYCHOANALYSIS YENİ YILLIKLARI
BAŞ EDİTÖR ANGELA MAUSS-HANKE

AVRUPA PSİKANALİZ YILLIKLARI

ALMANCA: AUSGEWÄHLTE BEITRÄGE AUS DEM INTERNATIONAL JOURNAL OF PSYCHOANALYSIS

FRANSIZCA: L'ANNÉE PSYCHANALYTIQUE INTERNATIONALE

İTALYANCA: ANNATA PSICOANALITICA INTERNAZIONALE

RUSÇA: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ПСИХОАНАЛИТИЧЕСКИЙ ЕЖЕГОДНИК

TÜRKÇE: ULUSLARARASI PSİKANALİZ YILLIĞI

YUNANCA: Ετησια ελληνική έκδοση / GREEK ANNUAL - INTERNATIONAL JOURNAL OF PSYCHOANALYSIS

LATİN AMERİKA PSİKANALİZ YILLIKLARI

İSPANYOLCA: LIBRO ANUAL DE PSICOANÁLISIS

PORTEKİZCE: LIVRO ANUAL DE PSYCOANÁLISIS

TÜRKÇE YILLIKLAR

EDİTÖR NİLÜFER ERDEM

2009-2013 SAYILARI EDİTÖRÜ BELLA HABİP

www.annualsofpsychoanalysis.com

www.psikanalizyilligi.com

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

İçindekiler

vii Yazarlar ve Yayın Kurulu

xi Sunuş

NİLÖFER ERDEM

- 1** 1 İlk Görüşmede Analistin Kaygıları:
Analitik Duruşa Karşı Engeller
METTE MØLLER
- 23** 2 İlk Görüşmelerdeki Süreç Yönelimli Psikanaliz Çalışması
ve Açılış Sahnesinin Önemi
PETER WEGNER
- 45** 3 Analistin Bedeni ve Psikanalitik Çerçeve: Cisimleşmiş
Çerçeve ve Sembiyotik Aktarım Üstüne Düşünceler
ALESSANDRA LEMMA
- 69** 4 Editöre Mektup: Psikanalist Hangi Yaşta Emekli Olmalı?
DANIELLE QUINODOZ
- 75** 5 Editöre Mektup: Danielle Quinodoz'ya Yanıt
JOSEPH SCHACHTER
- 77** 6 Editöre Mektup: Joseph Schachter'in Yorumlarına Yanıt
DANIELLE QUINODOZ
- 79** 7 Paul-Claude Racamier'nin "Narsisist Sapkınlık Üzerine"
Adlı Makalesine Giriş
PAUL DENIS
- 81** 8 Narsisist Sapkınlık Üzerine
PAUL-CLAUDE RACAMIER
- 99** 9 Sapkın İlişkilende Gizli İttifaka Sevk Etme:
Ölüm Kaygısını Kamufle Eden Sapkın Canlandırma ve
Bastiyonlar
JAIME P. NOS
- 127** 10 Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB):
Bir Duygulanım İşleme ve Düşünce Bozukluğu mu?
MICHAEL GÜNTHER

- 157 11** Çöküş Korkusu ve Yaşanmamış Hayat
THOMAS H. OGDEN
- 179 12** Winnicott'ta Baba İşlevi: Psikanalitik Çerçeve
HAYDÉE FAIMBERG
- 193 13** Aile Sırları ve -K Üzerine
YARIV ORGAD
- 217 14** Ölenin Yasını Tutmak, Kaybolanın Yasını Tutmak:
Namevcut Mevcudiyetin Gizemi
CECILIA TAIANA
- 243** Özgün Makalelerini *The International Journal
of Psychoanalysis*'e (Uluslararası Psikanaliz Dergisi)
Göndermek İsteyenlere Yönergeler
- 247** The International Journal of Psychoanalysis (IJP) 2014
Sayıları Dizini
- 255** Özel Adlar Dizini
- 259** Kavramlar Dizini

YAZARLAR

PAUL DENIS

Psikiyatr, Paris Psikanaliz Cemiyeti eğitim psikanalisti. *Revue française de psychanalyse* eski yayın kurulu başkanıdır. Birçok makale ve kitabın yazarı olan P. Denis'nin kitaplarından bazıları: *Emprise et satisfaction, les deux formants de la pulsion* (Dürtünün İki Biçimlendiricisi: El Koyma ve Doyum), *Rives et dérives du contre-transfert* (Karşıaktarımın Kırılganlıkları ve Sapmaları) ve *De l'exaltation* (Coşkunluk). *Fobiler* isimli kitabı Dost Yayınları tarafından Türkçe yayımlanmıştır. (paul.denis5@wanadoo.fr)

HAYDÉE FAIMBERG

Psikiyatr, Paris Psikanaliz Cemiyeti ve IPA üyesi eğitim ve süpervizyon analisti. IPA Kültür İçi ve Kültürlerarası Psikanalitik Diyalog Konferansı kurucusudur. Avrupa Psikanaliz Federasyonu Klinik Forumu başkanıdır; ayrıca 1993'ten bu yana İngiliz-Fransız Klinik Buluşmalarının eşbaşkanlığını yürütmektedir. 2005'te Haskell Norman Psikanalizde Üstün Başarı ödülünü almıştır. "Dinlemeyi dinlemek" kavramı psikanalize yaptığı önemli katkılardandır. Uluslararası dergilerde yayımlanmış çok sayıda makalesi vardır. *Telescoping of Generations* (Nesillerin İç İçte Geçmesi) adlı kitabıyla 2013'te Sigourney Ödülünü almıştır.

MICHAEL GÜNTER

Psikiyatr, Alman Psikanaliz Cemiyeti DPV ve IPA üyesi eğitim analisti. Çocuk ve ergen psikiyatrisi ve psikoterapisi profesörü ve Stuttgart Hastanesi Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi ve Psikoterapisi Kliniği şefidir. *Kinderanalyse* adlı bilimsel derginin baş editörüdür. Ciddi psikosomatik hastalıkları olan çocukların coşkusal uyumu ve erken başlangıçlı psikoz üzerine çalışmaları vardır. Çok sayıda yayınından biri: *Playing the Unconscious. Psychoanalytic interviews with children using Winnicott's Squiggle technique*. (Tübingen Üniversitesi, Osianderstr. 14, D-72076, Tübingen, Almanya/ michael.guenter@med.uni-tuebingen.de)

ALESSANDRA LEMMA

Britanya Psikanaliz Cemiyeti üyesi psikanalist. Portman Kliniği'nde danışman yetişkin psikoterapisti olarak çalışmaktadır. University College London'ın (UCL) psikanaliz biriminde misafir öğretim üyesidir. UCL Psikolojik Müdahaleler Araştırma Merkezi klinik yöneticisidir. Roma Winnicott Enstitüsü, Sapienza Üniversitesi ve "Winnicott Merkezi"nde misafir öğretim üyesidir. Routledge Yayınevi Yeni Psikanaliz Kitaplığı kitap dizisinin editörü, *The International Journal of Psychoanalysis* bölge editörlerinden biridir. Uzmanlık alanı transseksüellerdir. Psikanaliz, beden ve travma üstüne pek çok yayını vardır. (alemma@mac.com)

METTE MØLLER

Danimarka Psikanaliz Cemiyeti üyesi eğitim analisti. Serbest çalışmaktadır. Danimarka Psikanaliz Cemiyeti psikanalitik konsültasyon biriminin eski başkanıdır.

JAIME P. NOS

Psikiyatr, Amerikan Psikanaliz Derneği (New York) ve İspanya Psikanaliz Cemiyeti (Barcelona) üyesi psikanalist. Columbia Üniversitesi'nde psikiyatri profesörü ve Inwood Hastanesinde klinik direktör olarak çalışmıştır. 1989'dan bu yana Barcelona'da çalışmaktadır. Uzmanlık alanı olan sınır kişilik bozuklukları; rüyaların işlevleri; narsisizm ve maçoçluk; yaratıcılık ve psikanaliz; Amerikan psikanaliz tarihi; sapkın ilişkilene işlevleri; yetişkin hastalarda kapsüle alıcı savunmacı örgütlenmeler konularında çok sayıda yayını vardır. (Rambla de Catalunya 106, Barcelona, 08008, İspanya / 12875jnl@comb.es)

THOMAS H. OGDEN

Psikiyatr, Kuzey Kaliforniya Psikanaliz Enstitüsü'ne bağlı eğitim ve süpervizyon analisti. *The International Journal of Psychoanalysis* ve pek çok psikanaliz dergisinin yayın kurulu üyeliğini yapmıştır. "Analitik üçüncü", "analistin hayallemesi", "özelliklerarası" gibi kavramlara yeni boyutlar kazandıran, çok sayıda ödülü ve yayını bulunan Ogden'in Türkçe Yıllıklarda yayınlanmış makaleleri: "Susan Isaacs'ı Okumak: Kökten Gözden Geçirilmiş Bir Düşünme Kuramına Doğru" (2012), "Fairbairn Neden Okunmalı?" (2011), "Psikanalist Olmak Üzerine" (2010). (306 Laurel Street, San Francisco, CA 94118, USA / thomas.ogdenmd@gmail.com)

YARIV ORGAD

Disiplinlerarası çalışan bir araştırmacıdır. Ben Gurion Üniversitesi'nde, Psikanaliz ve Kültürel Psikoloji alanında yüksek lisans çalışması yapmaktadır. Erken dönem eğitimi alanında ders vermekte ve pedagojik öğretmenlik yapmaktadır. Yuva çocuklarının rüyalarında simetrinin anlamıyla ilgili makalesi "Children's Dreams: A Novel Interpretation" (Y. Neuman'la birlikte) basım aşamasındadır. Aile sırlarını psikanaliz, semiyotik ve kültürel psikolojiyi birleştiren bir bakış açısıyla araştırmaktadır. (Ben-Gurion Üniversitesi, Negev, Beer-Sheva, İsrail 84105/ yarivo@post.bgu.ac.il)

DANIELLE QUINODOZ

Psikolog, İsviçre Psikanaliz Cemiyeti ve IPA üyesi eğitim analisti. On yıl boyunca Cenevre Geriatri Hastanesi'nde, yaşlı hastalara psikoterapi seminerleri vermiştir. Çoğu *The International Journal of Psychoanalysis* ve *Revue française de psychanalyse*'de yayımlanmış çok sayıda makalenin yazarıdır. İngilizceye de çevrilmiş üç kitabı vardır: *Le vertige, entre angoisse et plaisir* (1994), *Des mots qui touchent* (2002) ve *Vieillir une découverte* (2008). Psike İstanbul derneği psikanalist adaylarının eğitimcileri arasında yer almıştır. Danielle Quinodoz 8 Nisan 2015 tarihinde, Yılığımız yayına hazırlandığı sırada vefat etmiştir.

PAUL-CLAUDE RACAMIER

1924-1996 yılları arasında yaşamış ünlü Fransız psikiyatr ve psikanalist. Yapıtları özellikle köklere verdiği önem ve psikozları tetikleyen unsurlar etrafındadır. Kurumsal psikanalizin Fransa'daki başlatıcılarından. Belli başlı yapıtları: *Le génie des origines (Köklerin Dehası)*, 1992), *Les Schizophrènes (Şizofrenler)*, 1990), *L'inceste et l'incestuel, (Ensest ve Ensestsi)*, 1995), *Le Psychanalyste sans divan (Divansız Psikanalist)*, 1993), *Antoedipe et ses*

destins (Oidipus Ötesi ve Aldığı Biçimler, 1989), Les perversions narcissiques (Narsisist Sapkınlıklar).

JOSEPH SCHACHTER

Psikanalist, Pittsburg Psikanaliz Enstitüsü'ne bağlı eğitim ve süpervizyon analisti. Klinik psikoloji eğitiminin ardından 1948'de Harvard Üniversitesi'nden doktora derecesini almış (Toplumsal İlişkiler), 1952'de New York Üniversitesi Bellevue Tıp Fakültesi'nden mezun olmuştur. Hakemli dergilerde yayımlanmış, ilk isim olduğu veya yazarları arasında bulunduğu, altmıştan fazla makalesi vardır. Yazarı olduğu veya yazarları arasında bulunduğu yayımlanmış beş kitabı vardır. IPA'nın Araştırma Önerileri ve Sonuçlarını Değerlendirme Komitesi'nin eski başkanıdır. (160 West 66th Street, New York, NY 10023, ABD/ jschachter22@gmail.com)

CECILIA TAIANA

Psikoterapist; Kanada Carleton Üniversitesi Sosyal Hizmetler Fakültesi'nde doçent ve Buenos Aires Üniversitesi Tıp Enstitüsü onursal üyesidir. 1985'ten bu yana ruhsal travma üstüne çalışmaktadır. 1988'de Ottawa'da savaş travması ve işkenceden hayatta kalanlara yardım amacıyla uygulayıcı ve gönüllülerden oluşan ilk komiteyi kurmuştur. *Confession and its Twin, Torture: Re-thinking the Therapeutic Alliance* (1995) başlıklı kitabın yazarıdır. Bu derlemedeki "Ölenin Yasını Tutmak..." makalesiyle 2014 Dr. Douglas Levin Ödülünü almıştır. (33 Elmdale Avenue, K1M 1A1, Ottawa, Ontario, Kanada/ cecilia_taiana@carleton.ca)

PETER WEGNER

Psikolog, Alman Psikanaliz Cemiyeti'ne bağlı eğitim ve süpervizyon analisti. Tübingen'de (Almanya) serbest çalışmaktadır. Avrupa Psikanaliz Federasyonu'nun 2006-2012 yılları arasındaki başkan yardımcısı ve başkanıdır. Çalışmaları açılış sahnesi, ilk görüşmeler ve psikanalizi başlatmak, sessizlik ve serbest çağrışım, zamansızlık ve gerçeklik, aktarım ve karşıaktarımın önceliği, canlandırma ve performans, psikanaliz çalışmasının üç biçimi ve belirsizlik konularına odaklanmaktadır. (Metinlere ulaşmak için: www.drpeterwegner.de) (Pfalzhaldenweg 16, D-72070 Tübingen / wegner@t-online.de)

YAYIN KURULU

NİLÜFER ERDEM

Psike İstanbul ve Uluslararası Psikanaliz Birliği (IPA) üyesi psikanalisttir. Psike İstanbul psikanalist adaylarının IPA'ya bağlı eğitim programında eğitimcidir. İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde klinik süpervizördür. *Baba İşlevi; Sinema ve Psikanaliz: Filmler ve Bilinçdışı; Düşler, Düşlemler ve Masallar; Freud Konuşmaları ve Cinsiyetli Olmak* başlıklı kitaplarda makaleleri vardır. "La pièce vide" başlıklı makalesi *Revue française de psychanalyse*'de yayımlanmıştır (2006). Uçarcın XI Semineri Psikanalizin Dönte Temel Kavramı'nın (Metis) çevirisiyle İstanbul Psikanaliz Derneği 2014 Çeviri Ödülünü almıştır.

ASLI DAY

Klinik psikolog, Psike İstanbul ve Uluslararası Psikanaliz Birliği (IPA) üyesi psikanalisttir. Psike İstanbul Yönetim Kurulu üyesidir. 2009 yılından bu yana Türkçe Yıllıklar Yayın Kurulu üyesidir. Lisans eğitimini Ege Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde dereceyle bitirmiş, klinik psikoloji uzmanlığını da aynı üniversitede tamamlamıştır. *Öteki Peygamberler* (2001) kitabının çevirmenidir. Psikoloji ve psikanaliz alanında çeşitli makale çevirileri vardır. *Psikanalitik Psikoterapiler, Temel Kavramlar, Kuramlar ve Yöntemler* (2011, Türkiye Psikiyatri Derneği) kitabında "William Ronald Dodds Fairbairn" bölümünün yazarıdır.

MELİS TANIK SİVRİ

Psike İstanbul ve Uluslararası Psikanaliz Birliği (IPA) üyesi psikanalisttir. Psike İstanbul psikanalist adaylarının IPA'ya bağlı programında eğitimcidir. İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde yarı-zamanlı öğretim üyesi ve süpervizördür. *Tefekkür Yakınlıkları'nın* (C. Joannidis) editörü ve bir bölümünün yazarıdır. *Psikanalizin 'Öteki' Yüzü: Heinz Kohut'un* editörlerindendir. *Sinema ve Psikanaliz 2- Kayıp ve Zaman; Baba İşlevi; Düşler, Düşlemler ve Masallar; Freud Konuşmaları*'nda makaleleri vardır. "Frida Kahlo: Aynadan Tuale Aktarılan Sessiz Çığlık" makalesiyle İstanbul Psikanaliz Derneği 2011 Psikanaliz Yazı Ödülünü almıştır.

ŞEYDA SUNAR POSTACI

İstanbul Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık Bölümü'nde lisans, New York Üniversitesi Uygulamalı Psikoloji Bölümü'nde yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Uluslararası Psikanaliz Birliği'ne (IPA) bağlı psikanaliz eğitimini sürdürmektedir. Psike İstanbul üyesidir. Melanie Klein'in *Sevgi, Suçluluk ve Onarım* adlı kitabında ve Uluslararası Psikanaliz Yıllığı 2009, 2010, 2011 ve 2012'de makale çevirileri vardır.

BELLA HABİP

Eğitim psikanalisti ve süpervizörü, Paris Psikanaliz Cemiyeti (SPP) ve Uluslararası Psikanaliz Birliği (IPA) üyesidir. Psike İstanbul kurucu üyesi ve ilk başkanıdır. *The International Journal of Psychoanalysis* (IJP) Avrupa Yayın Kurulu eski üyesidir. İthaki Yayınları Psikanaliz Gündemi dizisi editörlüğünü yapmıştır. *Psikanalizin İçinden ve Kuram ile Klinik Buluşunca* isimli iki kitabı vardır. *Freud Konuşmaları* ve *Cinsiyetli Olmak* isimli kitaplarda ve dergilerde makaleleri mevcuttur. Yurtdışında yayımlanmış makalelerinden en yenisi: "Erotic passion as a desperate cry aimed at the other: Nagisa Oshima's In the realm of the senses" (IJP, 2015).

NİLGÜN TAŞKINTUNA

Psikiyatri profesörü, Psike İstanbul ve Uluslararası Psikanaliz Birliği (IPA) üyesi psikanalisttir. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda uzmanlık eğitimini tamamlamıştır. Chicago Psikanaliz Enstitüsü Psikanalitik Psikoterapiler Uzaktan Eğitim Programı'nı bitirmiştir. Psike İstanbul eski Başkan Yardımcısı ve İlerleme Komitesi Başkanıdır. Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı ve Ankara Çağdaş Psikanalitik Psikoterapiler Derneği Başkanı Yardımcısıdır. Yerli ve yurtdışında yayımlanmış bilimsel makaleleri bulunmaktadır.

Uluslararası Psikanaliz Yıllığı 2015 derlemesiyle sizlere merhaba diyoruz. Psikanaliz eğitimi ülkemizde giderek kök salıyor ve kurumsallaşiyor. Psikanalist olmak dünyanın her yerinde, yıllarca takip edilen kuramsal ve klinik seminerlerle çok uzun zamana yayılan, meşakkatli bir süreç. Öte yandan psikanalist adayı eğitimini tamamlayıp analist olduğunda da sonlanmayıp farklı biçimlerde devam eden bir süreç bu. Psikanalist olmanın sürekli bir içsel çalışmayı içerdiğini ve bunun analist olmanın önemli boyutlarından biri olduğunu gündeme getirmek arzusuyla, Yıllığın bu yedinci sayısını *Psikanaliz Eğitimi ve Sonrası* teması etrafında şekillendirdik.

Bu çerçevede seçtiğimiz ilk makale Danimarkalı psikanalist Mette Møller'in "İlk Görüşmede Analistin Kaygıları: Analitik Duruşa Karşı Engeller" başlığını taşıyan çalışması. Makale Avrupa Psikanaliz Federasyonu (EPF) bünyesinde 2003 yılından bu yana araştırmalar yürüten Psikanalizi Başlatma Çalışma Grubu'nun (PBÇG), Psikanalizi Başlatma Çalıştaylarından topladığı verilere dayanarak kaleme alınmış. Bu yönüyle makale psikanalitik araştırmaların nasıl yürütüldüğüne dair bir örnek de teşkil ediyor. Grubun daimi üyesi olan Møller, on yılı aşkın süredir çalıştaylarda incelenen çok sayıda ilk görüşmenin içeriğini tartışıyor. Makalenin araştırma sorusu, neden daha fazla kişinin psikanaliz tedavisini tercih etmediği üzerine. Psikanaliz eğitimi tamamlayan ve divanda analitik tedavi yapmaya yetkili kılınan analistin, kendisine başvuran kişilere kolayca ve sıklıkla analiz önerdiği düşünülebilir. Oysa verilerin incelenmesi durumun hiç de öyle düşünüldüğü gibi olmadığını,

analistlerin hastalarına divanda analizi önerme konusunda önemli bilinçdışı dirençleri olduğunu ortaya koyuyor. Makalede ele alınan bu içsel dirençler, formal eğitim sonrası analistlerin kendileri üzerinde sürdürmeleri gereken içsel çalışmanın önemini ve boyutlarını ortaya koyuyor.

“İlk Görüşmelerdeki Süreç Yönelimli Psikanaliz Çalışması ve Açılış Sahnesinin Önemi” başlıklı makalede Peter Wegner, analistle hastanın ilk karşılaşmalarında analistin hastayı dinleme biçimine yön veren tutumunu irdeliyor. Møller’e paralel şekilde Wegner de “Eğer ben kendim belirli bir hasta ile tedaviye başlayabileceğimi ve başlamayı da istediğimi bilmezsem hasta nasıl psikanaliz sürecine girer?” sorusunu ortaya atıyor. Bu sorunun izini süren Wegner, ilk görüşmelerle ilgili bazı kuramsal yaklaşımları ve temel kavramları özetledikten sonra, “açılış sahnesi” olarak adlandırdığı ilk karşılaşmada analist ile müstakbel analizan arasındaki etkileşime odaklanıyor. “Açılış sahnesi”ni analist ile hasta arasındaki etkileşimin tamamı olarak tanımlayan yazar, bu etkileşimin ilk söylenen cümle de dâhil olmak üzere, seans öncesi selamlaşmadan görüşmenin kendisine kadar her şeyi içerdiğini belirtiyor. Wegner kendi adlandırdığı biçimiyle “serbest dalgalanan içgözlem” sayesinde, görüşmelerde bizzat analistin bir “tanı aracı” haline geldiğini vurguluyor ve analistin sadece tanı koyup yorumlarda bulunmasının yetmeyeceğini; aktarım-karşıaktarım etkileşiminde olup bitenlerin bir parçası olarak kendisini de gözlemlemesi gerektiğini hatırlatıyor. Analistin kendini analiz etme yetisi olmazsa her görüşmenin başarısızlık tehdidi altında olacağını belirten Wegner, psikanalizin eğitiminin farklı biçimler altında bireysel bir çalışma olarak hep devam ettiğini, psikanalistlik mesleğinin hiç bitmeyen bir içsel çalışmayı gerekli kıldığını gözler önüne seriyor. Wegner açılış sahnesine dair görüşlerini ve ilk görüşmede analistin kendisinin bir tanı aracı oluşunu psikosomatik ve depresif rahatsızlıkları olan genç bir kadın hastanın ayrıntılı vakasının anlatımıyla örneklendiriyor.

Alessandra Lemma, “Analistin Bedeni ve Psikanalitik Çerçeve: Cisimleşmiş Çerçeve ve Sembiyotik Aktarım Üstüne Düşünceler” başlıklı makalesinde, analistin bedeninin çerçevenin cisimleşmiş bir özelliği olarak kavramlaştırılmasının getireceği katkırı irdeliyor. Özellikle sembiyotik aktarım geliştiren veya analistin bedenindeki en ufak değişikliklere karşı hassas olan hastaları anlamada bu yaklaşımın yardımcı olabileceğini ileri sürüyor. Bu görüşleri yoğun bir sembiyotik aktarımı olan bir kadın hastayla çalışması etrafında anlatan yazar, analizin üçüncü yılında analist saçlarını kestirdiğinde hastanın buna verdiği güçlü tepkiyi ve analistin bedenindeki bu değişimin, analizin dışırasında nasıl dramatik bir değişim yarattığını anlatıyor.

Psikanalist olmak sürekli bir içsel çalışmayla mümkünse yıllar içinde bu çalışma nasıl değişimler geçiriyor? Analist yaşlandığında ne oluyor? Psikanalistlik mesleğinin bir sonu var mı? Olmalı mı? Analist belli bir yaşta emekliye ayrılmalı mı? İsviçreli psikanalist Danielle Quinodoz'nun bu sorulara yanıt arayan iki mektubu ile Joe Schachter'in ona yanıtına bu sayıda yer verdik. Psikanaliz alanında nadiren ele alınan yaşlılık ve yaşlılıkta psikanaliz üzerine önemli çalışmaları olan, bu konuda öncü bir yazar olan Danielle Quinodoz'nun¹ mektupları konuya ışık tutmalarının ötesinde, bir psikanalistin mesleği ve uygulaması üzerine nasıl bir düşünme yöntemi izlediğinin canlı örneğini sunuyor. Danielle Quinodoz ilk mektupta geçtiğimiz yıl İsviçre Psikanaliz Cemiyeti'nde yapılan tartışmalarda ortaya atılan, yaşı ilerleyen analistle ilgili görüşleri kendine özgü duyarlı ve zengin yorumuyla aktarıyor. Psikanalistin aynı anda birçok yaşta olduğunu vurgulayan Quinodoz, analistin, yalnızca düşlemsel yaşını dikkate aldığı takdirde zamanın geçişinden etkilenmiyormuşçasına tehlikeli bir tümgüçlülük duygusuna yenilme riski taşıdığını vurguluyor. Düşünsel ya da coşkusal yetilerinin artık tam anlamıyla hâkimi olmayan analistin, inkâr ve tümgüçlülük tuzağına düşmemek için sadece bireysel çabalarının yeterli olmadığını, kurumsal çerçeve ve kuralların da bu konuda devreye girmesinin önemini vurguluyor. Joe Schachter Danielle Quinodoz'ya verdiği cevapta kendi kurumu ve pratiğinden yola çıkarak yaptığı gözlemlerle yazarın önerilerine katkıda bulunuyor. Son olarak Danielle Quinodoz, Schachter'e yanıtında onun getirdiği kurumsal önerileri tartışıyor.

Bu sayıda odaklandığımız bir başka tema ise “sapkınlık”. Bu konuda iki önemli makaleye yer verdik. Bunlardan ilki Paul-Claude Racamier'nin ilkin 1980'li yılların ortasında yayımlanmış olan ve sapkınlık kavramına yepyeni bir yaklaşım getiren “Narsisist Sapkınlık Üzerine” başlıklı makalesi. Geleneksel olarak cinsel bileşenle nitelenen sapkınlıkların –röntgencilik, teşhircilik, fetişizm– artık yerini zalimlik, zarar verme arzusu ve yıkıcılık içeren davranışlarla tanımlanan bir sapkınlık anlayışına bıraktığı noktada, Racamier'nin narsisist sapkınlık kavramı bu yönde çığır açan makalelerden birini oluşturuyor. Racamier'nin çalışmasına Fransız psikanalist Paul Denis'nin ka-

1 Danielle Quinodoz'nun yaşlılıkla ilgili daha önce Yıllıkta yayımlanmış kapsamlı bir metni için bkz: “Yaşlanmak: Bir Psikanalistin Bakış Açısı”, ed. B. Habip, çev. A. Yazıcı, *Uluslararası Psikanaliz Yıllığı* 2009, s. 119-139, İstanbul: Yapı Kredi Yayıncılık (ya da online Türkçe metin için bkz. PEP-WEB). Yazarın Türkçe yayımlanmış diğer makaleleri: “İlgidiş Olma Kaygısının Kadıncası”, *Kadınlık Yeniden İçinde*, ed. B. Habip, çev. Y. Aksu, 2003, s. 235-252, İstanbul: İthaki; *Psikanalitik Çerçevenin Kapsama İşlevi, Psikanalitik Bakışlar II: Psikanalitik Çerçeve* içinde, ed. N. Erdem, çev. C. Altunbaş, 2007, s. 89-104, İstanbul: PPPD Yayını.

leme aldığı Paul-Claude Racamier'nin "Narsisist Sapkınlık Üzerine" Adlı Makalesine Giriş metni eşlik ediyor.

Sapkınlık konulu bir diğer makale de İspanyol asıllı Amerikalı analist Jaime P. Nos'un "Sapkın İlişkilendirilmede Gizli İttifaka Sevk Etme: Ölüm Kaygısını Kamufle Eden Sapkın Canlandırma ve Bastıyonlar" başlıklı çalışması. Nos sapkın ilişkilendirilmenin klinikteki önemli işlevlerinden birine değiniyor. Analizanın, analitik çalışmaya karşı, analistle "sapkın bir anlaşma" oluşturma yönünde bilinçdışı bir çaba içinde olduğunu vurguluyor. Analisti analizanın suç ortağı yapan bu sessiz ve kronik ittifakın yol açtığı ve analisti de içine dâhil ettiği canlandırmaları ve eyleme dökmeleri inceliyor. Bu konuda geniş bir literatür taramasına yer veren Nos'un makalesi uzun, ayrıntılı ve çok etkili bir vaka örneğiyle destekleniyor. Bu makale aynı zamanda, analistin özel yaşantısını ve öznel büyük bir acısını analiz sürecine nasıl dahil ettiğini gösteren vaka örneğiyle, bu sayının ana temasını oluşturan analistin içsel çalışmasına dair makaleler arasında yerini alıyor.

Çocuk ve ergen psikanaliziyle ilgili olarak seçtiğimiz makale, günümüzde çocuk ve ergenlerde en sık tanısı konan rahatsızlık olan Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğunu (DEHB) ele alıyor. Alman psikanalist Michael Günter "Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB): Bir Duygulanım İşleme ve Düşünce Bozukluğu mu?" başlıklı makalede karmaşık bir sendrom olan DEHB'yi psikanalitik bakış açısıyla yeniden gözden geçirmeyi öneriyor. Bion'un alfa işlevi kavramını merkeze alan yazar, alfa işlevindeki yetersizliğin, yani düşünce, duygulanım ve coşkuları işlemekteki eksikliğin DEHB'de önemli rolü olduğunu ve bu eksikliğin nesne ilişkilerini çıkmaza sokan sonuçlar yarattığını ileri sürüyor. DEHB'yi bu yetersizliğin telafisi için geliştirilen semptomlar olarak değerlendirmeyi öneriyor. Sadece bilgisayar oyunları oynayabilen, ötekiyle hiçbir şekilde iletişim kuramayan 9 yaşındaki Lukas'ın ayrıntılı vaka örneğinin verildiği makale, bizde de çokça konan DEHB tanısıyla çalışan terapist ve analistlerin ilgiyle okuyacakları zengin bir çalışma.

Yılığın önceki sayılarında önemli çağdaş yazarlardan Thomas H. Ogden'in ünlü psikanaliz kuramcılarının yapıtlarını incelediği seriden iki makaleyi Türkçeleştirmiştik: "Fairbairn Neden Okunmalı?" (2011)² ve Susan Isaacs'ı Okumak: Kökten Gözden Geçirilmiş Bir Düşünme Kuramına Doğru" (2012).³

2 "Fairbairn Neden Okunmalı?", ed. B. Habip, çev. A. Day, *Uluslararası Psikanaliz Yıllığı 2011*, s. 87-104, İstanbul: Sel Yayıncılık (ya da online Türkçe metin için bkz. PEP-WEB).

3 "Susan Isaacs'ı Okumak: Kökten Gözden Geçirilmiş Bir Düşünme Kuramına Doğru", ed. B. Habip, çev. N. Erdem, *Uluslararası Psikanaliz Yıllığı 2012*, s. 53-70, İstanbul: Sel Yayıncılık (ya da online Türkçe metin için bkz. PEP-WEB).

Bu sayıda serinin en yeni makalesi olan “Çöküş Korkusu ve Yaşanmamış Hayat” başlıklı metne yer verdik. Ogden bu çalışmada Donald W. Winnicott’un günümüzde pek çok kuramcıya esin kaynağı olan “Çöküş Korkusu” (*Fear of Breakdown*) makalesini ele alıyor. Winnicott’un, yayımlanmış en son önemli çalışması olan bu metinde, okurdan sadece okur değil o makalenin yazarı da olmasını istediğini vurgulayan Ogden, yazarın bıraktığı boşlukları ve satır aralarını dolduran bir okumaya giriyor. Winnicott’un *Çöküş Korkusu*’nda tartıştığı klinik örnekleri ayrıntılı biçimde yeniden gözden geçiriyor. Bu korkunun psikotik bir kırılmayla ilgili olmadığını vurgulayan Ogden, yazarın düşüncesini daha ileriye götürerek, ilkel ıstırap ve çöküş korkusunun pençesindeki bireyin, yaşamının bir parçasının kendisinden alınmış olduğu hissini taşıdığını, ona kalan yaşamın büyük ölçüde yaşanmamış bir hayat olduğu hissiyle dolu olduğunu ve bu hissin bireye çöküş korkusunun kaynağını bulmada temel bir itici güç sağladığını öne sürüyor.

Haydée Faimberg’in derlemeye dâhil ettiğimiz “Winnicott’ta Baba İşlevi: Psikanalitik Çerçeve” başlıklı makalesi Ogden’in çalışmasıyla birbirini tamamlar nitelikte. Winnicott ile Bleger’in çerçeve kavramlaştırmalarını karşılaştıran Faimberg “baba işlevi” ile “psikanalitik çerçeve” kavramlarını birbirine bağlayan yeni bir yol öne sürüyor.

Her sayıda olduğu gibi bu defa da uygulamalı psikanaliz örneklerine yer verdik. Bunlardan ilki disiplinlerarası çalışmalar yapan İsrailli araştırmacı Yariv Orgad’ın “Aile Sırları ve -K Üzerine” başlıklı çalışması. Orgad, Bion’un -K kavramını semiyotik alanından başka kavramlarla harmanlayarak, psikanalizin önemli konularından biri olan “aile sırları”nın oluşumuna ışık tutuyor. Yorumlarını Mike Leigh’in *Secrets and Lies* (*Sırlar ve Yalanlar*) filminin analizine dayandıran yazar aile sırlarını, “ailenin hakikat üretim alanını hedef alan yıkıcı bir süreç” olarak tanımlıyor.

Uygulamalı psikanaliz alanından diğer örnek ise Arjantinli-Kanadalı psikoterapist Cecilia Taiana’nın “Ölenin Yasını Tutmak, Kaybolanın Yasını Tutmak: Namevcut Mevcudiyetin Gizemi” başlıklı incelemesi. Otuz yılı aşkın süredir ruhsal travma üzerine çalışan Taiana bu makalede, 1970’lerde Arjantin’de askeri diktatörlük tarafından “kaybedilen” binlerce insanın yakınlarının tedavisinde karşılaşılan zorlu yas süreçlerinin özelliklerini irdeliyor. Yorumlarını Laplanche’in *gizemli mesaj* kavramına dayandıran yazar, yas sürecinde, kaybolmuş yakınının kaybolmuş bedeninin yarattığı bir imkânsızlıkla karşı karşıya kalan kişinin deneyimlediği “özel yas süreçleri”ni tanımlıyor. Taiana’nın ele aldığı kayıp yakınlarının mücadelesi ülkemizde güçlükle de ol-

sa aydınlatılmaya çalışılan “faili meçhuller”le ve kaybolmuş yakınlarının izini süren Cumartesi Anneleri’nin mücadelesiyle paralellikler taşıyor. Makale ülkemizin yakın tarihine ve bugününe damgasını vuran bu bireysel ve toplumsal yaranın ruhsal boyutuyla da değerlendirilmesine katkıda bulunacak önemli kavramlaştırmalar ve düşünceler içeriyor. Yıllığın 2012 sayısında Arjantin’deki diktatörlük, “Kirli Savaş” ve Plaza de Mayo anneleriyle ilgili bir çalışma yayımlamıştık: Julia Reinemann’ın “İmgesel ile Gerçek Arasında: Arjantin’deki Yas ve Melankolinin Portre Fotoğrafları” başlıklı incelemesi.⁴ Tiana’nın bu sayıdaki makalesiyle, bu konunun takibini devam ettiriyoruz.

* * *

2015 Yıllığı yayına hazırlandığı sırada, 8 Nisan 2015 tarihinde, bu sayının yazarlarından Danielle Quinodoz’nun vefat haberini aldık. Grenoble (Fransa) doğumlu olan, Paris’te psikoloji okuyan, Cenevre Üniversitesi’nde Jean Piaget ile çalışan Danielle Quinodoz 1960 yılında psikanalist Jean-Michel Quinodoz ile evlenerek İsviçre’ye yerleşmişti. Psikanaliz eğitimini İsviçre Psikanaliz Cemiyeti’ne (SSPsa) bağlı olarak tamamladı, daha sonra SSPsa eğitim analisti oldu. Cenevre’de kendi ofisinde serbest psikanalist olarak çalışmaktaydı. Pek çok önemli makalenin yazarı olan Danielle Quinodoz, *Le Vertige* (Baş Dönmesi) adlı kitabıyla Uluslararası Psikanaliz Birliği (IPA) 1989 Sacerdoti Ödülünü ve 1995 Psikoloji Ödülünü almıştı. Danielle Quinodoz Psike İstanbul derneği eğitim programında seminerler de vermişti. Psikanaliz eğitimini İstanbul’da ya da frankofon bir çerçevede almış Türkiyeli pek çok meslektaşımızın hocası olan değerli psikanalist Danielle Quinodoz’yu sevgi, saygı ve özlemle anıyoruz.

* * *

Bu sayıdan itibaren yayın hayatımıza İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları “Psike İstanbul Psikanaliz Kitaplığı” dizisi içinde devam etmekten dolayı mutluyuz. Psike İstanbul ve İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları’yla bu işbirliğinin, okurlarımızla sadece kitapta değil, farklı tartışma zeminlerinde de bir araya gelme fırsatlarını yaratacak değerli bir bilimsel buluşma olduğuna inanıyoruz.

Yıllığın 2009, 2010, 2011 tarihli ilk üç sayısının tüm makalelerine Türkçe olarak PEP-WEB’den ulaşabileceğinizi hatırlatmak isteriz. 2012,

2013 ve 2014 sayılarındaki makalelerin ise özetlerini PEP'te bulabilirsiniz. Biliyorsunuz Uluslararası Psikanaliz Yıllığının bir blogu var: <http://psikanalizyilligi.com> Bloğumuzdan, Yıllıklardaki makaleler üzerine tartışmaları okuyabilir, duyuruları takip edebilir, yorum ve yazılarınızla siz de katkıda bulunabilirsiniz. Ayrıca Uluslararası Psikanaliz Yıllığıyla ilgili haber ve gelişmeleri Facebook (<https://www.facebook.psikanalizyilligi.com>) ve Twitter (PsikanalizYll) üzerinden takip edebilirsiniz.

Son olarak, hatırlatalım: *The International Journal of Psychoanalysis* tarafından geçen yıl başlatılan *IJP Open* uygulaması devam ediyor. Online bir tartışma platformu olan *IJP Open*'a üye olarak IJP makalelerini henüz yayımlanmadan, akran değerlendirmesi aşamasında okuyup, siz de değerlendirmeye katkıda bulunabilirsiniz. Bununla ilgili ayrıntılı bilgi www.ijp-open.org adresinde yer alıyor.

Uluslararası Psikanaliz Yıllığı 2015 sayısının meslektaşları ve psikanalizle ilgilenenleri verimli bir tartışma ortamında buluşturacağına inanıyoruz.

NİLÜFER ERDEM
Türkçe Yıllıklar Editörü

İlk Görüşmede Analistin Kaygıları: Analitik Duruşa Karşı Engeller

METTE MØLLER

20 Eylül 2013'te yayına kabul edilmiştir.

Özet

Neden daha çok kişi psikanalize girmiyor ve daha çok kişinin girmesini nasıl sağlayabiliriz? sorularına cevap bulabilmek üzere, analistin analizin başlamasını engelleyen kaygılarına dikkat yöneltilmiştir. Makalenin ana odağı, analistlerin, hastanın özelliklerine bakılmaksızın neden psikanalizi başlatmaya karşı dirençli olduklarını nasıl anlamamız gerektiğidir. İki yabancıнын bir araya geldiği öngörüşmeler her iki tarafta da güçlü coşkusall tepkileri harekete geçirir. Bu tepkilerle baş etmenin bir yolu, analist olarak orada var olmak yerine savunmacı şekilde tanı koymak, değerlendirmek ve dışlamaktır. Öngörüşmenin analitik çerçevesi belirsizdir; bu çerçevenin açıklığını ve tahmin edilemezliğini karşılayabilmek için ise sağlam bir analitik işleve ihtiyaç vardır. Kırılgan bir psikanalist kimliği, analistin analiz uygulamasını başlatmaktaki başarısızlığının en önemli nedeni gibi görünmektedir; sağlam bir analiz işlevinin gelişmesi ve sürdürülmesi yıllar alır; o sırada analitik çalışma analistte rahatsız edici coşkusall tepkilere neden olmaya devam eder. Analist kimliğinin hassasiyetinin bir nedeni de, tümgüçlü ve ulaşılması olanaksız analiz ülküsünü besleyen psikanaliz tarihiyle bağlantılıdır. Bu nedenle ikna olmuş bir şekilde analizi önerebilme çabalarının öngörüşme sürecinde başka yönlerle saptığına şaşmamak gerekir. Daha çok analiz hastası olması için, hastalarda analiz edilebilirlik denen özellikleri arayıp durmaktansa, analitik kimliği güçlendirmek üzere içsel engellerle yüzleşmenin daha iyi bir yol olduğu öne sürülmektedir.

Anahtar kelimeler: Değerlendirme, ilk görüşme, öngörüşme, psikanalitik kimlik, ülküleştirme.

İlk görüşmede analistin kaygıları üzerine aşağıda yer alan düşünceler, yazarın Psikanalizi Başlatma Çalışma Grubu'na-PBÇG (Working Party of Initiating Psychoanalysis - WPIP)¹ 2003 yılındaki kuruluşundan itibaren katılımcı oluşuyla doğrudan ilişkilidir. Bu düşünceler, Avrupa Psikanaliz Federasyonu Psikanalizi Başlatma Çalıştayları'ndan (EPF Workshops on Initiating Psychoanalysis) derlenen ilk görüşmelerdeki vaka malzemelerinin PBÇG'de yapılan sistematik incelemelerinden üretilmiştir. Bu araştırmanın ön sonuçları EPF 2010 Bülteni'nde (Reith ve ark., 2010) yayımlanmıştır. PBÇG tarafından editörlüğü üstlenilen ve psikanalizi başlatmak üzerine çeşitli makalelerden oluşan *Psikanalizi Başlatmak, Perspektifler*'de (Reith ve ark., 2011) bazı makaleler ve yorumlar psikanalizi başlatmada analistten kaynaklanan dirençler hakkındadır. Bu makalede, hastanın özellikleri ve genelde psikanalize karşı olumsuz tutum hesaba katılmaksızın, psikanalizi başlatmaya karşı analistlerin dirençleri gibi görünen durumları anlamaya odaklanılarak, bu düşünceler derinlemesine işlenecektir.

NEDEN DAHA ÇOK KİŞİ ANALİZE GİRMİYOR VE DAHA ÇOK KİŞİNİN GİRMESİNİ NASIL SAĞLAYABİLİRİZ?

Bunlar PBÇG'nin cevap aradığı asıl sorulardır. Elbette psikanalizin nasıl başlatılacağına ilişkin pek çok boyut ve ele alınabilecek uzun bir konu listesi vardır. Basitleştirilmiş bir bölme yapmak gerekirse şunlara odaklanılabilir: (1) Hastanın özellikleri, (2) hasta ile analist arasındaki etkileşimin özellikleri, (3) analistin özellikleri, (4) görüşmenin gerçekleştiği sosyo-kültürel bağlam.

Hastanın özellikleri açısından, analizan adayının analiz edilebilirliğini belirleyen belirli kıstaslar oluşturmanın mümkün olduğu fikrini savunmayı sürdüremeyiz. Levine (2007, 2010) bir analiz sürecinin içinde örtük olarak bulunmakla bu sürecin sonucunu tahmin etmemizi sağlayacak ve analizin tavsiye edilip edilmeyeceğine dair bir sonuca varmak üzere ilk başta kullanılacak hasta özelliklerinin seçilip ayrılmasının ne denli zor olduğunu psikanalizin etkisini ölçen geleneksel çalışmaların ortaya koyduğunu (örneğin Bachrach ve Leaff, 1978; Erle, 1979; Waldhorn, 1960 çalışmalarını kaynak göster-

1 PBÇG'nin hâlihazırda üyeleri: Bernard Reith (İsviçre, Başkan), Penelope Crick (İngiltere), Alain Gibeault (Fransa), Ronny Jaffe (İtalya), Sven Lagerlöf (İsviç), Mette Møller (Danimarka), Elisabeth Skale (Avusturya), Rudi Vermote (Belçika) ve John Botts (Avustralya).

rerek) anlatmıştır. Psikanalizin tek kişilik bir psikolojiden iki kişilik psikolojiye doğru gelişmesi de analitik sürecin işleyip işlemediğini neyin belirlediği algısını değiştirmiştir. Kantrowitz (1993, 1995) analizden iyi sonuç elde etmek için en önemli kıstasın analist ile analizan arasındaki analitik uyum olduğu sonucuna varmıştır.

Caligor ve arkadaşlarının (2009) yakın zamanlardaki bir çalışması ise hem bir hastaya psikanaliz önerilip önerilmeyeceğini önceden kestirmeye yarayan özellikleri tanımlamanın mümkün olmadığını hem de öngörüşmenin sonuçlarının hasta ile analist arasındaki etkileşimde çok daha üstü kapalı ve incelikli etmenlere bağlı olduğunu ortaya koymuştur. Analiz önerip önerme kararı *bazı* temellere dayanarak alınır, ancak hastanın etkenlerini netleştiren yapılandırılmış ölçümler bunlardan biri değildir. Makalede, her bir öngörüşmede kararın, bilinçli kavramsallaştırmaya doğrudan açık olmayan, daha örtük niteliklere göre alındığı ifade edilmiştir. Bu çalışmanın sonuçları aynı zamanda muhtemel hasta ile analist arasındaki ilk görüşmenin ikili doğasına dikkat çeker. Sosyo-kültürel bağlamla ve bunun hasta bulmayı nasıl etkilediğiyle ilgili olarak ise, çevrenin psikanaliz hakkındaki halihazırdaki olumsuz tutumu ile zaman ve para darlığı gibi etkenler sıklıkla hasta yokluğunu açıklamak için kullanılmıştır. Bunlar elbette hesaba katılması gereken zorluklardır ancak şahıs olarak analistin analizi başlatma konusundaki direncini (Ehrlich, 2004) ve enstitü politikasının dışlayıcı tutumunu (Crick, 2011, 2014) gözlerden saklıyor olabilir.

İLK GÖRÜŞME DİNAMİK BİR İKİLİKTİR

Hâkim eğilim olan, psikanalizin tek kişilik psikolojiden iki kişilik psikolojiye kaymasını takiben aktarım-karşıaktarım matrisi ilk görüşmelerde de giderek artan biçimde ana ilgi odağı olmuştur. Bu, hastanın kişisel patolojisi ve yaşam öyküsü hakkında bilgi ve izlenim toplamanın artık yersiz kaçtığı anlamına gelmez; çünkü en nihayetinde analistin o kişiyle analitik çalışmayı başlatabilmek için çıkartmaya çalıştığı resmin önemli bir parçasını oluşturur. Değerlendirme kuşkusuz analizi başlatmanın gerekli bir kısmıdır; analistten ayrı düşünülemez. Bu nedenledir ki, ilk görüşmelerde analistle müstakbel analizan arasındaki etkileşimin niteliği PBÇG tarafından incelenmiş ve ilk karşılaşmada analizi mümkün kılacak yönde neler olup bittiği açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır.

İki kişilik psikolojinin gelişme aşısından, nasıl bir karşılaşma meydana geleceğini etkileyen analiste ait etkenler de olması gerekir. Bunlar, analitik bir

diyalogun başlamasına karşı işleyen etkenler olup,  ng r şmelerin sonucunu etkileyen ve temelde analistin zihninde olan ya da yaratılan tutumlar ya da inançlar, dirençler ya da önyargılar bunlar arasında sayılabilir. Analistte ve/veya psikanaliz kültüründe var olan, analizi başlatmaya yönelik bu engellerin tanımlanması mümkün olursa, bu gerçekten de daha çok hasta bulmaya yardımcı olabilir. *Psychoanalytic Inquiry* dergisi bir cildini analiz hastalarının azlığı konusundaki tartışmaya ayırmış ve Bornstein sons z n  aşağıdaki soru ve cevapla noktalamıştır:

Bütün o psikanaliz hastaları nereye gitti?

– Hiçbir yere gitmediler. Bakan kişinin gözlerinde mevcudiyetlerini sürdürmektedir... (Bornstein, 2000, s. 628)

Bir  ng r şmede analistin esas işi tam anlamıyla analiz etmek veya değerlendirmek olmadığından, akıbetinin ne olacağını kestiremediği ilk temasın dinamiklerine dâhil olabilmek için ilk görüşmenin yarattığı zihinsel baskıya, bu yeni durumun içerdiği risklere ve analistte yarattığı kaygılara yakından bakmak gerekir.

BİR İLK GöRüşME KAYGISI

 ng r şme, iki yabancı arasındaki bir ilk karşılaşma olduğundan analistin işlevine özel bir nitelik katar ve özel bir talep yöneltir. İtalyan analist Racalbutto (2011) ilk görüşmeler hakkındaki makalesinde, analistin nasıl yeni deneyimleri özümseyen, içsel ile dışsal, özne ile nesne arasındaki ve ruhsallık içi bir düzeyde algı/bilinç sistemiyle bilinçdışı arasındaki sınırda belirsiz bir konumda olmaya katlanabilen bir ruhsal işlev üstlenmesi gerektiğini anlatır. Racalbutto analistin  ng r şmedeki durumunun bir kimlik bunalımıyla kıyaslanabileceğini düşünür. (a.g.y., s. 257) Anlamama dönemlerini kapsayabilme ihtiyacı ilk görüşmede özellikle zorlayıcıdır. Avrupa Psikanaliz Birliği (APB) Konferanslarında son on yılda gerçekleştirilen ilk görüşme çalıştaylarından elde edilen deneyim, PB G'nin ilk görüşmeye karşı tutumunu değişirmiştir. Yola çıkılan noktada ilk görüşme nesnel bir değerlendirme yapabileceğimiz yanılısamasının son kalesi olarak görülüyordu. Ancak yıllar içinde  alışma Grubu  yeleri klinik malzemeyle yaptıkları çalışma sonucunda, uygulamada beklenenle daha ilk karşılaşmadan itibaren ortaya güçlü bir aktarım-karşıaktarım alanının çıktığına dair kuramsal kanıyı diğer kıstaslarla bütünleştirmek ve görüşmeyi yapan kişinin sonunda analizi salık verebilmesi için

etkileşim matrisini kapsamaya, kullanmaya ve anlamaya çalışması gerektiğini fark etmek zorunda kalmışlardır. PBÇG'nin *APB Bülteni*'ndeki raporunda şöyle ifade edilmiştir:

İncelediğimiz tüm vakalardan elde ettiğimiz en sağlam bulgu, işler halde gördüğümüzü düşündüğümüz bilinçdışı dinamiklerin beklediğimizden çok daha güçlü olduğuydu. İlk varsayımımızın aksine, hastadaki bilinçdışı çatışmaların duygulanımsal ve temsili türevlerinin yüzeye çıkabilmesi için uğraşan bir analitik çift görmedik, ama o türevlerin derhal, yoğun biçimde aktif olduğunu gördük. [...] Analist ve/veya hasta o sırada farkında olsun olmasın, bilinçdışı aktarım ve karşıaktarım dinamikleri o derecede yoğun ve katılımcılar için (hatta araştırma sürecinde diğerleri için de) o denli denge bozucu olabilir ki, biz bu durumu ifade etmek için Bion'un (1979) iki kişi karşılaştığında ortaya çıkan bilinçdışı coşkusal "fırtına" düşüncesini özellikle uygun bulduk. (Reith ve ark., 2010, s. 70)

İncelediğimiz birçok öngörüşme sürecinde, hastanın ilişkilerindeki ana sorunları gösteren güçlü coşkusal alanın derhal sahneye çıkması gayet iyi ortaya konmuştu. (Reith, 2014) Aşağıdaki vakada analist hastanın mevcudiyetiyle ilgili duygu ve düşüncelerin farkındaydı ve ne tür bir etkileşimin harekete geçtiğine dair de bazı düşüncelere sahipti. Ancak bu etkileşimin dinamikleri daha kesin biçimiyle malzemeye yapılan çalışmalarda, önce vaka sunumuyla ilgili çalıştay tartışmasında, ardından da sonraki PBÇG araştırma tartışmasında berraklaştı.

VAKA ÖRNEĞİ 1 (PBÇG)

Hasta 19 yaşında, duygudurumunda dalgalanmalar ve ilişkilerinde ciddi sorunlar olan genç bir kadındı. Biraz teatral ama her şeyden önce güvensiz bir hali vardı. Kadın analistin kendi tepkisiyle ilgili ilk dikkatini çeken şey, hastanın sık sık kesilen ve bitmemiş cümlelerle duraksayan konuşmasının, onda hastaya karşı çifte değerli duygular uyandırması fakat aynı zamanda da onunla bu konuda bir temas kurma isteği doğurmasıydı. Hasta, ilişkilerinde kabul edilmemeyi beklediğini, kendisini garip ve "uygunsuz" hissettiğini anlattı ve bunlardan dolayı geri çekilmeyi ve teması kesmeyi tercih ettiğini söyledi. Analistin hastanın öyküsünden kulağına çalınanlar, özellikle de ebeveynlerinin sıkıntıları, bunları izleyen boşanmaları ve hastanın birdenbire bıraktığı önceki psikoterapi deneyimiyle ilgili duydukları ona bu hastanın "doğru yeri" bulmasının zor olacağı izlenimini verdi. Anladıklarını hastaya aktardı, bu konuşmalar hastayı bir şekilde rahatlatmış ve aralarında ki ilişkiyi derinleştirmiş gibi göründü. Seansın ilerleyen zamanlarında ana-

list, ebeveynlerinin boşanmasına karşı hastanın çifte değerli duyguları olduğunu ortaya atınca hasta buna daha fazla şey anlatarak karşılık verdi, ancak konuşması yeniden kesik kesik ve aralıklı olmaya başladı. Hasta bunu kendisi fark etti, böylece seans esnasında analist, hastanın yakın ilişkilerde yaşadığı zorlukları görüşmedeki davranışıyla, yani düşüncelerini durdurarak aralarındaki ilişkiyi kesme eğilimiyle ilişkilendirebildi; bunu daha sakin bir havada geçen bir kesit izledi. Aralarındaki temas bir bozulup bir kuru olarak devam etti; seansın sonuna doğru analist, hastanın ötekiindeki reddetme sinyallerini nasıl titizlikle incelediğini fark etti. Hasta ayrıca ilk seansta bulimiya belirtilerinden bahsetmiş ve kendine zarar verme davranışları anlatmıştı. Analist ilk önce bunu, kendine zarar verme davranışlarının çok yaygın olduğu bir vaka gibi düşündü, sonra daha az yıkıcı bir doğası olduğu ortaya çıkınca rahatladı. Analist görüşmeden sonra hastanın anlaşılma ihtiyacının güçlü olduğunu not etmişti. İkinci görüşmeden önce hasta 15 dakika bekletildi. Analistin ilk kanısı hastanın randevu saatinde yanılmış olduğuydu, hasta da bunu kolayca kabul etti. Daha sonra açıklığa kavuştu ki, aslında hatayı yapan analistti. İkinci görüşmedeki temel konu hastanın içtenlikle karşılanıp karşılanmadığıydı. Kırılgan temas hastanın daha sonra analitik tedaviye başlangıç şeklinde de kendini gösterdi. Hasta tedavi için ilk önce başka bir analiste yönlendirilmek istedi, ancak daha sonra öngörüşmeyi yapan analiste geri dönüp, ilerde haftada dört seans tam analize geçmek üzere, haftada üç seansla tedaviye başladı.

Öngörüşme sürecinin şu temel dinamikleri gözler önüne serdiği söylenebilir: Nesne ihtiyacı, aynı anda da ihtiyaç duyulan nesneye karşı saldırganlık, bu nefretten ve nesnenin olası tahrifatından korkma; nesnenin hayatta kalmasının önemi ve bunun yanı sıra bu dinamiklerle karşılaşılacak ülküleştirilmiş bir “doğru yer” arayışı. Analist açıkça bu terimlerle düşünmese de görüşme sırasındaki düşünceleri bu doğrultudaydı. En başından beri hastanın bozuk konuşmasının farkındaydı ve seanslardaki düşünceleri hastanın görülme arzusuna, terk edilme korkusuna ve tekrar tekrar temastan geri çekilmesine dair kendisinin kaydettiklerini yansıtıyordu. Analist ikinci seanstan sonra, hastanın bozuk konuşma ve ilişkiye girme biçiminin saldırgan duygulara karşı güçlü bir savunma olduğunu not etti; her temas şiddetli saldırganlık uyandırma korkusunu akla getiriyordu. Sunumda analist o 15 dakikalık hatasının, hastasının saldırganlığına ve kontrol etme girişimine karşı kendi bilinçdışı cevabı olarak görülebileceğini öne sürdü. Analist hastanın seansa getirdiği, temasa karşı çifte değerlilik duygusunu canlandırmaktaydı, fakat seansta olanlarla temas halinde kalmaya çalıştı ve her ne kadar hastası onun ilk önerisini kabul etmeyip başka bir analist arayışına girmiş olsa da, psikanaliz tedavisi önermeyi ve sonunda hastanın analize başlamasını sağlayabilirdi.

Bu örnekte hastanın zorlukları ne kadar güçlü bir şekilde, derhal ortama yansıtıldığı ve etkileşimde bunun tekrarlandığı açıkça görülmektedir. Aynı

zamanda, analistin kendi konumunu ve tepkilerini kavrayabilmesinin öngörüşmenin anlamlı bir karşılaşma olması için bir önkoşul oluşturmadığını da göstermektedir. Görüldüğü kadarıyla, ilk görüşmenin analitik bir nitelik kazanması açısından ayırt edici özellik analistin baskıya, karmaşaya ve bilmeye karşı koyabilmesi ve aynı zamanda da anlayışa ulaşılabilmesine güven duymasıdır ki bu işlev Bion'un "olumsuz kapasite" olarak adlandırdığı yetiyle bağlantılıdır. Bolognini (2011) analistin eğitiminden ötürü, öngörüşmede kapalı ve bertaraf edici olan "dışbükey" bir tutumunun aksine, alma, erteleme, bekleme, bilmeme yetisiyle ve içsel dönüşümle nitelenen "içbükey" bir tutum alabildiğini ileri sürer. (s. 29)

Yukarıdaki vakada analistin tutumu hastasından zaman zaman çarpıcı biçimde etkilenmeye müsait olması ve buna katlanabilmesi bakımından içbükeydi; bununla baş edebildi ve psikanaliz tedavisi önerisine bağlı kalabildi. Hastasını ve o karşılaşmayı alıcı biçimde dinlemek açısından orada bir analist mevcuttu. Hastasının belirli ilişkisel çatışmalarının içine çekilirken o düşünmeye ve anlamaya çalışmaya devam etti. Bir başka nokta ise, aslında oldukça rahatsız, temasta kalmayı ve sürdürmeyi riske sokan güçlükleri olan bu hastayla analize girişmek konusunda kendi yeteneğine güvenmesinin analist için bilhassa zorlu olmasıdır. Hem çalıştayda hem de PBÇG'de bu hastaya daha ziyade psikoterapi önerecek analistler oldu. Analistin analiz önerisine bağlı kalabilmesinin bir yönü elbette, ciddi anlamdaki yansıtmacı baskıya rağmen, seanslarda hastayla bağlantıda kalabilme becerisiydi. Eşit derecede önemli olduğunu söyleyebileceğim diğer yönü ise analistin bir psikanaliz kliniğinde çalışıyor olmasıdır. Hastasıyla ilgili tepkilerini ve kuşkularını, hastasındaki ve kendindeki çiftedeğerliliğe karşı onu destekleyen meslektaşlarıyla konuştu. İkinci vaka öyküsünde gösterileceği gibi analitik bakımdan daha kırılğan bir kurumsal bağlam analize *başlamama* tercihi konusunda belirleyici olabilir.

Analist için bilinmeyenle yüz yüze gelmek haddinden fazla bunaltıcı olduğunda anlam ve yapı bulma baskısı artar. Seçilmiş bir olguyu aramaya devam etmek zor olur ve bu çaba kolayca aşırı değer yüklenmiş bir düşünceye dönüşebilir. (Britton, 2010) Analitik sürecin temel durumlarından biridir bu. Kolayca hayal edilebileceği gibi, ilk görüşmede görüşmeyi devam ettirmek bile daha zordur çünkü hasta analiste göre yabancıdır, o hastayla daha önce yaşanmış deneyimler yoktur, kurulu bir dış çerçeve de yoktur, öngörmek üzere temel alınacak emniyet hissi veren pek fazla şey bulunmaz.

Kendi eğitim analizim sırasında bir seansta, sonradan benim ilk kontrol vakam olan hastayla yaptığım ilk görüşmeler hakkında konuşuyordum. Hastanın kişiliğinin farklı yönlerini ve onun işlevselliğini nasıl anladığıma dair uzun ve detaylı anlatımım üzerine analistim bana: “Nasıl oluyor da onun hakkında bu kadar şey bilebiliyorsunuz?” diye sordu. O sırada soruyu biraz tuhaf buldum –sesindeki kuşkuyu duyabiliyordum– ve bu bana kendimi biraz rahatsız hissettirse de, değerlendirme yapma becerimi hafife aldığı düşünerek kendimi sakinleştirdim; hatta onun belki bilmiyor olabileceği ama değerlendirme görüşmeleri yapma konusunda uzun bir deneyimim olduğu bilgisini de dillendirdim... Ama yine de sesindeki kuşku öylece asılı kaldı – o kadar ki hâlâ o durumu capcanlı hatırlıyorum.

Analistin sorusundaki imalardan biri benim savunmacı nedenlerle vak-tinden evvel sonuca vardığım olabilir. Baskı altındayken genellikle kaygıyla baş etmek için bilinenden medet umarız; bir aday olarak benim bilgi sahibi olduğum şey de psikopatolojydi. İlk analizanımla ne yapacağıma dair pek az fikrim vardı. Bir aday olarak pek sağlam olmayan analitik işlevimi yansıtan bu örneğe bakıp, analitik işlevi sürdürmekte sorun yaşayanların sadece henüz yeterlik kazanmamış adaylar veya yeni analistler olduğu düşünülmesin. Analist olmak çok karmaşık bir süreçtir ve Ron Britton’ın (2003) işaret ettiği gibi fevkalade uzun sürer, çünkü aynı anda nispeten az sayıda analiz yürütebilirsiniz ve hepsi de yıllarca sürer, bu yüzden devridaim yavaştır. İstikrarlı bir analiz kapasitesine ulaşmazsınız, o istikrara ulaşmaya uğraşır ve bunu yaparken de çoğunlukla analitik işlevi sürdürebilmeye yeterli deneyimi biriktirirsiniz. Bu arada, Britton’a göre, uzatmalı bir otoriteye bağımlılık dönemi vardır ki bu da belirli bir “lider” ya da kurama yapışma riskini artırır ve:

Sonuç olarak aşırı değer yüklenmiş düşüncelerin deneyime sirayet etmesi psikanalizin özel bir sorunudur. (Britton, *a.g.y.*, s. x)

Kişi mezun olduğunda, analist olmak üzere gelişimi henüz başlamıştır. Cherry ve arkadaşları (2009) yeni mezun olmuş bir grup analisti izlemiş ve sadece yarısının analiz uygulamasına giriştiğini bulmuşlardır. Başka psikanaliz cemiyetlerinden meslektaşlarla konuşmalardan elde edilen izlenim de bu yöndedir, yeni mezun pek çok analist kendi cemiyetlerinin etkinliklerinde görünmez olurlar. Mezun olduktan sonraki dönem analitik kimliğin oluşumunda özellikle kırılgan bir dönem olarak görülebilir. Belki de kişi analiz kariyerinin bu döneminde çok fazla kendi başına çalışmış olur ve belki de “Enstitü politikası” yeni mezun analistleri destekleme yönünde biraz kaydırılmalıdır.

Öngörüşmelerdeki zorlukların bu anlatılanlarla ilgisi, ilk görüşmede analitik kimliğin özellikle tehdit altında olabileceğidir. İlk görüşmenin bir şekilde analitik olması gerekir, fakat zaman, para ve çalışma biçimi üzerinde anlaşmış olmak gibi yerleşik analizin daha güvenli olan çerçevesine sahip değildir. Tek analitik çerçeve görüşmeyi yapanın bir analist olmasıdır ve o şekilde de işlev görmesi umulur; analistin içsel bir analitik çerçeveyi muhafaza etmesi gerekir. Bu yüzden, analitik kimliği geliştirmek uzun sürdüğünde, ilk görüşmede bir içsel analitik çerçeveyi muhafaza etme kapasitesi uzunca bir süre çok kırılgan olabilir; bu süre ise bir analistin analitik çalışmayla hayatını kazanmayı beklemesi için fazla uzun bir zaman olabilir.

Daha önce belirtildiği gibi, iki yabancıнын bir araya gelmesi her iki taraf için de dramatiktir ancak analist bir şekilde iki katılımcı arasında en kötü durumda olan olarak görülebilir. Umulan odur ki hasta dinleyen bir kulak bulmuştur; buna karşılık analist daha yalıncıdır ve abartılı bir yansıtmacı güçle kendisine iletileni işlemiden geçirmenin bir yolunu bulmalıdır. Deneyimi hastanın bir psikopatoloji haritası gibi ve gittikçe daha yanıltıcı hale gelen bir kavram olan “analiz edilebilirliğin” bir göstergesi gibi değerlendirip yapılandırma eğilimi anlaşılabilir.

Winnicott, ufuk açıcı “Karşıaktarımda Nefret” (1949) makalesinde analistlerin psikotik ya da çok rahatsız hastalarla analize girişirken sahip olmaları gereken çiftedeğerliliğe açıklama getirir. Winnicott’un düşünceleri, analitik sürecin analistlerce artık benimsenmiş bir parçası olarak kabul edilir. Hastalarımızı sadece sevip yardım etmek istemeyiz, aynı zamanda onlardan nefret edip kurtulmak da isteriz. Öngörüşmelerde tam aynı doğallıkta bir çıkış noktası olarak bu zihniyeti taşımayız. Winnicott o makalesinin başında, psikotik hastaları tedavi edebilmeleri için psikiyatrların nefretlerini kapsama konusunda yardıma ihtiyaç duyduklarını düşündüğünü söyler:

Genel psikiyatrya yardımcı olmak için, psikanalist sadece hasta bireyin duygusal gelişiminin ilkel düzeyleriyle değil, psikiyatryn işini yaparken yaşadığı duygusal yükün doğası üzerine de çalışmalıdır. Biz psikanalistlerin karşıaktarım dediğimiz şeyin psikiyatrlar tarafından da anlaşılması gereklidir. Psikiyatry hastalarını ne kadar sevse de, onlardan nefret etmekten ve korkmaktan kaçınmaz; bunu ne kadar iyi bilirse, nefret ve korku hastalarına karşı davranışlarına o kadar az yön verir olacaktır. (a.g.y., s. 69)

İlk görüşmedeki kimlik bunalımı aynı zamanda analistin farklı mesleki kimlikleri arasındaki çarpışma olarak da görülebilir; hastanın patolojisini

dinlemek temel görev olarak görülmüştür ve odak değiştiği halde hâlâ hasta hakkında, onun öyküsü, nasıl işlev gördüğü ve benzeri hakkında bir şeyler öğrenmek yerinde olacaktır. Winnicott'tan yapılan alıntı azıcık değişiklikle hastanın yarattığı nefretin farkına varması için içsel analistin, içsel psikiyatrya yardım etmesinin ne kadar önemli olduğunu anlamakta kullanılabilir.

İlk görüşmenin analitik bir durum olmadığını düşündürüp analisti yanıltabilecek özellikleri vardır, örneğin çeşitli gerçeklik etkenlerini hesaba katma ihtiyacı ve alınması gereken kararlar gibi. Bu etkenlerle elbette ilgilenilmelidir ancak bunlar savunmacı olarak da kullanılabilirler. Öngörüşmenin özel şartları: Bir şeyin değerlendirilmesi gerekmektedir, bu ilk temastır, kararlar alınmalıdır, hasta bir başkasına yönlendirilebilir vs.; bu gibi konular daha ziyade içinden analitik bir araştırma çıkacak olan özel bir çerçeve olarak görülmelidir. Dolayısıyla ilk görüşmedeki çerçevenin önemli kısmı karar verilemeyen ve net olmayan sorulardır. Her iki katılımcının kaygı düzeyini düşürmek için yapılandırma eğilimi analistin analitik işlevi üstlenmeye karşı direnci olarak görülebilir. Analistin ilk görüşmenin açıklığını kullanabilme becerisi, yeni bir şeyin doğabilmesi için net olmayana sürdürme yetisi olarak görülebilir, bu ise hastaya kendi üzerine yeni biçimlerde düşünebilme imkânı veren yeni bir deneyimdir.

ANALİST OLMA KAYGISI

Hastalara tanı koyma ve onları analiz dışında bırakma dürtüsüne karşı en bilindik fakat aynı zamanda da en tartışmalı eleştirilerden biri Rothstein'dan (1998) gelir. Rothstein'a göre hastaların analize alınmaması, hastanın analitik diyalogun bir parçası olma becerisinin sıkı bir değerlendirmesinden çok, analistin analize karşı önyargısından, analist olma kaygısından ve analitik sürece inancının olmayışından kaynaklanır. Rothstein'ın iddiasında belki de en kışkırtıcı nokta, onun esas aldığı görüşe göre kendisine başvuran her hastanın potansiyel analizan olması ve bunun yanlışlığının ancak bir deneme analiziyle ortaya konabilecek olmasıdır. Onun görüşüne göre, hastaları analize uygun bulmamak analistin o hastaya karşıaktarım tepkisini temsil eder, çünkü o hasta analistin analitik çalışma yetisini fazla zorlayacaktır. İnsan bu somut uygulama konusunda aynı fikirde olmasa da, Rothstein'ın çalışması her analistin kendi içinde hesaplaşması gereken çifte değerliliğe hak ettiği şekilde dikkati çekmektedir. Bunun anlamı ise *ilk görüşmeyle* ilgili emniyetsizlik hissiyle baş etmenin yanı sıra analistin analitik işlevi/fonksiyonuyla ilgili çifte değerlilikle ve kaygılarla da mücadele etmesi gerektiğidir.

Rothstein gibi Ehrlich de (2004, 2010), psikanalist mertebesine ulaşmak için o kadar uğraş vermiş analistlerin sonrasında neden analiz uygulamasına girişmediklerini sorar. Bunun toplumun genel olarak analize karşı tutumundan kaynaklandığı fikri onu ikna etmez, o daha çok analizi çevreleyen yaygın, olumsuz atmosferin söz konusu analist tarafından analizi başlatmaya karşı bir direnci ussallaştırmak için kullanıldığını düşünür. Onun görüşüne göre, analize karşı analistin özünde olan direnç bize, analiz uygulamasının yokluğu hakkında genelde psikanaliz camiasında varsayılandan çok daha fazla şey söyler ve hastanın analiz edilebilirliğine savunmacı biçimde odaklanmak analistlerin analizan bulmaya karşı dirençlerini ifade etmelerinin yaygın bir biçimidir.

Ogden'in (1992) ilk görüşme hakkındaki görüşü, hasta sonradan başkasına yönlendirilecek olsa da olmasa da, görüşmenin mümkün olduğu kadar analitik gerçekleştirilmesidir. Bu söylediği makul ve basit görünmektedir; öyleyse ilk görüşmede analist olmaya sırt çevirmek neden çekici gelir? Rothstein ve Ehrlich'in analistlerin psikanalize karşı önyargıları ve dirençleri olduğu iddiaları nasıl anlaşılmalıdır?

Michael Parsons (2006) analistin analiz sürecine karşıaktarımı olarak adlandırdığı durumu tanımlar, o bunu belirli bir hastaya olan karşıaktarımdan ayıramayacağımız fakat farklı bir durum olarak görür. Analiz sürecine karşıaktarımı, analistin psikanalist olmaya karşı "derin kişisel güdüler"yle ve analitik çalışmanın doğasının "tüm analistlerde meslek hayatları boyunca güçlü içsel tepkiler yaratması"yla ilişkili olarak anlar. (a.g.y., s. 1183)

Daha önce de belirtildiği üzere, APB'nin ilk görüşmeler üzerine çalıştaylarından elde edilen klinik malzemeye dayanarak PBÇG, daha ilk temastan itibaren güçlü bilinçdışı aktarım-karşıaktarım dinamiklerinin iş başında olduğu sonucuna varmıştır. Parsons analitik sürece de karşıaktarım olduğunu ileri sürer. Bunun ilk görüşmede alabileceği şekillerden biri, bilinmezlikle yüzleşmeye karşı bir isteksizlik olarak ortaya çıkabilir ve kişinin kendi patolojisinin bilinmezliğinin bir çeşidi olabilir. Coşkusal olarak yeni bir hastaya daha müsait olmaya karşı bir miktar tereddütte kalmak anlaşılabilir bir durumdur. Süregiden bir analizin içerisindeyken analitik çalışmanın rahatsızlıklarına daha kolay katlanabiliriz. Her bir öngörüşme analistin analitik olarak çalışma kararına karşı bir meydan okuma gibi görülebilir. Bu nedenle öngörüşme, analistin psikanalist olarak kendini güvende hissetmesinin ve inancının sağlam olmasının önemli bir önemi taşıdığı bir durumdur. Analizin ne olduğuna dair bir fikir sahibi olmak şiddetle elzemdir. Psikanalizin sınırındaki bu

işlev kişinin ne sunduğuyla ilgili rahatsız edici bir kuşkunun tekrar uyanmasına yol açabilir; yeni bir hastayla karşılaşmanın en külfetli yanı ise bu etkileşim içerisinde kişinin kendi sorunlarının nasıl tekrar harekete geçeceğinin bilinmez ve öngörülemez olmasıdır.

Bir hastayı analize alıp almama sorusu hastanın belirli özellikleriyle ilişkili değilse, o zaman muhtemelen daha çok hasta ile analistin nasıl bir etkileşime girebileceğiyle ilişkilidir. Elbette bu sadece hastanın sorumluluğu değildir fakat analistin becerisiyle de son derece ilişkili olmalıdır. Hastayı yönlendiren kişi için bu hastayla analitik diyalog içine girmek için gereken analitik beceriye sahip değilim demektense hasta uygun değildi demek daha kolaydır.

Farklı analistler bir şekilde buna benzer görüşler ifade etmişlerdir. Rothstein sadece, kendi analitik çalışma yetisini bozmaması anlamında, kendisi için çok fazla rahatsız edici olmadığını hissettiği hastaları kabul eder. Dantlgraber (2011) “Öznel Psikanaliz Endikasyonu Hakkında Gözlemler” makalesinde, oldukça farklı kavramlarla, olumlu analiz endikasyonunu belirleyen analistin belli bir aktarım-karşıaktarım örüntüsüyle çalışabilme yetisi olduğunu ileri sürer. Tuckett’ın (2011) psikanalizin ortadan kalkabileceği korkusuyla bağlantılandığı üç etmenden biri “hastaların büyük çoğunluğunun analistleri üzerindeki duygusal talepleridir.” (s. 1367) Bu analistler, belli bir hastaya analiz önerilip önerilmemesinin, analistin karşıaktarımla çalışma ve o hastanın kendilerinde harekete geçireceği yönlerle yüzleşme yetisiyle ilgili olduğu görüşünü ifade etmektedirler.

Analiz endikasyonunun bu şekilde yeniden formüle edilmesi, PBÇG’nin ilk görüşmeler üzerine yaklaşık 40 çalıştay gerçekleştirmesi ve bu yolla toplanan ilk görüşme malzemelerinin derinlemesine çalışılması üzerine açıkça ortaya çıkan bir olgu tarafından doğrulanmıştır:

...son derece farklı patolojileri olan, son derece farklı hastalar ve farklı analitik alt gruplardan gelen, son derece farklı analistler öngörüşmelerde birlikte çalışmış ve analiz başlatmışlardır. Bu çalışma psikanaliz önerme temelinin bir vakadan diğerine ne kadar farklılaştığını göstermektedir.

Öngörüşme süreci ve analiz endikasyonu hakkında bu şekilde düşünmenin tüm sonuçlarını idrak etmek zor olabilir. Hastaya özgü analizi imkânsız kılan belirgin özellikler yoksa hatta psikoz, bağımlılık, intihar girişimi öyküsü gibi özellikler bile buna rağmen, o zamanın karar verici etken analistin hangi hastalarla çalışabileceğini düşündüğü olmalıdır. Bu fikir öngörüşme

sürecinde analistin üzerine daha da fazla baskı getirir. Analiz önermediğinde kendini suçlu ve yetersiz hissetme riski hemen oracıktadır.

PBÇG'nin incelediği, hastaya analiz önerilmeyen vakaların pek azında, araştırmanın her adımında bunun en uygun çözüm olduğu üzerinde anlaşmaya varılmıştır. Çoğunlukla analistler ihtilafa düşmüştür, kimilerine göre ya analiz önerilmeli ya da analiz yönünde çalışılmalıdır. Bu tartışmalar, sonucu belirleyen şeyin, adına analiz edilebilirlik denen bir değişmez olmadığı, asıl o analistin hastaya nasıl bir tepki verdiğinin sonucu belirlediği görüşünü desteklemektedir.

VAKA ÖRNEĞİ 2 (PBÇG)

Hasta 40'lı yaşlarda kendi kendini yetiştirmiş, *sonradan görme* bir erkekti. Kadın analistten talep edilen hastayı analize almasıydı ki prensipte bunu yapabiliirdi. Hastanın daha ilk telefonunda analitik eğitim talebiyle kurumsal çerçeve ve çevresel bağlam derhal öne çıktı. Yönlendirme analistin cemi-yetinin çatışmalı olduğu farklı bir analitik grubun lideri tarafından yapılmıştı. Eğitim standartları meselesi bu çatışmanın bir kısmını oluşturuyordu. Hasta kuşkusuz analistin kim olduğunu ve hangi gruba bağlı olduğunu biliyordu. Buna rağmen, istenen temel niteliklere sahip olmadığı halde, kurumlar dışında bir gruba dâhil olduğunu ve hâlihazırda orada eğitimde olduğunu küstahça bildirdi. Karısıyla ilgili sorunları için gelmişti ama aynı zamanda kendisi de analist olmayı planladığı için analiz istiyordu.

Hasta ilk üç görüşmede kendisini çoğunlukla adeta hiçbir sorunu yokmuş gibi sunsa da çok kırılgan bir kimliği olduğu, karmakarışık sadomazoşist ilişkiler içinde yaşadığı ve bilinçli ve bilinçdışı güçlü hasetli tepkileri olduğu analistin gözünde apaçık ortaya çıkmıştı. Analiz ve analistler hakkındaki oldukça küçümseyici yorumlar yapıyordu ve analist kendisini saldırıya uğramış hissediyordu. Sadomazoşist heyecanlarla ilgili sapkın hikâyeler, sınırlı ihlalleri ve ruhsal gerçekliğin inkârının (ruhsal ıstırapın gerçekliği, gerektiği gibi eğitime ve büyüme ihtiyacı vb.) yıkıcı öfke, haset, açgözlülük ve/veya narsisist bir anne figürü tarafından terk edilme gibi dehşet verici meselelere karşı savunma olarak hizmet ettiği izlenimi doğuyordu. Hem analist hem de çalıştay ve daha sonra PBÇG, hastanın bu meselelere karşı olan savunmalarından vazgeçip geçmeyeceği konusunda şüphelerini ifade ettiler. Sanki analize hiç ihtiyacı yokmuş gibi gelmişti; analist narsisist yatırım yapılmış bir nesne olarak görevlendirilmişti – yardım teklifi aşağılanma olarak deneyimlenecekti.

Görüşmeye yapan analistin açmazı, bir yandan bu adamın yardıma ihtiyacı olmasıydı ve belki de yardım istemesinin tek yolu buydu. Diğer yandan ise hastanın kurmazlıkla örülmüş, işleminin kendisinde yarattığı paranoid duygulardan ve öfkeden dolayı bazen kendisini bunalmış ve kısırılmış his-

settiğinin farkındaydı; bu duyguları hastaya yardım edebileceğinden ciddi şekilde ş p e duymasına yol açıyordu. Analiz talebinin kurumsal bağlamı bu çok zor durumu daha da zorlaştırıyordu. Analist hastanın analiz talebine evet dese onun tümgüçlü savunmasına bir şekilde göz yummuş olacak, hayır dese tedavi isteğini ve gelişme olasılığını görmezden gelmiş olacaktı.

 ng r şme süreci hastanın umutsuz  aresizliğiyle baş etmek için, t mg  l l ğe inanmanın tüm baştan çıkarıcılığına rağmen, hastayla analistin birlikte uygun bir  er eve arayışı olarak tanımlanabilir. Bu baştan çıkarıcılık hem içsel (hastada) hem de dışsaldı ( evrede). Hasta, babanın olmadığı yozlaşmış bir dünyada yaşıyordu; onu “erkek” haline getirecek tümgüçlü bir anne arıyordu.

Analist ise hem hastanın sadomazoşist tümgüçlü saldırıları hem de her ikisinin yarattığı karşılıklı örtüşen çevrede kendi rolünden kaynaklanan bu çok zor aktarım-karşıaktarım dinamiklerine karşın analitik konumunu koruyor gibi görünüyordu.

Yapılan üç görüşme esnasında hasta kırılganlığını, acısını ve ihtiya ını daha fazla ortaya koymaya doğru bir hareket içinde olduğu izlenimi verdi. Ancak seanslar arasında dikkatini verdiği nesneler Tanrı ve falcılar gibi büyülü fig rlerdi. Analist haftada bir psikoterapi  onerdi ve aynı zamanda da psikanalize doğru yavaş bir ilerleme ihtimalini açık bıraktı.

Bu karar, hem hastanın patolojisine hem de bu patolojinin analistin profesyonel kimliğiyle olan etkileşimine dayanmaktaydı. Analistin profesyonel kimliği ise çalıştığı kurumsal bağlamdaki rolüyle yakından ilişkiliydi. Analistin analitik işlevi hastanın patolojisini kişisel düzeyde kendisini rahatsız eden profesyonel çatışmalardan ayırt etmesini zorlaştıracak şekilde tehdit altındaydı. Bu durum ise, hastanın patolojisini analizde kapsayıp çalışmayı başarıp başaramayacağı konusundaki kuşkusunda etkiliydi. Tıpkı ilk vaka örneğindeki gibi, hastanın patolojisinin ciddi oluşu bu hastada psikanaliz işe yarar mı spe  lasyonlarına yol açtı ve bu gerekçe kendi başına, hasta neye gireşebilir ve katlanabilir diye görmek üzere daha düşük yoğunlukta bir terapiyle başlamak için gerekçe olarak kullanılabilirdi. Hastanın analisti böyle uğraştırması elbette onun narsisist ve sadomazoşist patolojisinin ciddiyetini yansıtıyordu. Analistin karşıaktarım tepkileri hastayla muhtemel bir analizde neyin zor olacağını  ng r mek için kullanılabilirdi gibi bu durumda analiz önerilmemesi gerektiğinin bir işareti olarak da kullanılabilirdi. Analist kendi tepkilerini bu şekilde düşündü ve psikoterapi  ermeye karar vermesine bir düzeyde de bu sebep oldu. Ancak bu vakanın gösterdiği şeylerden biri de, daha öznel kişisel bir düzeyde analistin verdiği kararın, analistin kendisini hem deneyim anlamında hem de kurumsal dayanak anlamında daha baştan psikana-

lizle başlamak için yeterince emniyetli bir psikanalitik zemine sahip hissetmemesinden kaynaklandığıdır. Analist ve daha sonra PBÇG analistin önerisinin bu durumda verilecek mümkün tek karşılık olduğunu hissettiler. Böyle bir vaka hemen analize başlamaya karşı bir kararın çıkmasına yol açan şey, sadece ortada kırılan bir hastanın olması değil, aynı zamanda analistin içsel ve kurumsal çerçevelerinin de kırılan olmasıdır denebilir. Zorlu yüzleşmelere ve hastanın doğrudan saldırılarına karşı ayakta kalmak, incindiğini, çaresiz ve öfkeli olduğunu ifade etmek anlamında görüşmelerde bir analist mevcuttu; kendini toparlayıp etkileşim hakkında düşünmeye, hastanın bazı temel zorluklarını anlayıp yorumlamanın yollarını bulmaya gayret etti. Vaka tartışılırken bunlar belli bir mesafeden görülebiliyordu ancak öngörüşmeler sırasında analist kendisini bu hastayla analitik işlevine güvenecek kadar emniyetle hissetmedi.

KIRILGAN ANALİTİK KİMLİK VE ÜLKÜLEŞTİRME RİSKİ

Analistin kendini emniyette hissetmemesi, kişinin ne sunabileceğine dair kuşkusuyla, analitik kimlikteki bir kırılگانlıkla ilgili olabilir. Peter Fonagy (2008) arkaik üstbenlik yapılarıyla ilişkili tabuların mesleğimizin yakasını bırakmadığını ileri sürer:

Belki tarihimizden ötürü, belki de yaptığımız işin doğasından ötürü başka pek çok mesleğe göre tabular bizim mesleğin yakasına çok daha fazla yapışmıştır. Başka çoğu ruh sağlığı çalışanına kıyasla, üstbenlik ihtar ve öğütlerinden oluşan yansımaların bizim gündelik çalışmamızı çok daha fazla istila ettiğini görürüz. (Willock ve ark., 2009, s. xvi)

Joseph Sandler (1983) psikanalizin kuramsal kavramları ile analiz uygulaması arasında köprü kurabilmek için deneyimli analistlerin klinik çalışmasını ve örtük, özel kuramlarını incelemek gerektiğini vurgular. Sandler "... bu işi yapmanın uygulamadaki zorluklarından biri çoğu analistin tam doğru analiz yapmadığı inancıyla kendini oyalamasıdır" der ve parantez içinde şunu ekler: "ama gene de bu kanının yanı sıra meslektaşlarının çoğundan daha iyi analist oldukları inancına da sahip olabilirler". (a.g.y., s. 38) Görüşme odasında olanların düzgün olmadığı, meslektaşları bunları bilse eleştirirlerdi inancı Sandler'e göre şu olguya dayanır:

.... işinin ehli her analist o durumda ihtiyaç neyse ona göre tekniğini uyarlar, o yaptığı işe çoğunlukla, standartteknikte olması gerekenden oldukça uzak bir şey anlamına gelir. (a.g.y., s. 38)

Sandler, analistin düzgün analiz yapmadığı kanısıyla çoğu meslektaş-tan iyi olduğu kanısının bir arada bulunduğunu varsaymak suretiyle pek çok analistin hem psikanalizi hem de analitik kendiliklerini hedef alan narsisist bir değersizleştirme – ölküleştirme hapishanesine düştüklerini ileri sürer.

Bu öneri günbegün doğrulanmaya devam etmektedir. Yazarın deneyi-mine göre meslektaşların eleştireceği beklentisi hep mevcuttur ve klinik tartış-malara ve süpervizyon seminerlerine de çoğunlukla bu beklenti hâkimdir. Ni-tekim APB Kongrelerinde Karşılaştırmalı Klinik Yöntemler Çalıştayları çer-çevesinde David Tuckett başkanlığında analistlerin özel örtük kuramları üze-rine bir çalışma başlatılmıştı. (Tuckett, 2003, 2006) Bu çalıştaylar kendi için-de, akran kültürünün, psikanalizi öğrenme ve geliştirmenin olmazsa olmazı haline gelmesinde başarılı olurken aynı zamanda deneyimi paylaşma korku-sundan uzaklaşmayı da sağlayan sağlıklı bir hareket oluşturmuştur. Karşılaş-tırmalı Klinik Yöntemler ve Psikanalizi Başlatma konularındaki birçok çalış-taya katılmak, daha gidilecek yol olduğu izlenimini uyandırıyor. En deneyim-li ve en tanınan psikanalistler bile kendilerinin farkında olmadıkları bir şey olduğunda utanç sergiler. Farklı APB Çalışma Gruplarından elde edilen ra-porlara göre, psikanalist gruplarında süpervize etme, analizi “doğru” yapma-nın yollarını arama ve belli bir analistin çalışmasını eleştirme eğilimi çok güç-lü itkililerdir. (Basile, 2011; Frisch, 2011) Aynı zamanda, analiz çalışmasının bilinçdışı olarak da güdülendiği, karşıaktarımın bilinçdışı olduğu ve o esnada fark edilemeyeceği de genelde kuramsal olarak kabul edilir. Bilineni tekrarlar-makta hâlâ yarar var sanki; insanın başı dertteyken yaptığı iş hakkında mes-lektaşlarla konuşması sadece iyi bir fikir değildir, bilinçdışının varlığı ve psi-kanalizin etkileşime dayalı niteliği nedeniyle esasen bu konuşmalar rutin ola-rak yapılmalıdır.

Analistin kendi analizi, kendi kendini analiz yetisinin yerleşmesini sağ-lar, bu ise karşıaktarım tepkilerini içsel olarak çalışmasının ve üçüncü bir gözlemleyici konumunu arama yeteneğinin önkoşuludur. Birçok analist bu-nun ulaşılan ve korunan sabit bir konum olmadığı fakat ona doğru sürekli bir devinim olduğu konusunda hemfikir olacaktır. Kendi kendini analiz yetisi fikrine aşırı değer verildiği ve bundan dolayı analistlerin, kaçınılmaz olarak içinde rol aldıkları bir canlandırmanın farkına varamamalarıyla yüzleştikle-rinde utanıp savunmacı bir tutum aldıkları düşünülebilir.

MESLEKTAŞLAR ARASI TARTIŞMALARDAN ÖRNEKLER

İlk temasla ilgili daha gayri resmi bir tartışmada bir kadın meslektaş bir ilk görüşmeyi hatırladı. Hastanın onu derhal nasıl bunalttığını, hastanın onu şaşkına çeviren yansıtmalarına ancak çok sonraları analize geçildiğinde bakabildiğini söyledi ve ilk görüşmede olanları anlattı. Özür dileyerek, itiraf etmekten utanarak, öngörüşmede hatalar yaptığını söyledi...

Buna uygun cevap pekâlâ şu olabilir: “Evet, ne bekliyordun ki – analiz çalışması aynı zamanda tam da bu demek değil mi?” Burada örtük olarak şu bilgi de bulunmaktadır; ideal durumda bir analistin bunalıp şaşkına dönmemesi, kuşkuya düşmemesi ya da yanlış anlamaması gerekir. Aşağıdaki örnek yine analistler arasında daha gayri resmi tartışmalardan birinde geçmektedir:

Seçkin bir süpervizörle süpervizyon seminerine başlamadan önce katılımcılar geçen seminerin ne kadar iyi olduğunu, tartışmanın ne kadar ilginç geçtiğini ve çalışmanın ne kadar tatminkâr olduğunu konuşuyorlardı. Derken o seminerde sunum yapmış olan meslektaş şöyle dedi: “Evet, çok iyiydi – beni oldukça düşündürdü”; sonra ekledi: “Aslında analist olmaktan vazgeçmek isteyecek türden bir deneyimdi.”

Literatürde analistin canlandırması ve zaruri olan kendi kendini analiz işlevi açıklanırken genellikle örtük varsayım analistin sadece kısa sürelerle ne olup bittiğini bilmediği varsayımdır. Bu elbette bir yanılsamadır ancak tarihimizden dolayı hâlâ canlı tutuluyor olabilir. Bunun kökeninde psikanalizin kurucusu ve bizim psikanaliz idealimiz olan kişinin haklı sebeplerle hiç analizden geçmemiş olması yatıyor olabilir. O sadece kendi kendini analiz etmişti. Janine Chasseguet-Schmirgel (1979) psikanalizin, tek araştırmacı olan Freud’un öğretileri etrafında kuramsal bir tutuculuk geliştirmesinden kaynaklanan alışılmadık bilimsel konumuna dikkati çeker. Diğer bilimlerde gelişimin nasıl kuramın sürekli bağımsız olarak gözden geçirilmesiyle sağlandığını anlatır. Fakat psikanalizde hâlihazırdaki kuramımızın temel ilkeleri Freud’un kendi kendini analizinde keşfedilen ilkelerdir. Böylece geliştirilen kuramlar sadece Freud’un ruhsallığına ve onun kendi analitik sürecine uygulanmamış, tüm insanlık için geçerli olmuştur. Ancak Chasseguet-Schmirgel Freud’dan sonra gelen analistler için bunun Freud’la, başka bilimlerde olmayan, içinde bir miktar çifte değerlilik barındıran bir bağ anlamına geldiğini ileri sürer. Kimse Freud’un yaptığı şeyi veya olduğu kişiyi tekrar edemez; Freud’un patolojisi her analistle eşleşmeyebilir; yeni bir Freud olmak imkân-

sızdır. Tümgülçülük arzularının bu şekilde engellenmesi Chasseguet-Schmirgel'e göre analistlerde benlik ideali sorunlarına yol açmış ve Freud'a karşı yıkıcı dürtülerin hissedilmesine neden olmuştur. Bu yıkıcı dürtüleri maskelemenin bir yolu onun keşfettiklerini geliştirmek yerine kutsayarak Freud'u mumyalamaktır. Chasseguet-Schmirgel Freud'la bu ilişkinin başka bir yönünü analistlerin grup ilişkilerinde görür: "Eğer ben Freud olamıyorsa, gruptaki kimse de olmayacak." Böylece Freud, grubun bütün üyelerinin usta önünde aynı seviyede yer alacağı şekilde ülküleştirilir. (a.g.y., s. 531)

Zwettler-Otte (2004, 2005) ise psikanalizin tek kişi tarafından geliştirilmesi gerçeğinin doğurduğu kendiliği psikanalitik olarak anlama sorunlarını ele alır. Freud'un kısmen kendi kuramlarına odaklanma ihtiyacından, kısmen de kendisini kurban olarak görmesinin çekiciliğinden dolayı meslektaşlarından ve toplumdan gelen olumsuz tepkileri abarttığını ortaya koyar. Freud psikanalizin ilk dönemini şöyle adlandırır: "Muhteşem bir kahramanlık çağı. Görkemli yalnızlığımın avantajları ve cazibesi de yok değildi." (Freud, 1914, s. 22) Zwitter-Otte (2005) kendiliği psikanalitik olarak anlama uğraşında, o "görkemli yalnızlığında" tek başına savaşan muhteşem kahraman imgesinin yerini hâlâ koruduğunu ileri sürer. Bu yüzden analistlerin kendilerini meslektaşlardan ve toplumdan gelen eleştirel ve olumsuz tutumların kurbanı olarak görme eğilimlerinde çekici, yüksek ve savunmacı bir konunun özellikleri vardır. Zwitter-Otte psikanaliz uygulamasının rahatsız edici, istikrarı bozucu doğasının, tam da bu ülküleştirmeyi ve değersizleştirici, yıkıcı güçleri dışarıya yansıtmayı zorunlu kıldığını ileri sürer.

Peter Gay (1988) kendi kendini analizi "psikanalitik mitolojinin gözbebeği" (s. 96) olarak adlandırır. Freud'un kendine uyguladığı detaylı incelemeyi her zaman kendi kendini analiz olarak ifade etmediğine, fakat daha alçakgönüllü bir ifadeyle "kendi kendini gözlemleme" olarak tanımladığına işaret eder. Gay'e göre bu tanım "kendi kendini analize göre kulağa daha az zorlayıcı, daha az haşmetli, kesinlikle daha az heybetli gelir." (a.g.y., s. 97)

Ancak Freud'un takipçileri daha haşmetli, daha heybetli ve daha ülküleştirilmiş halini benimsemiş görünmektedir. Freud'la olan çiftedeğerli, ülküleştirilmiş bağ yüzünden analistler kendilerini ülküleştirilmiş ve imkânsız bir kendi kendini analiz konumuna ulaşmak zorunda bırakılmış gibi hissediyor olabilirler. Sandler'in (1983) kişide aynı anda hem düzgün analiz yapmadığı hem de herkesten daha iyi bir analist olduğuna dair bir kanı bulunduğunu işaret ederken bahsettiği şeyin gerisinde bu yatıyor olabilir. Analitik kimliğimizin özündeki bu kırılğan yapılar, bir analize başlama kararının verileceği her seferinde iş

başında olan kaygıları besler. Bundan da öte tek kişilik psikolojiye dayanan bir psikanalitik işlevle ülküleştirilmiş özdeşleşime girmek, analistlerin psikanalitik kuram ve uygulamanın çeşitliliğini kabul etmelerini özellikle zorlaştırır.

PBÇG'nin klinik malzeme analizindeki grup dinamikleri, analistlerin genelde psikanalitik işlevin ülküleştirilmiş imgesini benimsediği fikrini destekleyen tipik ardışık bölümleri dikkatle inceledi. Grup çalışmasının, tartışılan vakanın dinamik içeriğini temsil etmede özel becerisi olduğu gayet iyi bilinir. Fakat grup dinamiğinin aynı zamanda grubun ve üyelerinin psikanalizle olan ülküleştirilmiş ilişkilerini de temsil ettiği görülmektedir. Çalışmamızda daha sonra giderek, çoğu durumda malzemenin tartışılması sırasında bazı grup üyelerinin öngörüşmeyi sunan analiste karşı çok eleştirel oldukları bir aşamaya geldiğini fark ettik ve sunum yapan analist PBÇG üyelerinin kendi analitik kültürlerine ne kadar yakınsa eleştirme dürtüsü o kadar kuvvetli oluyor gibiydi. Bu tutum psikanalizin ülküleştirilmesinin gözler önünde sergilenmesi gibi anlaşılabilir, söz konusu ülküleştirme mükemmel olmayan, normal analitik çalışma bu kadar yakında hissedilince harekete geçiyordu. Grup genellikle analistin o durumdaki gerçek görevini fark edip baskıları ele alış biçimini takdir ettiği bir sonraki aşamaya ulaşır. Ancak bizim çalışmamızda PBÇG üyelerinin bu aşamaları kavrayıp formüle etmesi ve şimdi aslında "normal yeterlikte psikanalitik çalışma" olarak adlandırdığımız çalışmaya tanıklık etmenin verdiği rahatlamayı ve ayrıcalığı deneyimleyebilmesi için çok daha zorlu bir çalışma yapması gerekti.

David Tuckett'ın (2006) aşağıdaki ifadesi bu veriler ışığında görülebilir: "Psikanalistlerin (birbirleri tarafından bile) avantajlı algılanmalarının bu kadar zor olmasının asıl nedeni, her birimizin yaptıklarını hakıyla değerlendirdiğimizden aslında emin olmamamız ve bu değerlendirmeyi yapabilecek kapasiteye tam anlamıyla sahip olmamamızdır iddiasında bulunmuştum." (s. 168)

Fonagy üstbenliğin yakasını bırakmadığı analistleri tanımladığı sözlerini şöyle bitirir: "Özgüvenimizi artırmak için hepimizin içtenlikle özdeşleşmek istediği o ülküleştirilmiş imgenin aksine analistin zihnini gerçekten olduğu gibi görmek özgürleştirici bir deneyimdir." (Willock ve ark., 2009, s. xvi)

Psikanalizin ortaya çıkış tarzı nedeniyle, analistlerin psikanalizi ve kendi analitik işlevlerini ülküleştirmekle değersizleştirmek arasında içsel bir çatışmaya girme riskleri vardır. Psikanalizi ülküleştirmek psikanalize karşı çifte değerliliğin ve saldırganlığın yansıtılmasına ya da inkârına yol açar. Bu süreçler analist olarak kimliğimizin arkasını oysa: Klinik malzemenin paylaşılmasını potansiyel olarak tehdit edici bir deneyim haline getirir ve böylece te-

melde akran kültürünün yaratılma olasılığını bozar, oysa akran kültürü analistlerin bir analitik kimlik ve işlev inşa etme çabalarının devamlı bir süreç haline gelmesini sağlar. Psikanalitik kimliğin istikrarsızlığıyla ilgili benzer bir kaygı da Wille (2008) tarafından aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

Genelde çok az analiz hastası ve çok az analist adayı bulunması sorununa işaret eden sözde psikanaliz bunalımı, her şeyden önce bizim kendimizin ve özellikle de psikanalitik kimliğimizin bunalımıdır... (s. 1193)

...Bilinçdışı işleyişle içli dışlı olmanın, analistin işleviyle özdeşleşmenin, kendi kendini analiz işlevinin gelişmesinin yanı sıra psikanalize karşı kişinin kendi düşmanlığını bilinçli olarak tanıması çok önemlidir. (s. 1193)

Dahası, kendi analitik kimlikleri ile sorun yaşayan analistler olduğu gibi yaşamayanların da olduğunu düşünmek hatalıdır. Farklı yoğunluklarda, tüm analistler er ya da geç analitik kimlikleriyle boğuşurlar. Bu sorunların nasıl ele alınacağı sorusu bu nedenle gayet yerinde bir sorudur. (s. 1225)

Analist olarak işlev gösterme kararı aldığı her seferinde analistin psikanalitik kimliği kırılabilir ve saldırı altında olur. Analitik kimlik kişinin tüm meslek yaşamı boyunca hem kuramsal hem de klinik psikanaliz etkinliklerine sürekli aktif katılımı ve akran desteğiyle beslenmeli, arka çıkılmalı ve desteklenmelidir. Bu nedenle, psikanalizi başlatmak için, uygun denenen hastalar bulmak kadar analistin kimliğini ve işlevini desteklemenin de önemli olduğu görülmektedir.

Çeviren: ASLI DAY

KAYNAKÇA

- Bachrach, H.M., Leaff, L. A. (1978), 'Analyzability': A systematic review of the clinical and quantitative literature. *J. Am. Psychoanal. Assoc.* 26:881-920.
- Basile, R. (2011), How do psychoanalysts work? The work of the EPF working party on comparative Clinical methods 2003-2009. *EPF Bull.* 64, Suppl: 5-32.
- Bion, W. R., (1979), Making the best of a bad job.: Editörler, Bion W.R., Bion F. *Clinical seminars and four papers*, içinde, 247-257 Abingdon: Fleetwood, 1987.
- Bolognini, S. (2011), The profession of the ferryman: Considerations on the analyst's internal attitude in consultation and in referral. Editörler: Reith B, Lagerlöf S, Crick P, Möller M, Skale E. *Initiating psychoanalysis: Perspectives*, içinde 146-157. London: Routledge. (New Library of Psychoanalysis Teaching Series)
- Bornstein, M., (2000), Where have all the psychoanalytic patients gone? *Psychoanal. Inq.*, 20:628.

- Britton, R., (2003), *Sex, death and the superego: Experiences in psychoanalysis*. London: Karnac.
- , Developmental uncertainty versus paranoid regression. *Psychoanal. Rev.*, 97:195-206.
- Caligor, E., Stern, B.L., Hamilton, M., MacCormack, V., Wininger, L., Sneed, J., Roose, S. P. (2009), Why we recommend analytic treatment for some patients and not for others. *J. Am. Psychoanal. Assoc.*, 57:677-94.
- Chasseguet-Smirgel, J., (1979), Freud unveiled even by his own disciples. *Psychoanal Q.*, 48:147-93. [(1975). *Rev Fr Psychanal* 39.]
- Cherry, S., Wininger, L., Roose, S. P., (2009), A prospective study of career development and analytic practice: The first five years. *J Am Psychoanal Assoc.*, 57:703-20.
- Crick, P., (2011), Selecting a patient or initiating a psychoanalytic process, *Scientific Meeting of the British Psychoanalytical Society*'de sunulmuştur, 16 November 2011.
- , (2014), (*press, IJPA içinde*). Selecting a patient or initiating a psychoanalytic process?
- Dantlgraber, J., (2011), Observations on the subjective indication for psychoanalysis. Reith B, Lagerlöf, S., Crick, P., Möller, M., Skale, E., *Initiating psychoanalysis: Perspectives*, içinde 189-223. London: Routledge. (New Library of Psychoanalysis Teaching Series.) [(1982). *Bemerkungen zur subjektiven Indikation für Psychoanalyse. Psyche-Z Psychoanal Anwend* 36:193-225.].
- Ehrlich, L. T., (2004), The analyst's reluctance to begin. *J Am Psychoanal Assoc.*, 52:1075-97.
- , (2010), The analyst's ambivalence about continuing and deepening an analysis. *J. Am. Psychoanal. Assoc.*, 58:515-32.
- Erle, J. B., (1979), An approach to the study of analyzability and analyses: The course of consecutive cases selected for supervised analysis. *Psychoanal. Q.*, 48:198-228.
- Fonagy, P., (2008), Foreword in: Wille RS. Psychoanalytic identity: Psychoanalysis as an internal object. *Psychoanal. Q.*, 77:1193-229.
- Frisch, S., (2011), The specificity of psychoanalytic treatment today. *EPF-Bull.*, 64Suppl:81-110.
- Gay, P., (1988). *Freud: A life for our time*. London: Anchor.
- Kantrowitz, J. L. (1993), Outcome research in psychoanalysis: Review and reconsiderations. *J. Am. Psychoanal. Assoc.*, 41:313-29.
- , (1995), The beneficial aspects of the patient-analyst match. *Int. J. Psychoanal.* 76:299-313.
- Levine, H. B., (2007), Case finding or case making? Intensifying the frequency of sessions and creating analytic patients. *EPF Congress sunulmuştur*. Basılmamış.
- , (2010), Creating analysts, creating analytic patients. *Int. J. Psychoanal.* 91:1385-404.
- Ogden, T. H., (1992). Comments on transference and countertransference in the initial analytic meeting. *Psychoanal. Inq.*, 12:225-247.
- Parsons, M., (2006), The analyst's countertransference to the psychoanalytic process. *Int J Psychoanal.*, 87:1183-98.
- Racalbuto, A., (2011), The consultation in psychoanalysis and its places: Working on the frontier. Editörler: Reith B, Lagerlöf S, Crick P, Möller M, Skale E. *Initiating psychoanalysis: Perspectives*, içinde 243-259. London: Routledge. (New Library of Psychoanalysis Teaching Series.).

Reith, B., (2014), The first interview. Anxieties and research on initiating psychoanalysis. *Int Psychoanal* (baskıda).

Reith, B., ve ark., (2010), The specific dynamics of initial interviews: Switching the level, or opening a meaning space? Report on phase 1 of the WPIP study on initial interviews. *EPF Bull* 64:57-80.

Reith, B., Lagerlöf, S., Crick, P., Møller, M., Skale, E., (2011), *Initiating psychoanalysis: Perspectives*. London: Routledge. (New Library of Psychoanalysis Teaching Series)

Rothstein, A., (1998), *Psychoanalytic technique and the creation of analytic patients*. London: Karnac.

Sandler, J., (1983), Reflections on some relations between psychoanalytic concepts and psychoanalytic practice. *Int J Psychoanal* 64:35-45.

Tuckett, D., (2003), Presidential Address. EPF Conf. Sorrento 2003. *EPF Bull* 57:7-22.

—, (2006), The search to define and describe how psychoanalysts work: Preliminary report on the project of the EPF working party on comparative clinical methods, içinde. Editör; Canestri J., *Psychoanalysis: From practice to theory*, 167-200. New York, NY: Wiley.

—, (2011), Inside and outside the window: Some fundamental elements in the theory of psychoanalytic technique. *Int J Psychoanal.*, 92:1367-90.

Waldhorn, H. F., (1960), Assessment of analyzability: Technical and theoretical observations *Psychoanal Q*, 29:478-506.

Wille, R. S., (2008), Psychoanalytic Identity: Psychoanalysis as an Internal Object. *Psychoanal Q*, 77:1193-229.

Willock, B., Curtis, R. C., Bohm, L. C., (2009), *Taboo or not taboo?*. London: Karnac.

Winnicott, D. W., (1949), Hate in the countertransference. *Int J Psychoanal* 30:69-74.

Zwettler-Otte, S., (2004), About the secret attractiveness of the unconscious and the so-called 'crisis' of psychoanalysis. *EPF Bull* 58:67-78.

—, (2005), From Freud's 'splendid isolation' to our 'crisis' today. *EPF Bull* 59:127-45.

İlk Görüşmelerdeki Süreç Yönelimli Psikanaliz Çalışması ve Açılış Sahnesinin Önemi

PETER WEGNER

30 Temmuz 2013'te yayına kabul edilmiştir.

Özet

İlk görüşmenin¹ en başından uzun psikanaliz yolculuğunun sonuna kadar analist ile analizan arasındaki bilinçdışı etkileşimin ve aktarım-karşıaktarım ilişkisinin *analizi* psikanaliz çalışmasının temelini oluşturur. Psikosomatik ve depresif rahatsızlıkları olan bir öğrencinin ilk görüşmelerinden yararlanılarak ilk karşılaşmaların psikanalitik olarak anlaşılması üzerine çalışılmıştır. İlk görüşmenin açılış sahnesinde temel patoloji –yani hastanın varlığını hiçbir zaman güvenli biçimde deneyimlemediği birincil nesneye yapışması– yoğunlaşmış olarak mevcuttur. Yazar ilk görüşmelerle ilgili birkaç psikanalitik kuramın gelişimini özetleyecek ve bunların klinik çalışmanın arka plan bilgisi açısından taşıdıkları özel önemi şu başlıklar altında gösterecektir: “Tanısal konum”, “terapötik konum”, “açılış sahnesi”, “karşıaktarım” ve “analistin serbest dalgalanan içebakışı”.

Yakın zamandaki araştırmalar “eşzamanlılık” ve “öz-etkililik” gibi analitik ilişkinin “süreç nitelikleri”ne atıfta bulunmaktadır. “Öz-etkililik” ilk görüşmeler arasında hastanın ne kadar zaman sonra yapıcı ve yıkıcı içsel süreçlerde gelişme gösterdiğini ve bunun izleyen tedavi kararı üzerindeki etkisini açıklamaya çalışmaktadır. Tüm bu etkenler bir araya geldiğinde, psikanaliz mesleğine özgü, bilinçdışı etkileşim

1 Sophie Leighton tarafından çevrilmiştir. 5 Mayıs 2011 tarihinde Atina’da Hellenic Psikanaliz Cemiyeti’nde; 1 Nisan 2012’de Paris’te, Avrupa Psikanaliz Federasyonu’nun 25. Yıllık Konferansı’nda ve 1 Haziran 2012’de São Paulo Brezilya Psikanaliz Cemiyeti’nde yapılmış sunumların gözden geçirilmiş halidir.

süreçlerinin yarattığı korkuyla yüz yüze gelmeyi de hesaba katan, süreç-yönelimli ayırıcı bir endikasyonu koymaya öncülük edebilir.

Anahtar kelimeler: Açılış sahnesi, ayırıcı süreç yönelimli endikasyon, ilk görüşme, karşıaktarım ve serbest dalgalanan içgözlem konumu, merkez-dışı konum, öznel endikasyon, panoramik bilgi, perhiz, psikanalistin tutumu.

BAYAN E İLE İLK GÖRÜŞME²

Hastayı bekleme odasından almak üzere gittiğimde sırtı bana dönük olarak sekreterle bir şey konuşuyordu. Şaşırmış ve bir parça ne yapacağını bilemez duruma düştüm. Geciken selamlaşmamızda ellerimiz tokalaşmak için bir araya gelemedi. Seans odasında nereye oturması gerektiğini kestiremedi.

Sonra koltuğun kenarına oturup çantasını aramıza girecek şekilde dizlerinin üzerine koydu. Günlük denebilecek, klasik biçimde giyinmişti ve cildinde nörodermatit izleri vardı. Çok halsiz, çaresiz ve aşırı ciddi görünüyordu. Şimdiye kadar iki görüşme yaptığını ve sonunda bana gönderildiğini söyledi. İlk aklıma gelen düşünce, kendini bana “gönderilmiş” gibi hissettiği ve buraya bana gelmiş olmasının da bir başarısızlığı işaret ettiği oldu. Kendimi rahatsız ve soru sormak zorunda hissettim.

Hasta, ayrılamadığı birine geri dönmüştü. Odada yönünü kaybetmiş ve içe dönük bir haldeydi ve kendisini çantasının arkasına gizlemekteydi. Bana gönderilmiş olduğu için şimdi benim ona sorular sormam gerekiyordu. Sonrasında, görüşme sürecine girdikçe açılış sahnesi dönüştü:

Abitur’un (Alman sisteminde üniversiteye giriş sınavına eşdeğerde okul bitirme sınavı) hemen ardından başlayan “şiddetli nörodermatit” nedeniyle gelmişti. Annesi alkolikti ve artık onunla geçinmiyordu. Öğrenim göreceği dala karar verememiş ve “derin bir belirsizliğe düşmüştü”. Daha sonra babasından, babasının aile geçmişinden, mesleğinden ve babasının onun “fiziksel hastalığı” hakkında düşündüklerinden bahsetti. Şu anda 25 yaşındaydı, Almanca ve Kültürel Araştırmalar okuyordu. Annesi ile kendinden beş yaş küçük kız kardeşini yalnız başlarına bırakmaya korktuğu için birkaç hafta öncesine kadar onlarla aynı evde yaşıyordu. Şimdi ise okulda taştığı erkek arkadaşı ile aynı eve taşınmıştı.

Ben: “Ayrılığa dair kaygı ile nörodermatitin başlangıcı aynı zamana denk geliyor” dedim. Bayan E şaşkınlık içinde “Doğru! Ancak bundan ön-

ce de başkalarından farklı olduğum hissim vardı. Ben hiç diskoya gitmedim, erkeklerle ilgili hiç kıkırdamadım. Çok kitap okudum ve sadece ailemle bir şeyler yaptım” dedi. Seçtiği dal ile babasının mesleği arasındaki yakınlığa işaret ettiğinde, bilmişçesine gülümsedi.

Şöylediğine göre bunun dışında babasını nasıl tarif edeceğini bilmiyordu. Sert miydi? Onu eleştirmeye asla cesaret edemezdi, her zaman “kibar”dı ve bundan dolayı ebeveynleri ona hep güvenmişlerdi. Erkek arkadaşının onu ikna etmesi oldukça uzun zaman almıştı ve “elbette cinsellik büyük bir sorun!”du.

Şimdi karşımda, söyleyeceği bir şey olan, küçük işaretlerle beni öyküsüne çeken, ama kesinlikle sorularla kazanmaya çalışmam gereken bir hasta oturuyor, dalgın, düşünceli ve mütereddit hali onun çekici özellikleri. Geçmişteki bir âlemden gelmiş gibi görünüyor. Sessizliğe ve sözsüz geçmişine gömüldükçe, küçük kız kibarlığı dışilliliğini engelliyor.

Bayan E ilk görüşmede dahi psikosomatik hastaların tipik özelliklerini gösterse de (örneğin, “sosyal uyum”, “düşlemlerin yetersizliği”, “mekanik cevap verme eğilimi”, “somut düzeyde kalma” vb.) aynı zamanda da tamamen atipik görünüyordu çünkü aramızdaki etkileşim bir “boş ilişki”ye benzemiyordu ve asla “ilişkisizlik” peşinde olduğu izlenimi vermiyordu. (Stephanos, 2011, s. 19 vd.)

Çeşitli alerjiler, zorlantılı diyetler, pahalı ve başarısız nörodermatit tedavisi teşebbüsleri ve cildindeki azap verici kaşıntı ile ilgili birtakım şeyler öğrendim. Sonunda şöyle dedi: “Şimdiye kadar psikoterapiye başlama konusunda karar verememe nedenim sessizliğimdir. Ortada hiç neden yokken kendim hakkında konuşmaktan hoşlanmıyorum.” Ben de ona: “Belki de kendinizi ve bedeninizi anlamadığınız için kendiniz hakkında konuşmayı katlanılmaz buluyorsunuz?” dedim. Bayan E gülümsedi, biraz rahatladı ve “İlk iki mesleктаşınız muhtemelen bana nasıl yardım edebileceklerini bile bilmiyorlardı” dedi.

Burada anlaşılmamak, suskunluk ve yeni bir şey bilinçdışı olarak yoğunlaşmış durumda, gülümseme oyuna bir umut katıyor. O sessiz de olsa, kendini anlamasa da birisinin onu dinlemesi kendisi hakkında konuşması için olası bir nedeni olabilir mi? Dolayısıyla kuşkularından doğan bir umudu bilinçdışı olarak ilişkilendirmiş olabilir mi? Henüz düşünemediği, hissedemediği ve söze dökemediği bilinçdışı yıkıcı arzu ve kaygı selini bana doğrudan emanet etse dahi gönderilmeyecek mi?

Söze dökmede yeni bir olasılık var; ilk kez iyicil bir dinleyici, hastayı aralıksız duyabilir. Bedenden ruhsallığa doğru olan hareket ciddi olarak yeni bir başlangıcı barındırır. Bu, analizanın günlük yüzeyel uğultusu altında belki de beklenmedik ve yeni bir durum olabilir. Hasta ötekinin kendisini ilk defa dinlediğini bilebilir. (Sklar, 2011, s. 116)

Bayan E: “Telefonda psikanalizden bahsettiğinizi fark ettim. Psikoterapi güncel konuları ele alırken psikanalizin çocukluk çağıyla başladığı doğru mu?” Benim de onu gönderebileceğimden endişelendiğini söylüyorum ve henüz çocukluğundan konuşma fırsatımız olmadığını ama o konuda konuşmak için ikinci görüşmede vaktimiz olacağını belirtiyorum. Kabul ediyor!

İLK GÖRÜŞMELERDEKİ SÜREÇ-YÖNELİMLİ ANLAYIŞ

Psikanalitik ilk görüşmelerde hastalar, kendileri için bir ölçüde tamamen bilinmez olan iç dünyalarını tasvir etmeyi isterler.

Görüşmeci, daha ilk görüşmeden dahi önce umut, korku ve yıkıcılık ile ilişkilendirilir. Süreç örneğin telefonda randevunun ayarlanması gibi “ön görüşmeler” ile başlar. (Argelander, 1976) Hastanın telefondaki sesi, seçtiği kelimeler görüşmeci üzerinde olumlu ya da olumsuz kalıcı etkiler bırakabilir, diğer taraftan analistin telefondaki tutumu da verimli bir görüşmenin olup olmayacağını belirleyebilir.

Bunu, bizzat karşılaşılan ilk görüşme, açılış sahnesi, hastanın ilk sözel iletişimi, psikanalistin ilk sözel müdahalesi, yaşam öyküsü ve vaka öyküsü hakkındaki konuşmalar, en dar anlamıyla ilk yorum, nasıl devam edileceğinin kararı ve sonunda da bir sonraki randevunun ayarlanması ya da kesin olarak vedalaşma izler. Bu süreçte psikanalistin içsel tutumu, sürekli olarak geçmiş ile şimdi, tanısal tutum ile terapötik tutum, dinleme, kavramlaştırma, içgözleme dair tetikte olma, rollere girme, tepki verme ile müdahale etme arasında gidip gelir. (Wegner, 2008)

Psikanalist açısından, hastayla ilgili ve henüz başlamış olan ilişkiyle ilgili bir şey anlama olasılığı terapötik ilişkiyi cesaretlendirmek ve korumak açısından çok önemli bir önkoşuldur, bununla birlikte pek çok bilinçdışı güdülenme daha henüz aktarım ilişkisine dönüşmemiştir.

Diğer taraftan hasta, çaresizliği aşırı boyutlara ulaşmadığı sürece, genellikle sadece analistin tutumundan ve müdahalelerinden doğru bir biçimde anlaşıldığını hissederse terapötik ilişkiyi sürdürecektir. (Krş. Sterba, 1934: “Çalışmada işbirliği” ve “benliğin terapötik çözülme” yetisi) Hastanın doğru anlaşılmanmaya tahammül edip edemeyeceği genellikle onun benlik kapasitesinin bir ölçütüdür. Analist eğer dikkatle dinlemeyi başarırsa, hastanın genel-

likle, etkileşim süreci içinde resmettiği ruhsal ya da bedensel acısına dair kendi “tanısını” da getirdiğini fark edecektir. Analiste kalan iş bunu mümkün olduğu kadar net bir biçimde formüle etmektedir.

Görüşmenin amacı, terapötik olarak anlamlı ifadelere götüren birtakım öznelliklerarası süreç tanımlamaları elde etmektir. (Eckstaedt, 1991) Bu aynı zamanda, sık seanslarla devam eden psikanaliz tedavisinin sürdürülebilirliğine dair bulgu elde etmeye yarayan bir “ilk görüşmenin özel değişkeni”nden bahseden Danckwardt ve Gating’in bazı düşüncelerini anlamamızı da sağlar:

Tek görüşmelik bir seansının akışı üzerine gözlemlere ek olarak, haftada bir ya da iki kere, tüm öngörüşmelerin akışı üzerine de gözlemler yapılmıştır. Bu yolla, nesnel verilere (örneğin, tekrarlama zorlantısının görünüm-leriyle ilgili verilere) ek olarak, son karar için pek çok dinamik veri toplanmış olur, bu da muhtemel en uygun seans sıklığı sorusunun cevabını verecektir. (1988, s. 44)

Aşağıda yer alan kuramsal düşünceler geniş anlamda ilk görüşmeye dair psikanalitik kuramın geçirdiği gelişiminin izini sürmeyi hedeflemektedir. Klinik malzeme ile doğrudan bağlantı kurulmayacaktır. Bu düşüncelerin önemi aslında onları, analitik durumda potansiyel olarak var olan ve önbilinçli olarak algısal yetileri genişleten bir arka plan bilgisi haline getirmesine dayanır. Her psikanalist kendi kuramını kullanacaktır. Görünüşe bakılırsa bütün psikanalistler tarafından ortak olarak paylaşılan şey ise, klinikte *serbest dalgаланan dikkat* lehine bilgilerini bir kenara bırakmalarıdır. Freud bunu 1900 gibi eski bir tarihte eşsiz terimlerle ifade etmiştir: “Her türlü bilinçli zihinsel faaliyeti bir tarafa bırakarak, muammalar arasında el yordamıyla ilerlemenin yolunu buldum. O gün bugündür belki de öncesinden daha ustalıkla çalışıyorum, ancak ne yaptığımı tam olarak bilmiyorum.” (Freud, 1985 [1887-1904], s. 404; Fliess’e 11 Mart 1900 tarihli mektup)

TANISAL BAKIŞ AÇISI

Tek kişilik psikoloji anlamında, analistin tanı koyucu bakış açısı, psikanaliz tarihinde uzun süre ön planda kalmıştır. Bu bakış açısı, hastanın en samimi düzeyde konuşmasına izin verecek bir tutum gerektirir, bu da perhiz ilkesi ile uyumlu bir tavır içinde, dürtü doyurucu etkileşimlere girişmeden ya da mükâfatlandırmalara kalkmadan, hastanın nevrozik/olmayan ya da psikotik olmayan yönlerini mümkün olduğu kadar açmaktır. Freud *Psikanalizin Bir*

Özeti'nde (*An outline of psychoanalysis*) bu görevi şöyle anlatmıştır: “Analitik hekim ile hastanın zayıflamış benliği, gerçek dış dünyaya yaslanarak, alt-benliğin içgüdüsel zorlamaları ve üstbenliğin vicdani zorlamaları gibi düş-manlara karşı birlikte bir takım oluşturmalıdır.” (1938, s. 173)

Freud'un görüşme tekniğine dair hiçbir formülü yoktu, ancak ilk görüşmeye ilişkin çeşitli yorumlar yapmıştı: “Soylu satranç oyununu kitaplar-dan öğrenmeye kalkışan herkes, kısa zamanda sadece açılış ve kapanış oyun-larının kapsamlı sistematik sunuşları olduğunu, açılıştan sonra gelişebilecek sonsuz hamle çeşitliliğinin bir açıklaması olamayacağını fark edecektir.” (1913, s. 123) Onun *deneme analizi* fikri sistematik bir şekilde devam ettiril-memiştir.

Sadece Argelander'in cıgır açıcı daha güncel çalışmaları, sonunda bü-tünleyici bir yöne işaret etmektedir. Analistin üç farklı veri kaynağı mevcut-tur: (1) *nesnel bilgi*, (2) *öznel bilgi* ve (3) *panoramik veya durumsal bilgi*. Ar-gelander şöyle yazar: “Kişiliğe ve onun ruhsal rahatsızlıklarına ilişkin resmin güvenilirliği tüm bu üç kaynağın bütünleşmesi ile artar.” (Argelander, 1976, s. 28) Panoramik bilgide, hasta sessizken bile tüm coşkuları ve temsil süreçleriy-le durum deneyimi baskındır. Başka verilerle bağlantısı ikincil bir edimdir. Bilginin güvenilirlik ölçütü durumsal ya da panoramik kanıttır: “Bu tür bir bil-gi pratik olarak tekrarlanıp kontrol edilemeyecek olduğu için çoğu görüşme-ci tarafından bir kenara bırakılır ya da hiç sözü edilmez, hâlbuki terapötik sü-recin seyri açısından en zengin bilgiyi açığa çıkarır.” (Argelander, 1976, s. 28) Uluslararası gelişmelerin ve psikanalitik ilk görüşmenin kuramı ile pratiğinin gözden geçirilmesine ilk olarak *Psikanalizi Başlatmak: Görüşler (Initiating Psychoanalysis: Perspectives)* isimli çalışmada yer verilmiştir. (Reith ve ark., 2011)

TERAPÖTİK BAKIŞ AÇISI

Hasta için ilk görüşme çoğu zaman ileriki tedavi sürecine karar vermek açı-sından belirleyici öneme sahip, ilk psikanalitik kendilik-deneyimini temsil eder. (Schubart, 1989) Bu kendilik-deneyiminin başarıya ulaşmasının önko-şulu, hastasının bilinçdışı çatışmalarını anlayarak ve *yorumlayarak* karşıla-yan bir analisttir. Psikanalizin o duruma uygun tedavi olduğuna (olumlu en-dikasyona) dair bir kıstas olması bakımından etkili bir *deneme yorumunun* yeri son derece önemlidir. *Yorum yapan* psikanalistten istenen şey hiç de azımsanacak gibi değildir, fakat Kitzberger'in dediği gibi “deneyim” iyi de olmamalıdır, çünkü “analitik maçı” insan olarak kazandığımızdan, idealden kıl pa-

yı da olsa uzaklaşarak, ortağımızın da insan olmasına izin vermeliyiz zira mutlak tümgüçlülük ötekinin bağımsızlığına el koyacaktır.” (Loch, 1965a, s. 22)

Terapötik bakış açısında, analistin hastayı tedaviye kendisinin alıp alamayacağı kritik önem taşır. (Krş. Bolognini, 2006) Merak, eşduyum, özdeşleşim ve sorumluluk gibi temel tutumlara ilaveten, psikanalist analitik ortamdaki duruma özgü imkânlarına da kulak vermelidir. Bu, başka birtakım etkenlerle birlikte, Dantlgraber’in kuramsallaştırdığı “öznel endikasyon” boyutuna girer. “Öznel Psikanaliz Endikasyonu Üzerine Gözlemler” (Observations on the subjective indication for psychoanalysis) (2011 [1982]) makalesinde, psikanalitik görüşme tekniğinde artık, “analizanın analiz edilebilirliği” denilen olgudan, temel psikanaliz çalışması için olumlu *öznel endikasyona* yönelten, hasta ile analist arasındaki ilişkide olanların değerlendirmesi olgusuna doğru ciddi bir kaymayı işaret eder. Analiz edilebilirlik, hastaya uygulanan nesnel ölçütlere göre değerlendirilen niceliksel terimlerle değil, analistin kendi öznel olasılıklarının ölçülmesi ile anlaşılmalıdır. (Bkz. Wegner, 2011b, s. 189-193)

AÇILIŞ SAHNESİ

Freud’un zamanından beri, tıpkı ilk rüyalar ve belirtisel eylemlere olduğu gibi görüşmenin fiili olarak başlamasına da özel bir önem atfedilmiştir. (Wegner, 1988) Hasta-analist ilişkisinin her an’ı, bilinçdışı iletişimin bir ifadesi olarak sistematik biçimde incelenip anlaşılabilir. Ancak görüşme başlangıcının ayırt edici bir özelliği vardır; bu da her iki katılımcının da önceden birbirleriyle gerçek bir deneyimi olmamasıdır.

Görüşmenin en başında hasta ve analist korunaklı bir durumdan korunaksız bir duruma geçerler. Analist de bir dereceye kadar korunmasızdır çünkü ona ulaşan yeni şeylerin hepsi anlaşılmamıştır ve anlaşılıp anlaşılmayacağı belirsiz olarak kalır. Hem hasta hem de analistin “ruhsallık içi dengesi”nin istikrarsızlaşması” (Kind, 1986) yoğun duygulanımlarla bağlantılıdır. Bion (1987) “çoşkusal fırtına”ya atıfta bulunur. Önceki çalışmalarımda “birkereke çoğalan açılış sahnesi”ni tanımlamış ve detaylı incelemiştim. (Wegner, 2006, s. 31-5; Danckwardt ve Wegner, 2007, s.1122-3)

Özellikle açılış sahnesinde, benliğin panoramik işlevi etkileyici bir yaratıcılıkla araya girebilir ve o andaki özel durumun etkisi altında inatçı bir bilinçdışı çatışmayı ifade edilebilir hale gelir. Bu süreçte Gendrel olarak biz aktarım nevrozu geliştirme yetisinden söz ederiz. (Krş. Freud, 1920, s. 18) Sahneyi şe-

killendiren benliğin durumsal olana uyum sağlama yetisi benlik tarafından yabancı olarak algılanır çünkü bu aynı zamanda da gerileyici bir eğilim taşıyor ve alışageldik benlik yapılarını gevşetir (Krş. Argelander, 2013 [1970], s. 337-41). Argelander o andaki belirli *durumun aktarımından* daha fazla bir şey olduğunu vurgular: “Bilinçdışı bir süreç olan aktarım, içeriden dışarı doğru yapılırken, aktarımın belirli bir durumda aldığı şekil –halihazırdaki durum altında aktarım içine girdiği dinamik düzenleniş– benliğin yepyeni bir yaratımıdır.” (Argelander, 2013 [1970], s. 338) Argelander aynı zamanda, *benliğin panoramik işlevinin* son derece hızlı bir şekilde var olan durumu şekillendirebileceğini ve eş zamanlı olarak da “çocuksu bir düzenleniş”i resmedebileceğini vurgular. (Argelander, 2013 [1970], s. 339)

Ben de Argelander’in düşüncelerinin izinden gidip, iki farklı şeyi vurgulayarak, ilk görüşmenin bu özel kısmını, *açılış sahnesi* olarak adlandırdım: (Wegner, 1988; Wegner ve Henseler, 1991)

- Analist ile hastanın birbirleri hakkında önceden bilgi sahibi olmadıkları bir sırada gerçekleşen tek karşılaşmaları esnasındaki kaçınılmaz panoramik etkileşimi;
- Stone’un (1961) özellikle analitik ortamda hayata geçtiğini düşündüğü kişiliğin söz öncesi alanlarının, Oidipus öncesi çatışmaların ya da durumların o etkileşimle bağlantılı şekilde hayata geçmesi.

Açılış sahnesi, analist ile hasta arasında gerçekleşen etkileşimin tamamı olarak tanımlanır ve önerilen psikanalitik tedavinin temel koşulları altında ilk söylenen cümle de dâhil, kişisel selamlaşmadan görüşmenin başlamasına kadar her şeyi içerir. “Etkileşimin tamamı”; sözel olan ve olmayan tüm eylemler, dolaylı ve dolaysız tüm iletişim ile birlikte hasta ve analistin eşlik eden tüm bilinçli, önbilinçli ve bilinçdışı ruhsal süreçlerini de kapsar. (Krş. Wegner, 1988, 2011b) Olayların hızı psikanalisti şaşkına çevirip, algısını engellediğinden, pratikte çoğu zaman önemi azımsansa da, açılış sahnesini görmezden gelmenin makul olmadığını ve kayda değer tanıtısal önemi olduğunu de-neyssel bir araştırmada göstermiştim. (Wegner, 1988, 2011b)

KARŞIAKTARIM

Bayan E ile açılış sahnesi de hızla şekillenmişti. Tamamen hastamı selamlama beklentisi içindeyken, onun başkasına doğru dönmesine şaşırıp beklemek zorunda kalmıştım. Kendimi biraz ne yapacağını bilmez duruma düşmüş, hayal kırıklığına uğramış ve etkilenmiş hissetmiştim. Ve birkaç dakikalığına Bayan E’ye bağımlı olmanın acı duygusunu yaşamıştım. Bana doğru döndüğünde

kafası o kadar karışık ki ellerimiz buluşmamıştı. Bu daha da ileri bir hayal kırıklığıydı ve artık içime yerleşme riski taşıyordu. Aramızda bir şeylerin yanlış gideceğine dair erken bir işaret miydi bu? Elbette duruma sinirlenmişim de ve bunun ona dikkatimi tam olarak verme ihtimalimi bozma tehlikesi taşıdığını hissetmişim. Böylece görüşme odasına doğru giderken uygun tutumu ve benzerini tekrar takınmam için kendimi toparlamam gerekmişti. Çok daha sonra görüşme sırasında, açılış sahnesinin bu kısmını, önceki görüşmecilerin onu başlarından savmış olmasıyla ve varsayılan *çocuksu düzenlenişten* ayrılabilmesiyle ilişkilendirdim.

Analistin sadece tanı koyması ve yorumlarda bulunması yetmez; aktarım karşıaktarım etkileşiminde olup bitenlerin bir parçası olarak kendisini de gözlemlemelidir. Analistin sadece tepki vermediği; temel tutumu, kendi özel hayatı ve öğrenim geçmişi, yeni bir hasta beklerkenki duruma özgü duyguları, bilgi akışını azaltan öznel araştırma ve problem çözme stratejileri gibi pek çok etkenden de etkilendiği vurgulanmalıdır. (Ayrıca krş. Bolognini, 2013) Bu etkenler arasında yeni bir hastayla ilgili olası kaygıları da vardır, bunlar hastanın patolojisinden daha fazlasını ifade eder. Aslında yaptığımız işe şunlar eşlik eder:

güvensizliğe, algısal çatışmalara, çözülemeyen çelişkilere, istilaya, kafasının karışması tehdidine ve analizanın gerçek ruhsal yapısı karşısında kendi yetersizliğine tahammül edememeye ilişkin kaygılar. Bunlar kişinin terapötik tümgüçlülüğünü kaybetme kaygılarıdır. (Danckwardt, 2011a, s. 121-2)

Tüm bu etkenler analist tarafından açılış sahnesine katılır.

Tarihsel olarak, belli bir analistin aktarım ve karşıaktarımda olup bitenlerin bir parçası olarak, bilerek ya da bilmeyerek olayların akışını ne kadar çok etkilediği içgörüsüne ulaşıldıktan sonra karşıaktarım analizi ile ilgili meseleler merkezi bir önem kazanmıştır. (Krş. Kernberg'in (1965) işaret ettiği "klasik yaklaşım" ile "bütünsel yaklaşım" arasındaki fark) Heimann (1950, 1960, 1964) karşıaktarım analizine bir tanı aracı olarak özel bir statü vermiş, Rosenfeld ise: "Analist ile hasta arasındaki etkileşimde en sık rastlanan tikanıkların analistin erken çocukluk kaygılarıyla alâkalı" olduğunu vurgulamıştır. (1987, s. 40)

Bu tartışma, son zamanlarda süreç yönelimli iki kişi psikolojinin kurulmasına yol açtı, bu yaklaşım nasıl "bir etkenin aynı zamanda da ötekinin işlevi olduğu ilişkisel bir sistemle uğraştığımız" (Loch, 1965a, s. 15) anlatmaktadır. Loch kararlı biçimde, karşılıklılığın analitik nesne ilişkileri yönüne

dikkat çeker. Heimann'ın "Analistin karşıaktarımı sadece analitik ilişkinin ayrılmaz bir parçası değil, hastanın *yaratımı'dır*, hastanın kişiliğinin bir yönüdür" (1950, s. 83) ya da Bion'un "Analitik yorumlar hastanın analist *hakkındaki* kuram ve modellerine dair analistin kuramı olarak görülebilir" (1963, s. 17) açıklamaları iki kişi psikoloji ile uyumludur.

Hâlbuki daha önce, analist araştırma alanında (bağımsız değişken olan hastayla bağlantılı olarak) bağımlı bir değişken gibi ele alınırken, şimdi analist bağımsız değişken olarak, yani hastanın aktarımından bağımsız olarak sorunsallaştırılmaktadır. Fliess "Bu sorunlardan biri, karşıaktarıma tepki olan aktarım davranışının yorumudur" (1953, s. 273) diye yazarken, Loch "Analistin hastasını anlamak için karşıaktarıma ihtiyacı olsa da hastasına yorum yapabilmek için aynı zamanda da karşıaktarımı bir tarafa atmalıdır" (1965a, s. 21) der. Bu ise "çifte değillemenin diyalektiği bizim tekniğimizin işlevim prensibidir" (a.g.y., s. 20 vd.) varsayımına neden olur.

Bu aslında etkileşim dokusunun, hasta ile analist arasında karşılıklı olarak birbirini etkileyen süreçlerin nasıl dokunduğunu anlatır; bu işlemin betimlenebilmesi ve kavramsal olarak anlaşılabilmesi için ise sürekli olarak yeniden öğrenilmesi gereken bir dile ihtiyaç vardır (temsil modeli, ayrıca krş. Bion, 1965), bu da demektir ki, esas itibarıyla tek boyutlu bir nedensellik olduğunu varsayamayız.

Araştırma aracı analistin tek başına kendisidir ve Loch şunu vurgular: "Araştırma nesnesi ve araştırma aracı ... aynı kategoriye dahildir." (Loch, 1965a, s. 21) Loch işaretleri iki yönde işlemler:

- Birinci yöney, şimdi ve burada bağlamında (örneğin, aktarım açısından) hastanın iletişimindeki ayırt edilebilir çarpıtmaların özellikle önemli olduğu bilinçli iletişimi ve onların bilinçdışı bağlantılarını temsil eder.
- İkinci yöney analistin kendisinde gerçekleşen detaylı işlemlemeye yönelmiştir. Ben bunu, bilinçli ve bilinçdışı içsel süreçleri ilişkilendiren içgözlem yönelmesi olarak adlandırıyorum.

Görüşmenin en başında dahi analistte işleme giren bilgi parçalarının sayısı neredeyse sonsuz düzeydedir. Başka bir deyişle, analist sadece tüm veriyi yapay olarak azaltmak ya da düzenlemek suretiyle davranışsal yetkinliğini koruyabileceği karmaşık bir sorun çözme durumu ile karşı karşıya kalmıştır. Aksi halde, analist sistem çökebilir ki bu sık sık kısmen olur ve bu durumun kendisi tanı koymayla sıkı sıkıya ilişkilidir.

Yeni bir hastaya gerçekten uyum sağlamak görüşmeci için belli bir zaman alır. Sadece hastanın değil, tam anlamıyla dinleyebilmesi için analistin de

belli bir eşiği geçmesi gerekir. Bu eşik aynı zamanda görüşmecinin belirli bir hastanın sorumluluğunu almaya istekli olup olmadığına karar verme hakkını da içermektedir. Böyle kararların –az ya da çok bilinçli– çok hızlı alındığına dair oldukça fazla kanıt vardır. Ancak bundan da öte, bu eşik hastanın kontrol edilemez arzularının hücum eden gücüne karşı oluşturulur ki analistin bunları işlemeye hazır olması için bunlar hakkında fikir sahibi olması ve hastanın bilinçdışı kişilerarası ve ruhsallık içi çatışmalarına ulaşmasına izin verilmesi gerekir. Çoğu hasta bilinç düzeyinde başka açıklayıcı kavramları tercih etse de, sadece belirtilerinin mağduru değil kendi acı çekme öykülerinin amili de oldukları için bunu gayet iyi bilirler. Bundan öte, bu eşik, her hastanın analistin bilinçdışı kişilik yapısını ya da çatışma yapısını belirli bir biçimde çalkalandırabilmesinden ve bu şekilde narsisist yaralanma alanlarına etki edebilmesinden analisti korur. Tüm bu sorunlar, özellikle de analistin hem kendi duygularına hem de hastasının duygularına ilişkin kaygısı gibi genellikle güçlü duygulanımlarla bağlantılıdır.

SERBEST DALGALANAN İÇGÖZLEM KONUMU

Analistin karşıaktarımının analizi, hastanın benlik-kendilik deneyimi yaşamasını sağlar ve “sen-nesne”den ayrı olma farkındalığını oluşturur; libido ve saldırgan nitelikli dürtüler taleplerde bulunurken bunlardan vazgeçmeyi deneyimlemesi mümkün olur. (Loch, 2010, s. 69-71) Bu ontogenetik gelişimsel durum ilk görüşmede başlangıç halinde bulunur ve psikanaliz süreci içinde tekrar eder; her şey yolunda giderse, belirli saplantıları düzeltebilir, başka bir deyişle analistin anlam atfeden yorumları ile yeni deneyimlere izin verebilir.

Merkez-dışı konumda olma yetisi bir anlamda analistin içgözlem etkinliğinin işler durumda oluşunu temsil eder. Bu ise terapötik uygulama anlamında karşıaktarımın bilince çıkarılmasının önkoşuludur. Karşıaktarımın olup olmamasına veya ne şekilde olduğuna bakılmaksızın, karşıaktarımı algılayabilene kadar, onu anlayamaz ve tanımlayamayız. Merkez-dışı konumda olma yetisine sahip olabilmenin temeli, Oidipus kümelenmesinin içselleştirilmesi ile şekillenen bir içsel ruhsal yapıya dayanır, böylece “öznel katılımı, nesnel kendini gözleme mümkün olur. Bunun anlamı, iç dünyada ‘içgörü’ ile ‘duygu’nun bir araya gelip içsel gerçeklik hissini oluşturmasıdır”. (Britton, 1989a; 1989b, s. 24)

Analistin “serbest dalgalanan dikkati” ve “serbest dalgalanan tepkiselliği”ne (Sandler, 1976) ek olarak araştırma alanında ve tedavide bir diğer yöney olan “serbest dalgalanan içgözlem”i de (Wegner, 2011b) dikka-

te almak faydalı olabilir. Serbest dalgalanan içgözlem serbest dalgalanan dikkatten bu özel yönelimi ile ayrılır ve bu anlamda psikanaliz yöntemi ile özdeşleşimin bir yönüdür.

Neyraut (1974, s. 15 vd.) karşıaktarıma “karşıaktarımın devinimi” terimi ile önemli bir katkı sağlamıştır. Benim görüşüme göre, Neyraut’un kattığı; analistin, analitik süreçte, en başından itibaren özellikle de çerçeve koşullarını korurken, hasta ve analitik durum için belirli bir hazırlık çalışması yapması veya başka bir deyişle söylemek gerekirse; “Doğrudan, hatta kişisel olarak bu ilişkiye girmesi ve mümkünse buna ışık tutmasıdır.” (a.g.y., s. 15 vd.) Bu özel hazırlık çalışması aslında hastanın somut aktarımından önce gelir, çünkü hasta psikanalitik sürece girdiğinde belirli nesne ilişkisi örüntülerini analiste aktardığını bilmeyebilir. Her koşulda analistin de hastaya aktarımda bulunacağını varsaymalıyız.

Neyraut “analistin tüm ifadeleri, düşünceleri, duyguları, yorumları, eylemleri ve tepkilerini kapsayan karşıaktarımın kapsamlı kuramından” (a.g.y., s. 18) söz eder ve:

karşıaktarımın bir paradoksunu anlamaya çalışır; o da şudur, karşıaktarım halihazırdaki analitik durumdan önce gelmekle birlikte (eğitim analizi, eğitim, her türlü çarpıtma ya da kuralcılıklar) bir yandan da hakiki boyutunu analitik durumun kendisinden kaynaklanan içsel taleplerle karşı karşıya kalınca kazanır. (a.g.y.)

Bu çelişki psikanalitik olarak şu şekilde ifade edilebilir: “Hem aktarım hem de karşıaktarım, dürtü ihtiyaçları ile yönlenen veya körüklenen nesne ilişkilerini temsil etmelerinden dolayı güdülenmiş davranış biçimleri olarak bilinirler.” (Loch, 1965b, s. 41 ve 2006, s. 15) Ancak, psikanalitik bakış açısından dürtü ihtiyaçları bağımsız değişken olarak tanımlanmalıdır. (Örneğin, analist kendi nesne ilişkisi örüntülerini hastasına (karşı)aktaracağından emin ve buna hazır iken, mümkün olduğunda da bunları analiz eder.) Karşıaktarım paradoksu analistin, bizim bağımsız değişken olarak tanımladığımız ve hastanın aktarımından önce gelen ya da belirli bir aktarımdan ayrı daha baştan var olan kısımlarına işaret ederek çözülebilir.

Béjarano (1977, s. 10) “genel karşıaktarım” ile “özel karşıaktarım” arasında bir ayrım yapmıştır. “Özel karşıaktarım” sadece belirli bir hastaya yönelik iken, diğeri analistin profesyonelleşmiş başlangıç tutumuna denk düşer. Bu ayrımların tedavi tekniğiyle de belirli bir ilişkisi vardır: O zaman analistin hastaya karşı belirli bir işlev görmesine neden olan tutumu ile yorum

arasında ayırım yapabiliriz. Ancak analistin tutumu, araştırma alanında, analistin bağımsız değişken olarak gözlem yapan bakış açısına ait yönlerini de içine alır.

Bu özellikle erken dönem bozuklukları olan hastalar için geçerlidir; ni- tekim Béjarano'nun (1977) gösterdiği gibi, en azından klasik yorumlama tutu- mu açısından, evre yorumları faydasız hatta tehlikelidir (*a.g.y.*, s. 1) ve bunun yerini “analistin tutumu” almalıdır (*a.g.y.*, s. 2); yani analistin tutumu derken, karşıaktarım analiziyle, pek çok şeyin yanı sıra analistin sürekli düzeltilen ana- litik durumdaki deneyimleri ve duyguları kastedilmektedir. (Ayrıca krş. Dant- lgraber, 1989; Treurniet, 1991) Etkili bir terapötik etmen olarak tutum, has- tanın aktarımına karşı esas olarak sabittir, dolayısıyla bağımsız değişkenlerin bir yönü olarak analiste aittir, çünkü tutum analistin içsel nesnelerini özgür bı- rakmasına dair özel yetisi ile ilişkilidir. (Bkz. Loch, 1965b, s. 44) Analistin kendi dürtü güdülenmeli nesne ilişkilerindeki karışıklığın üstesinden gelme ye- tisi, örneğin ayrılmayı başarabilmek, Loch'a göre aynı zamanda:

... analistin becerebilmesi gereken perhizin altında yatan nedendir ve bu an- cak yalnızlık hissetmeden tek başına olabilmesi ile mümkündür; çünkü has- tanın onu bırakıp, özgürleşmesi süreci bir yana, terkedilme ve yalıtılma ola- rak deneyimlenen yalnızlığın kendisi anlamayı engelleyen psikopatolojik bir görüngüdür. (*a.g.y.*)

Bilhassa analistin tutumunun özel terapötik anlam ifade ettiği, erken dönem bozuklukları olan hastalar için geçerlidir bu ve şu da eklenmelidir ki, böyle hastalar daha ilk görüşmede bile analistte çok güçlü etkiler yaratabilir. Analistin birincil nesne ilişkilerinden gelen nesne ilişkisi örüntüleri ile ilgilen- mesi gerekirse, belirli bir kaygıya özgü şartların (libido dürtü hareketleriyle il- gili Oidipus nitelikli kaygılar gibi) yorumlanması yerine, varlığın güvence al- tına alınması ihtiyacı (ki bu bağımlılık ve nesne kaybıyla ilişkili felaket geti- ren kaygı olarak algılanır) terapötik çalışmanın ana odağı haline gelir. Diğer taraftan bu odaklanma, özel bir biçimde, Paris Psikosomatik Okulu'nun ça- lışmaları sayesinde daha fazla farkındalık kazandığımız psikosomatik hasta- lar için de geçerlidir. (Krş. Aisenstein ve Rappoport de Aisemberg, 2010) Örneğin “hakiki bilinçdışı” ile “bastırılmış bilinçdışı” arasında bu temelde bir ayırım yapıldığında olduğu gibi, tedavi tekniğinin seçiminde büyük etkisi var- dır. O zaman somatik kökenli belirtiler, travma yaratıcı bir niteliği olabilen *duyusal izler* için çerçeveleyici bir sahne [*mizansen*] işlevi görür. Ancak bun- lar algılandıklarında dürtü talebi olarak işlenemezler, çünkü henüz simgesel

düzeyde dönüştürülmemişlerdir. Doğrudan bedensel düzeyde boşaltılmışlardır. (Krş. Wegner, 2007, s. 44)

SÜREÇ YÖNELİMLİ AYIRICI ENDİKASYON

Hangi psikanaliz tedavisi için kimin tarafından hangi endikasyon konacak sorusuyla giderek daha sık karşı karşıya kalıyoruz. Hasta ne ister, neye ihtiyacı vardır, hasta ile analist neyin üzerinde anlaşabilirler, nasıl bir uzlaşma ulaşabiliriz ya da ulaşmalıyız ve ayırıcı endikasyon için ne gibi ölçütlerimiz var? APF (Avrupa Psikanaliz Federasyonu) bu ciddi sorun için Psikanalizi Başlatmak adı altında bir Çalışma Grubu kurmuştur. Bunun detaylı raporu başka yerde sunulacaktır. (Reith ve ark, 2010, s. 57-80, 2011) Şimdiye kadar psikanalistin yorumları açısından başarılı görüşme süreçleriyle ilgili iki genel etmen ortaya konmuştur: (a) “düzeyi değiştirmek”, örneğin, bilinçten bilinç-dışına ve (b) “bir anlam alanı açmak”.

Alman Psikanaliz Derneği’nin çalışma gruplarından biri de (E. Gattling, J. F. Danckwardt, G. Schmidhüsen ve P. Wegner) yine kökeni Wolfgang Loch kadar eskilere giden bir yöntem kullanarak (Avrupa Psikanaliz Federasyonu konferanslarındaki “serbest klinik gruplar” gibi) kendisini bu konuya adanmıştır. Bu yöntem klinik malzemenin gruplarda “Prizma etkisi” modeli ile tartışılmasını içerir: Nasıl ki prizmadan geçen ışın önceden görünmez olan kısımlardan yayılarak onları görünür kılarsa, grup tartışması da hastanın önceden adlandırılmamış, bilinçdışı bileşenlerinin bireysel unsurlarından ve özelliklerinden öyle geçerek yayılır.

Tüm klinik vaka sunumlarında analist ile analizan arasındaki *eşzamanlılık* olarak adlandırılan kavramın tedavi tekniğinde merkezi bir görüngü olduğu buradan ortaya çıkmıştır. Eşzamanlılık analist ile analizan arasında, *sömürgeleştirmeye* kalkışmadan, ruhsal işleyişin farklı düzeylerinde anlaşmalara varabilme yetisini de içeren, “analitik ilişkinin özel bir süreç niteliği” (Gattling ve Danckwardt, 2009, s. 317 vd.) gibi anlaşılabilir. Sorun şudur ki, sömürgeleştiren ilişkide, analistler adeta “fethedilmiş bir ülkeyi, orada yürür-lükte olan yargı sistemine göre değil de, kendi yargı sistemlerine göre” (Freud, 1938, s. 167) yöneten birer fatih gibi davranırlar. Bu tutum travma nitelikli olmayan bir ilişkiyi imkânsız hale getirir. *Eşzamanlılık* “hasta ile analist arasında ... ‘aktarılmış’ ve ‘karşıaktarılmış’ içsel öznel nesneyi serbest bırakmaya ... ve ona karşı inşa edilmiş dirençlerden ve savunmalardan vazgeçmeye dair... bir isteklilik ya da en azından olgunluk yetisi içeren bir psikanalitik süreçtir.” (Gattling ve Danckwardt, 2009, s. 317)

Bir başka gözlenebilir görüngü de *öz-etkililik* olarak adlandırılabilir. Bunun anlamı dikkati “seanslar *arasında* giderek işlemeye devam eden şeye [yöneltmektir]; yani, *seanslardan kalan görüngüleri* ve bunun da ötesinde [seanslar arasında] hastada patolojik kendilik yapısının tekrar bir araya getirilmeye [başlamasının] ne kadar vakit aldığına” dikkat etmektir.

Dirençlerin ve aktarım-karşıaktarım diyalektiklerinin olumsuz terapötik tepkileri seans *içinde* işlerken, patolojik kendilik yapısının kendini tekrar bir araya toplaması seanslar *arasında* olur. Freud kendiliğin tekrar bir araya toplanmasının etkilerini, *o esnada yeni oluşan düşlemlere* istinaden kendilik örgütlenmesindeki *üremeler* [*Wucherungen*] olarak adlandırır. (Danckwardt, 2011b, s. 213)

Seanslar arasında öz-etkililiği ya az olan ya da hiç olmayan hastalarda, sözelimi seans sıklığı az olan psikanalitik yönelimli psikoterapi çalışmasının uygun olmayacağını varsayabiliriz.

Bunlara ek olarak bir başka etmen gelecekte daha sistematik araştırmaya konu olmalıdır, o da psikanaliz yönteminde psikanalistin kaygılarıdır; çünkü analistteki bu kaygıların psikanalizin başlangıcını bilinçdışı olarak engellediği varsayılabilir. Gaddini, genellikle yeni bir hasta ile ilk karşılaşmada zemin kazanan (ve alışıl gelmiş “algısal-tepkisel” konumun tersi olan) “algısal-gerilemeli” konumunu açık bir şekilde ifade etmiştir.

Analist için sorun hiç “gerilememek” anlamına gelmez, tam tersine analitik durum lehine, *zarar görmeden gerileyebilir durumda olmak ve gerileyebilmek* anlamına gelir... Bu içsel “açıklık”, ruhsallık içi iletişimin özgürlüğünün artışı, kaygıdan bir derece özgürleşmeyi içerir... Bu ise başarılı bir psikanaliz eğitiminde bulunması gereken temel hedeflerden birini temsil eder. (1964, s. 148 vd.)

Yeni başlayanların özellikle bu tutumla boğuştukları düşünüldüğünde psikanalitik görüşme tekniğinde özel bir eğitim gerekli görünmektedir.

BAYAN E İLE İKİNCİ GÖRÜŞME

Bayan E başlangıçtaki sessizliği “Bir şey mi bekliyorsunuz?” sorusuyla bölüyor. Bir süre daha sessizlikten sonra “0 ile 18 yaş dönemiyle ilgili tedirgin oldum! Farklı olduğuma dair duygu ergenliğimde başladı. Nereden çıktığıyla ilgili hiçbir fikrim yok. Çocukken tamamen normal, mutlu, sıradan bir çocuktum. Ebeveynlerim de bunu doğrulayacaktır.”

İkinci görüşmenin bu dikkat çekici başlangıcı kendi başına çalışmaya devam etmeye çalıştığını ve çıkmaz bir yola girdiğini gösteriyor. Benimle gerçekleşecek ikinci görüşmeye kadar olan zaman, büyük bir çalkantı ve artan bir kafa karışıklığı içinde (kendini tekrar bir araya toplamaya çalışan patolojik kendilik örgütlenmesi ya da *öz-etkililik* eksikliği) onun için acı verici şekilde yavaş geçmiş olmalı. Fakat bu konuda hiçbir şey bilmiyor olmamam gerekiyor, tam tersine ondan arzuya "bir şey" "beklediğim" düşüncesini bana yansıtıyor. Bu duygudurumda kendi geçmişine ebeveynlerinin gözünden bakıyor ancak, bilmeden, mutlu bir çocukluğu olmadığından şüphe ediyor. Seansa daha sonra çocukluğundan beri olan her türlü yeme bozukluğunu, şimdiki "korkunç rüyalarını" ve uyku sorunlarını hatırlıyor. Annesi o zamanlar o uykuya dalana kadar yatağının başucunda oturmuş. Bununla birlikte, onu en çok hastalığının fiziksel mi yoksa ruhsal mı olduğu sorusu ilgilendiriyor. Ancak bu başlangıç aynı zamanda bana ne kadar yakın olmak istediğini de gösteriyor. Ben algıladığım bu yakınlığı anlaşılmaz derecede korkutucu buluyorum, çünkü bana tam anlamıyla itaat eder görünüyor.

Sonunda, nörodermatitin ortaya çıkışının erkek arkadaşı ile ilişkisinin başlangıcına ve farklı olduğunu hissetmesinin de ergenlikte cinselliğin ortaya çıkışına denk geldiğini belirlemeyi başarıyoruz. Erkek arkadaşı ile fiziksel yakınlık güncel çatışmaların temelini temsil etmektedir. Cinselliğine dair en küçük bir fikri olmadığına dair bir izlenimim var.

Şöyle diyor: "Altın alta kaygı ve çalkantıyla doluyum, bütün bedenim sürekli kaşınıyor. Artık hiçbir şeye odaklanamıyorum. Ayrıca yıllardan beri doğum kontrol hapi kullandığım halde hamile kalmaktan da çok korkuyorum." Ben: "Yakınlık ve temasa katlanamıyorsunuz. Kendinizi yaralanmış hissediyorsunuz!" diye ifade ediyorum. Şaşkınlık içinde kabul ediyor.

İkinci görüşmenin devamında yeni malzemeler geldi ve hasta belli bir içgözlem yetisi sergiledi. Onun boyun eğme eğiliminden tedirgin olsam da, konuşma ve hissedişte eşzamanlı bir yol bulduk gibi görünüyordu.

Görüşmenin sonunda, ona psikanaliz tedavisi önermek istediğimden eminim ve soruyorum:

"Ne düşünürsünüz, nasıl devam edelim?". O: "Her zamanki gibi karar vermekte zorluk çeksem de, psikoterapiye başlamayı hayal edebiliyorum. Siz ne dersiniz?" diye yanıtladı. Ben de: "Sizinle çalışmayı hayal edebiliyorum" diye cevap verdim.

BAYAN E İLE ÜÇÜNCÜ GÖRÜŞME

Üçüncü görüşmeye doğru ilerleyen dönemde Bayan E’de kaygılar ve dirençler harekete geçmişti. Kendiliğın patolojik olarak “üreyen” bir tarzda yeniden örgütlenmesi anlamında, yine bunaltıcı duygularla ve içsel karışıklığıyla uzun zaman yalnız kalmıştı. (Danckwardt, 2011b, s. 212) Gergin ve kasılmış görünüyordu.

Beni gafil avlıyor: “İki sorum var: Tam olarak nasıl çalışıyorsunuz ve psikanalizde ne oluyor? Psikanaliz sadece çocukluk çağıyla mı ilgileniyor? Her şeyden önce benim birçok güncel sorunumu çözmem gerekiyor.” Ben: “Diyanda haftada dört defa gelip beni ‘göremediğinizde’, ‘sınırlarınız’ ‘zarar göreceksiniz’ diye korkuyor gibisiniz”. Bana inanmayarak bakıp, kahkaha atıyor: “Haftada dört defa?” Sonra tekrar sessizleşiyor ve sonunda “Sizin yardımınıza ne kadar çok ihtiyacım olduğunu biliyorsunuz!” diyor.

Çerçeveyle ilgili gerekli tüm soruları konuşuyoruz, benim tatil düzenlemelerim, ücretim, perhiz kuralları vb.; ve sonunda haftada dört seanstan psikanaliz konusunda anlaşıyoruz. Tedavi başladıktan birkaç ay sonra, hasta hafta sonu aralarını dayanılmaz uzunlukta bulduğu için beşinci seansı istiyor ve biz de tedavinin sonuna kadar o şekilde devam ediyoruz.

YAKINLIK ARZUSU VE AYRI OLMAMA KORKUSU

İlk görüşmenin başlangıç sahnesinde psikopatolojinin önemli bir unsuru yoğunlaşmış olarak mevcuttu: Birincil nesneden ayrı olmama. Hasta bu haldeyken kendisini deneyimleyemediği gibi, durumun kendisi tamamen karşılıklı bir bulaşma görünümü içeriyordu ve bu da hastayı ölümcül bir tehlikeymişçesine korkutuyordu. Aynı zamanda, fiziksel belirtiler tüm analizi belirlerken, hastanın kendisi ile kendi bedeni arasındaki bağlantı ve anlayış eksikliğinin ifadesini de ortaya koyuyordu. Hasta uzun bir süre içgözlem deneyimi yaşayabildiği izlenimini sürdürdü. Bunda kullanılan dil onun içinde taşıdığı sözden yoksun oluş felaketine uğramadan geçmeye hizmet etti. Aktarımda ayrı olmayan nesne olma işlevini kabul ettiğim için bu durum mümkün olabildi.

Bayan E: “Mesele insanın kendi bedeni, kendi işlevi ve kendi arzularıyla ilgili. Benim sadece ‘ikisi bir arada’ olmakla ilgili bir fikrim var. Ben ‘ikisi bir aradayım’. Tek başıma var olamam, çünkü sizsiz her şey eksik kalır.”

Bu ifade şunu anlamamı sağladı; cinsiyet farklılığımız sorununun ötesinde, hastanın kendisini canlı ve anlamlı bir biçimde deneyimleyebilmesi için

“ben'im” ve “benim bedenim”in sağlam şekilde hayatta kalması gerekiyordu. Buna karşıaktarımda akla gelen neredeyse tüm algılar, duygular ve düşünceler dâhildi. Bayan E bunları “derisi” vasıtasıyla, önce benden ayrı olmayan şekilde, sonra kendisinin malı olarak içine alabiliyordu. Sadece onun “güvenini kazanmam” ve onu “beklemem” yetmiyordu, ayrıca ona bakmam, tahammül etmem, ondan nefret etmem ve sevmem, onun adına düşünüp konuşmam da gerekiyordu.

Üçüncü görüşmede beni istemeksizin “istemişti”, ancak bensiz o bir “hiç”ti: “Sizin yardımınıza ne kadar çok ihtiyacım olduğunu biliyorsunuz!” Bir ilişkinin doğduğu ve geliştiği süreç, bedensel doğalarımıza ilişkin algı ve ortak dilimizin yaratılması, onun “her şeyden önce bir beden benliği olan” (Freud, 1923, s. 27) benlik kendiliğinin gelişmesi için gereken koşulların ortaya çıkmasını ve “depresif konuma” yaklaşmak anlamında, yalnızlık hissetmeden ayrı olmaya tahammül etme koşullarının oluşmasını sağladı.

SONDAKİ AYRI OLUŞUN BAŞLANGICINA GÖRE DÖNÜŞ: “PSİKANALİTİK KONUM”

İlk görüşmenin en başından uzun psikanaliz yolculuğunun sonuna kadar analist ile analizan arasındaki bilinçdışı etkileşim ve aktarım-karşıaktarım ilişkisinin analizi psikanaliz çalışmasının temelini oluşturur. (Wegner, 2000, s. 811)

Bayan E yıllarca şunu vurguladı: “Her seanstan sonra sizi bir daha görüp görmeyeceğimin belirsizliği beni bunalıyor.” *Her ara onun için bir tehditti ve onu umutsuzluğa düşürüyordu.* Artan güven ilişkisinin yok edilmesini ya da yokmuş gibi davranılmasını bazen tahammül edilmez buluyordum. Her seans ilk görüşme gibiydi. Tedavinin sonunda Bayan E aynı anda hem sevip hem de nefret etmeye tahammül edebilme yetisine sahip oldu; böylece daha önce deneyimlemediği bağımsız bir takdir yetisi kazandı. Analizinin son dönemindeki klinik malzeme etkileyici bir biçimde, başlangıçtaki temaların nasıl tekrar öne çıktığını ve Bayan E’nin elde ettiği içsel gelişimin nasıl mümkün olduğunu göstermektedir. (Krş. Wegner, 2013)

Analistin kendini analiz etme yetisi olmazsa her görüşme başarısızlık tehdidi altındadır. Serbest dalgalanan içgözlemiyle bizzat analistin bir tanı aracı oluşu, daha başlangıçtan itibaren bilinçdışı ilişkisel olaylardaki psikanalitik çalışmanın nasıl karmaşık ve çelişkili olduğunun altını çizerek. Tanı koyma konumunda kalmakta ısrar etmek, her şeyden önce tedavi konusunda ve izle-

yen tedavi süreci konusunda bir anlaşılmaya varma potansiyeli taşıdığı için riskleri vardır. Eğer ben kendim belirli bir hasta ile tedaviye başlayabileceğimi ve başlamayı da istediğimi bilmezsem hasta nasıl psikanaliz sürecine girer? Kuşkusuz analist kendini hastaya göre daha ayrı hissettiği için daha iyi korunmaktadır, fakat o zaman da hasta ile bilinçdışı iletişim sınırlanır ve hasta kendisini istilacı ve ihlâl edici yabancı bir “gücün” nesnesi gibi deneyimler. Aktarım ve karşıaktarımdaki bilinçdışı bir iletişimin başarısının ve aynı anda bunların yorumlarla süregelen çözümlerinin, başarılı bir psikanaliz tedavi süreci için karar verdirici bir etmen olduğu görülmektedir. Dolayısıyla olumlu psikanaliz endikasyonunda karar kılmak, aslında görüşmecinin kendisinin “Bu hasta ile psikanaliz tedavisini hayal edebilirim!” diyebilmesi anlamına gelir. Böylece diğer tüm psikoterapi usullerinden temelde farklı olan “psikanalitik konum” a geçebiliriz.

Çeviren: ASLI DAY

KAYNAKÇA

- Aisenstein, M., Rappoport de Aisemberg, E., editörler (2010), *Psychosomatics today: A psychoanalytic perspective*, Londra: Karnac.
- Argelander, H., (1976), *The initial interview in psychotherapy*, çev. Freud Bernays H., New York, NY Human Sciences Press.
- , (2013[1970]), The scenic function of the ego and its role in symptom and character formation, *Int J Psychoanal* 94:337-54.
- Béjarano, A., (1977), *Countertransference and narcissism*, EPF-Bull 12:5-10.
- Bion, W. R., (1963), *Elements of psycho-analysis*, Londra: Heinemann.
- , (1965), *Transformations*, Londra: Heinemann.
- , (1987), Making the best of a bad job, *Clinical seminars and four papers içinde*, 247-57. Abingdon: Fleetwood.
- Bolognini, S., (2006), The profession of the ferryman: Considerations on the analyst's internal attitude in consulting and in referral, *Int. J. Psychoanal.* 87:25-42.
- , (2013), 'In spite of my ego': Problem solving and the unconscious, Editörler, Akhtar S, O'Neil, MK, *On Freud's "The unconscious"* içinde, 234-53. Londra: Karnac. (Contemporary Freud: Turning Points and Critical Issues).
- Britton, R., (1989a), The missing link: *Parental sexuality in the Oedipus complex*: Editör Steiner, J. *The Oedipus complex today: Clinical implications* içinde, 83-101, Londra: Karnac.
- , (1989b), Zwischen innerer und äußerer Realität: die Borderline-Position [Between internal and external reality: The borderline position], Editörler: Luft H, Maus G, *Die Abwehr unbewußter Phantasien*. Tagungsband. [Defences against unconscious fantasies. Conference volume] içinde, 17-36. Wiesbaden.

- Danckwardt, J. F., (2011a), The fear of method in psychoanalysis, *Psychoanal in Europe Bull* 65:113-24.
- , (2011b), Die vierstündige analytische Psychotherapie in Ausbildung und Behandlung: ein Auslaufmodell? [The four-sessions weekly psychotherapy in training and treatment: Discontinued model?], *Z Psychoanal Theorie Prax*, 26:208-20.
- Danckwardt, J.F., Gattig, E., (1998), *The indication for high-frequency analytical psychotherapy in the contractual medical health service: A manual*. Stuttgart: Frommann-Holzboog.
- Danckwardt, J. F., Wegner, P., (2007), Performance as annihilation or integration? *Int J Psychoanal*, 88:1117-33.
- Dantlgraber, J., (1989), Die psychoanalytische Haltung als Stufe in der Übertragung Gegenübertragungsbeziehung [The psychoanalytic attitude as a stage in the transference-countertransference relationship], *Psyche* 43:973-1006.
- , (2011[1982]), Observations on the subjective indication for psychoanalysis, Editörler: Reith B *ve ark.*, Initiating psychoanalysis: Perspectives içinde, 194-222, Londra: Routledge. (The New Library of Psychoanalysis.)
- Eckstaedt, A., (1991), *Die Kunst des Anfangs [The art of beginning]*, Frankfurt: Suhrkamp.
- Fliess, R., (1953), Countertransference and counteridentification, *J Am Psychoanal Assoc* 1:268-84.
- Freud, S., (1913), *On beginning the treatment*. (Further recommendations on the technique of psychoanalysis, I) SE 13, 123-44.
- , (1920), *Beyond the pleasure principle*, SE 18,1-64.
- , (1923), *The ego and the id*, SE 19,12-66.
- , (1938), *An outline of psycho-analysis*. SE 23,144-207.
- , (1985[1887-1904]), *The complete letters of Sigmund Freud to Wilhelm Fliess, 1887-1904*, Editör ve çevirmen Masson JM, Cambridge, MA: Harvard UP. (Quotations from PEP Archive 1v9, 2007).
- Gaddini, E., (1964), Über Konstitutivphanomene der Gegenübertragung [On constitutive phenomena of the countertransference], *Psyche* 18:139-59.
- Gattig, E., Danckwardt, J. F., (2009), Psychoanalytisches Arbeiten in verschiedenen Settings. Vorläufige Ergebnisse eines DPV-Forschungsprojektes [Working psychoanalytically in various settings. Preliminary findings of a DPV research project]. Schneider G, Eilts H-J, Picht J, editörler. *Psychoanalyse, Kultur, Gesellschaft*, içinde [Psychoanalysis, culture, society], DPV-Herbsttagung 2009, [DPV autumn conference], Frankfurt: Congress-Organization Geber+Reusch.
- Heimann, P., (1950), On countertransference, *Int J Psychoanal* 31:81-4.
- , (1960), Countertransference, *Brit J med psychol* 33:9-17.
- , (1964), Bemerkungen zur Gegengübertragung [Observations on the countertransference]. *Psyche* 18:483-93.
- Kernberg, O. F., (1965), Notes on countertransference, *J Am Psychoanal Assoc* 13:38-56.
- Kind, J., (1986), Der Stundenanfang in der analytischen Psychotherapie [The beginning of the session in analytic psychotherapy], *Z psychosom Med Psychoanal* 31:216-30.
- Loch, W., (1965a), Übertragung-Gegenübertragung. Anmerkungen Zur Theorie und Praxis [Transference countertransference. Observations on theory and practice], *Psyche* 19:1-23.

- , (1965b), *Voraussetzungen, Mechanismen und Grenzen des psychoanalytischen Prozesses* [Preconditions, mechanisms and boundaries of the psychoanalytic process], Bern: Huber.
- , (2006), *The art of interpretation: Deconstruction and new beginning in the psychoanalytic process*. Wegner, P. Yorum bölümünde editor, Londra: Karnac.
- , (2010), *Erinnerung, Entwurf und Mut zur Wahrheit im psychoanalytischen Prozess. Gesammelte Schriften* [Memory, outline and courage for the truth in the psychoanalytic process], Editörler. Barkhausen, C., Wegner, P., Frankfurt: Brandes & Apsel.
- Neyraut, M., (1974), *Die Übertragung* [The countertransference], Frankfurt: Suhrkamp.
- Reith, B., (2011), The WPIP investigative process: From the anxiety of the analytic couple to that of the research team, Report of the Working Party on 'Initiating Psychoanalysis' (WPIP), *Psychoanal in Europe Bull* 65:57-60.
- Reith, B., ve ark, (2010), The specific dynamics of initial interviews: Switching the level, or opening up a meaning space? Report on Phase 1 of the WPIP Study of Initial Interviews, *Psychoanal in Europe Bull* 64(Supplement):57-80.
- , (2011), *Initiating psychoanalysis: Perspectives*. Londra: Routledge. (The New Library of Psychoanalysis.)
- Rosenfeld, H., (1987), *Impasse and interpretation: Therapeutic and anti-therapeutic factors in the psychoanalytic treatment of psychotic, borderline, and neurotic patients*, Londra: Routledge. (New Library of Psychoanalysis.)
- Sandler, J., (1976), Countertransference and role-responsiveness, *Int J Psychoanal* 30:461-80.
- Schubart, W., (1989), The patient in the psychoanalyst's consulting room: The first consultation as a psychoanalytic encounter. *Int J Psychoanal* 70:423-32.
- Sklar, J., (2011), Psychosomatics and technique. *Landscape of the dark: History, trauma, psychoanalysis içinde*, 115-24, Londra: Karnac.
- Stephanos, S., (2011), Psychosomatisches Phänomen und "pensée opératoire" [Psychosomatic phenomenon and "operative thinking"], *Psychosomatisch-psychoanalytische Therapie. Heilungsprozesse, Objektbeziehung und kulturelles Milieu* [Psychosomatic-psychoanalytic therapy, Healing processes, object-relationship and cultural milieu] içinde, 19-77, Frankfurt: Brandes & Apsel.
- Sterba, R., (1934), The fate of the ego in analytic therapy, *Int J Psychoanal* 15:117-26.
- Stone, L., (1961), *The psychoanalytic situation: An examination of its development and essential nature*. New York, NY: International UP, (The Freud Anniversary Lecture Series.) [(1973), *Die psychoanalytische Situation*, Frankfurt: Fischer.]
- Treurniet, N., (1991), Support of the analytic process and structural change, [Unpublished]
- Wegner, P., (1988), *Die Bedeutung der Anfangsszene im psychoanalytischen Erstinterview* [The importance of the opening scene in the psychoanalytic first interview], Dissertation, University of Tübingen, Tübingen.
- , (2000), Passion, countertransference enactment, and breakdown in the psychoanalysis of a young woman, *J Am Psychoanal Assoc*, 48:811-38.
- , (2006), Überwältigt werden als Performance. Performance als Restitutionsversuch [Being overwhelmed as performance, Performance as an attempt at restitution], *Jahrb Psychoanal* 53:29-51.
- , (2007), Repetition, transference and somatosis, Panel raporu, IPAC, Berlin, 2007, DPV Informationen 43:44.

—, (2008), Erstinterview [First interview], Editörler: Mertens W, Waldvogel B. *Handbuch psychoanalytischer Grundbegriffe [Handbook of basic psychoanalytic concepts]* 3 içinde, 177-80. Revised and expanded edition, Stuttgart: Kohlhammer.

—, (2011a), Commentary on “Observations on the subjective indication for psychoanalysis” by Josef Dantlgraber, Reith B ve ark., *Initiating psychoanalysis: Perspectives içinde*, 189-93, Londra: Routledge, (The New Library of Psychoanalysis.)

—, (2011b), The opening scene and the importance of the countertransference in the initial psychoanalytic interview, Reith B. ve ark., *Initiating psychoanalysis: Perspectives, içinde*, 225-42. Londra: Routledge. (The New Library of Psychoanalysis.) [(1992). Zur Bedeutung der Gegenübertragung im psychoanalytischen Erstinterview. *Psyche - Z Psychoanal* 46:286-307.]

—, (2013), Metapsychology and clinical practice: Lessons from Freud's ‘The unconscious’, içinde, Editörler: Akhtar, S., O’Neil, M.K. *On Freud’s ‘The unconscious’*, 81-100. (Contemporary Freud: Turning Points and Critical Issues.)

Wegner, P., Henseler, H., (1991), Die Anfangsszene im Prisma einer Analytikergruppe [The opening scene in the prism of an analysts’ group], *Forum Psychoanal* 7:214-24.

Analistin Bedeni ve Psikanalitik Çerçeve: Cisimleşmiş Çerçeve ve Sembiyotik Aktarım Üstüne Düşünceler

ALESSANDRA LEMMA

18 Haziran 2013'te yayına kabul edilmiştir.

Özet

Bu makalede yazar, analistin bedeninin çerçevenin cisimleşmiş bir özelliği olarak kavramlaştırılmasının faydalı olup olmayacağını soruluyor ve bunun özellikle sembiyotik aktarım geliştiren hastaları ve analistin bedenindeki herhangi bir değişikliğin hastanın dengesini derinden sarstığı durumları anlamada yardımcı olabileceğini ileri sürüyor. Böyle vakalarda hastanın analistin bedeniyle çerçevenin bir “sabiti” olarak somut ve özel bir ilişki kurması gerekir, bu nedenle de analizde bunun hasta için anlamına uzun süre ulaşılamaz. Görünümü ya da bedensel durumundaki değişiklikler yüzünden analistin bedeninin ayrı olduğunun farkına varması, hastanın içindeki ilkel kaygıları harekete geçirir. Hastanın analistin bedenini kendi zihnini daha ileri seviyede keşfetmek için kullanabilmesi ancak analistin bedeninin hasta ile analist arasında dinamik bir değişken haline gelebilmesiyle (yani sürecin parçası olmasıyla) mümkün olur.

Anahtar kelimeler: Analistin bedeni, analitik çerçeve, analitik ortam, cisimleşmiş çerçeve, sembiyotik aktarım, sembiyoz, somatik karşı-aktarım.

Analitik ortam ya da çerçeve¹ dendiğinde genellikle zaman, seans sıklığı, divan kullanımı ve ücretin görüşülmesini ve analistin rolünü kapsayan (Bleger, 1967; Langs, 1998; Winnicott, 1956) fiziksel ortamın ve psikanaliz

1 Ortam ve çerçeve terimlerini birbirinin yerine geçebilir şekilde kullanıyorum.

sözleşmesinin oluşturulup muhafaza edilmesini içerdiği düşünülür. Bazı analistler, “analizin verilerini” ortaya koyan hastanın serbest çağrışımlarını (Busch, 1995) ve analitik tutumu da bu mefhumun içine katarlar. Çoğu analist, analistin içsel çerçevesini, yani analistin zihninde bir yapı olarak çerçeveyi –“gerçekliğin simgesellik, düşlem, aktarım ve bilinçdışı anlam gibi kavramlarla tanımlandığı ruhsal bir alanı” (Parsons, 2007, s. 1444)– buna dâhil eder. Kimileri ise analistin kuramsal eğilimlerini (Donnet, 2005) de bu mefhumun kapsamına alır. Bu makalede “analitik çerçeve” terimi hem uygulama parametreleri hem de Parsons’ın (2007) tanımladığı analistin içsel çerçevesi anlamına gelmektedir. “Cisimleşmiş çerçevenin” derinlemesine işlenmesine dayanak sunan işte bu tanımdır.

Çerçevenin işlevi hakkında pek çok yazı vardır. Çerçevenin işlevi, geleneksel olarak hastanın aktarımının zaman içinde ortaya çıkması için gereken kapsayıcılığı ve uyarımı sağlayan temel “arka plan” olarak anlaşılmıştır. Nesne ilişkilerini esas alan bir model içinde düşünecek olursak, çerçevenin aktarıma dinamik özgüllüğünü veren bilinçdışı düşlemlerin ortaya çıkmasını sağladığını da ekleyebiliriz. Buna göre, analistin rolü çerçevenin koruyucusu olmaktır. Bu, analistin sadece hastanın çerçeveye nasıl tepki verdiğine (çerçevenin ortaya çıkarabileceği bilinçdışı düşlemler ve dirençlere) dikkat etmesini değil, analitik sürecin ortaya çıkmasını sağlayacak (serbest dalgalanan dikkat yoluyla) ya da engelleyecek (analistin kendi dirençleri ve “kör noktaları” yoluyla) kendi içsel süreçlerini de dikkatlice denetlemesini gerektirir.

Bu makalenin amacı bu konu hakkındaki geniş literatürü incelemek değildir; daha ziyade, metni temel olarak Bleger’in (1967) ufuk açıcı makalesiyle sınırlandıracağım. Bleger’in çerçeve kavramlaştırması önemli bir boyutu gündeme getirir, çünkü Bleger bizim her zaman *iki* çerçeveye çalıştığımızı vurgular: Analistin sunduğu çerçeve ile hastanın getirdiği çerçeve (Bleger buna “meta-benlik” adını verir). Sembiyotik aktarım geliştiren ve çekirdek ilkel kaygıları nesneden ayırışmamışlıkla ilişkili olan hastaların nasıl analistin bedeniyle, sanki o beden arka planın bir parçasıymış ve sessizmişçesine, çerçevenin *değişmez* bir parçası gibi ilişki kurma ihtiyacı içinde olduklarını anlamakta Bleger’in görüşlerinin özellikle faydalı olduğunu ileri sürüyorum. Bu tip hastalar için analistin bedenindeki herhangi bir canlılık ya da ayrı olma işareti, başlangıçta üstünde derin düşünülemeyen bir felaketin habercisi olur. Bu dinamikleri divandaki seanslarına başta iki sene boyunca haftada üç ve sonrasında beş buçuk sene boyunca haftada dört ile devam eden hastam Bayan A ile yaptığım çalışmayla örneklendireceğim. Bayan A’nın başta bedenimle nasıl “sü-

reç-olmayan” (Bleger, 1967) olarak ilişki kurduğuna ve ancak daha sonra nesneyle yıkıcı bir sembiyotik bağ içinde kaynaşma ihtiyacını anlamakta kullanmaya başladığı dinamik bir özellik olarak ilişki kurduğuna odaklanacağım.²

Bu makalede ayrıca analistin bedenini çerçevenin bir parçası olarak kavramlaştırmanın bir değeri olup olmadığını araştırmaya başlama fırsatını da değerlendirmiş oluyorum. “Cisimleşmiş çerçeve” terimini iki şekilde kullanıyorum: (a) analistin fiziksel görünümü ve varlığının –bunların duyusallığının da diyebiliriz– cisimleşmiş bir kapsama şekli sunduğu, öyle ki bu seviyedeki değişimlerin hastada belli kaygı ve düşlemleri harekete geçirebildiği durumları belirtmek için; ve (b) analistin somatik karşıaktarımının kendi içsel çerçevesinin önemli bir temel taşı olduğunu vurgulamak için; yani analist hastayı dinlerken bedenin serbest çağrışımlarını da kullanır, özellikle de bunlar hastanın “cisimleşmiş düşlemleri” ile ilişkili olabileceği için. (Bronstein, 2013)

Tekli vaka incelemesi (Hinshelwood, 2013) geleneği çerçevesinde bir hastaya ayrıntılı olarak odaklanacağım; ancak ilgilendiğim tezi tek başına bir vaka örneklendiremez: Bu odaklanma, Bayan A gibi belli bazı hastalar için mi uygundur, yoksa daha geniş bir uygulanırlığı olabilir mi, bunu anlamak üzere meslektaşlarla daha ileri seviyede bir düşünme ve alışverişi yol açacak bir temel teşkil etmesi bakımından, yukarıda ana hatlarıyla belirlediğim görüşleri örneklendirmek üzere bu vakayı kullanıyorum.

CİSİMLEŞMİŞ ÇERÇEVE:

BLEGER’İ YENİDEN DEĞERLENDİRMEK

Bleger, psikanalitik durumun “incelediğimiz, analiz ettiğimiz ve yorumladığımız şey olan *süreci* oluşturan görüngüler”den meydana geldiğini ifade eder. “Bununla birlikte, bir *çerçeveyi*, başka deyişle, bir ‘süreç-olmayan’ı, yani sürecin gerçekleştiği çerçevenin içindeki sabitleri de içerir.” (1967 [2012], s. 228) Yani çerçeve, analitik sürecin üzerinde ortaya çıktığı arka plandır. Çerçevenin “kuralları” güvenlik hissi verdiğinden, Bleger’e göre, hastanın sembiyozunun emanet edildiği yer işlevini görmeye tam olarak uygundur. Bu nedenle, o zamana kadar “sessiz” kalmış olan sembiyoz, ancak çerçeve değiştilerinde açığa çıkar.

Bleger sembiyozun, gerçekliğin “gliskro-karik” konumunda deneyimlenme şeklinden kaynaklanan, ilişki kurmanın gelişimsel bir evresi ve ilkel bir

² Bu analizin bahsedemeyeceğim pek çok ilginç aşaması var. Belli bir noktayı örneklendirebilmek için seçici davranmam gerekiyor. Bu nedenle bilerek, verdiğim yorumların ya da karşıaktarımının bu tezle ilişkili olduğu seansları seçtim.

modu olduğunu düşünür. Bu konumda benlik, nesneden henüz ayrılaşmamıştır: Benlik “kümeleşen çekirdek” ya da “muğlak çekirdek”tir. Sembiyotik çekirdek, kişiliğin psikotik kısmıyla örtüşür ve dışarı ile içerisi, kendilik ile nesne arasındaki ayrılaşmanın oluşmamış olmasıyla karakterize edilir. Olgun kişilikte de bu birincil ayrılaşmamışlığın bir çekirdeği devam eder. Nesne ilişkileri bakış açısından, kümeleşen çekirdek, paranoid-şizoid ve depresif konumlardan önce gelen arkaik bir konum, çok ilkel bir işleyiş seviyesidir. Bleger esasen kişiliklerinin nevrotik ve psikotik kısımları arasında belirgin bir bölünme olan hastalarla ilgilenmiştir. Bleger’e göre bu bölünmenin, hastanın ne gibi yorumları içe alabileceği anlamında teknik sonuçları olmuştur – tartışma bölümünde tekrar bu noktaya geri döneceğiz.

Bleger “kümeleşen çekirdeğin” emanet edileceği bir yere yansıtılması- na “sembiyotik bağ” adını verir. Bu işleyiş seviyesinde kendini emniyette hissetmek için emanet yerlerine duyulan acil ve esasen tümgüçlü bir ihtiyacın mevcut olduğuna işaret eder. Bleger sembiyotik ilişkiyi, iki kişi arasında, her birinin diğerini “kendi [bütünleştirilemeyen] parçalarını emanet ettiği bir yer” olarak kullandığı, bir tür “anlaşmaya” benzetir. (Churcher ve Bleger, 2012) Bleger sadece sembiyotik dinamiklerin isabetli bir analizini yapmakla kalmaz, aynı zamanda hastanın çerçevesinin ya da “meta-benlik” olarak da atıfta bulunduğu, kendi deyimiyle hastanın “hayalet dünya”sının hastanın zihninde analistle kurmuş olduğu konuşulmamış anlaşmanın temel bir parçası olduğunu bize hatırlatır. Bleger’e göre çerçeve ile analistin çerçeveyi idare etme şekli, nesneyle olan bu ilkel ve ayrılaşmamış ilişkinin ortaya çıkmasını sağlayarak zamanla sembiyozdan ayrılaşma sürecini kolaylaştırır.

Bu süreç, deneyimlerime göre, ruhsal dengelerini korumak amacıyla nesneyle sembiyotik bir kaynaşma yaratma ihtiyacı olan hastalarla çalışırken özellikle hassas bir süreçtir. Bu hastalarla yapılan çalışmalar sıklıkla analistte güçlü somatik karşıaktarım tepkileri uyandırır, bu da bizi analistin bedeninin hasta tarafından bilinçdışı bir şekilde nasıl kullanıldığını düşünmeye davet eder. Çalışmamda karşılaştığım güçlükler, bu hastaların nasıl analistin bedeniyle analitik ortamdaki değiştirilmemesi gereken bir tür “demirbaş” gibi ilişki kurdukları izlenimini verdiklerini merak etmeme neden olmuştur; böylelikle hastaların kendi çerçeveleri ortaya çıkar; bu ise analisti ihlâl edildiği ve bedeninin kontrol edildiği hissi içinde bırakır. Analistin bedeni, hastada daha belirgin bir değişim (örneğin, gebelik, kilo değişimleri, görünür bir yara, saç şeklinde bir değişiklik) *yüzünden* farkındalık uyandırdığında bu, hastadaki ilkel düşlemleri ve o düşlemlerle ilişkili kaygıları harekete geçirir. Önemli bir

nokta ise, bu tarz fiziksel değişimlerin, her değişim gibi, zamansallığın sinyali vermesidir; nesneden ayrılaşmayla ilgili zorluk yaşayan hastalar bu konuda özellikle hassastırlar ve bu durum onların saldırganlığını kışkırtır.

Bleger'in (1967) fikirleri ve Bayan A gibi hastalarla olan çalışmalarım, "cisimleşmiş çerçeve"nin kavramlaştırılmasının potansiyel yararı üzerine düşünmemi neden oldu. Bu görüş, bazı analistlerin deneyimin simge öncesi duyuşal seviyelerine dair geliştirmiş oldukları fikirlerden feyz alır (örneğin Civitarese, 2008; Ferro, 2003; Fonagy ve Target, 2007; Lombardi, 2005; Ogden, 1989; Rosenfeld, 1987). Ayrıca Lakoff ve Johnson'ın (1999) cisimleştirilmiş zihin üstüne çığır açıcı çalışmaları ve Gallese ve ark. (2007) ile Iacobini'nin (2008) ayna nöron sisteminin yansılama öncesi eşduyuşsal tepkileri nasıl meydana getirdiğini vurgulayan, ayna nöronlar üstüne çalışmalarından da yararlanır. Tohumlarını içimizde taşıdığımız doğamıza odaklanmak bize ilk algı ve düşlemlerimizin niteliğinin ve içeriğinin duyuşal olduğunu hatırlatır (Isaacs, 1943). Analitik çerçeve, hem hastanın fiziksel alanı paylaşma deneyimi hem de analistin fiziksel varlığı yoluyla, simge öncesi olanlar da dâhil olmak üzere çeşitli düşlemler uyandırır. (Bronsten, 2013)

Hem Bleger'in (1967) hem de Ogden'in "duyum ağırlıklı deneyime" dair düşüncelerinden haberdar olan (1989) Civitarese (2008), çerçevenin *duyuşal* özelliklerini vurgular: "Çerçevenin belirli bir özelliği de, bütünleştirme görevi dâhilinde, hâlâ yapışkan temas içinde olan bir 'deri' sağlamasıdır." (2008, s. 28) "Deri" kelimesinin kullanımı, isabetli bir şekilde, hastalarımızın çerçevenin bir parçası olmasını bekledikleri analistin bedeninin önemini yakalar.

Analistin fiziksel görünümü, bedenine ve odadaki fiziksel alana yerleşimi –koltukta oturuşu, nefes alışışı, odada hareket edişi, konuşması, giyim tarzı vs.– analistin kapsayışına katkıda bulunan çerçevenin ana duyuşal özelliklerini oluşturur diyebiliriz. Çerçevenin birtakım özelliklerinin sahiden cisimleştiğini söyleyebiliriz. Hastayı karşılarken başımızı sallayışımız ya da bakışlarımız, seansın sonunda ayağa kalkış biçimimiz, "sabitler" olarak cisimleşmiş ritüellerin ya da çerçeve parametrelerinin bir parçasıdır. Tüm bunlar çerçevenin beklenen özellikleri haline gelir.

Ancak bunlar, cisimleşmiş doğalarından ötürü güvenilir şekilde sabit tutulması güç "sabitlerdir", öyle ki hasta çerçevenin bu özelliğine diğer parametrelerine kıyasla daha şiddetli ve sık tepki gösterebilir. "Tepki göstermek"le sadece hastanın analistin bedenindeki görünür değişimlere bilinçli olarak tepki göstermesini değil; daha ziyade analistin bedeninin hastanın iç dünyasında kuvvetli bir uyarıcı görevi görmesini kast ediyorum, ki bu hastanın çağrışım-

larında, canlandırmalarında vs. görünür hale gelecek, aynı zamanda analistin karşıaktarımını da etkileyecektir. Tüm bunlar hastanın bilinçdışı düşlemlerini ve iç nesnelerini çıkarsamamıza yardımcı olur.

Bununla birlikte analistin bedeni, muhtemelen tam da bedenin özünde olan değişkenlik yüzünden, genelde analitik çerçevenin “sabit” bir parçası olarak düşünülmez. Buna rağmen hastanın analistin bedenini kullanımı ve hem hastanın hem analistin bunu “karşılıklı gözlemlmeleri” hakkında zengin bir literatür mevcuttur. (Burka, 1996; de Toffoli, 2011; Tinter, 2007; Zanardi, 1995) Bu literatür kabaca iki dizi çalışma etrafında toplanır: İlki, psikotik ve sapkın yetişkin hastalarla çalışan ve kendi bedenlerinin, ayrılaşma sürecinin bir parçası olarak önemli olduğunu formüle etmiş analistlerin çalışmalarıdır (Bleger, 1967; Chasseguet-Smirgel, 1989; Lombardi, 2005; Rey, 1994), ki bu çalışmalar psikotik hastaların analistin bedeninin *içine* nasıl yansıtımda bulunduğunu içerir. (Goldberg, 1979; Lombardi ve Pola, 2010) İkincisi, bazı çocukların çerçeveyi analistin bedeniyle eşanlamlı olarak deneyimlediğini epeydir ileri süren çocuk analistlerinin çalışmalarıdır. (Davies, 1989; Isaacs-Elmhirst, 1988) Özellikle otistik çocuklarla yapılan çalışmalar bu konuya değinir ve çocuğun terapistin bedenini kontrol etme ihtiyacını iyi örneklendirir (örneğin Rhode, 2005) – benim de Bayan A ile çalışmamda öne çıkan ve şimdi örneklerle açıklamaya çalışacağım bir dinamiktir bu.

SOMATİK KARŞIAKTARIM VE SOMATİK “KISSADAN HİSSE”: BAYAN A İLE İLK KARŞILAŞMA

Analitik çerçevenin duyuşal özellikleri büyük ihtimalle tüm hastalar için önemlidir. Bir odanın döşeniş biçimi, sıcak duyguları ve bakım verilme düşlemlerini ortaya çıkarabilir ya da tam tersine: Bir hasta, odanın fazla “boş” olduğunu düşünebilir, bu da analistin onu mahrum bıraktığı düşlemine neden olabilir. Benzer şekilde, analistin bedeni de ortamda belirli bir duyuşal atmosfer yaratır ve belirli düşlemleri harekete geçirir: Analistin sesi “sıcak” ya da “iğneleyici” gibi deneyimlenebilir; kıyafet seçimleri fazla “soğuk” ya da ihlal edici şekilde “renkli” olabilir. Bu düşlemler, Bronstein’in (2013) belirttiği gibi, henüz temsil edilmek üzere erişilemeyen, buna rağmen analiste sözel olmayan bir şekilde iletilerek onda güçlü *somatik karşıaktarım* tepkilerine yol açan “cisimleşmiş düşlemler” olarak anlaşılabilir. Bununla birçok duyuşal ve motor deneyimi kastediyorum, örneğin analistin bedeninde bir rahatsızlık hissetmesi, nefes alıp verişinde değişimler, kendini yorgun, uykulu ya da huzursuz hissetme, kaşınma, mide bulantısı vs.

Nesneden istikrarlı bir ayrımlaşma sağlama ve sürdürmede zorluk çeken hastalar genellikle simgeleştirmede belirgin güçlükler gösterip psikotik hastalar ve otistik çocuklarla çalışan analistlerin sıklıkla farkına vardığı gibi analistin bedenine kuvvetli bir yansıtmada bulunabilirler. Analistin somatik tepkileri, sözel ifadeyi atlayıp bir bakıma bedene emanet edilen yansıtmacı süreçlerin bir sonucu olarak anlaşılabilir. Hastanın “bedensel ruh halleri” (Wrye, 1997) kaçınılmaz olarak analistin bedensel ruh hallerini etkiler ve ondan etkilenir: Hasta, bedeni yoluyla iletişim kurar, analist de bu iletileri bedeninin içine alır. Ancak bu tıpatıp bir yansıma olarak düşünülemez, çünkü yansıtılan şey teslim alınma sürecinde analistin kendi iç dünyası tarafından da değişime uğratılır. (Arizmendi, 2008)³

Canlandırma olanakları her zaman geniştir, çünkü burada hem hasta *hem de* potansiyel olarak analistteki simge öncesi işleyiş alanında bulunuruz; analistin bedensel deneyimini simgesel olarak derinlemesine işleme yetisi geçici olarak kesintiye uğramış olabilir. Bu tip bedensel deneyimlerin, Bion’un (1967) kelime oyununu devam ettirecek olursak, “düşünürü olan düşünceler” haline gelmeleri ve simgeleştirme yetisinin gelişimini desteklemek amacıyla zamanla hastayla paylaşımları gerekir. Bununla birlikte bu hastalarla, analistin hastanın yansıtımlarına göstereceği “duyusal kabul” (Lombardi ve Pola, 2010), yorumların işe yaramasından önceki esas önkoşul olabilir.

Somatik karşıaktarımın önemini, ben Bayan A ile olan çalışmamda canlı bir şekilde fark ettim. Bayan A, yirmi sekiz yaşında zeki, çekici ve mesleki anlamda yeterli, bununla birlikte duygusal zorlukları olan bir genç kadındı. Orta şiddette anoreksiya ile bulimiya dönemleri arasında salınan, çoktandır devam eden yeme problemleri vardı. Bayan A iki kardeşin büyüğüydü; kız kardeşi ondan birkaç yaş küçüktü. Annesi Bayan A’nın ergenliğinin sonlarında, agresif bir tümör yüzünden sağlığı süratle bozularak ölmüştü. Babasını çok içen hiddetli bir adam olarak tarif etmişti. Bayan A, annesinin ölümüne kadar mutlu bir çocukluğu olduğunu hatırlıyordu. Onu “mükemmel” anladığını hissettiği annesiyle çok yakın bir ilişkisi olduğunu anlatmıştı. Bayan A analize başladığında bir adamla, kendisini tatmin etmeyen uzun süreli bir ilişki içindeydi.

Bayan A’nın bedeniyle ilgili ilk gözlemimle, onun odamdaki fiziksel alanla kurduğu ilişki ve benim somatik karşıaktarımım ile başlamak istiyorum, çünkü bu, hastanın psikopatolojisi ve aktarımda ortaya çıkmakta olan şey üzerine çok fazla bilgi veriyordu. Bunlar birlikte düşünüldüklerinde, fik-

3 Bilinçdışı motor, duygulanım, bellek ve düşlem süreçleri arasındaki hayli karmaşık ilişki bu yazının kapsamı dışında kalıyor.

rimce, Ogden'in (1992) "kıssadan hisse"sinin, yani hastanın analistle ilişki kurma konusundaki bilinçdışı kaygılarını ifade eden, ilk seansa getirdiği kişilerarası anlatıların somatik muadilini temsil ederler. Bu noktada hastanın fiziksel alanla ve analistin bedeniyle kurduğu ilişki yoluyla duyusal olarak iletilen sözel olmayan anlatılarının analisti etkilediğini ve bunun kıssanın merkezi özelliklerinden biri olduğunu ileri sürüyorum. Aslında Ogden (1997), analistin hayallemesinin esasen fiziksel duyumlardan oluşan genel bir duygu durumu olduğunu vurgulamıştı.

Bayan A odama ilk girdiğinde kapının yanında durup çok dikkatle etrafına bakmış, sonra da bana doğru dönüp tepeden tırnağa süzmüştü. Bu tutum bir anlamda ihlâl edici olduğundan beni rahatsız etmiş ve bedenimin içinde huzursuz hissettirmişti. Koltuğa doğru yürüyüşünü seyrederken minyon yapısına rağmen bedeninin taşıdığı aşırı kilo bende şaşkınlık yaratmıştı, bu onu olduğundan daha da ufak gösteriyordu, sanki bir şekilde kilosunun altında ezilir gibiydi. Biraz kiloluydu, ama sanki daha kiloluymuş gibi duruyordu, sanki "bunaltıcı bir ağırlık" altında beli bükülmüş gibiydi. Hareketlerinde de belirgin bir yavaşlık vardı; bu, zihnimde bedeni sanki onu başlangıç pozisyonuna çeken bir ipe bağılmış gibi, kıpırdamadan yürüdüğüne dair tuhaf bir izlenim uyandırdı.

Bayan A karşımdaki koltuğa oturmaktan ziyade içine gömülmüştü. Bunu yaparken öyle şekilsiz bir fiziksel yığın haline gelmişti ki yüzünü bedeninin geri kalanından ya da koltuktan ayırt etmek zordu. Çok yavaş ve tekdüze bir ses tonuyla konuşmuştu, bu da benim kendimde bir donukluk hissetmemi neden olmuş, onu dinlerken derin nefes almadığımı fark etmiştim. O zaman ve orada tam olarak anlayamadığım bir şekilde Bayan A'yla olmak çaba gerektiriyordu, yalnız görünürde söylediklerimle ilgili gibi dursa da onunla iletişim kurmak için çok çaba sarf etmem gerektiğine dair belirgin bir izlenimim olmuştu. Bununla birlikte, tüm söylediklerimi itirazsız bir şekilde kabul etmesinin inandırıcı gelmediğini fark etmiştim. Konuşurken ses tonumun alçaldığının da farkındaydım; cümlelerimi yarıda bırakıyordum, sesim alışılmamış bir tür mırıldanmaya doğru gitgide incelirken kelimelerim Bayan A'nın hayli derin, yüksek ve sık iç çekişleriyle buluşuyordu. Sesim onun nefes alışıyla kaynaşıp kayboluyordu.

Bayan A'nın yüksek iç çekişleri başta hem sinir bozucu hem de endişelendiriciydi: Kuşatan ve boğan bir özelliği vardı. O zamanlar notlarıma yazdığım gibi, tüm bunlar bende güçlü bir şekilde "kelimelerimin onun nefes alış girdabı tarafından emildiği" hissini uyandırmıştı. Bu nedenle, Bayan A'nın fi-

ziksel ortamla kurduğu ilişki, yani eşyalarla fiziksel olarak kaynaşması ve nefes alışışı ile benim donuklaşıp boğulduğumu hissettiğim, bedenimin derinliklerinden gelen klostrofobik deneyimim vasıtasıyla somut olarak tezahür eden ayrımlaşma güçlüklerinin erkenden farkına varmıştım.

Yumuşak ses tonu ve uyumlu haline rağmen, Bayan A'nın şimdiden bana bu aldatıcı görünümünün ardında yatan saldırganlığa ve içindeki ölü ve ulaşılması güç bir şeye doğru çekilmeye dair bir fikir verdiğini hissetmiştim. Aramızdaki uyum zorunlu, aramızdaki farklılıkları açığa çıkarabilecek haki ki bir anlayış ise çok tehlikeli görünüyordu.

İLK İKİ SENE

İlk görüşmeden sonra, Bayan A koltuğu nasıl rahatça kullandıysa divana da aynı rahatlıkla uzandı: Yumuşak bir ses tonuyla konuşarak, neredeyse hareketsiz bir şekilde divanın içine gömülüyordu. Arkadan ona baktığımda bana tabutta yatan bir cesedi hatırlatıyordu. Çalışmamızın ilk iki senesini karakterize eden uzun sessizliklerde, sıkça ölümün havasını soluduğumuzu hissetmiştim. Sık sık esnediğimi ve bunun bir tür kuşatan, durgun bir niteliği olduğunu fark etmiştim – duysal narsisist bir kozaya çekilerek kendimi ondan yalıtığım somatik bir tepki gibi anlaşılabilir bu, ama aynı zamanda Bayan A'nın kendisini zamanın durduğu ve bu nedenle kayıp ve ayrılığın bertaraf edilebildiği benzer bir “durgun” halin içine nasıl sarıp sarmaladığına dair bazı içgörüler de sunabilir.

Bayan A o kadar yavaş bir tonda konuşuyordu ki sıklıkla onu duymakta güçlük çekiyordum. Kelimelerini yakalayabilmek için bedenimi divanın ucuna doğru yaklaştırmam gerektiğini keşfetmiştim. Öne doğru eğilirken koltuğumun kenarını kuvvetli bir şekilde tuttuğumu fark etmiştim, sanki dengeyi kaybedip divanın üstüne düşmekten korkuyordum. Bu beni, Bayan A'nın ortaya çıkardığı şey sanki bende bir tür direnç yaratıyormuş gibi koltuğuma/analitik rolüme “tutunmaya” dair hissettiğim acil ihtiyaç konusunda uyardı. Bu acil ihtiyaç, ilişkimizde var olan kuvvetli eşcinsel akımı merak etmeme neden oldu, sanki beni bir olacağımız tabut/divanın içine, yanına çekiyor gibiydi. Bu aşamada bu düşünceler, kapsanması önemli olan ve erken yorumlanmaması gereken düşünceler olarak zihnimde kaldılar.

Bu zaman boyunca fiziksel hareketlerim sınırlı ve tutuktu, sonradan anladım ki bu halim, Bayan A'nın gitmemi istediği her yere onunla gitmek konusunda zihnimin her zaman özgür olmadığını aynalıyordu. Gerçekten de bu evrede, hastanın ilkel işleyiş seviyesini entelektüel seviyede anlamama rağmen

men duygusal olarak buna direndiğimden müdahalelerim sıklıkla hastayı ısıkalıyordu. Bunun nedeni büyük ihtimalle sembiyotik süreçlere tahammül etmenin zor olması ve bu süreçlerin devamlı hastanın ve analistin bilinçdışı katkıda bulunduğu canlandırmalara ve açmazlara yol açmasıydı.

Aktarımda tuhaf bir “aktarım yokmuş” hissine kapılmıştım. Yorumlama çabalarım zoraki gizlenen, sözde kibar bir ilgisizlikle karşılanıyor ya da sadece hepten görmezden geliniyordu, sanki *aramızda* olan biteni anlama çabalarımın konuyla hiçbir alakası yokmuş gibi. Ve anladığım kadarıyla sorun gerçekten de bu noktaya bağlanıyordu: “Aramızda” diye bir şey yoktu, çünkü bunun olması kendilik ile nesne arasında bir alanın, bir tür ayrılık ve ayrışmanın olduğunu öncelikle varsayar; Bayan A’nın tahammül edemediği şey ise zaten buydu. Onun yerine, benimle sanki odadaki mobilyaların bir parçasıymışım gibi ilişki kuruyordu (yani, mobilyaları sadece benim bedenimin bir uzantısı olarak deneyimlemekle kalmıyordu, bedenim mobilyanın ta *kendisiydi*), onların hepsi aramızda bir tür göbek bağı görevi görüyordu. Odamı hep aynı bulmasının ve benim de hep “aynı” olacağıma güvenebilmesinin ne kadar rahatlatıcı olduğunu sık sık söylüyordu. Benim “aynı olmama” neyi kastettiğini derinlemesine ele alamıyordu.

Bu aşamada Bayan A en iyi yanıtı, onun ruh halini anlatan ama aktarımla belirgin bağlar kurmayan müdahalelere veriyordu.⁴ Yorumlarımı nasıl kullandığının izini sürmeye odaklanan yorumlar Bayan A’nın dengesini bozuyordu. En fazla analist-odaklı yorumlardan (Steiner, 1993) faydalanıyordu. Bleger (1967) bunlara “bölmesiz yorumlar” adını verir ve kümeleşen çekirdeği ele almada gerekli olduklarını düşünür, çünkü bu yorumlar aşamalı olarak hastanın bir “dışarı” olduğunu fark etmesine yardım edip “bölünmüş yorumlardan” yararlanmasını sağlar ki onlar da Steiner’in “hasta-odaklı” yorumlarından farklı değildir. (Bleger ve Churcher, 2012) Yine de zihnimde, aktarım ve karşıaktarımı sürekli işliyor olmam herhangi bir noktada Bayan A’nın benden daha fazla yorumu ne zaman içe alabileceğini formüle etmemi sağlayan içsel pusulam oldu.

4 Tekniğe dair bir not: Psikanaliz çalışmasının ayırt edici özelliği, benim açımdan, analistin aktarımı *sistematik olarak kullanmasında* yatar; bu ise analistin hastanın ruh haline dair anlayışına bilgi katabilmesi ve en verimli şekilde müdahale edebilmesi için, aktarım deneyiminden kaynaklanan analitik duruşunu muhafaza etmesiyle olur. Aktarımı her zaman bu anlamda “kullanmalıyız”, kendimizin hangi farklı yollarla hastanın kendizihnine dair merakıyla yakın ilişki kurmasını ve bu merakı nasıl destekleyebileceğimizi merak etmeliyiz, bilhassa, *ama sadece o da değil*, aktarımı sözel bir biçimde yorumlayarak... Bu bakış açısından temsil çalışması ya da destekleyici çalışma, aktarım-odaklı çalışma kadar “analitik”tir (örneğin Lecours, 2007; Lemma, 2013; Ogden, 1982) ve Bayan A gibi bir hastayla yapılan analiz çalışmasının ilk evrelerinde gerekli olabilir.

Şimdi Bayan A'nın görünümüm ve bedensel halimdeki değişikliklere tepki gösterdiği bir iki örnek seçerek, cisimleşmiş çerçevenin değişmezliğinin Bayan A'nın ruhsal ekonomisindeki işlevini göstermek istiyorum.

Çalışmamızın ilk senesinde bir kere Bayan A, onun için haftanın son seansı olan Perşembe seansına geldi ve odaya girerken beni dikkatle süzdü, yüz ifadesi en iyi şaşkınlık olarak tarif edilebilecek bir hissi açığa vuruyordu. Divanda birkaç dakikadan sonra, sinirli bir şekilde “farklı” gözüktüğümü söyledi. Yaptığı yorumu farklı gözükmemem konusunda bir tür acil ve ihlâl edici uyarı olarak aldığımı farkındaydım ve hemen zihnimde kendimi tarayarak *nasıl* farklı görünüyor olabileceğimi düşündüm. O zaman, seanstın sonra doğrudan bir akşam etkinliğine katılacağım için gerçekten de o gün normalde giydiğimden daha renkli bir gömlek giymiş olduğumu fark ettim.

Bayan A sonraki on beş dakikasını, sevmediğini bildiğim teyzesini hidetle ve ayrıntılı bir şekilde anlatmaya ayırdı. Bu teyzeye karşı yaptığı suçlamalardan bazılarında, Bayan A onu “dikkat çekecek” şekilde “egzotik” giyen biri olarak reddediyordu. Bayan A bana teyzesinin sağının solunun belli olmadığını, hiçbir zaman istikrarlı bir ilişkiye kendini adamadığını; bunun yerine “önüne gelenle beraber olduğunu” söylemişti.

Renkli gömüğümün –onun zihninde cinselliğin rengi– ondan ayrı olan yaşamımın bir kanıtı olarak kaydedildiğini düşündüm, ayrıca büyük ihtimalle yaklaşan hafta sonu da bu fikri körüklemişti. “Egzotik gömüğüm” Bayan A'yı derinden üzmüş ve tahrik etmişti, onun alışık olduğu tarzdan sapmış olan kıyafetimi, hafta sonu zihnimde fark gözetmeksizin biriyle birlikte olduğumun bir işareti olarak yaşamış, küplere binmişti. Bedenim de şimdi onunkinden farklı olarak apaçık ortaya çıkmıştı ve bu ayrılığa tahammül edemiyordu: Uslanıp onunla evlenmem gerektiğini ifade ediyor gibiydi. Bayan A'yı dinledikçe pantolonumun belinin ilginç bir şekilde sıkıldığını hissetmeye başladım: Bu his aktarımda Bayan A'nın bedenimi sömürgeleştirmesi deneyimime karşılık ortaya çıkan somatik bir karşıaktarım tepkisi olarak anlaşılabilirdi. Sonunda ona sadece bugün bende “farklı” algıladığı şeyin onu çok öfkelen-dirmiş olduğunu söyledim.

Bayan A söylediğimle ilgilenmedi; teyzesini anlatmaya katı bir şekilde saplanıp kaldı. Bayan A'nın, görünümümün azıcık değişmesiyle ilgili deneyimini, yerinden edilme kaygı ve düşlemlerini temsil etmede kullanamadığını düşündüm; Bayan A kadar rahatsız olmayan, ruhsallık içi sonuçlarla “oynayabilen” bir hasta bunu yapabiliirdi. Aksine Bayan A'nın zihnindeki çerçeve-

nin ki bu çerçeve, benim belli bir şekilde görünmemi de içeriyordu, sembiyotik bağı muhafaza etmek için değişmemesi gerekiyordu.

Birkaç ay sonra nezle ve öksürük olduğumda da bu fiziksel değişim onu benzer şekilde huzursuz etti. Bu sefer, ben birkaç kez öksürdükten sonra, işyerindeki yüzü asimetrik bir meslektaşıyla ilgili bir öykü anlattı. O kadına acıdığını, çünkü bunun herkesin ona baktığı anlamına geldiğini ve bu nedenle kadının çok rahatsız olduğunu hayal ettiğini söyledi. Ben bir kez daha öksürdükten sonra, aksi bir şekilde nezle yüzünden sesimin “farklı” olduğunu söyledi: “Sanki sahiden siz değilmişsiniz gibi”. Başta yine beni kontrol ettiğini hissettim, bu ise öksürüğümü daha güçlü şekilde fark etmeme neden oldu ve daha da kötüleştirdi, belki de böylece içimde harekete geçmiş saldırganlığı ortaya çıkarıyordu. Sonra bu his azalınca, daha önce annesinin öldüğü günle ilgili söylediklerini hatırladım. Annesinin nasıl gitgide bilincini kaybettiğini anlatmıştı ve şimdi zihnimde onu yatağının başucunda annesine bakarken ve “sahiden sen değilmişsin gibi” diye hissederken hayal ediyordum. “Hastalığın” değiştirdiği sesimde duyduğu fark, muhtemelen sadece annesinin kaybıyla ilişkili duyguları harekete geçirdiği için değil, öksürük sesimi değiştirecek beni de değiştirdiği için onun dengesini sarsmıştı. Bayan A bunu tıpkı ölüm gibi, aramıza girip, onun özlem duyduğu simetri ve beraberliği bozacak bir sınır dayatan bir şey gibi yaşamıştı.

Bayan A sıkça annesinden bahsediyor, her zaman kendisini ona ne kadar yakın hissetmiş, aralarındaki fiziksel yakınlıktan ne kadar keyif almış olduğunu anlatıyordu. On yaşına kadar annesiyle aynı yatakta yatmıştı. Bayan A, annesiyle babasının şiddetli kavgalarında, münakaşalardan sonra, annesinin yatak odasının kapısını kapatıp, annesi sakinleşinceye kadar babasını dışarıda tuttuğundan bahsetmişti. Annesinin nasıl onunla yatağa girdiğini, Bayan A’ya sarılıp onu nasıl okşadığını anlatmıştı. Tabii bu anılar annenin ne yapıp yapmadığına dair kanıt getirmiyordu, ama benim zihnimde Bayan A’nın nesne ilişkilerine ve aramızda ne olup bittiğine dair gelişen tabloya katkıda bulunuyordu.

UZUNU VE KISASI: ANALİSTİN SAÇ KESİMİNİN ETKİSİ

Çalışmamızın ikinci senesinin sonuna doğru seansları haftada dörde çıkardık,⁵ ilerlememiz için bunu gerekli görüyordum. Bayan A bu artışı istekle kabul etti. Bu aşamada analizin bilinçdışı işlevlerinden birinin annesiyle/benimle iliş-

⁵ Haftasonu için Cuma sabahları düzenli olarak doğduğu ülkeye uçuyor olmasaydı haftada beş gelecekti.

kisini mumyalamak olduğunu anlıyordum. Seans sıklığının artması nesneyle sembiyotik bağı zihninde sağlamlaştırmaya yarıyordu, o noktada benimle kurabileceği tek ilişki tipiydi bu. O ilkel seviyede onunla çok sıkı bir ilişki içine girmem gerektiği, bunun analizin esas kısımlarından biri olduğu benim için çok netti.

Çalışmamızın üçüncü senesinin başlarına doğru benim açımdan çalışmamızı ilerleten önemli bir olay gerçekleşti. Geriye dönüp baktığımda bu olayın dış görünüşündeki bir değişiklik (görülür bir saç kesimi) ve onu takip eden bir canlandırmayla harekete geçtiğini düşünüyorum. O seansta Bayan A odaya girdi ve bana bakakaldı, düpedüz yüzüme bakıyordu. Yüzünden şaşkınlık ve dehşet okunuyordu. O anda ve orada, niye bu kadar kuvvetli tepki gösterdiğini anlayamamıştım. Anlamlı bir şekilde, *ben* kendimi şaşkın ve aklım karışmış hissetmişim, sanki birden ayağa kalkmış gibi tuhaf bir baş dönmesi yaşamıştım.

Bayan A divana uzanırken ben de yavaşça ve dikkatle koltuğuma yerleştim. Rahatladığımı hissettim, ancak koltuğun kenarlarına sımsıkı tutunduğumu da fark etmişim. Bu halim birden aymamı sağladı, Bayan A'nın tepki gösterdiği şeyin onu derinden sarstığı ve ona yönünü şaşırtan bir deneyimi güçlü biçimde bana yansıtıyor olabileceği ihtimali zihnimde uyandı, buna karşılık ben de bir baş dönmesi yaşamış ve onunla bağlantılı şekilde koltuğuma yapışma ihtiyacı duymuştum, tabii ki bu harekete daha önceden de aşınaydım. (Daha öncesine bakınız) Tekrar biraz düşünme yetisi kazanınca saçımı kestirmiş olduğumu hatırladım ve acaba onu sarsan şey bu mu diye düşündüm. Bu açıkça benim çağrışımımdı, Bayan A saçımı kestirmiş olmamla ilgili doğrudan bir yorumda bulunmamıştı, bu yüzden onun tepki verdiği şeyin saç kesimim olduğundan emin olamazdım. Onun yerine, divanda sessizce yatıyor, uzun saçlarını ritmik bir şekilde örüyordu. Bu hareketiyle neredeyse hipnotize olmuş gibiydim, uykum gelmeye başlamıştı. Birkaç dakika ne söylediğini kaçırmış olmalıyım. Bugün söyleyeceği önemli bir şey olmadığını duymamla odaya geri döndüm. Bir duraklamadan sonra seansta olmak istemediğini, analizin artık ona yardımı olmadığını düşündüğünü ekledi. Daha sonra bir arkadaşıyla buluşacağını, ama hiç canının istemediğini söyledi – bu arkadaş “uzakta”* oturuyordu ve onu ziyarete giderken hep kayboluyordu. Kelimeler ağzından ağır ağır, kopuk kopuk çıkıyordu. Akli karışmış gibiydi, bu hali ise şimdi benim geçici uykulu halim ve konsantrasyon kaybımla rezo-

* Özgün metinde “uzakta” anlamında kullanılan “long way out” ifadesi katedilmesi gereken uzun bir yolu işaret eder; uzun yol analistin eski uzun saçlarıyla da ilişkili gibidir – ç.n.

nansa girmişti. Sanki ona karşı tüm ilgimi kaybetmiş, “uzakta” oturan arkadaş gibi zihnimde analizden uzaklara taşınmıştım. Bu uzaklaşma aramızdaki temasın sürekliliğini bozmuş, Bayan A'ya artık tanımadığı ve kendisini içinde emniyette hissetmediği bir yerde tek başına bırakıldığı hissini vermişti. Gerçekten de onu geçici olarak terk etmiştim, muhtemelen aramızda gerçekleşmekte olan ve henüz anlamadığım rahatsızlık verici bir şeyden savunmacı bir şekilde geri çekilmiştim.

Bayan A'nın kaygılı olduğunu hissettiğim uzun bir sessizlik ortaya çıktı. Sonra canının tatlı bir şey çektiğini söyledi. Diyetteydi, ama diyetine uymakta zorlanıyordu, seansa gelirken yolda çikolata almıştı. Beden ağırlığının hep inişli çıkışlı olduğunu, şimdiki görünümüne kıyasla anoreksik olduğu zamanlardaki resimlerini görmenin rahatsız edici olduğunu söyledi: “Farklı iki kişi gibi: Dr. Jekyll ve Bay Hyde.”

Dr. Jekyll ve Bay Hyde imgesi bende iki çağrışımı tetikledi: İlk çağrışımında, uykum gelip onunla bağlantımı kaybetme deneyimimle sanki Dr. Jekyll-ben, odayı terk ederek onu Bay Hyde'vari korkutucu bir nesneye maruz bırakmıştı; diğer çağrışımım saçıyla nasıl oynadığı ve benim saçımın kesilmiş olduğuydu. Sonra bir önceki hafta kuaförde gördüğüm bir oğlan çocuğunu hatırladım, çok sıkıntı içindeydi, saçının kesilmesine itiraz ediyordu. O sırada bu bana bir tür işkenceyi anımsatmıştı. O ana kadar zihnimde saçımın kesilmiş olmasıyla ilgili “aşırı değerlenmiş bir fikir” (Britton ve Steiner, 1994) takip ettiğim ihtimalini dışarıda bırakamayız, ama bunun benim serbest çağrışımım olduğunu anlamam, artık ne kadar “serbest” olabilirse (yani içsel çerçevede), beni yeniden saçımın kesilmiş oluşuna ve bunun olası önemine, özellikle de şimdi bir yetişkin tarafından bir çocuğa zorla yaptırılan zalimce bir şeyle ilgili bağlantıya götürmüştü. Çocuğun saçının kesilmesiyle ilgili çağrışım, şimdi benim Bay Hyde'vari bir hale bürünmüş, zalim bir “kesme” deneyimini canlandırmış olabileceğim ihtimalini ortaya çıkarıyordu, Bayan A'nın özellikle hassas olduğu ve gerçekten de beni katılmaya davet ettiği bir deneyimdi bu.

Sonunda tüm bu düşünceler, Bayan A'ya, bugün benim tamamen farklı bir halimle karşı karşıya gelmiş olduğunu ve odada Dr. Jekyll'la mı yoksa Bay Hyde'la mı beraber olduğunu anlayamadığını söylememe yol açtı. Bayan A “dışarıdaki bir gürültü” yüzünden beni iyi duyamadığını ve ne dediğimi takip edemediğini söyledi.

Daha önce ilişkimizi aksatmış olan “dışarıdaki bir gürültüye” (yani, uykulu şekilde geri çekilmeme neden olan ona karşı bilinçdışı tepkime) doğ-

ru karşılık verdiğini düşündüm. Belki saçımın kesilmiş oluşu da onun çerçevesini ihlal eden “dışarıdaki bir gürültüydü” ve benimle muhafaza etmesi gerektiğini düşündüğü sembiyotik bağın zalimce kesildiği düşlemlerini uyandırmıştı onda; ben de sonrasında Bay Hyde’vari biri haline gelerek bu düşlemi canlandırmıştım.

Bayan A beni dışarıda bırakan derin bir sessizliğe gömüldü. Sonunda hülyalı bir şekilde annesinin uzun saçlarından ve ikisi aynı yataktayken annenin onun yüzünü okşamak için saçlarını nasıl yüzüne sürttüğünden bahsetti. Bunu teskin edici buluyordu ve uyumasına yardım ediyordu. Stresli olduğu zamanlarda kendi saçını da bu şekilde yüzüne sürttüğünü söyledi. Bayan A konuşurken uzun saçlarını boynunun üzerinden dolaştırıp kuvvetlice çekmişti.

Annesinin saçlarının hatırasının teskin edici olduğunu söyledim, ama aynı zamanda şu anda saçını boynuna doladığının ve hayli kuvvetli bir şekilde çektiğinin farkına varmasını da sağladım. Bayan A öyle yaptığının farkında olmadığını söyledi.

Belki de kendisini, tıpkı onun gibi, bir-zamanlar-uzun-saçları-olan-bana çok sıkı bağlamak ve beni hiç bırakmamak istediğini söyledim.

Bayan A birden divanda kalkıp oturdu ve dönüp bana baktı. Şaşkın ve çökmüş görünüyor, gözyaşları yanaklarından aşağı süzülüyordu. Sonra divana uzanıp sessizliğe gömüldü.

Saçımı kestirmiş olmamı, benimle sürdürmek istediği yakını ilişkiyi kesmem ve onu yapayalnız bırakmam olarak yaşadığını söyledim. Bu onun için dehşet vericiydi.

Bayan A başını salladı, onun normalden daha alıcı olduğunu sezdim. Bdeki herhangi bir değişikliğin onun dengesini bozduğunu, zihninde onu çok korkutucu ve kafa karıştırıcı bir şeye maruz bıraktığını ekledim. Bayan A yine başını salladı ve “onun” hakkında konuşamayacağını söyledi. “Onunla” ne kastettiğinden emin değildim, ama Bayan A’yı zorlamamın zamanı değildi.

Burada, ilk defa, bedenimin ve bedenimin değişmiş görünümünün henüz sözcükleştirilmiş olmasa da, Bayan A’nın deneyimine yaklaşmak için kullanılabileceğini hissettim. Bu, bizim zamanla üzerinde birlikte derinlikli düşüneceğimiz sürecin bir parçası oldu. Bir sonraki seansta, çocukken oynadığı bir bebekle ilgili rahatsız edici bir hikâyeye getirdi. Oyuncak bebeği çırlıçıplak soymuş ve bebeğin tecavüze uğradığını hayal etmişti. Birkaç seans sonra Bayan A, annesiyle aynı yatakta yatarken annesinin bazen onun vajinasına dokunduğunu söyledi. Başka zamanlarda annesinin kâh hareketsiz bir şekilde kâh onu okşayarak üstüne yattığından bahsetti. Annesinin nefes alamayacağı ka-

dar ağır olduğunu, ama onu rahatsız etmeye cüret edemediğini, çünkü bu yakınlığın özlemini çektiğini ve annesinin bazen ona karşı takındığı reddedici tutumdan çekindiğini anlattı. Hastamın annesinin bedeninin ağırlığı altında boğulduğu ve o bedenin hastamın bedenine zorla girdiği imgesinden çok etkilmiştim. Bu, bana Bayan A'nın derin iç çekişleri karşısında boğulduğum hissine kapıldığım baştaki somatik karşıaktarımımı ve minyon yapısının taşıdığını düşündüğüm "fazla kilonun" altında ezildiğine dair ilk baştaki algımı hatırlattı.

SEMBİYOZ, ANALİSTİN BEDENİ VE ANALİTİK ÇERÇEVE

Mesleki anlamda yüksek seviyede işlev göstermesine rağmen Bayan A, çoğu zaman ruhsal ölümün kıyısında yaşayan çok dertli bir kadındı. Yine de analizinin sonunda önemli bir ilerleme kaydetmişti. Bu makalede yeme sorunları, zihnindeki beden temsili ve cinselliğine odaklanmadım, ama bunlar yıllar içinde üzerinde çalıştığımız önemli meselelerden bazılarıydı. Eşcinsel aktarımın analizi, bu çalışmanın merkezindeydi. Ancak bu tartışmada, cisimleşmiş çerçeve açısından hastaya neyin yardımcı olmuş olabileceğini nasıl anlayabileceğimize odaklanmayı seçiyorum.

Bayan A kadar rahatsız olmayan hastalarla, aktarım ilişkisi ve özellikle de analistin bedeni, çeşitli düşlemlerin ve hastanın dürtüsel yetilerinin ortaya çıkmasındaki itici gücü oluşturur. Bollas'ın söylediği gibi: "Eğer her şey yolunda giderse [analizan] analistin varlığında, yeni keşfedilen bir beden-deneyimine konar". (1994, s. 578-9) Burada analistin bedeni, hastanın kendi bedenini ve zihnini daha ileri seviyede keşfetmek için kullanabileceği ya da "oynayabileceği", analist ile hasta arasındaki *dinamik* bir değişkendir (analitik sürecin bir parçasıdır). Bayan A'nın bedenimi bu şekilde kullanma yetisinin gelişimi başta ciddi şekilde baltalanmıştı, çünkü bunun olması için *iki* ayrı beden olduğunu kabul etmek gerekiyordu. Hastanın bendeki fiziksel değişimlerle temsil edilen çerçeve değişikliklerini algılamasının doğurduğu "krizler" in yavaş yavaş ve bin bir zahmetle bu yetiyi olanaklı hale getirdiği görülüyordu. Sembiyoz (hastanın çerçevesi) engellenip gün ışığına çıkarıldığı için bu değişimler, ilkel düşlemleri ve kaygıları harekete geçirmişti. Dolayısıyla bu da, aramızda zaman zaman onun iç dünyasının bazı özelliklerini aydınlatıp aktarım bağlamında simge öncesi deneyim ile o deneyimin temsili arasında köprü kuracak canlandırmalara yol açmıştı.

Bayan A'nın benim bedensel değişimlerime verdiği kuvvetli tepkilere ve onun kendi bedeniyle olan ilişkisine odaklanmak, bence bu çalışmanın za-

manla Bayan A'nın cinsel ilişkilerinde belirgin olan kendi beden-kendiliğinin karışık sınırlarının ayrımını yapmasını sağlayan bir özelliği oldu. Lombardi'nin belirttiği gibi, beden algısı, "ayrışmanın belirleyici unsuru ve beden-kendiliği ile öteki farkındalığını uyarabilen ilk gerçeklik ilkesidir." (2005, s. 107-08)

Bu şekilde çalışmak, analistin hastanın "ön-coşkularını" (Ferro, 2003) kapsamasını gerektirir, yani analistin analiz daha standart bir çizgide ilerlemeden önce hastanın duyusalılığına odaklanması gerekir ki sonrasında duyusalılık düşüncelere dönüştürülebilir. Bu dönüşüm, analistin bedenine yansıtılanın ilk önce analistin zihninde temsil edilmesini gerektirir, yansıtılanın hastaya sunulmadan önce analistin zihninde bir süre kapsanması gerekir.

Doğrusu, bu zorlu analize geri dönüp baktığımda, Bayan A'nın sembiyotiz ihtiyacını zihnimde ve bedenimde kabul edip kapsamış olmamın ve bunun zamanla aktarım ve somatik karşıaktarımda derinlemesine çalışılmasının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Ancak umarım şunu da gösterebilmişimdir; Bayan A'nın aramızdaki herhangi bir farkı ısrarla aşındırması, benim tarafımdan zaman zaman ihlâl edici ve kontrolcü olarak yaşanıyordu ve beni, onun içselleştirilmiş ilişkilerini yeniden üreten tepkiler vermeye sürüklüyordu; sözelimi ondan uzaklaşıp savunmacı bir şekilde uyku haline çekilerek, onu etkin olarak Bay Hyde'vari bir nesneye terk ettiğimde olduğu gibi. Bu canlandırma, Bayan A'nın saçını ritmik bir şekilde örmesindeki örtük baştan çıkarmaya tepkim olarak anlaşılabilir;⁶ bunu bilinçdışı boğucu ve saldırgan bir edim olarak yaşamış olabilirim ve bu da benim aramıza mesafe koymama neden olmuş olabilir. Saçımı kestirmiş olmam, Bayan A tarafından ayrı oluşumun kanıtı olarak yaşanmış gibiydi, dolayısıyla bu da, Bayan A'da saçını Rapunzel gibi, sembiyotik bağı tekrar kurmak için kullanarak, beni kendi bedenine geri çekme arzusunu uyandırmış olabilir.

Özellikle bu seansta ortaya çıkan anne tarafından taciz edilme anıları, Bayan A'nın beni bir şekilde ihlâl edici ve tacizkâr bulma deneyiminin aktarımdaki ifadesi gibi duyulabilir. Farklı analistler bunu farklı şekillerde anlayacaktır, ancak alternatif yorumlarla ilgilenmek bu yazının kapsamı dışında

6 Bayan A'nın saçıyla bu yaptığı, cisimleşmiş bir düşlem olan anne nesnesiyle erotik yüklü bir birbirine dolanma düşleminin bir dışavurumu olarak anlaşılabilir. Biz, olsa olsa Bronstein'in "nesneyle ilişkideki ve bilhassa da anne bedeniyle ilişkideki arkaik bir anın izini taşıyan "düşünce-öncesi"nin cisimleşmiş hali" (2013, s. 8) diye tarif ettiği bir âlemde olup olmadığımıza dair tahminler yürütebiliriz. Bronstein bu hali, "tahammül edilemeyen ve bütünleştirilemeyen bariz ve daha iyi örgütlenmiş düşlemlerin" bedene yansıtılmalı özdeşleşmeyle yansıtılmasıyla karşılaştırır. (a.g.y., s. 18)

dır. Yalnız şu kadarını söyleyeyim; benim duyduğum, bu anıların ortaya çıkışının iki süreçten kaynaklandığıydı. İlki, değişmiş görünümümün tetiklediği, aramızdaki ayrılığa maruz kalışının Bayan A tarafından sembiyozun ihlâl edilmesi, yani ona karşı saldırgan bir eylem olarak yaşanmasıydı. İkincisi, Bayan A'nın sembiyozu yeniden kurma arzusuna bilinçdışı tepki verirken, Bay Hyde'vari bir nesne haline gelip onu seansta terk etmemdi. Buna karşılık, aktarımdaki bu deneyimler de söz konusu ihlal edilme ve taciz anılarını ya da perde anıları harekete geçirmiş olabilir.⁷

Ancak ben, Bayan A'yla *onun çerçevesinde* buluşabildiğimde, ayrışmanın olmadığı bir alanda bir araya gelip, benim bedenimdeki değişimler yoluyla ayrılık gerçeğinin ona görünmesi üzerine, birlikte dehşet verici kaygıların ortaya çıkışına maruz kaldığımızda, simgeleştirmenin mümkün olduğu bir alan yaratmaya doğru ilerlemeye başladık. Bayan A'yla onun çerçevesinde buluşabilmem için, benim bedenimdeki değişimlerin onun zihninde uyandırdığı düşlemleri anlamam ve somatik tepkilerimi kullanarak onun sözel olmayan iletilerinin ne anlama geldiğine yaklaşabilmem gerekiyordu. Onun ilerlemesini sağlayan başlıca ya da tek odağın bu olduğunu ileri sürmüyorum, ama bu yaklaşım, Bayan A'nın nesneyle kaynaşma özlemini anlamaya ve ayrılığın haber verdiği psikotik dehşeti kavramaya yarayan çok faydalı bir olanak sunuyor gibiydi.

Hastamla çalışırken en çok faydasını gördüğüm şey Bleger'in bir gözlemidir; Bleger sembiyozun, bizzat çerçevenin içine yerleşmiş olmasından dolayı, kişiliğin psikotik kısmı için bir sığınak haline geldiğini ve bu yüzden hiçbir şeyin değişmemesini talep ettiğini söyler. Çerçevenin cisimleşmiş özelliklerinde değişimler söz konusu olduğunda, Bayan A'nın o cisimleşmiş özelliklerle kurduğu ilişkilerde bu talep ıstırap verici şekilde barızdı. Örneğin, saçımı kestirdiğimde çoğu hastam yorumda bulunmuştu: Bu olayı benimle ilgili düşlemlerini derinlemesine işlemede kullandıkları açıktı, yani benim fizikselliğimle "oyunabiliyorlardı" (Wrye, 1997) ve biz de bunu aktarım içinde düşünebiliyorduk. Başka çok rahatsız bir hasta ile Bayan A'nın tepkisi, dikkat çekici şekilde farklıydı: Bayan A'nın bunu, yorumlarımın o zamana kadar hiçbir iz bırakmadığı sembiyotik düşlemine atılan derin bir kesik olarak yaşadığını hissetmiştim. Zihninde saçımı değil, bizi birbirimize bağlayan göbek bağını kesmiştim.

⁷ Bayan A'nın annesi tarafından taciz edilip edilmediği analiz boyunca zihnimde sonuca bağlanamamış bir soru olarak kaldı. Ancak, sonradan ortaya çıkan malzeme anlattıklarında muhtemelen gerçeklik payı olduğuna inanmama yol açtı.

Bleger, özellikle psikotik hastalarla olan çalışmalarında, hastanın “alışkın olduğu” şeydeki (çerçeve) herhangi bir ayrıntının bozulmasıyla ilgili abartılı hassasiyetine ve seansın başında ya da sonunda bir iki dakikalık bir fark bile olsa ... hastanın nasıl dağıldığına ya da şiddete başvurduğuna” işaret eder. (a.g.y., s. 233) Analistin, çerçevenin bir parçası olarak “alıştığı” bedeni farklı görüldüğünde ya da ona farklı geldiğinde Bayan A, hayatta kalmak için ihtiyaç duyduğu bir şeyden mahrum kalmış gibi dengesizleşiyordu. Burada, Bleger’in çerçevenin kendisinin bir tür “bağımlılık” haline gelebileceği gözlemi çok yerindedir: Bedenim değiştiğinde Bayan A’nın nasıl acilen, o beden onun zihninde nasıl görünüyorsa tekrar o haline getirme ihtiyacı içinde olduğunu kuvvetle hissetmiştim.

Aktarım-karşıaktarım matrisinin analizi, baştan çıkarıcı, ama aynı zamanda da sömürgeleştirici ve reddedici olduğu hissedilen bir nesneyle olan ilişkinin erotize edilmiş boyutunun cazibesini ve risklerini zamanla ortaya çıkarmıştı. Başta aktarıma benimle kaynaşması hâkimken, bu durum zamanla beni baştan çıkarıcı ve hapsedici bir nesne olarak deneyimlemesine dönüşmüştü.⁸ Dolayısıyla bu deneyim, uzun zaman boyunca fark etmeye bilinçdi-şi karşı koyduğu kuvvetli bir eşcinsel akımı ortaya çıkararak Bayan A’nın cinsel yakınlıkla ilgili güçlüklerini anlamamızda merkezi bir rol oynadı.

Aktarımda Bayan A’nın benimle, aramıza hiçbir şey girmeden ilişki kurma özleminin farkına varmak mümkündü. Bu arzu, Klein’in (1936) tarif ettiği annenin içindekileri kendine mal etme ve yok etme arzusundan daha arkaik bir arzu bulunduğunu ileri süren Chasseguet-Smirgel (1989) tarafından iyi yakalanmıştır; yani pürüzsüz bir anne karnına geri dönüş arzusu. Chasseguet-Smirgel’e göre (1989) bu, birincil bir arzuyu açığa vurur: “Engellerin, sertliklerin ya da farklılıkların olmadığı, tamamen pürüzsüz bir evren keşfetmek.” (s. 79) Bayan A için bu pürüzsüz, “engelsiz evrene” ulaşmak, berabesinde gelişimsel engeller getirmişti, çünkü ayrı bir kendilik hissinin gelişimine temel oluşturacak bir ayrımlaşma zemini mümkün olmamıştı.

Tıpkı Chasseguet-Smirgel’in ana hatlarıyla belirttiği, anne bedeniyle daha ilkel bir kaynaşma arzusu gibi, Bleger’in “gliskro-karik” konumu da nesneyle olan sembiyotik bağı vurgular. Bleger’e göre, buradaki karakteristik korku, zulmedici olmaktan ziyade kafa karıştırıcı bir korkudur. (Churcher ve

⁸ Sembiyotik bağ, sembiyozdan vazgeçildiği takdirde, tacizin deneyimlenmesi gereken ruhsal etkiyle yüzleşmeye karşı savunmacı bir konum olarak anlaşılabilir. Ancak, Bayan A için sembiyotik bağın birincil olarak savunmacı olmaktan ziyade, gelişimsel bir ihtiyaç olduğu izlenimini edinmiştim tacizin sonuçlarını ve bunların bedenimi kontrol etme ihtiyacını anlamada nasıl bir rol oynadığını keşfetmeye başlamadan önce, bunların aktarımda derinlemesine çalışılması gerekiyordu.

Bleger, 2012) Bu tam da benim, Bayan A fiziksel durumum ya da görünümümdeki değişimlere tepki gösterdiğinde, aktarım ve karşıaktarımdaki deneyimimdi: Bayan A paranoyaklaşmıyordu, esas olarak kafası karışıyordu. San-ki çaresizce benim fiziksel görünümümün ve benimle duyuşal yaşantısının beklenebilir özelliklerine yapışması gerekiyordu. Değişimlerle yüz yüze kaldığında, aramızda şaşırtıcı bir boşluk ortaya çıkıyordu.

Ayrı bir kendiliğin temeli, az çok bedensel deneyimin zihinsel temsillerle başarılı bir şekilde bütünleşmesiyle şekillenir. Bayan A örneğinde, annenin Bayan A'nın bedenini görünüşte kendisine mal ederek yol açtığı, annenin sahip olduğu bir bedene dair müşterek düşlem (Pines, 1993) bu gelişimsel kazanımın önüne geçmişti. Bayan A, başta nesneyle özdeş olmak ile nesne "gibi" olmak arasındaki temel fark konusunda bocalamış görünüyordu. Bu ise, Fransız psikanalistlerin "birincil eşcinsellik" olarak tarif ettikleri seviyede, yani ilkel birlik duygusunu, nesneyle özdeş olma hissini bozan, birincil özdeşleşmeden ilişkisel modaliteye geçiş seviyesinde (Denis, 2010) bir eksikliği öne sürüyordu. Bu alandaki gelişimsel bir eksikliğin sonuçları –belki de en azından bir kısmı gerçek annenin coşkusallık ve cinsel ihlâlinden kaynaklanan sonuçlar– Bayan A'nın ayrımlaşmamış bir ilişki kipini sürdürmek ya da tekrar kurmak konusundaki ısrarında açığa çıkıyordu ki bu ilişki kipinin kısmen benim bedenimdeki değişimlerle kurduğu ilişki yoluyla açıklık kazandığını ileri sürüyorum.

Bleger'in (1967) gelişimin ilk evreleriyle ilgili görüşüne göre *ayrım*, teknikle de ilişkili olan temel bir kavramdır. Ayrım gözetken yorumlar, hastanın kişiliğinin kümeleşmiş psikotik özellikleri ile nevrotik özellikleri arasındaki ayrılığı başlatma amacını güder. Bayan A ile olan çalışmamda, onun benim bedenimi nasıl deneyimlediğine yakın ilgi göstererek ve başta bazen duyuşal olarak kapsamam gereken duygulanımsal hallerini ve bilinçdışı arzu, kaygı ve düşlemlerini kademeli olarak dile getirerek, yavaş yavaş belli bir ayrımı (yani bir "dışarı"yı) ortaya koymakla bunu kısmen başarmıştım.

Duyusalığa odaklanmak, sembiyoz mahallinin beden olduğunu düşünen Bleger'le uyum içindedir. Bleger, *analistin* bedenine çerçevenin bir parçası olarak atıfta bulunmasa da, hastanın kendi beden şemasıyla çerçeveyi kullanışlı bir şekilde ilişkilendirerek ayrımlaşmamışlık mefhumuyla bir bağlantı kurar:

Sözün kısası, hastanın çerçevesinin onun anne bedeniyle en ilk kaynaşması olduğunu, psikanalistin çerçevesinin ise kökensel sembiyozu, ancak onu değiştirmek üzere, tekrar kurma görevini üstlenmesi gerektiğini söyleyebiliriz. (a.g.y., s. 240)

Eğer Bleger'in öne sürdüğü gibi, "hastanın çerçevesi onun anne bedeniyle en ilkel kaynaşması" ise, o zaman sadece hastanın kendi çerçevesinin bazı özelliklerinin cisimleşmesini ve örneğin hastanın duruşunda (yani Bayan A'nın bunaltıcı bir ağırlık altında beli bükülmüş halinde) olduğu gibi, görünür hale gelmesini beklemekle kalmayız, aynı zamanda analitik çerçevenin cisimleşmiş özelliklerinin de, hastanın bilinçdışı düşlemleri için kuvvetli bir uyarıcı görevi görüp hastanın kendine has çerçevesinin emanet edilebileceği bir yer haline gelmesini bekleriz.

Analizin ilk döneminde çerçeve, Bayan A için "ön planda" olduğunda (ya da Bleger'in çok güzel ifade ettiği gibi çerçeve "haykırdığında") bile bedenindeki değişimler yüzünden bu durum üzerinde derin düşünölmeye açık değildi. Hal böyleyken bu anlar, hastanın iç dünyasını anlama fırsatları yaratmıştı. Analiz çalışması tam da Bayan A'nın yavaş yavaş "hayalet dünya"sının çerçevesi üzerine düşünme yetisi kazanmasına yardım etmekten ibaretti.

Çalışmamızdaki gerilim, hastanın ilkel sembiyoz deneyimine doğrudan ulaşabilmemiz için hastanın çerçevesinin ortaya çıkmasına izin verirken eşzamanlı olarak analitik çerçeveyi muhafaza etmek arasında gereken o hassas dengede yatıyordu; çerçeveyi analiz edilebilir bir sürece dönüştürmenin tek yolu da buydu. Dahası, Bleger analizin görevinin temelde sembiyozla ilgili olduğunu ileri sürse de, bu sonuca ancak sembiyozun çerçeve yoluyla ortaya çıkmasına izin verilerek ulaşılabilir, hastanın daha bütünleşmiş seviyelere ilerlemesine ancak böyle yardım edilir – ki ben de bu görüşle aynı fikirdeyim.

SONUÇ

Bu makalede tek bir hastayla yapılan klinik çalışmaya odaklandım. Yine de bu hastanın, kendilik ile nesne arasında ayırım yapmada zorlanan hastaları bazı kilit açılardan temsil ettiğini düşünüyorum. Ruhsal dengelerini korumak için nesneyle sembiyotik olarak kaynaşan bireylerle çerçevenin cisimleşmiş özelliklerine dikkat edilmesi gerektiğini öne sürdüm. Bu bireyler, analistin bedenine hayli duyarlı hale gelmişlerdir ve onunla, çerçevenin sabit kalması gereken somut bir parçası gibi ilişki kurarlar. Analistin bedenindeki herhangi bir değişim dengelerini ziyadesiyle sarsar ve kafa karıştırıcı bir kaygıya neden olur.

Bununla birlikte, çerçevenin sabit tutmaya çalıştığımız diğer özelliklerinden farklı olarak beden, kabaca aynı kalsa da her zaman belli belirsiz bir şekilde değişmektedir. Sonuç olarak, bu algılanan değişimler sıkça hastanın kendi çerçevesinin (meta-benliğinin) önüne çıkıp onu zorlar. Bedenin tepkiseliliği ve istikrarsız doğası yüzünden, hastanın analistle olan sembiyotik ba-

ğındaki “kopuşlar”, çerçevede meydana gelen başka değişikliklere kıyasla çerçeveyi daha kuvvetle ve sıklıkla ön plana çıkarır. Dolayısıyla bunlar analisti pek çok seviyede etkiler, özellikle de somatik karşıaktarım seviyesinde.

Belki de hastanın patolojisinin ne olduğuna bakılmaksızın analistin bedeni çerçevenin hep var olan bir özelliği olarak, kullanışlı bir şekilde kavramsallaştırılabilir; öyle bir özelliktir ki bu, çerçevenin hissedilen sabitliğine ve bunun sonucu olarak kapsama işlevine katkıda bulunur ve ondaki herhangi bir değişim hastada olduğu kadar analistte de düşlemleri ve kaygıları hareketle geçirebilir. Analistin bedenini çerçevenin bir parçası olarak kavramsallaştırmanın klinik bir avantajı ise, örneğin seans saatini değiştirmenin hastanın bilinçdışı zihnini nasıl etkilediği konusunda nasıl her zaman dikkatliyse, tıpkı bunun gibi analistin bedenindeki değişimlerin de her hastayı farklı derecelerde etkileyebileceği konusunda aynı ölçüde dikkatli olmamız gerektiğini hatırlatır bize; bazı hastalar bundan önemli derecede etkilenirken diğerleri nispeten daha sakin görünebilir ve/veya bunu yaratıcı bir şekilde kullanmaya hazır olabilir. Ucu açık bir sorudur bu, bir olgu olarak ortaya konmamaktadır ve de çerçeveye dair genel kuramlarımızla ilişkili daha ileri bir seviyede üzerine düşünülmeyi hak etmektedir.

Çeviren: MELİS TANIK SIVRI

KAYNAKÇA

- Arizmendi, T., (2008), Nonverbal communication in the context of dissociative processes, *Psychoanal Psychol* 25:443-57.
- Bion, W.R., (1967), *Second thoughts: Selected papers on psychoanalysis*, New York, NY: Basic Books.
- Bleger, J., (1967), *Psycho-analysis of the psycho-analytic setting*, Ed. Churcher J, Bleger L, *Symbiosis and ambiguity: A psychoanalytic study* içinde, Londra: Routledge, 2012.
- Bleger, J., Churcher, J., (2012), *Symbiosis and ambiguity: A psychoanalytic study*, Londra: Routledge.
- Bollas, C., (1994), Aspects of the erotic transference, *Psychoanal Inq* 14:572-90.
- Britton, R., Steiner, J., (1994), Interpretation: Selected fact or overvalued idea? *Int J Psychonal* 75:1069-78.
- Bronstein, C., (2013), Finding unconscious phantasy in the session: Recognizing form. *Bull Brit Psychoanal Soc.* 49:16-21.
- Burka, J.B., (1996), The therapist's body in reality and fantasy: A perspective from an overweight therapist, Ed. Gerson B, *The therapist as a person: Life crises, life choices, life experiences and their effects on treatment* içinde, 255-75, Hillsdale, NJ: Analytic Press, 2008.

- Busch, F., (1995), Beginning a psychoanalytic treatment: Establishing an analytic frame, *J Am Psychoanal Assoc* 43:449-68.
- Chasseguet-Smirgel, J., (1989), Reflexions on some thought disorders in non-psychotic patients: Certain disturbances of thinking in individuals and groups, *Scand Psychoanal Rev* 12:5-21.
- Churcher, J., Bleger, L., Ed., (2012), Introduction. *Symbiosis and ambiguity: A psychoanalytic study* içinde, Londra: Routledge.
- Civitaresse, G., (2008), *The intimate room: Theory and technique of the analytic field*, Londra: Routledge.
- Davies, M., (1989), The body in child analysis, *J Anal Psychol* 34:129-41.
- Denis, P., (2010), Primary homosexuality: The foundation of contradictions, Ed. Birksted-Breen, D., Flanders, S., *Reading French psychoanalysis*, 641-8. Londra: Routledge.
- De Toffoli, C., (2011), The living body in psychoanalytic experience, *Psychoanal Q* 80:585-618.
- Donnet, J.L., (2005), *La situation analysante*, Paris: PUF.
- Ferro, A., (2003), Marcella: The transition from explosive sensoriality to the ability to think, *Psychoanal Q* 72:183-200.
- Fonagy, P., Target, M., (2007), The rooting of the mind in the body: New links between attachment theory and psychoanalytic thought, *J Am Psychoanal Assoc* 55:411-56.
- Gallese, V., Eagle, M.N., Migone, P., (2007), Intentional attunement: Mirror neurons and the neural underpinnings of interpersonal relations, *J Am Psychoanal Assoc* 55:131-76.
- Goldberg, L., (1979), Remarks on transference-countertransference in psychotic states, *Int J Psychoanal* 60:347-56.
- Hinshelwood, R., (2013), *Research on the couch: Single case studies, subjectivity, and psychoanalytic knowledge*, Londra: Routledge.
- Iacoboni, M., (2008), *Mirroring people: The new science of how we connect with others*, New York, NY: Farrar, Straus & Giroux.
- Isaacs, S., (1943), The nature and function of phantasy, Ed. Klein, M., Heimann, P., Isaacs, S., Riviere, J., *Developments in psychoanalysis* içinde, 67-121, Londra: Hogarth, 1952.
- Isaacs-Elmhirst, S., (1988), The Kleinian setting for child analysis, *Int Rev Psychoanal* 15:5-12.
- Klein, M., (1936), On weaning, *Love, guilt and reparation and other works* içinde, 290-305, Londra: Hogarth, 1921-1945.
- Lakoff, G., Johnson, M., (1999), *Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to western thought*, New York, NY: Basic Books.
- Langs, R., (1998), *Ground rules in psychotherapy and counselling*, Londra: Karnac.
- Lecours, S., (2007), Supportive interventions and non-symbolic mental functioning, *Int J Psychoanal* 88:895-915.
- Lemma, A., (2013), Transference on the couch. Ed. Olsner, R., *Transference and counter-transference today* içinde, 127-149, Londra: Routledge.
- Lombardi, R., (2005), On the psychoanalytic treatment of a psychotic breakdown, *Psychoanal Q* 74:1069-99.
- Lombardi, R., Pola, M., (2010), The body, adolescence, and psychosis, *Int J Psychoanal* 91:1419-44.

- Ogden, T., (1989), *The primitive edge of experience*, Northvale, NJ: Aronson.
- Ogden, T.H., (1982), *Projective identification and the psychotherapeutic technique*, New York, NY: Aronson. [(1992). Londra: Karnac.]
- , (1992), Comments on transference and countertransference in the initial analytic meeting, *Psychoanal Inq* 12:225-47.
- , (1997), Reverie and interpretation, *Psychoanal Q* 66:567-95.
- Parsons, M., (2007), Raiding the inarticulate: The internal analytic setting and listening beyond countertransference, *Int J Psychoanal* 88:1441-56.
- Pines, D., (1993), *Woman's unconscious use of her body*, Londra: Virago.
- Rey, H., (1994), *Universals of psychoanalysis and the treatment of psychotic and borderline states*, Londra: Free Association Books.
- Rosenfeld, H., (1987), *Listening and interpretation. Therapeutic and anti-therapeutic factors in the psychoanalytic treatment of psychotic, borderline, and neurotic patients*, Londra: Tavistock.
- Rhode, M., (2005), Mirroring, imitation, identification: The sense of self in relation to the mother's internal world, *J Child Psychother* 31:52-71.
- Steiner, J., (1993), *Psychic retreats*, Londra: Routledge.
- Tintner, J., (2007), Bypassing barriers to change?, *Contemp Psychoanal* 43:121-34.
- Winnicott, D.W., (1956), On transference, *Int J Psychoanal* 37:386-8.
- Wrye, H.K., (1997), The body/mind dialectic within the psychoanalytic subject: Finding the analyst's voice, *Am J Psychoanal* 57:360-9.
- Zanardi, C., (1995), The maternal in psychoanalysis, *Psychoanal Contemp Thought* 18:419-54.

Editöre Mektup: Psikanalist Hangi Yaşta Emekli Olmalı? **DANIELLE QUINODOZ**

Sayın Editör,
Yakın zamanda İsviçre Psikanaliz Cemiyeti'nde gerçekleştirilen tartışmalar yaşı ilerleyen analistle ilgili ilginç düşüncelerin ortaya çıkmasına neden oldu. İleri sürülen bu düşünce ve soruların bazılarını *The International Journal of Psychoanalysis* (Uluslararası Psikanaliz Dergisi) ile paylaşmak istiyorum.

PSİKANALİST AYNI ANDA BİRÇOK YAŞTADIR

Psikanalistin yaşının ilerlediğinin farkına varması, hastalarıyla çalışırken aynı anda birçok yaşta olması nedeniyle hayli özel bir süreçtir. Analist, bir taraftan dış gerçekliği dinlerken kronolojik yaşını dikkate alır, yani hayatının geçiciliğinin ve ölümünün kaçınılmaz olduğunun farkındadır. Ancak diğer taraftan analiz edilenin ruhsal gerçekliğini dinlerken aktarımda kendisine atfedilen düşlemsel yaşını da dikkate almaktadır. Bu şekilde hastalarının seanslarda kendisine bilinçdışı olarak yansıttığı farklı figürlerin yaşını benimseyebilir: Genç bir analist olgun bir hastanın oldukça yaşlı bir ebeveyniymiş muamelesi görürken yaşlı bir analist çocuk olarak görülebilir. Bu nedenle de psikanalist çalışması sırasında sürekli olarak kronolojik yaşı ile düşlemsel yaşı arasında gidiş gelişler yaşar. (Quinodoz, 2010, s. 170)

Yalnızca düşlemsel yaşını dikkate alan analist, zamanın geçişinden etkilenmiyormuşçasına tehlikeli bir tümgüçlülük duygusuna yenilme riskini taşır. Öte yandan yalnızca gerçek yaşını dikkate alan analist, hastalarının kendisine yansıttıkları kaygıların zehrini gidermek ve zaman duygusunu oluştur-

mada hastalara yardım etmek için gerekli hayalleme yetisini yeterince kullanamama tehlikesine düşecektir. Birksted-Breen (2009), öznel zamanın ilkel kökenlerini araştırmıştır. Birksted-Breen'e göre, "yankılanma zamanı" adını verdiği ilkel zaman duygusu, anne ile çocuğun karşılıklı ileri-geri hareketlerindeki ilk alışverişe kadar uzanmakta ve analiz boyunca analistin hayalleme yetisinde kendisini göstermektedir. Birksted-Breen'e (2009) göre, "yankılanma zamanı" analizin "yapı taşı" (s. 35) oluşturmaktadır.

"... düşlem ile gerçeklik arasındaki etkileşim ... dünyaya bakış açımızı şekillendirir" (Segal, 1997, s. 27)

Gerçek yaş ile düşlemsel yaş arasındaki etkileşim, analitik sürecin ortaya çıkmasında temel önemi olan aktarım ve karşıaktarım çalışmasının altında yatan düşlem ile gerçeklik arasındaki daha geniş bir etkileşimin yalnızca bir yönünü oluşturmaktadır. Nitekim hasta, analizinde depresif konumu derinlemesine çalışırken gerçeklik ile düşlem arasındaki ayrımın daha net olarak farkına varır. (Klein, 1940) Bu farkındalık, hastanın analist ile ilgili oluşturduğu imgeyle analistin her zaman örtüşmediğini şaşırarak keşfetmesine neden olur. "Aktarım ilişkisinde analist ile ilgili bir imge oluşturulur ve bu imgenin analizi, gerçekçi algılar ile yanlış algılar arasındaki ayrımın farkına yavaş yavaş varmada hastaya yardımcı olur." (Segal, 1997, s. 27) Analizanın düşlemleri olduğunun farkına varması ve düşlemlerinin başka bir nesneye yansıtılmasının gerçekliğe bakışını etkileyebileceğini anlaması için bir fırsattır bu.

Analistler olarak çalışmamızda "algının, düşlem ve gerçeklik algısıyla etkileşim içindeki aktif bir süreç olduğunu kabul etmeyi öğrendik." (Segal, 1997, s. 30) Düşlem ile gerçeklik arasında, özellikle de yaşla ilgili olarak, bir oyun tutturma özgürlüğünü kullanmanın psikanalistin yaşlanma sürecini etkilemesi oldukça mümkündür. Yaşamla ilgili bu bakış açısının hareketliliği, analiste mesleki faaliyetini uzunca bir süre yürütmede daha iyi donanım sağlayabilir.

ANALİST ZAYIFLIKLARINI İNKÂR ETTİĞİNDE

Analistin emekliye ayrılma yaşı, büyük ölçüde her kişinin kendi durumunu nasıl değerlendirdiğine dayalı oldukça kişisel bir karar olarak görünebilir. Ancak, meslektaşlarımızdan birinin düşünsel ya da coşkusal yetilerine artık tam hâkim olamadığının ya da dürtülerini kontrol altına alamadığının farkına varmadan hâlâ mükemmel bir psikanalist olduğuna inanmaya ve has-

ta ya da süpervizyon öğrencisi almaya devam ettiğini gördüğümüzde hepimizin bir parça endişe duyduğu olmuştur. Düşünsel yetilerimizi yitirdiğimizde çoğunlukla eş zamanlı olarak bu kaybımızın farkına varma yetisini de yitiririz.

Süpervizyondaki aday, süpervizörün bu düşüşüne tanık olduğunda acı verici durumlarla da karşılaşırız; bazen aday, eğitimi için gerekli olan yazılı onayı almak için beyhude uğraşır; zira faniliğin inkârı içerisinde olan süpervizör kısa süre sonra bu isteği yerine getiremeyecek durumda olacağının farkına varmamaktadır. Adayın yıllarca süpervizyona para harcadıktan sonra yapılan çalışmanın resmi bir onayını elde edemediği durumlarla da zaman zaman karşılaşmaktayız. Peki, bu tür durumlarda nasıl bir müdahale uygundur?

NE TÜR ÖNLEYİCİ TEDBİRLER ALINMALI?

Analistin Kendisi İçin Belirlediği Bir Sonlandırma Tarihi Olabilir mi?

Bazı psikanalistler, gelecekteki muhtemel yetersizliklerini inkâr etmeyi önleme düşüncesiyle ya da ayrılma güçlüklerinin farkında olduklarından emeklilik yaşına gelmeden önce psikanaliz faaliyetlerini noktalayacakları bir “sonlandırma tarihi” belirleyerek bu konuda hastalarını bilgilendirmektedir. Örneğin, İsviçre’den Spira ve Fransa’dan Danon-Boileau (Danon-Boileau ve Dedieu-Langlade, 2012, s. 172) bu yolu izlemişlerdir. Bu tür bir kararın alınması, genellikle analistin yaşamını olgun şekilde idare etmesinin ve de Oidipus nitelikli çatışmalarını iyi bir kişisel analizden geçirmesinin bir sonucudur. Ancak, bu kararın görünüşte rasyonel yönü, zaman zaman, muhakeme edilmesi ya da dile getirilmesi kolay olmayan erken kaygıların inkârını gizleyebilir.

Danon-Boileau’nun da deneyimi bu şekildeydi: Emeklilik tarihine karar verip bunu hastalarına bildirdiğinde hastalarınıninkinin yanı sıra ayrılma ve terk edilmeyele ilgili kendi Oidipus nitelikli kaygılarını da göz önünde bulundurmıştu. Bunu şu şekilde ifade etmiştir: “Ölüm korkumun bulunmayışı beni şaşırtıyordu ve bunun gerçek olamayacak kadar mükemmel olduğunu hissediyordum, ama neyi bastırmış olabileceğimi göremiyordum.” Emeklilik günü geldiğinde ise: “Son hastamı gördükten sonra (midemdeki) krampların oldukça şiddetli olduğunu fark ettim; gece mide kanamasının kalıntılarını tükürerek uyandım. Bu, ayağa kalkarken bayılmama da neden olmuştu...” Danon-Boileau, temsil edilemeyen ya da dile getirilemeyen bazı arkaik şiddetli kaygıların yeniden yaşanabileceğini ve sözel olmayan dışavurum arayacağını

tahmin etmemiştir. Önemini sonradan anlayarak şöyle yazmıştır: “Ölümü bilinçdışı inkârımın farkında değildim... Emekliliğim üzerine çalışarak kaygımın bilinçdışı nedenini ve muhtemel psikosomatik lokalizasyonunu anlayabildim. *Hilflosigkeit*’ın¹ bu yönünü, (konuşmayan) çocuğun mutlak çaresizliği ile karakterize olan yönünü ihmal ettiğimi düşünüyorum...” (Danon-Boileau ve Dedieu-Langlade, 2012, s. 180-2)

Benim ise tüm mesleki faaliyetlerimi sonlandırmak için önceden bir tarih belirlemek istemememin nedeni başka: Hastalarımın benden kaynaklanıyor olsa bile dışsal bir zorunluluğa yanıt olarak değil analitik süreçlerinin içsel ilerlemesi doğrultusunda analizlerini bitirmesini istiyorum. Analizlerinin başlangıcından itibaren analizin sonlanacağı tarihle ilgili bilgilendirilseler bile hastalarımın bir şeylerin sonlanmamış olduğu duygusundan muzdarip olmalarından korkarım.

Tüm Analistler İçin Aynı Sonlandırma Tarihi mi Dayatılmalı?

Danon-Boileau (2010, s. 784) gibi bazı meslektaşlarımız psikanaliz cemiyetleri tarafından tüm psikanalistler için aynı yaşın zorunlu emeklilik yaşı olarak dayatılmasının psikanalitik faaliyeti sona erdirmeyi kolaylaştıracağı görüşünde. Bu şekilde analist, bu konuda kişisel bir karar almak durumunda kalmaz. İsviçre Psikanaliz Cemiyeti’ndeki bazı genç meslektaşlarımız, bu öneriye sıcak bakıyor. Ancak, bazı ciddi dezavantajları da mevcut. Öncelikle, kişisel sonlandırma tarihinin analist tarafından belirlendiği durumda olduğu gibi, hasta analizinin sonlandırılmasının süreçten kaynaklandığını değil dışsal olarak dayatıldığını düşünebilir. Daha da önemlisi bu dışsal sapma, sonlandırma süreciyle ilişkili bilinçdışı ve bilinçli saldırganlığı aktarım-karşıaktarım ilişkisinin dışına atarak analiz edilmesini zorlaştırmaktadır: Analizin sonlanması psikanaliz cemiyetinin, üyelerini bir kurala uymaya zorlamasının bir neticesi olduğundan, hastanın analizin sonlanmasıyla ilgili analistine kızdığını algılama cesaretini gösterememe tehlikesi vardır. Bu nedenle de düşlemsel aktarım gerçeği, görünür gerçek karşısında silinmektedir.

Düzenli Yetenek Değerlendirmesi?

Yaşı ilerlemiş aktif psikanalistlere faaliyetlerini sonlandırmayı yönetmede yardımcı olacak diğer bir öneri de onlara bir değerlendirme kurulunun üyesiyle düzenli görüşmeler yapma imkânının sunulmasıdır. Bu noktada her ce-

miyet, bu görüşmelerin hangi yaşta, hangi sıklıkta, hangi biçimlerde ve ne tür kurullarla (eğitim kurulu mu, etik kurulu mu, yoksa özel seçilmiş bir kurul mu?) düzenleneceğini belirleyebilir. Yaşı ilerlemiş psikanalistler için bu görüşmeler meslektaşlarıyla notlarını karşılaştırma ve kişisel durumlarının farkına varma fırsatı olabilir ve kişisel seçimle emekliye ayrılma imkânını artırabilir.

Klinik İntervizyon Seminerleri?

Bu önerinin bazı ülkelerde hâlihazırda yürütülmekte olan ilginç bir uygulaması, yaşı ilerlemiş aktif psikanalistlerin çeşitli yaşlarda meslektaşlarının da yer alacağı ve hastaları hakkında konuşabilecekleri bir klinik seminere katılmasını sağlamaktır. Bu intervizyon seminerleri analistin yalnızlığına son vererek yaşı ilerleyen psikanalistlerin genç meslektaşlarıyla deneyimlerini paylaşmasına ve “yaşlı” rolleriyle nasıl bir katkıda bulunabileceklerini keşfetmelerine izin verirken aynı zamanda da mesleki yetilerinin ne durumda olduğunun farkına varabilmeleri için destekleyici bir yer sağlayabilir.

Etik Kurulunun Müdahalesi?

Emeklilik yaşıyla ilgili kararı açık bırakan psikanaliz cemiyetlerinde, şu anda İsviçre’de olduğu gibi, pek çok meslektaşımız artık işlevlerini yerine getiremeyecek durumda olan analistlere müdahale edilmesi görevinin etik kuruluna düştüğü görüşünde. Bu öneriyi yalnızca tek bir koşulla uygun buluyorum. Cemiyet üyelerinin psikanaliz topluluğunun her üyesine ve psikanaliz topluluğunun tümüne düşen ortak bir sorumluluğu etik kuruluna yüklememesinin sağlanması gerekir. Tamamen etik kuruluna bel bağlamak, her üyenin bu meseleden kaçınmak için başvuracağı bir yol haline gelebilir. Aslında her bireye bu sorumluluktan bir parça düşmektedir, özellikle de etik kurulunun yalnızca belli bir şikâyet üzerine müdahaleye davet edildiği düşünülürse.

Deneyimlendikleri Ortama Göre “Yeterince İyi” Olan Bazı Çözümler

Şu ana kadar pek çok öneride bulundum ve bu listenin uzatılması mümkün. Hepsinin iyi nitelikleri olsa da hiçbirisi mükemmel değil. Diğer taraftan, bu önerilerin her biri, iyi niyet çerçevesinde deneyimlenebildikleri ölçüde Winnicott’un deyimiyle “yeterince iyi” olacaktır. Değerlendirme görüşmesi fazlasıyla peşin hükümlü üstbenlikçi bir atmosferde deneyimlendiğinde yaşı ilerlemiş psikanalist için aşağılayıcı olma potansiyeli taşıyacak ve analistin neticede kendisini kötü hissetmesine neden olacaktır. Öte yandan, koruyucu bir

üstbenliğin özgürlüğünde deneyimlenirse, aynı psikanalistin topluluğu içinde yaşlı biri olarak rolünün değerine güven duymasını sağlayan sıcak bir görüşme olma potansiyelini taşıyacaktır.

Çeviren: NILGÜN TAŞKINTUNA

KAYNAKÇA

- Birksted-Breen, D., (2009), Reverberation time, dreaming and the capacity to dream, *Int J Psychoanal* 90:35-51.
- Danon-Boileau, H., (2010), Analyste terminée-analyste interminable [Analyst terminable and interminable], *Rev Fr Psychanal* 74:771-84.
- Danon-Boileau, H., Dedieu-Langlade, G., (2012), *Une certaine forme d'obstination. Vivre le très grand âge* [A particular form of obstinacy: Living to a very great age], Paris: Jacob.
- Klein, M., (1940), Mourning and its relation to manic-depressive states, *Int J Psychoanal* 21:125-53.
- Quinodoz, D., (2010), Growing old: A journey of self discovery, Londra/New York, NY: Routledge.
- Segal, H., (1997), *Psychoanalysis, literature and war: Papers 1972-1995*, Londra/New York, NY: Routledge.

Editöre Mektup: Danielle Quinodoz'ya Yanıt JOSEPH SCHACHTER

Sayın Editörler,
Dr. Quinodoz (2013), analistlerin daha önce hakkında yayın yapmadıkları önemli bir konu olan emeklilik konusunu gündeme getiren mektubuyla bizlere yardımcı olmuştur. İnternet veritabanı *Psychoanalytic Electronic Publishing* (PEP), aktarım ile ilgili 1132 çalışmaya yer vermesine rağmen bu yayınlar arasında analistin emekliliği ile ilgili tek bir çalışma dahi yoktur. Quinodoz'nun Editöre Mektubu, analistin emekliliği konusunu ele almakta ve sorun yaratabilecek yönleriyle başa çıkmak için üç öneri sunmaktadır. Doğrulamacı istatistiklere sahip olmasam da emeklilik konusunda yazmak bir yana, aslında çok az analistin emekli olduğunu zannediyorum. Yakın zamanda *New York Times*'in emeklilik konusuna ayrılmış bir dosyasında (14 Eylül 2013) 85 yaşını hayli geçmiş olduğu halde, ne kendisinin ne de 80'lerinde, 90'larında hâlâ hasta görmeye devam eden diğer analistlerin izlediği yolu hiç sorgulamadan hasta görmeye devam eden bir analiste yer verilmektedir. Dr. Quinodoz bizi şu şekilde uyarıyor: "Yalnızca düşlemsel yaşını dikkate alan analist, zamanın geçişinden etkilenmiyormuşçasına tehlikeli bir tümgüçlülük duygusuna yenilme riskini taşır" (s. 793) ve şunu da ekliyor: "Düşünsel yetilerimizi yitirdiğimizde çoğunlukla eş zamanlı olarak bu kaybımızın farkına varma yetisini de yitiririz" (s. 794). Analitik cemiyet/enstitülerin çoğu, belki de hepsi, yeterliklerinin ötesinde uygulamalarına devam eden analistlerle karşı karşıyadır.

Neden bazı analistler yeterliklerinin ötesinde uygulamalarına devam eder? Hastalarının aktarımsal imgelerini kabul etmenin yanı sıra, en azından iki etken daha olabilir. Analist, psikanalist olmanın getirdiği itibar/doyumu sürdürme isteğinde/ihtiyacında olabilir. Bu ihtiyaç, gerçek yaşam kayıpları ve hastalıklarla, özellikle de meslektaşların ve arkadaşların kaybı ve hastalığı ya

da çocuklar ve torunlarla iletişimin azalmasıyla daha da yoğunlaşabilir. İkinci bir etken, analistin hem gerçeklikle ilgili hem de ruhsallık içi nedenlerle mesleki gelirini devam ettirme isteği/ihtiyacıdır.

Quinodoz'nun yaşı ilerlemiş aktif analistlerin farklı yaşlardan meslektaşlarıyla birlikte klinik intervizyon seminerlerine katılarak hastaları hakkında konuşabilmeleri önerisinin harika bir öneri olduğunu düşünüyorum. Böyle bir seminerdeki grup sürecinin güçten düşmüş analisti etkileyebileceğini ve bu analistin hastalarını ve süpervizyon verdiği kişileri koruyacağını umuyorum. Bu tip seminerler aynı zamanda analistin yeterliğinin ötesinde uygulamaya devam etmesine neden olabilen sosyal ve de mesleki yalıtımı en aza indirmeye de yardımcı olacaktır.

Ancak, intervizyon seminerlerine katılan genç analist sayısı az olduğundan, yaşı ilerlemiş analistlerin cemiyet/enstitü üyeliklerini devam ettirmeleri için zorunlu hale getirilmediği takdirde bu tür seminerlere gönüllü katılmalarının muhtemel olmadığı düşüncesindeyim. Bu konuda yarar sağlayacak bir değişiklik, intervizyona katılmaları halinde tüm cemiyet/enstitü aidatlarından muaf tutulmaları olabilir.

Quinodoz, önerilerinin her birinin bazı iyi nitelikler taşıdığını, hiçbirini mükemmel olmasa da hepsinin iyi niyet çerçevesinde deneyimlenmesi halinde Winnicott'un deyişiyle "yeterince iyi" olabileceğini gözlemlemektedir. Quinodoz'nun intervizyon seminerine katılım yoluyla, varsayılan iki ana endişe, yani analist olarak kalma isteği/ihtiyacı ve mesleki geliri koruma isteği/ihtiyacı konusunda yaşı ilerlemiş aktif analistlere yardımcı olunabileceği yönündeki önerisinin, benim önerdiğim değişikliklerle daha da etkili hale getirilebileceğini umuyorum.

Enstitüler ve cemiyetler, akran değerlendirmesi ve "ahbap" sorumlulukları da dahil olmak üzere pek çok yaklaşım denemiş olsa da, yeterliklerinin ötesinde uygulamalarına devam eden yaşı ilerlemiş analistleri ele almada hiçbirinin başarılı bulunmadığı izlenimini taşıyorum. Bu da, bu sorunun çözümlenmesi ile ilgili girişimlerin çok başarılı olup olmayacağı konusunda karamsarlığımı sürdürmeme neden olmakta. Bu sorun, imkânsız mesleğimizin çözülemez sorunlarından biri olabilir.

Çeviren: NILGÜN TAŞKINTUNA

KAYNAKÇA

Quinodoz, D., (2013), At what age should a psychoanalyst retire? Letter to the Editors, *Int J Psychoanal* 94:793-7.

Editöre Mektup: Joseph Schachter'in Yorumlarına Yanıt DANIELLE QUINODOZ

Sayın Editörler,
“Psikanalist Hangi Yaşta Emekli Olmalı?” başlıklı Editöre Mektubuma dair ilgi çekici yorumları için Joseph Schachter’e teşekkür etmek isterim. (IJP 94: 793-7, 2013)

Schachter, önemli birkaç konunun üzerine durmakta. Örneğin, yaşı ilerleyen psikanalistlerin farklı yaş gruplarından psikanalistlerle paylaşımda bulunabilecekleri klinik intervizyon seminerine katılmaları konusunda psikanaliz cemiyetlerinin öneriler getirmesi gerektiği düşüncesine katılmaktadır. Schachter, buna özgün bir öneri de ekleyerek bazı psikanalistler için, özellikle de psikanalizi her zaman özelde uygulamış olanlar için, emekliliğin mali sorunları beraberinde getirdiğini ve bu nedenle de hayatını kazanmaya devam etmenin önemli olduğunu göz önünde bulundurmaktadır. Çok az sayıda analist bu konuda konuşma cesaretini göstermektedir. Schachter, intervizyon seminerine katılmaya istekli olmaları halinde yaşı ilerlemiş psikanalistlerin cemiyet üyeliklerini sürdürmelerine izin verilmesine yönelik yeni bir öneri de getirmektedir: “...intervizyona katılmaları halinde tüm cemiyet/enstitü aidatlarından muaf tutulmaları.”

Schachter'in önerisi, geliştirmek istediğim bir bakış açısını öne çıkarmakta. Bir psikanaliz topluluğunda yaşlarının bilincinde, kısıtlamalarının farkında olan ve uzun deneyimlerini aktarmaya hevesli yaşı ilerlemiş üyelerin varlığını takdir ettiğimizi dile getirmenin önem taşıdığını düşünüyorum. Bu üyelerimizin meslektaşlarıyla yan yana sürdürecekleri özgül rolleri vardır ve

psikanaliz cemiyetinin bundan mahrum bırakılması yazık olur. Bu bakış açısı, genç meslektaşların yaşı ilerlemiş meslektaşlarıyla ilgili görüşlerini değiştirmesinin yanı sıra yaşı ilerlemiş meslektaşların kendileriyle ilgili görüşlerini de değiştirebilir. Kişinin bulunduğu yaşta olup, kayıp ve kazançların bilincinde olarak kendini faydalı hissetmesi, yalnızca istenmeyen duygulardan kaçınmasına değil aynı zamanda önceki yaşlara ve artık sahip olmadığı niteliklere sıkı sıkıya tutunma riskinden kaçınmasına da yardımcı olacaktır. Belki de bu, hem kendi emekliliğimize hem de meslektaşlarımızinkine farklı gözle bakmamıza yardım edebilir.

Peki, yaşı ilerlemiş analistlerin getirebileceği özgül katkılar neler olabilir? Hayatımızın sonuna yaklaştığımızı inkâr etmeden bilincinde olursak varlığımızın sınırlılığı ve anlamıyla ilgili soruları da kendimize sormaya yönelebiliriz. Bu çaba çoğunlukla, geçmiş deneyimlerimizi bütünleştirerek içsel geçmişimizi yeniden yapılandırma ve böylelikle bütün bunlarda bir bütünlük duygusuna ulaşma isteğini içerir. Değer ölçeğimiz bu süreçte genellikle değişime uğrar: Bir zamanlar büyük öneme sahip hoş ya da acı verici geçmiş deneyimlerimiz artık ikinci plana atılırken görünüşte daha önemsiz olanlar bize artık coşkusal olarak zengin deneyimlermiş gibi gözükabilir ve aslında bunların yüzeyin altında hayatımızın tüm akışını etkilediklerinin farkına varırız. Bu şekilde, hem geçmişimizde hem de şu anki yaşamımızda, ölçülebilir kronolojik zamanı inkâr etmeseler de ondan kaçabilen, benim “sonsuzluk anları” adını verdiğim, (hoş ya da acı verici) yoğun coşkusal değer taşıyan o anları tanımlamak kolay hale gelir. Yine aynı sebeple, giderek her bir insanın gizemine ve özellikle de kendimizinkine daha duyarlı hale geliriz: Kendimizi ya da ötekini hiçbir zaman tamamen anlamamız mümkün değildir. Haliyle bu keşiflere, genç meslektaşlarımız da ulaşabilir ancak yaş ilerledikçe bunlar daha da değer kazanırlar. Eğer bir yerimiz yoksa ondan nasıl vazgeçebiliriz? Kendi hayatımızı yaşamışlık duygusuna sahip olmadan hayattan nasıl huzur içinde ayrılabiliriz?

Genç analistlerin, “sonsuzluk anları”nı sımsıkı kavrayabilmek için zaman zaman hayatlarındaki kasırgaları askıya almaları gerektiğine dikkat edebilmelerini sağlayacak, kendilerinden daha yaşlı analistlere ihtiyacı vardır. Bu, aynı zamanda psikanalizin iletiminin de bir parçasıdır.

Paul-Claude Racamier'nin “Narsisist Sapkınlık Üzerine” Adlı Makalesine Giriş

PAUL DENIS

Gariptir ki Paul-Claude Racamier'nin eserleri İngilizceye hiçbir zaman çevrilmemiştir. Başta kendi kurduğu Besançon yakınlarındaki *La Velotte* olmak üzere değişik kurumlarda tedavi ettiği psikotik hastalarla olan tecrübelerinden kaynaklanan önemli miktarda eser üretmiştir. Aynı anda hem psikiyatr hem de psikanalist olarak eğitim aldığından Chestnut Lodge'da bulunmuş ve başta psikotiklerle ilgili olanlar olmak üzere uluslararası psikanaliz yazınıyla içli dışlı olmuştur. Kurumsal tecrübelerini Serge Lebovici, René Diatkine ve Philippe Paumelle ile beraber kaleme aldığı *Le psychanalyste sans divan* (*Divansız Psikanalist*) kitabında aktarmıştır. Sacha Nacht, Francis Pasche ve Evelyne Kestemberg ile de yakın ilişkileri vardı. Racamier, Jacques Lacan'ın etkisine mutlak suretle karşı koyan Fransız psikanalistlerinden –sayıları düşündüğünüzden çoktur– biriydi. Bu metnin sonundaki “sapkın düşünce” üzerine değerlendirmeleri bizzat Lacan'ın düşünceleri üzerinde modellenmiş bile olabilir. Özgün bir klinisyen olarak bir dizi yeni kavram üretmiştir, örneğin, Oidipus ötesi (Oidipus karmaşasına karşıt şekilde yapılanmış bir örgütlenme tipini anlatmak için) ve *ensestsi* (ensesti kelimenin cinsel anlamında değil çocuğu ebeveynler üzerinde saplantılı kılan ve çocuğun özerk gelişimini engelleyen ebeveyn ile çocuk arasındaki yakın bir ilişki biçimi anlamında ifade eden terim). Psikotik örgütlenmede kendi kendini doğurma düşleminin hayati önemini göstermiştir; büyük ilgi çeken –en azından Fransa'da– “narsisist sapkınlık” kavramını ayırt etmiştir. Burada sunmak üzere seçtiğimiz de, sapkınlıklara yepyeni bir yaklaşım getiren bu kavramdır. Cinsel sapkınlıkların,

röntgenciliğin, teşhirciliğin ve fetişizmin geleneksel kavramsallaştırılması –bunlar eskiden eşcinselliğin fiziksel pratiğini de içeriyordu– artık yerini daha görelî bir bakış açısına bırakmıştır. Yetişkinler arasında karşılıklı rıza ile gerçekleşen veya otoerotik olarak uygulanan çoğu cinsel davranış biçimi artık sapkınlık damgasını taşımamakta ve nesne seçimi veya libido saplantısı temelinde değerlendirilmektedir. Bugün “sapkın” kelimesi zalimlik, zarar verme arzusu ve belli tipte bir yıkıcılık içeren davranışlara ayrılmıştır. Racamier’nin narsisist sapkınlık kavramının ayırt edici özelliği, tamamen davranışsal ve ilişkisel olmasıdır, ek cinsel bileşenler zarurî değil ihtiyaridir.

Çeviren: BELLA HABLİP

Narsisist Sapkınlık Üzerine¹

PAUL-CLAUDE RACAMIER²

GİRİŞ

Henüz yeni, görece az bilinen ve bazen de hoş karşılanmayan (çünkü burada narsisizm en olumsuz yanlarıyla ele alınmaktadır) ama yine de gerekli bir kavram olarak narsisist sapkınlık hem bir kesişim noktasında hem de aşırı bir uçta yer almaktadır. Bu kavram ruhsallık içi olan ile ruhsallıklar arası olanın, narsisizmin bireysel patolojisi ile ailesel patolojisinin kesişim noktasında ve sürekli ve yeniden araştırılan, gittikçe daha detaylı incelenen psikoz ile sapkınlık arasındaki yolun en ucundadır.

(Freud'un bütün eserleri içinde, 1927 ve 1938 yılları arasında fetişizme yaptığı katkıları anımsamamız gerekir. Özetle, fetişizm giderek artan oranda inkâr ve bölünmeye yol açar: İğdiş edilmenin inkârı ve benliğin bölünmesi. Bunlar Freud'un erojen fetişizmin kaynaklarını dayandırdığı mekanizmalardır. Şurası önemlidir ki, Freud fetişist sapkınlık ile psikoz arasındaki bağlantıyı bu inkârdan hareketle elde eder.)

Yine de, bu genel çerçeveyi derinlikli ve ayrıntılı bir şekilde ete kemiğe büründürmek için uzun bir yol katedilmesi gerekir. Göreceğimiz gibi, narsisist sapkınlığın erojen olmayan dışavurumunda özel bir tür inkâr rol oynar.

¹ *Le génie des origines (The spirit of the origins)* (Paris: Payot, 1992, s. 284-98) içinde yayımlanmış bu metin, Racamier tarafından iki kaynaktan toparlanmıştır: İlk bölüm 2. Uluslararası Psikanalitik Aile Terapisi Kongresi'nde (1985) sunulan ve *Gruppo* dergisinde (1987, s. 11-27) yayımlanan narsisist sapkınlık üzerine öncü bildirisinden oluşturulmuştur; sapkın düşünce üzerine olan ikinci bölüm ise 8. Uluslararası Psikanalitik Aile Terapisi Kongresi'nde verilen bir dersin metinlerini içermektedir.

² Philip Slotkin (MA Cantab MITI) tarafından İngilizceye çevrilmiştir.

Burada nesne bir kişi ya da tılsım gibi değil, bir araç muamelesi görür. Aynı derin nedenle, *narsisist sapkınlığın en mükemmel biçimi tamamen eylemle temsil edilir ve nadiren düşlemlerde açığa çıkar* – gerçek bir nesne olmayınca düşlem neye yarar ki?

Konuya ilk yaklaşım olarak şöyle denilebilir: Narsisist sapkınlık, bireyde bir başkasının zararına olacak şekilde kendisini öne sürmenin ağır basan ihtiyacı ve hazzıyla tezahür eder. Bu özel bir zevktir. Cinsel sapkınlığın çeşitli yönleri sık sık –her zaman değil– beraber görülse de erojen olmadığının kabul edilmesi gerekir. Bu zevk, gerçek insanların zararına faydacı şekilde organize edilen manipülasyon ve davranışla sağlama alınır. Bu sapkınlığın altın- da yatan ihtiyaca gelince, bilinçdışı kaynakları – karmaşa ve kısmen dürtü bağlantılıdır bunlar (“kısmen” kelimenin iki anlamıyla da buradaki uygun kelimedir) temelde depresyon ve çatışma karşıtıdır.³

Narsisist sapkınlık açıkça bir sapkınlıktır. (Ama bu, her sapkınlığın narsisist sapkınlığın bir tezahürü olduğu anlamına gelmez.) Narsisist sapkınlıklar tiyatrosundaki yıldız oyuncular sahtekârlar, dolandırıcılar ve hilebazlardır (hepsi de Phyllis Greenacre ve Janine Chasseguet-Smirgel’in mükemmel psikanalitik katkılarında yer almışlardır); yine de, her narsisist sapkının içinde uyuklayan (daha doğrusu uyanan) bir sahtekâr bulunsa da, sapkın, kendisini her zaman toplum sahnesinde sergilemez.

Burada üç noktayı vurgulamak yerinde olacaktır:

1. Narsisist sapkınlık ile *psikopati* arasında bağlantılar kuşkusuz vardır ama karmaşıktırlar; iki klinik kavram arasında sadece sapkınlık kavramı sağlam bir yere sahiptir; aynı zamanda yerini psikanalitik araştırmalara borçlu olan da sadece odur. (Psikopatiye gelince, terimin ne anlama geldiğinden bile emin miyiz?)

2. İki psikanalitik katkıdan söz ettim. Bunlara, Pasche’nin (1982-83) sapkınlığı tanımlama çabasında görülen katkılarını da eklemeliyim.⁴ Alberto

3 Editörün notu: Bu aynı zamanda “doza da bağlıdır” diye yazar Racamier. “Her narsisist sapkınlık aynı anda hem bir ortaya koyma hem de bir inkâr üzerinde durur: Kendisini ortaya koyma ve kendisinin bir parçasını inkâr ederek diğerini inkâr etme. Ancak hem oranlar hem de çıkan sonuç değişkendir. Narsisist sapkınlık temelde empatik öne sürme (“Ben senden daha iyiyim”) üzerine dayandığı oranda sadece rahatsız edici olur. Zararlı olduğu durum, inkâr temeline dayandığı noktadadır (“Beş para etmez birisin”).

4 Editörün notu: Francis Pasche (1910-96) sapkınlığı şöyle tanımlar: “Sapkınlık, bir öznenin kendi statüsünü partnerinde inkârına dayanan otoerotik tipte bir aktivitedir. Bunun sonucunda partner öznenin keyfince manipüle edebildiği ve kendi arzularına göre olumlu ya da olumsuz niteliklerle donattığı bir yarı-şey’e dönüşür. Bu sapkınlığı nesne aşkından tamamen farklı bir şey yapar.” (*Revue française de psychanalyse* 67: 400, 1983)

Eiguer ve daha yakın tarihte Roger Dorey dışında başkalarından söz etmek ise pek mümkün değil.

3. Narsisist savunma kendi başına sapkınlığa neden olmakta açıkça yetersizdir. Nevroz ile az çok rahatlıkla birleşebilir.

DERECELER VE DEĞİŞİMLER

Narsisist sapkınlık alanında birkaç düzlem ya da seviyeyi ayırt etmemiz gerekir.

İlk olarak; narsisist sapkınlığın en ufak izinin bile ilelebet kendimizde görülmeyeceği düşüncesiyle (narsisist şekilde!) böbürlenmemeliyiz. Narsisist sapkınlık aslında *evrensel* bir eğilimdir, kaynakları çok erken zamanlara dayanır ve kavram sadece bu nedenle bile psikanalitik incelemeye değer görülmelidir. Psikanalize göre, daha önce de gördüğümüz gibi, en azından tohumları Her İnsanda bulunmayan kayda değer bir psikopatoloji yoktur.

İkinci olarak; narsisist sapkınlığın safha veya evrelerine aşınayız. Sapkın dürtü burada az ya da çok bir güç ve istikrar ile kendisini gösterir; düzeltilemez olması şart değildir. Bazı vakalarda, çatışmalı, acılı ya da depresyon tetikleyen durumlara bir cevap olarak ortaya çıkar. Böyle durumlar başka yerlerde tanımladığım iki görüngenüye yol açar: Başkasının omuzlarına yıkmak üzere “dışarıya püskürtme” yoluyla yastan kaçınma (yani, daha önceden inkâr edilen ve ardından çarpıtılan kişisel yasın ihracı); ve ikinci olarak, psikotik kaygıların sapkınlık yoluyla önünün tıkanması (*iyileşme yolundaki bir psikozun bıraktığı yaraların hiç de olağandışı olmayan değişimleri*).

Son olarak, narsisist sapkın *örgütlenmeleri* sayabiliriz. Kural olarak bunlar inatçıdırlar (neden böyle olduklarını daha sonra göreceğiz) ve çeşitli derecelerde “başarılı” ya da tamamına ermiş durumdadırlar – mutlak zirvelerine sadece en büyük sahtekârlarda ulaşırlar.

Bu değişik seviyelerin *olası değişimleri* nelerdir?

Evrensel sapkın akım, en nihayetinde, tam olarak olgunlaşmış nesne ilişkisi örgütlenmesinin içine katılır ve orada kaybolur; sadece düzensiz aralıklarla yeniden yüzeye çıkar. Kaçınmaya çalıştıkları psikoz ya da depresyona hâlâ çok yakın olan sapkın aşamalar veya oluşumlar hiç kuşkusuz, içinde sapkın dürtünün –eksiksiz olmasa da– gayet belirgin olarak görülebildiği aşamalardır. Sapkın örgütlenmeler türdeşleri arasında açıkça en mükemmel örgütlenmelerdir. Bu nedenle, beklenildiği üzere, sapkınlığı doruk noktasındayken yakalamaya çalışırız.

Niteliksel olarak birbirinden farklı iki tür narsisist sapkınlığı ayırt etmemiz gerekir. Daha şiddetli, saldırgan, zehirli ve hırçın olan birincisi para-

noyaya ve tutku psikozuna yakındır. Bu daha çok (benim falloid diye adlandırdığım) kadınlarda görülür.⁵ Kendini beğenmişlik ve kendine aşırı önem vermeyle nitelenen diğer tür ise mağrur narsisizme çokça benzer ve daha çok erkeklerde gözlenir.

Bu farklılığın kaynağı ise, daha sonra bahsi geçecek olan iğdiş edilme karmaşasının geçirdiği değişimlerle ilişkilidir.⁶

Yeterince vurguladığımdan emin olmak isterim ki, *narsisist sapkınlık öznenin içsel yaşamından boşaltım sağlayan aktif bir sistemdir; bu boşaltım ne tam ne de patiktir.*⁷ Öznenin kendisi bundan dolayı acı çekmez dolayısıyla aslında egzopatik olduğu söylenebilir.

Bu nedenle, konu ile bağlantılı davranış biçimlerini tanımlayarak işe başlamalıyım. Kendini beğenmiş özneyi ve falloid özneyi kendi özgünlüklerine göre değerlendirmeliyim.

Kendini beğenmiş özne ortalıkta durmaktadır, gözümüzün önünde gurur ile kabarmış, sanki tüyleri ve göz alıcı renkleriyle resmi geçitteki bir tavuskuşu gibi.

Falloid özne ise sinsice hazır bekler, kendini açıkça göstermez; birer araç olarak gördüğü temsilcileri manipüle eder. Bunlar onun adına hareket ederler ve onun yerine bedel öderler. Tek kelimeyle, eylem kapalı kapıların ardında gerçekleşir. (Bu “temsilci”, biliyoruz ki, *narsisist sapkın annesinin gizli talepleri nedeniyle hastalanmış bir çocuk bile olabilir.*)

Kendini beğenmiş özne sağlamca yerleşir, başarılar elde eder, bazen ise başarısızlığa uğrar. Falloid özne nefretini tatmin eder ama faturayı çevresindekilere çıkartır. Bu davranışın arka planında her zaman iğdiş edilme yatar. Kendini beğenmiş özne fallusunu ifşa ederek inkâra yönelirken falloid özne onu gizler ve başka yerde iğdiş eder.

Elbette, açık ve net olması için, narsisist sapkınlığa dair tanımlamam onun en mükemmel biçimi üzerinde yoğunlaşacak. “Kendini beğenmiş” versiyonu üzerinde duracağım. En muazzamı olduğu kuşku götürmeyen tutkulu ya da falloid formu daha önceki incelemelerimde (1966, 1980) ele almıştım.

5 Editörün notu: “Falloid” “fallusa benzeyen” demektir. Sıfat son derece tehlikeli, zehirli bir mantar, köygöçüreni (*Amanita phalloides*) anıttırır. Racamier bu son anlama gönderme yapar, falloid kadın hem fallik hem de zehirlidir demek ister.

6 Editörün notu: Bu noktada “kendini beğenmiş özne” ile “falloid özne” arasındaki farkı açıklayan Racamier’ye ait “Yeterince vurguladığımdan emin olmak isterim ki...” ile başlayıp “...başka yerde iğdiş eder,” diye biten kısa bir notu ekliyoruz.

7 Editörün notu: Racamier “-patik” (empatik örneğindeki gibi) son ekini, “acı çekmeye neden olan” anlamında bir sıfat olarak kullanıyor. Devamında kullandığı türetilmiş “egzopatik” kelimesi, öznenin iç yaşamındaki bu boşaltımdan başkalarının acı çektiği anlamına geliyor.

Bir gün bu konuda diyecek daha fazla şey olacaktır; özellikle de falloid narsisist *annenin* iğdiş eden anne olması, tamamen nefret ile dolu olduğu, kıyısında gezindiği depresyondan sürekli kaçındığı, avını o sırada ölmüş olsa bile ele geçirmek için açgözlüce çullandığı ve kendi çocuklarını bile rehine, intikam aracı ve güdümlü füze olarak kullanabildiği üzerine.

O halde şu soru akla geliyor: (Narsisist) sapkınlarla nerede karşılaşabiliriz? Görüşme odalarımızda pek sık değil, zira bir sapkın sadece yeterince sapkın değilse tedavi yolu arar. Psikanaliz divanında daha da az rastlarız çünkü psikanalitik yaklaşım ile sapkınlık eğilimi birbirine ters düşer. (Yine de, bazı sapkınlar psikanaliz modasına kapılırlar, orada bulacaklarını düşündükleri övgü ve yıldızların çekimine kapılırlar elbette mümkünse suya sabuna dokunmadan. Genelde, gündelik hayatta bir yerlerde karşımıza çıkarlar, karşılaşmanın en sorunlu olduğu yerlerde. Aileler içinde bulunurlar – ebeveynlerde (sadece psikotiklerin annelerinde de değil) veya aslında tüm hayatlarını psikotiklik ile sapkınlık şıkları arasında yaşayan ailelerde bulunurlar. “Sapkınlık çekirdekleri”⁸ konusuna geldiğimizde bunun üzerinde daha fazla duracağız.

NARSİSİST SAPKINLIĞIN KAYNAKLARI

Narsisist sapkınlığın kökeni bebekliğin evrensel ilkel büyülenmeciliğinde yatar. Bu nedenle, hem kavram hem de kavrama ilişkin klinik gerçeklik tümüyle aşına olduğumuz narsisist baştan çıkarma alanına aittir.

Narsisist baştan çıkarma, süreklilik taşır ve acı çekmeyi de içinde barındırırsa nihayetinde psikoza neden olur. Otoerotizm ile (ve bazı kısmi dürtülerle) birleşen narsisist baştan çıkarma narsisist sapkınlıkla sonuçlanacaktır.

Sahtekâr ve dolandırıcılar konusunda gösterildiği üzere (Greenacre ve Chasseguet-Smirgel) narsisist sapkınlıkta sabit ve başat bir unsur şudur: Fiilen ve cezalandırılmadan annenin hayatındaki babanın yerini alma aktif yapılması ve babanın düşüncede ve fiiliyatta iktidarından edilmesi arzusu. Babanın iktidarından edilmesine, Oidipus karmaşasından kaçınmaya ve üstbenliğin yürürlükten kaldırılmasına ek olarak, narsisist sapkınlık *çatışmadan muaf olmayı da* başarmaya çalışır.

Bu çatışmadan muafiyet “nesne muafiyeti” pahasına elde edilir. Elbet-

⁸ Editörün notu: Racamier burada metnin alındığı kitaptaki başka bir bölüme gönderme yapıyor. “Çekirdek” terimini bir aile ya da grupta, iki ya da daha fazla bireyin tümgüçlü bir düşlemi hayata geçirmek için kuralları ve gerçeklik ilkesini çiğnemesi şeklindeki gizli anlaşma manasında kullanıyor.

te narsisist sapkınlıkta *dürtüler* sergilenecektir fakat bunlar kısmi dürtülerdir. Bunlar kapsayıcı bir hedef doğrultusunda bir araya gelirler –çünkü kısmi dürtülerin kaderi budur– ama bu hedef libido nesnesi değil narsisizmdir.

Anallik sapkın eylemlere hatırı sayılır bir katkı yapar: Hâkimiyet amacına hizmet eden her şey sapkın narsisizm için gereklidir. Sapkın hazları incelemlerken göreceğimiz gibi, sadizm bundan oldukça yararlanır.

Yine de, narsisist sapkınlık temelde fallik unsur ve *iğdiş edilme* karmaşasıyla ilişkilidir – yani bunların gerçekleşmesidir. Burada gayet aşına olduğumuz bir alandayız.

Bir erkek söz konusuysa, “İğdiş edilmedim; kanıt mı, işte herkesten daha üstün, daha yetenekli ve güçlüyüm.” Bir kadın ise şunu der: “İğdiş edilmedim; kanıtı mı, işte tüm erkekleri iğdiş ediyorum, özellikle de arzuladıkları mı.” Bunlar yukarıda bahsi geçen kendini beğenmiş ve falloid versiyonlar arasındaki farklardır.

NARSİSİST SAPKINLIĞIN ÖZELLİKLERİ

Sapkın “*characterosis*-karakter hastalığı”:⁹ Sapkın narsisistlerin neler yaptıklarını üç aşağı beş yukarı öğrendik, ama bunun kadar önemli bir şey daha var: Ne yapmıyorlar? Neyi deneyimlemeye ya da yapmaya tahammül edemiyorlar?

Kendi kendine yeterli olmak için duydukları dayanılmaz ihtiyaç nedeniyle kimseye borçlu olmaya tahammül edemezler. Her şeye sahip oldukları için (düşlemleri ve inançları bu yönde olduğu için), *kimseye bir şey borçlu değildirlerdir.* Daha açık ifade edilirse, kimseye bir şey borçlu olmamak onlar için hayati derecede önemlidir. En ufak bir bağımlılık duygusu bile iktidarsızlığı ve yetersizliği kabul anlamına geleceğinden, bu duyguyu ortadan kaldırmaya yarayan her şeyi severek kabul ederler.

Narsisist sapkınlar asla özür dilemezler ve asla “teşekkür ederim” demezler. Ellerinden hiçbir şey kurtulamaz, onların her şeye hakkı vardır. Pişmanlık ya da minnet duygularıyla da işleri olmaz. Bu karakter özellikleri McWilliams ve Lependorf (1990) tarafından yürütülen yakın tarihli bir çalışmada tartışılmıştır. Yoğun narsisist kişiliğin (Kohut tarafından tarif edilen büyüklenmeci kendiliğe sahip olanların) ve *daha ziyade* de narsisist sapkınla-

9 Editörün notu: Bu noktada Racamier’den uzun bir notu araya ekliyoruz. “Sapkın characterosis” terimi Racamier’in kavramsallaştırmasını J.A. Arlow’un “sapkın” cinsel ayartmaları (örneğin röngencilik tarzında) ifade eden “karakter sapkınlıkları” kavramsallaştırmasından açıkça ayırt ediyor.

rın ayırt edici özellikleri bunlardır. (Bunları narsisist sapkınlık başlığı altına eklemekte tereddüt etmiyoruz, böyle bir sınıflandırmanın haklılığını daha ileride kanıtlarıyla göstereceğim.) Bu yazarlar aşağıdaki noktalara vurgu yaparlar:

İlk olarak, *özürlü dileyememe* ve pişmanlığın reddi: Özür ve pişmanlık tartışma götürmeyecek bir yanılmazlığı zedeleyeceğinden herhangi bir kişisel hatayı reddetmek ve başkalarını suçlamak yeğlenir. İkinci olarak, *teşekkür* etmekte acizlik: Minnet dayanılmaz bir bağımlılığın ve büyülenmeci kendiliğe hakaret anlamına gelen bir kişisel yetersizliğin ifadesi olacaktır. Bu nedenle rolleri ters yüz etmek ve teşekkürleri kabul eden tek kişi olmak tercih edilmelidir.

Bu türden bazı kişiler özür, teşekkür ya da benzer nezaket ifadelerini sıkça kullansalar da bunlar samimiyetten uzak yapmacık davranışlardır. Yukarıdaki acizlikler (gördüğümüz gibi altlarında yatan *inkârlara dayanarak*) bunlara sahip kişileri samimi her türlü ilişkiden veya gerçek duygulanımsal zenginleşmeden yoksun bırakır.

Son olarak bu öznelere, yakınlarına gelen ve bir şekilde onlarla ilgilenen herkes üzerinde ağır bir yük oldukları konusunda bahsi geçen yazarlarla tamamen hemfikiriz. Tam da bu noktada narsisizmleri sapkınlığa varır.

Ne Tanrı Ne Efendi¹⁰

Bir narsisist sapkın, kimseye bir şey borçlu olmadığını düşündüğü için narsisist; narsisist kendini beğenmişliğin ve arzu ettiği çatışmadan bağımsızlığın bedelini başkalarına ödetmek için aktif çaba harcadığı için de sapkındır.

Kimseye bir şey borçlu değildir. Kimsenin çocuğu değildir. (“Asla bir efendim olmadı,” derdi böyle birisi bana.) Kimseden bir şey ummaz. Ama başkalarını bekletir. Kendisine atfettiği üstünlükle orantılı bir süre boyunca insanları bekletir. Kimsenin üstünlüğünü kabul etmez. Herhangi bir rekabetin üstesinden gelmez çünkü anında onu ortadan kaldırır. Kimseye bir şey borçlu değildir ve haset etme riskini almaz: Her şeyi vardır, öyle der ve dediğine inanır.

Başkalarının zararına kendini öne sürmenin zevkiyle (narsisist) sapkınlığını ifade eder. “Haysiyetim benim en temel özelliğimdir,” demişti bir diğeri bana. Ama bu tamamen yalandır: Sapkın her zaman faturayı başkalarına çıkarır ve yukarıda bahsettiğim (daha az) sapkın da bu kurala istisna oluşturmaz.

Bekleneceği üzere, bir sapkın, davranışının sapkın niteliğinin gerçek anlamda bilincinde değildir. Ne de bir üstbenlik tarafından ifade edilen herhangi bir içsel sansürün bilincindedir: Bir sapkın başarısızlık durumunda hayal kırıklığına uğramayı kabul edemez, sadece elverişsiz koşullarda eylemden vazgeçer. İster erkek ister kadın olsun sapkınlar kendilerini başkalarının yerine koyabilirler ama sadece ve sadece o başkaları kendilerini buna açık tuttukları müddetçe ve sapkınlar da kendilerini açtıkları müddetçe. Hedefteki kişi sapkının çevirdiği dolabı fark ettiği anda sapkın geri çekilir. Kimi özel yetenekli sapkının “radar”ı o kadar iyidir ki, hedefin gündemdeki manipülasyonu sadece sezmesi bile sapkının geri çekilmesi için yeterlidir. Gerçek sapkınlar, fark edildiklerini anladıkları anda geri çekilirler, bunu da vicdanları yüzünden değil fırsatçılıkları yüzünden yaparlar. Zarar verebilecekler, yaralayabilecekler, küçük düşürebilecekler ve aşağılayabileceklerdir; tek dertleri mümkün olduğunca az –en uç noktada ve mümkünse hiç– kişisel ıstırap çekmektir.

Durumları, fırsatları, sosyal faktörleri ve olanakları tartarak değerlendireceklerdir, her halükârda tarlayı ekmeden önce bir gözden geçirmek gerekir. Ama fark edilecektir ki, özdeşleşim bu değerlendirmelerde hiçbir rol oynamaz. Sapkınlar az çok maharetlidirler. Yukarıdaki örneklerin gösterdiği gibi, her zaman gerçekçi olmak gibi bir dertleri de vardır. Bu yüzden gerçeklik duygularının olmadığını söylemek yanlış olacaktır; toplumsal fırsatları çok iyi sezerler (ve eğer bunlar iyileşme sürecindeki psikotik kişiler ise, bu konuda epeyce yol katetmiş olacaktırlar), ancak insan gerçekliği pek dertleri değildir, onları hiç alakadar etmez.

(Geçerken değinmek gerekir ki, Freud’dan beri bildiğimiz üzere, salt sosyallik düzlemine sığınmak –bir başka sapkınlık olan ve narsisist biçimin en yakın akrabası olan– *paranoyada* da gözlemlenir...)

Gördük ki narsisist sapkınlık temel olarak *eylemler* ve davranışlardan oluşmaktadır ancak artık daha sarıh şekilde ifade etmeliyiz. Sapkın davranış muhakkak özenle planlanarak hazırlanır, ancak ona denk gelen düşlemler hakkında çok sınırlı bilgiye sahibiz –eğer gerçekten bu tür düşlemler varsa. Bu yüzden, bir izleyici kitlesi olmadan narsisist sapkınlığın bir hiç olduğunu iddia etmek gibi bir eğilim geliştirebiliyor haklı olarak. Ama aslında altta yatan bir düşünüm mevcuttur: “her-daim-çocuk-ve-her-daim-karşı-konulamaz” olma düşünümü.

Yine de, sapkın eylemlerin başarıya ulaşabilmesi için bazı koşulların yerine getirilmesi şarttır. Elbette bu eylemlerin hedefleri kılık değiştirmeli ve amaçları gizlenmelidir: İşini iyi bilen bir sapkın asla doğrudan eyleme kalkış-

maz, her zaman gölgede ve gizlilik içinde hareket eder. Sapkın eylemin dekoru ne kadar karmaşıksa o kadar zor fark edilir; ne kadar fazla zarara yol açarsa, karşı tarafın benliğini ve duygularını o kadar yıkıma uğratar. Çünkü sapkınlıktaki en üst düzeyde örgütlenme kurbandaki en üst derecede çözülmeyle sonuçlanır. Eylemin sürati de temel önem taşır, bu sayede kurbanın üzerine çullanmak ve şaşırtmak mümkün olur. Son olarak, sık sık gözlenen bir yöntem de seçilen kurbanı *korkutacak* girişimlerle işe başlamaktır. Sapkın tarafından yapılan üstünlük gösterisi korkutma amacını taşır. İyi bilinen bu tür davranışlar kimi hayvanlarda da gözlenir: Gösterişli tüyler, ibikler gibi diğerlerinin gözünü kamaştıran unsurlar keyif vermekten çok paralize etmeye yarar.

İTİBARSIZLAŞTIRMAYI AMAÇLAYAN SAPKINLIK

Narsisist sapkınlığı *düşlem kıtlığı*'na¹¹ indirgeyen yaklaşımları artık yeniden değerlendirmeliyiz. Bu durum sapkınların neden eyleme bu kadar bağımlı olduklarını açıklıyor – nihayetinde, ne yaptıkları üzerine bu kadar diyecek şeyimizin olması, onların *hiç düşünmemelerinden kaynaklanıyor* (bunu daha sonra göreceğiz).

Düşlem kıtlığı, nesnenin çekiciliğine karşı olan savaşla derinden ilişkilidir. Dur durak bilmeyen bir savaştır bu (kim nesneye karşı üstünlük sağlayabilir ki?). Sürekli onaylanma ihtiyacı da buradan doğar. Böyle bir onaylanma sadece nesnenin zararına elde edilebilir. Bu yüzden, narsisist sapkın davranış her zaman ahlâki yırtıcılık yaratacaktır – öznenin narsisizmi yararına kurbanın benliğine bir saldırı. Bu, başkasının benliğini yıkmak ve narsisizmi meşrulaştırmak için aktif (az ya da çok becerikli ve örtük) bir teşebbüs olacaktır.

İtibarsızlaştırma tekniklerine hepimiz aşinayız. Bunlar ilişkisel tekniklerdir, fiziksel ya da bedenle ilgili herhangi bir şey içermezler: İçlerinde çözümlü olmayan ikilemler yaratmak vardır; bunların bazıları paradoksal mesajlar¹² gibi karmaşıktırlar, bazıları ise görece basittir: Başka insanların düşünce ve algılarına dair değerlerin, anlamların aktif biçimde reddedilmesi gibi. (Anzieu ve benim bu konudaki katkılarım iyi bilinmektedir.)

Bir başka koşul da ötekinin –kurban, “çaylak”–¹³ sürpriz bir saldırıya uğramasıdır (yırtıcı avcının hızının ne kadar önemli olduğundan zaten bahset-

11 Editörün notu: Racamier'nin yazılı versiyonunda “fantastique” (fantastik) kelimesi var; bir dizgi hatası söz konusu olabilir ve “fantasmatique” (düşlemsel) sözcüğü kastedilmiş olabilir. Ancak kastedilen düşlemlerin fantastik kıtlığı da olabilir.

12 Editörün notu: Racamier Palo Alto okulunun çalışmalarını gayet iyi biliyordu.

13 Editörün notu: Bir dolandırıcılığın hiçbir şeyden şüphelenmeyen kurbanı. (İngilizce metinde kullanılan “pigeon” için böyle bir açıklamaya gerek görülümüştür. -ç.n.)

miştik); kurbanın bir bağımlılık durumunda tutulması için de gereklidir bu. Sapkın narsisist zevkin en son ve en özgül niteliği de iki bileşenin olmasıdır; *çift namlulu* bir silaha benzetebiliriz onu. (Cinsel zevkten ayrıldığı noktalar-dan birisi de budur, keza cinsel haz tekrar edilebilir ama tek seferde alınır.) Açıklayayım. (Elbette çift namlulu olarak nitelemem, bunun iki aşamalı bir süreç olduğuna göndermedir.) İtibarsızlaştırmanın başlangıç aşamasındaki eylem karşı tarafın benliğini karıştırır, bu sapkın zevkin ilk aşamasıdır. Kurban sendeler. Takip eden sapkın eylemle bu karışıklık en son noktasına varır, bu da sapkın zevkin ikinci aşamasıdır. Bu ikili unsur olmadan sapkınlık olmaz.

Bu iki aşamalı sistemin tamamen uydurma ama etkileyici bir örneği iki kravat hikâyesinde görülebilir. Bir anne oğluna iki kravat verir: Çocuk birini takar, anne oğlunun diğerini sevmediğinden yakınır. Çocuk ikinciye takar, bu sefer de anne birinciye sevmediğinden şikâyet eder. Bu itibarsızlaştırma sürecinin ilk aşamasıdır. Çaresiz kalan çocuk ikisini birden takar, anne bu sefer de oğlanın aklını yitirdiğinden şikâyetçi olur. Bu da itibarsızlaştırma dizisinin ikinci aşama ya da ikinci atıştır.

NARSİSİST SAPKINLIĞIN NESNESİ

Bu “nesne bağışıklığı”, çatışmadan bağışıklıkla beraber, her narsisist sapkın dürtünün temelini oluşturur ve tek bir ana kurala tabidir: Sapkının nesnesi gerçek bir nesne olmamalıdır. Bir narsisist sapkın iki hayati zorunluluk yaşar: Asla bir nesneye bağımlı olmamalıdır ve asla daha aşağıda olduğu duygusuna kapılmamalıdır.

Pozitif amaç *avlanmaktır*. Avlanmanın nesnesi sadece kurban (av) ya da “çaylak” olabilir. Narsisist sapkınlar bir izleyici kitlesine ve kurbanı ihtiyaç duyarlar. Aradıklarını da bulurlar. Bu ise nesneleri vardır demek değildir – her halükârda kelimenin gerçek anlamıyla ve sapkınlığın icrası sırasında hiç değil. (Nihayetinde bazı öznel ilişkisel seviyede hareket ederler: Kuşkusuz bölmeyi kullanırlar ama bu özgün türde bir bölmedir.)

Bir narsisist sapkınlık nesnesi başkasıyla değiştirilebilir. Aşağı yukarı bir kukladan farklı değildir. Bir *araçtır* – “faydaaraçsal”¹⁴ bir nesnedir (daha önce türettiğim bir terim.)

Nesnenin genel çerçevesinin bilindiği kabul edilir – ama derindeki gerçekliği, kendi arzuları, yapısal narsisizmi ya da içindeki gizem unsuru öyle de-

¹⁴ Editörün notu: Racamier'nin türettiği kelime *ustensilitaire*'dir. *Utilitaire* (kullanışlı olan, sadece kullanılma amacı taşıyan) ile *ustensil* (mutfaktaki kap kacak gibi sıradan bir araç) kelimelerinin bir araya gelmesi.

gil. Libido nesnesi değildir, hatta nefret nesnesi bile değildir. Hele özdeşleşim nesnesi hiç değildir.

Bu nedenle narsisist sapkının nesnesinin varlığı değil önemi inkâr edilecektir; ancak hâkimiyet altına alındığı, kötü davranıldığı ve sadistçe saldırıldığı ve en önemlisi egemen olunduğu müddetçe ona tahammül edilebilecektir.

Tek kelimeyle, narsisist özerkliği aktif olarak inkâr edilen bir nesnedir. Bu bakış açısından bakıldığında, nesne-olmayan bir nesnedir. Bu yüzden –daha önce tanımlanan– organize kısmi inkâra maruz kalan nesneler ailesine aittir. Nesne-olmayan nesneler “galerisi”nin bir yönü “çaylak” nesneye aynı anda hem benzer hem de ondan farklı olmasıdır. Fetişist ilişkinin cansız kılınmış nesnesidir.

NARSİSİST SAPKINLIKTA DİL VE HAKİKAT

Psikanalistler gayet iyi bilirler ki hakikat kendisini asla doğrudan açığa vurmaz (gerçekliğin aksine). Onu bulmak için aramak ve ele geçirmek gerekir. Bazen bir tutku unsuru bile gereklidir. Her halükârda, hakikatin narsisist sapkın için bir önemi yoktur. Maske deposunun, kandırmacalarının, yıldızları ve süslerinin arasında hakikat onun için bir rolden ibarettir. Dış görünüşler daha az zahmetli ve daha avantajlıdır. Onun için olmak, ya da sahip olmak dahi değil, görünüş önem taşır.¹⁵

Janine Chasseguet-Smirgel tarafından açıkça gözlemlenmiş olan narsisist sapkınlığa damgasını vuran *hakiki olmama* hali buradan kaynaklanır. Aynı şekilde mitomani ve düzenbazlığın –onları bağlayan, tamamlayan ve içeren– narsisist sapkınlıkla yakın ilişkisinin kaynağı da buradadır. Narsisist sapkının hakikati hakir görmesinin politika dünyasını andırdığını bana söyleyenler olmuştu. Ayrıca, sapkınlığın psikanaliz sevgisi ve pratiğiyle bağdaşabilir olup olmayacağı sorularıyla da karşılaştım. Cevap kesin olarak hayırdır. Yine de, daha önce söylediğim gibi, bazı kötü nedenlerle psikanaliz bu tür insanlara çekici gelebilir. Çoğunun cesareti kırılır ya da reddedilirler. Bazıları

15 Fetişizmin bir estetiği var mıdır? Cinsel sapkınlıkları, kökensel olarak nesne yatırımı olan şeyin senaryolara aktarımının sonucu olarak gördüğümünden, Edward Glover ya da Janine Chasseguet-Smirgel’in, fetişist ya da sadist sapkın tarafından kullanılan nesnelerin –araçların– (ayakkabılar, iç çamaşırı ya da kırbaç) zevk verebilmek için (görünüm, biçim ve doku olarak) belli bir estetik kıstasını karşılaması gerektiği düşüncesine katılamam. Aşırı derecede kesin bir kıstas mutlaka vardır – tüm fetiş nesnelerin belli bir kesinlik taşımaları gibi. Ama bunlar estetik midirler? Bence hiç de değil. Estetik olarak sıradan olabilirler. En fazla, estezi (hissetme) ve erojenlik ile ilgileri olabilir. Ve temel olarak, *sahnelemeyle*, yani daha önce dediğim gibi senaryolarla ilgileri olabilir. Yazabilmek için bir yazarın da belli yerlere, kalemlere, kâğıda vb. ihtiyacı vardır; ama görüyorsunuz, estetik olan kalem değil yazdıklarıdır. İkisini birbirine karıştırmak kıt görüşlülük olurdu.

ise kurumların ağlarının arasından süzülür. Ağlara sahip olmayan ekollere sızmaları ise daha da kolaydır. Narsisist sapkınların bazen sözümona psikanaliz çevrelerinde görülebileceğine inanmakta da bir mahzur yoktur.

Narsisist sapkının tercih edilen vasıtası ve birincil aleti –artık bunu söylemeliyiz– *dildir*. (Anlamış olacağınız gibi sadece sapkınlar dili kullanır diye iddia etmiyorum...)

Biraz önce bahsettiğim nesne-olmayan nesneleri izleyerek, başka bir genellemeyle metnin sonunu getireceğim. Bu genelleme narsisizm üzerine Freud tarafından (1914) yapılmış temel ve hatasız bir yorumdan esinleniyor ve onu tamamladığına inanıyorum. Freud *psikozun* (özellikle de şizofreninin) nesnelere yapılan yatırımın *kelimelere* aktarılmasını içerdiğini söylemişti. (Elbette nesnelere yönelen kelimelerden değil, nesne yatırımı aleyhine olan kelime yatırımından bahsediyordu.)

Nesne yatırımının cansız nesnelere aktarılmasına fetişist ilişkilerde de rastlanır. Eklemek gerekir ki nesne ve kelime yatırımlarının senaryolara aktarılması cinsel sapkınlıkların temel koşullarından birisidir.

KARŞIAKTARIM VE TERAPİ

Bir vaka öyküsünü karşıaktarımın incelenmesiyle bitirmek âdettendir ve çok da iyi bir âdettir bu. Bizse, tam tersine böyle bir incelemeyle başlayacağız. Dürüst olmak gerekirse, zaten karşıaktarımla karşılaşmış bulunuyoruz: Çoğu zaman sürpriz, bazen büyülenme ve son olarak da, bazı vakalarda mazoşist razı geliş. Yine de, her zaman, *özdeşleşimin muazzam zorluğu* vardır (...)

Ancak gözlemlenen en güçlü duygular küçük düşme ve şiddetli öfkedir, ki bunlar da yaralanan narsisizm ile ilişkilidir. Eninde sonunda, bir narsisist sapkın başkalarının narsisizminden beslenir. Sapkın narsisizmin saldırılarından en fazla yarayı patolojik olmayan bir narsisizm alacaktır, başka şey değil. Ayrıca kendini koruma içgüdüsünün tetiklediği bir reddetme refleksinden daha hayati bir şey de yoktur. Narsisist sapkınlarla beraber olmaktan elde edilebilecek bir şey yoktur; sadece bu karşılaşmadan yara almadan çıkmak umut edilebilir. (Katılımcılar, en nihayetinde sadece bu alışverişlerde gerçekleşen karşı saldırılardan ya da karşı saldırı oluşturan saldırılardan zevk alabilirler.)

Ama biz *terapi* konusuna dönelim. Kendimizi birçok defa, hastalarımın yaralanmış narsisizmlerine sonsuz bir özenle pansuman yapmaya çalışırken bulmuşuzdur. Bu yaralar, hayatlarının erken dönemlerinde patolojik narsisist ebeveynlerinin kötücül ve yıkıcı manipülasyonlarının sonucunda doğmuştur. Böyle vakalarda, bu hastalara benliklerinin yırtılmış derisini tekrar

–belki de hayatlarında ilk defa– oluşturmakta yardımcı olmaktan daha önemli bir şey yoktur. Eğer bu benlik sonsuza kadar parçalanmamışsa rahat bir nefes alabiliriz. Olgun öznelere bile narsisist falloid bir annenin pençelerinden yaralanmadan kurtulamazlar.

Ayrıca kendini koruma amaçlı doğal bir refleks niteliği taşıyan hiddetin geri tepmesi, sapkınlığın kültürümüzde uyandırdığı tiksinti ve nefreti canlandırır. Bunların bastırılmış bir yansımasının bu metnin tonunda da zaman zaman hissedildiği kuşku götürmez. Yine de ironi cehaletten daha makbuldür.

Ancak henüz değinilmeyen kimi ayrıntıların da farkında olmamız gerekir. Bunlar, şimdi değineceğimiz sapkınlığın diğer yüzüyle ilişkilidir. Özdeşleşimleri nasıldır örneğin? Narsisist sapkınlar taklitçidirler, böylece hakiki özdeşleşimin diğer yüzünü oluştururlar.

Peki, narsisist sapkın hakiki bir özdeşleşim yaşamaz mı? Genel anlamda konuşursak, hayır. Ancak birinin özdeşleşime karşı böyle şiddetle mücadele edebilmesi için onu tatmış olması gerekir. O zaman kibirle kendi portresini mi sergiliyordur? Ne olursa olsun, onun öz kimlik duygusundan daha istikrarsız bir şey yoktur (Phyllis Greenacre de böyle der). Böylece denebilir mi ki hile yapar, aldatır ve kandırır; bazen büyük bir şevkle, çoğunlukla da sosyal başarıyla? Böyle de olsa, çoğu düzenbaz kendini hapiste bulur; onların mazoşizmini hafife almamak gerekir. Denebilir mi ki narsisist sapkınlar yas ve depresyon duygularına karşı dişleri ve tırnaklarıyla mücadele ederler? Başkalarına ağır bedeller ödetirler? Ne olursa olsun, en sonunda bir köşede depresyon onları beklemektedir...¹⁶⁻¹⁷

SAPKIN DÜŞÜNCE

Eğer bir narsisist sapkının (dıştan gelen bir baskıya maruz kalınan durumlar da olduğu gibi) eyleme geçmesi engellenirse, sadece sapkın düşüncesiyle baş başa kalacaktır. Bu da aslında matah bir şey değildir, özellikle de bu engellemelerin esas görevinin canlandırmaları kolaylaştırmak olduğu düşünülürse.

Öyleyse neden bunu anlamak için zahmete giriyoruz? Sadece şu yüzden, bu düşünceler zor ailelerin görünen yüzünün altında, psikoz vakalarının yakınlarında ve bazı kurumsal çevrelerde serpilecek ortam bulduğu için. Klinisyenler olarak onu bilmemezlik ya da gördüğümüzde tanımamazlık edeme-

16 Editörün notu: Bu noktada, Racamier kitabında bir tablo verir ama bu narsisist sapkınlık üzerine olan çalışmasının kapsamı dışındadır.

17 Editörün notu: Pierre Marty ve Michel de M'Uzan'ın çalışmalarından bu yana, işlemsel düşünce Fransız psikanalistleri tarafından psikosomatik patolojinin başlangıcıyla ilişkilendirilmiştir.

yiz. (Dahası, ileride göreceğimiz gibi, bu her yurttaş için de daha genel bir zorunluluktur.)

Sapkın düşüncenin yaratıcı düşüncenin tam zıddı olduğunu iddia etmek gayet kolay olurdu. Psikanalitik düşüncüyü aklınıza getirin, sonra onu tersine çevirin – o zaman hemencecik sapkın düşüncenin genel bir çerçevesini bulurduk. Ne kendisindeki ne de başkalarındaki düşlemler ya da duygulanımlarla hiç ilgisi olmayan bir düşüncedir bu. Büyüklenme düşlemleriyle bile ilgilenmez; canlandırma ve manipülasyon bolluğunun tadını çıkartan birisi için bu düşlemlerin ne anlamı olabilir ki? Eylem ve olgusal gerçekliklerden besleniyor olsa da, işlemsel düşüncenin bir biçimi de değildir. Nihayetinde bir narsisist sapkın kendi bedeninden ziyade başkalarında bozukluklara neden olur.

Sapkın düşünce sosyal gerçeklikle ilgilenir ve bu alanda şaşırtıcı düzeyde uzmanlaşır. Sadece eyleme, ustalığa ve manipülasyona odaklanarak, tatları ve eğilimleri, başkalarının zayıflıklarını ve niteliklerini sömürme konusunda yetenek kazanarak, araçları bir kenara koyar ve sonuçlarla ilgilenir. Bu sosyal olarak işe yarayabilir ama *kazanmanın zevki sadece düşünmenin zevki pahasına elde edilebilecektir.*

Bir sapkın gerçek ya da yalanla ilgilenmez, tek önem verdiği etkili olabilmektir. İnanılır olduğu sürece söylediğinin gerçek ya da yalan olmasını dert etmez. İnanılabilirlik onun için “hakikat”ın yerini almıştır ve bu ona daha uygundur. Bizim ona söylediklerimizin gerçek olup olmadığıyla da ilgilenmez. Olur da söylediklerimizi duyar ve hoşuna gitmezse, yansıtma vasıtasıyla bize sırtını dönecektir.

Mitomaniden tam bahsetmişken, paranoyaya rastlamak için fazla bir yol gitmemize de gerek yok. Hâlâ *düşünce sahtekârlığı* alanındayız.

Bu, ruhsal hakikati aramanın her zaman belirsiz ve zor görevini yüklenme heyecanı ile yola çıkan bir psikanalistin düşünme şeklinin tam zıddıdır.

İşte başka bir karşıtlık daha. Bizim düşüncemiz (en iyi durumda) nesnesini kuşatmak için, –hem de onu hareketsiz hale getirmeden– bir kabuk gibi örülür (ya da çevresinde bir hale oluşturur) iken, sapkın düşünce karşıgerçekler, dile getirilmeyen önermeler, imalar, yalanlar, dokundurmalar ve kara çalmalardan oluşan sıkı bir ağ yardımı ile kurbanını sarıp yutmayı, zihnini karıştırıp ele geçirmeyi amaçlar. Başkalarının kaygılarına, ilgilendikleri konulara zorla girmeyi amaçlayan bir düşüncedir. Zehirli bir düşüncedir; karşısındakini zihinsizleştirmeyi ve itibarsızlaştırmayı amaçlayan; tamamen parçalayan, bölen ve kafa karıştıran eylem ve manipülasyondan müteşekkil bir düşüncedir. Sapkın düşünce paradoksal değildir (çünkü bildiğimiz para-

doks, hâlâ düşünceyi, hatta bazen mizahı bile davet eder), tam tersine çevresindeki benliğe saldırır; düşüncenin kaynaklarını yıkarak, cesaret kırar ve anlamanın en temel prensibini paramparça eder. Yöntemleri şunlardır: Maharetle yanlış bilgi yaymak, muhatabına başkalarıyla konuşma yasağı koymak (“Sakin bu dediklerimi başkalarına söyleme...”), dedikodu yaymak ve buyurgan iddialar.

Sapkınların yalanlarının –en korkunç olanlarının bile– başkalarındaki inanç bariyerlerini nasıl aşabildiğini merak ediyor insan. Başkaları ahmak olduğundan değil ya da sapkın çok zeki olduğu için değil; sadece ve sadece maharetli olduğundan. Hakikat onun için hiçbir özel öneme sahip olmadığından –değer verdiği sadece sonuçlardır– aldatma mahareti bir kat daha fazladır. Hakikate karşı duyulan tecessüs ketleyici bir faktördür, aynı zamanda da “kötü-düşünce”¹⁸ âşığı olmayanlar için bir uyarıcıdır. Sapkın bu tür ketleyicilerden bihaber olduğu gibi ne kadar verimli olabildiklerini de bilmez.

Tek kelimeyle, sapkın düşünce *zekâyı yolundan çıkartmaya* eşdeğer bir etki yapar. Bence, başkalarını düşünmekten alıkoymalarıyla meşhur olan psikotikler sapkın düşüncenin meydana getirdiği yıkımla karşılaştırınca, kundaktaki bebekler kadar masumdurlar. (Psikotikler azıcık da olsa sapkınca düşünmeye başladıkları zaman, daha az ıstırap çekerler.)

Dolambaçlı yollardan resmi jargona, laf kalabalığından yanlış bilgi yaymaya, aileler, gruplar ve sağlık kurumlarında istikrarsızlaştırmadan uluslar üzerinde entelektüel terör estirmeye kadar her yerde sapkın düşünce bölmekte yetenekli ve “sürü” haline getirmekte maharetlidir, aynı zamanda “*düşünce-olmayan*”ı yaymakta üstüne yoktur.

Şimdi, zaten farkına vardığımızı açıkça dile getirelim: Sapkın düşünce –başlangıçta, eyleme dökülmesi engellenen sapkınlıktan arta kalan olduğunu düşündüğümüz bu düşünce– aslında eylemin sadece maskelenmiş bir biçimidir; bu ise narsisist sapkınlıkta hiçbir gerçek düşünce olmadığını kanıtlar.

(Tahmin edeceğiniz gibi, sapkın manipülasyonla yakın, hatta acılı temaslarım oldu. Sapkın düzenbazlığın başında olduğum kurumun koridorlarına girdiğine şahit oldum. Bunun üstesinden gelindi – ileride daha fazla bahsedeceğim bu konudan. Dolayısıyla, kendimi savunurken, sapkın düşüncenin tespitinde uzmanlaştım. Bir gün tüm detaylarıyla tanımlamaya zaman ayıracam, örneklerini de kanıt olarak sunacağım. Ancak bu düşünce birçok mes-

¹⁸ Editörün notu: Fransızca “mal-pense”: Racamier’in başka bir akrobatik kelime türetimi. Normal yoldan yazılışta kelime “mal-pensée” olacaktı, yani yanlış şekilde ya da hatalı düşünülmüş anlamında.

lektaşımın ve benim hayatta, kariyerlerimizde tercih ettiğimiz ve beslediğimiz her şeye öylesine karşıttır ki, manipölasyonları karşısında şaşkına dönmüşümdür.

Sağlık kurumlarından bahsetmek hastaları düşündüğümü aklıma getirdi. Bazılarından daha önce alıntılar yaptım. Özetle, psikotiklerin rahatsız edici düşünce şekilleri vardır ve bu düşünceler içinde acı çektikleri de kesindir. Sapkınların büyük farkları, başkalarına düşüncelerinde acı çektirmeleri ve bu acıdan zevk almalarıdır.

Toplarsak, sapkın düşünce yaratıcılıktan yoksun ve sosyal olarak tehlikelidir. *Karşı-düşüncenin* modeli olarak kabul edilebilir. Bir sapkının kendisine bahsettiği çatışmadan bağışıklık durumu ve kendi kendisine verdiği fazladan değer ile karşılaştırıldığında, neden olduğu zarar muazzam olarak görülebilir. Gruplar dağınık, kurumlar çürür, uluslar ufak bir azınlık tarafından pratiğe geçirilen ve uygulanan sapkın düşüncenin egemenliği altında acı çekerler.

Bu “düşünce”nin nihai sırrı nedir? Gördüğümüz gibi, düşünmemeye yöneltmiş bir düşüncedir. Normalde düşünce tamamen bağlantılardan meydana gelirken, sapkın düşünce bağlantıların parçalanması ve kesilmesi üzerinden işler. Tuzak da buradadır: Geleneksel olarak bağlantı kurmak için kullanılan “aletler” (irtibat ve düşünceler), sapkınlar tarafından sistematik olarak bağlantıları kesmek için kullanılırlar.

Tamamen ve sadece sapkın eylemin uygulanmasına ve bilenmesine adanan sapkın düşünce başka bir şey üretmez olur. Karşılıksız bir şey elde etmeye de çalışmaz; Karışıklık yaratmayı ve gizlilik dayatmayı beceremezse bulacağı tek şey boşluk olacaktır. Düşlemlerle, düşlerle ya da imgelerle oynamaz; düşünce oyunları da oynamaz. Sapkın benlik, sapkınlık haricinde hiçbir şey bilmez. Bunun ulaştığı boyut ister istemez akla şu soruyu getirir: Bazı bireylerin, çiftlerin, çekirdeklerin ve ailelerin sapkın bir sırrı ya da sapkın düşünce tabakasını gizlemek için uyguladıkları acımasızlık, nihayetinde bu değindiğimiz boşlukla feci bir yüzleşmeyi önleme amaçlı mıdır acaba? Keza, parçalayacak ya da yoldan çıkartacak bir şey kalmazsa sapkın benlik ya da çekirdekten geriye ne kalır? Cevap, açıktır ki, hiçbir şey kalmaz. Pusuda bekleyen tehlike gayet özgüldür: Narsisist depresyon tehlikesi.

Bağların sapkınca kopartılmasının gücü şu gibi bazı durumlarda; bir aile karmakarışık düşüncelerin tuzağına düştüğünde, bir kurum sapkın hâkimiyet teşebbüsünün gelgitlerine gömüldüğünde, çocukluğundan beri çevresindekilerin sapkınlıklarının gizli, sessiz acılarını yaşamış bir bireyin ruhunda tüm şiddetiyle hissedilir. Aynı şekilde biz, ruhsal hayatın tamircileri, düzelti-

cileri, tüm bu vakalarda, kopmuş bağları tekrar bir araya getirmeye ve parçalanmış, öteye beriye saçılmış gerçekleri tamir etmeye çalışırken önümüzdeki görevin muazzamlığını kavradığımızda kendini olanca gücüyle hissettirir.

Yine de, bu yapılabilir bir iştir. Dahası, düşünceye saygı gösteren birisi için, o nekahet sürecinde düşüncenin bitmez tükenmez köken arayışına geri dönüşünü gözlemlemekten daha büyük bir tatmin olamaz.

Çünkü ruhsallığın üzerinde yükseldiği iki temel vardır; Freud ikisine de aşındı. Çoğunlukla birini yardıma çağırırdı, yani biyolojiyi. Diğeri –yani hakikat temeli– için duyduğu merak asla azalmadı.

Değil mi ki, *hakikatin sesi bazen çok az çıksa da o ses asla taklit edilemez.*

Çeviren: BELLA HABİP

KAYNAKÇA

- Freud, S., (1914), On narcissism: An introduction, SE 14.
 Racamier, P.-C., (1966), Esquisse d'une clinique psychanalytique de la paranoia, *Rev Fr Psychanal* 30:145-172.
 McWilliams N., Lependorf S., (1990), Narcissistic pathology of everyday life: The denial of remorse and gratitude, *Contemporary Psychoanal* 26:430-451.

Sapkın İlişkilenmede Gizli İttifaka Sevk Etme: Ölüm Kaygısını Kamufle Eden Sapkın Canlandırma ve Bastiyonları¹ JAIME P. NOS

12 Temmuz 2013'te yayına kabul edilmiştir.

Özet

Yazar, sapkın ilişkilenmenin temel işlevlerinden birinin, analitik çalışmaya karşı “sapkın bir anlaşma” dahilinde, gerçekliğin tahammül edilemez yönlerini yadsımaya yönelik olarak, analistin hastanın bilinçdışı suç ortağı olmaya sevk edilmesi olduğunu öne sürmektedir. Sapkın ilişkilenmede gizli ittifaka sevk edilmenin yoğun gücü, analistin aktarım-karşıaktarım canlandırmalarına katılmasına neden olur ve analitik alanda hasta ile analist arasında sessiz ve kronik bir bilinçdışı gizli ittifakın billurlaşmasına yol açarak süreci durağanlaştırır. (Bastiyon; Baranger ve Baranger) Yazar, sapkın patolojinin analizinin hastanın ruhsallık içi işleyişinin yorumlanmasıyla sınırlı kalmayıp, analistin gizli ittifakla dahil edildiği canlandırmalardan elde ettiği bilgilere de odaklanması gerektiğini; altta yatan bastiyonları saptayabilmesi için analistin analitik “alan”a “ikinci bir bakış” atması gerektiğini öne sürmektedir. Yazar, sapkın ilişkilenmede gizli ittifaka sevk edilme görüngüsünü aydınlatan başlıca psikanalitik katkıları gözden geçirdikten sonra örnek olarak sapkın karakterli bir erkek hastanın analizini betimlemektedir. Bu hastada sapkın ilişkilenmenin temel işlevlerinden biri, ölüm korkusunu yadsımda analisti kendisine suç ortağı olmaya sevk etmektir. Yazar, ölüm kaygısının sapkın hastaların tedavisinde bastiyonların gelişmesi üzerindeki etkisini vurgulamaktadır.

¹ Bu yazının kısaltılmış bir versiyonu, Ağustos 2011'de Meksiko'da düzenlenen 47. Uluslararası Psikanaliz Birliği Kongresi'nde sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Alan, arkaik ölüm kaygısı, “bastiyon”, gizli ittifaka sevk etme, “ikinci bakış”, “ölüm karşıtı” anlaşma, sapkın aktarım-karşıaktarım canlandırması, sapkın ilişkilene, sapkın karakter.

GİRİŞ

Çağdaş psikanalizde hâkim görüş (Kernberg, 1992, 2004; Parsons, 2000; Tuch, 2010), sapkın patolojinin geniş bir klinik yelpazeyi içerdiği yönündedir; bu yelpaze her analizde zor dönemlerde ortaya çıkan geçici sapkın savunmalardan (Coen, 1998) tamamen cinsel sapkınlıklara ve cinsel sapkınlığın eşlik ettiği veya etmediği çok çeşitli sapkın karakter tiplerine uzanır. Psikanaliz tarihi boyunca geliştirilmiş olan sapkınlığa dair psikanalitik modeller, hangi işlevin merkezi görüldüğüne bağlı olarak, kabaca iki paradigmaya ayrılabilir: Bazı modeller (Arlow, 1971; Chasseguet-Smirgel, 1981; Freud, 1927, 1940b; Grossman, 1993), sapkın patolojinin coşkusal anlamda katlanılamayan gerçekliği yadsıma amacı taşıyan savunmacı bir işlevi olduğunu öne sürer; diğer modeller (Gillespie, 1952; Glasser, 1986; Glover, 1933; Khan, 1979; Klein, 1927, 1932; Stoller, 1975), sapkın patolojinin, temel olarak, yıkıcılığın hâkimiyeti altında olduğu görüşündedir. Bana göre, bu ikilik, çok karmaşık bir klinik gerçekliği fazlaca basite indirgemektedir, çünkü sapkın patolojinin tüm görünüşleri, iç içe geçen ve birbirini tamamlayan bu işlevlerin ikisine de hizmet eder: Hastanın sapkın ilişkilene kipinin bilinçdışı işlevi sadece analiste saldırmış olmak için saldırmak değildir, aynı zamanda gerçekliğin tahammül edilemeyen yönlerini yadsımak amacıyla, analitik çalışmaya karşı “sapkın bir anlaşma” dahilinde, analistin hastanın bilinçdışı suç ortağı olmaya sevk edilmesi işlevini de taşır.

Sapkın ilişkilenemenin gizli ittifaka sevk etmeye yönelik yoğun ve sinsi gücü, analisti ister istemez suç ortaklığı yaptığı kısa süreli canlandırmalara katılmaya iter. Ancak çoğu zaman, hastanın dirençleri analistte kronik ve fark edilmeyen bir gizli ittifaka ulaşır; o zaman analiz normal ilerliyor gibi görünür ama buna paralel olarak önemli bir alan süreçten bölünerek sürecin dinamiklerini felce uğratar: Bu, Baranger ve Baranger’nin (1961-62, 1966; Baranger, 1979; Baranger ve ark., 1983) “bastiyon” olarak adlandırdıkları olgudur. Bastiyon, analitik “alan”da gerçekleşen savunmacı bir oluşumdur ve hem hasta hem de analist bu oluşuma müdahildir: Bu savunmacı oluşumlar hasta ile analist arasında karşılıklı bir suç ortaklığından doğar ve analitik ikilinin her iki üyesinin de paylaştığı bilinçdışı bir düşlem etrafında inşa edilir. Bu bağlamda, analitik ikilinin üyeleri, birbirini tamamlayan stereotipleş-

miş roller üstlenmişlerdir ve bu roller analitik etkileşim içinde sessizce canlandırılır.

Sapkın hastaların tedavisi sırasında analistin –zaman zaman veya kronik olarak– suç ortaklığında bulunmasının kaçınılmaz olduğunun kabul edilmesi- nin önemli teknik yankıları olmuştur: Bugün, sapkın patolojinin analizinin sadece hastanın ruhsallık içi dünyasının (hastanın sapkın cinselliği ve/veya davranışının altında yatan bilinçdışı düşlemler, kaygılar, savunmalar ve nesne ilişkilerinin) deşifre edilmesi ve yorumlanmasından ibaret olmadığı yaygın olarak kabul edilmektedir. (Eiguer, 2007; Jimenez, 2004; Joseph, 1971, 1975; Ogden, 1996; Reed, 1997, 2001; Stein, 2005) Sapkın patolojinin analizi, analistin gizli ittifaka dayalı canlandırmalara kendi bilinçdışı katılımından elde ettiği bilgilerin anlaşılmasını da içermelidir. Ayrıca, hastanın tipik dirençleri ötesinde nedenlerle süreç her durağanlaştığında, analist bu engele neyin neden olduğunu tespit etmeye çalışmalıdır: Bu gibi zamanlarda analitik duruma, onu bir “alan” olarak (Baranger ve ark., 1983) görmemize dayanarak “ikinci bir bakış” atarız. Analitik alana atılan bu “ikinci bakış” analistin, hasta ile analist arasında analitik ilişkide canlandırılmakta olan ve süreci yavaşlatan veya felce uğratan, hareketsizleşmiş, sessiz bir suç ortaklığını fark etmesini sağlar.

Bu yazının amacı, bu gizli ittifaka sevk edilmiş görüngüsünün nedenlerini, analitik alandaki görünümelerini ve teknik yankılarını tartışarak aydınlatmaya çalışmaktır. İlk olarak, psikanaliz literatüründe, sapkın ilişkilenmedeki gizli ittifaka sevk daha derinden anlamamızı sağlayan bir düşünce dizisini takip edeceğim. Ardından, klinik bir örnek olarak, sapkın karakterde bir hastanın analitik sürecini anlatacağım: Bu hastanın karakterinin temel işlevlerinden biri, kendi ölüm korkusunu yadsımda analisti suç ortaklığına sevk etmesi idi ve bu durum analitik alanda bir bastiyonun oluşmasına yol açmıştı. Son olarak, bu klinik malzeme temelinde, arkaik ölüm kaygılarının sapkın ilişkilenme kipinin oluşumunda genelde düşünüldüğünden daha sıklıkla önemli bir rol oynadığını öne sürüyorum: Sapkın hastaların tedavisinde ortaya çıkan gizli ittifaka dayalı canlandırma ve bastiyonlarda, alttan alta hastanın felâket getiren arkaik ölüm korkularından uzak durma amacını güden “ölüm karşıtı” bir anlaşmada analitik ikilinin suç ortaklığı ettiğinin ortaya çıkması hiç de az rastlanır bir durum değildir.

SAPKIN İLİŞKİLENME VE SUÇ ORTAKLIĞINA SEVK EDİŞ

Sapkın ilişkilenmede suç ortaklığına sevk etme görüngüsünün psikanalitik olarak anlaşılmasındaki önemli dönüm noktalarını kısaca aktaracağım.

Sapkın Savunmalar: Gerçeklikle Sapkın İlişki

Freud (1910, 1919) başta sapkınlıkların, Oidipus nitelikli çatışmalara karşı (rekabet, iğdiş edilme kaygısı ve suçluluk) bir savunma olarak, çok biçimli çocukluk çağı cinselliğinin genitallik öncesi bir kısmı dürtü bileşenine saplanma veya oraya gerileme sonucunda ortaya çıktığını düşünüyordu. Freud daha sonra (1923, 1924a,b, 1925, 1927, 1940a,b) sapkınlıkların (özellikle fetişizmin) belirli savunmalar sonucu –yadsıma [*Verleugnung*] ve benliğin bölünmesi– olduğu görüşüne vardı; bu savunmalar, coşkusal anlamda dayanılmaz bir gerçekliğin travma yaratıcı algısından kaçınma işlevini taşıyordu. Freud (1927) fetişistin cinsiyet farklılığını inkâr edişini, yadsımanın prototipi olarak görüyordu. Kadın cinsel organının algılanmasının tetiklediği şiddetli iğdiş edilme kaygısına karşı savunma olarak fetişist, benliğini karşıt tutumlara sahip iki kısım olacak şekilde dikey olarak böler: Bir taraf kadının “iğdiş edilmiş” olmasını kabul etmekte, diğer taraf ise eşzamanlı olarak bunu yadsımadır; bu iki karşıt tutum, fetişistin zihninde birbirlerini etkilemeden yan yana yer alır. Ancak Freud, bu savunmaların (kayıp, ayrılık, ilkel yıkıcılık, vb. gibi Oidipus öncesi gelişimdekiler dahil) tüm acı verici gerçekler ve tehlikeler karşısında kullanılabileceğini de belirtmişti. Yaşamının son yıllarında Freud (1940a,b) yadsıma ve benliğin bölünmesinin evrensel savunmalar olduğu kanısına vardı. Bu kaniye göre, yetişkinlikte bu savunmaların derecesi normallikle psikoz arasında seyreder, sapkınlık ise bunların arasında konumlanır. Sapkınlıkta bu savunmalar, iğdiş edilme kaygısına karşılık sapkın bir savunmacı yapı halinde benlikte pekişir. Takiben, bu savunmacı yapı “gerçeklikle sapkın bir ilişki” üretir ve bu ilişki, sapkın kişinin hem dayanılmaz gerçekliği kabul etmesini sağlar (böylelikle psikozu önler) hem de onu inkâr etmesine yarar.

Sapkın Karakter ve Sapkın Aktarım

1970’lerden bu yana, farklı kuramsal yönelimlerden analistler, görünür bir cinsel sapkınlık geliştirmiş olmasalar da ötekilerle sapkın kipte ilişki kuran hastaları betimlemektedirler. Kuzey Amerikalı benlik psikolojisi analistlerinden Arlow (1971) bu hastalara referansla “sapkın karakter” terimini kullanmıştır; Renik (1992) ve Reed (1997, 2001) bu hastaların analisti bir fetiş olarak gördüklerine dikkat etmiş ve acı verici gerçekleri inkâr etmek ve bazı sapkın düşlemleri tatmin etmek için “sapkın bir düşünme kipi” (Zimmer, 2003) kullandıklarını belirtmiştir.

Bazı Klein’cılar (Etchegoyen, 1978; Joseph, 1971, 1975, 1982; Meltzer, 1968, 1973; Rosenfeld, 1964, 1971; Steiner, 1981, 1985, 1993) hastanın

sapkın karakterinin sapkın bir aktarım olarak nasıl gerçekleştiğini anlatmışlardır: Seans içinde eyleme dökme aracılığıyla, hasta bölünmüş parçalarını analiste yansıtarak ve ardından analisti bu parçaları canlandırmaya sevk ederek analistin anlama kabiliyetine saldırır; böylelikle hasta bağımlı kendiliğini ulaşılmaz tutar. İki Fransız analist, Chasseguet-Smirguel (1981, 1984, 1991) ve McDougall (1980, 1985), sapkın hastaların ötekileri acı verici gerçekliği inkâr edişlerine ve yanılısamalı dünyalarını dramatize edişlerine suç ortağı olmaya ittiklerini fark etmişlerdir.

Sapkın ilişkilendirilmenin cinsel sapkınlıkla birlikte görülmesi gerekmediğine dair klinik bulgular, sapkınlıkla ilgili psikanalitik görüşü dönüştürmüş, neyin sapkın kabul edildiği konusundaki vurgu değişmiştir: Çağdaş psikanalizdeki hâkim görüşe göre, hastanın ilişkilendirilmesindeki sapkın nitelik, sapkın işleyişin temel faktörüdür; daha önceleri temel nitelikte olduğu düşünülen cinsel sapkınlığın kendisi ise artık sadece hastanın nesneleri ile kurduğu sapkın ilişkinin cinselleştirilmesi olarak görülmektedir. (Parsons, 2000) Dolayısıyla, sapkınlık kavramı, cinsel sapkınlıkların yanı sıra sapkın nitelikli bir ilişkilendirilme ile tanımlanan karakter sapkınlıklarını da içerecek şekilde –bazen fazla– genişletilmiştir.

Gizli İttifaka Dayalı Canlandırmalara Sevk Ediş ve Bastıyonlar

Son on yılda pek çok yazar, sapkın ilişkilendirilme kipinin, analitik çalışmaya saldırmayı hedefleyen bir anlaşmada hastanın analisti suç ortağı olmaya nasıl sevk ettiğini betimlemişlerdir. Sanchez-Medina (2002) hastanın “sapkın düşünme biçimi”nin –ki temelde katı bir yansıtmacı özdeşleşim ve bakış açısının tersine döndürülmesinden ibarettir (Bion, 1963)– iletişimi gizlice sapkınlaştırdığı ve zihinsel acıdan ve değişimden kaçınmak için analitik sürece saldırdığı görüşündedir. Stein (2005) sapkın hastaların aldatıcı ve sinsi ilişkilendirilme biçiminin, felaket getiren bir deneyimden kaçınmak amacıyla, analitik çalışmaya karşı bilinçdışı “sapkın bir anlaşma”da suç ortağı olması için analisti baştan çıkarmaya, ona rüşvet vermeye veya onu buna zorlamaya yönelik olduğu kanısındadır. Eigner (2007) sapkın ilişkilendirilmenin bir niteliği olan sahteliğin analisti –belli belirsiz fakat amansızca– hastanın sapkın projesinde suç ortağı rolünü üstlenmeye sevk ettiğini belirtir. Sapkın ilişkilendirilme hiçbir zaman analizin daha başından doğrudan doğruya ortaya çıkmaz; hastanın iletişiminin “tonları ve nüanslarındaki” ince ayrıntılarla seanslara kafa karıştırıcı ve sapkın bir atmosfer aşılayarak gizlice kendini gösterir. (Jimenez ve Moquillansky, 2011) Sapkın aktarımdaki gizli ittifaka sevk edişin yoğun ve sinsi

gücü, onu tamamlayıcı sapkın bir karşıaktarıma yol açar (Ogden, 1996): İlk başta analist, kaçınılmaz şekilde, yinelenen aktarım-karşıaktarım canlandırmalarının içine çekilir; sonradan geriye dönük şekilde analist, gizli ittifak oluşturan canlandırmaya kendi bilinçdışı katılımını fark eder ve kendini bunun dışına çıkarmayı başarır. Öte yandan, eğer hastanın sapkın dirençleri analistte fark edilmeden geçen kronik bir suç ortaklığı olarak karşılık bulursa, aşağıda aktarılan vakada olduğu gibi bir bastiyon gelişebilir.

ÖLÜMÜ KAMUFLE EDEN BİR KARAKTER SAPKINLIĞI

Otuzlu yaşlarının ortalarında evli bir adam olan C, kendisini kapana kısılmış hissettiği zamanlarda, örneğin kuyrukta beklerken gelen panik ataklar nedeniyle analize başlamıştı. Tedavinin başlangıcından birkaç hafta sonra kronik cinsel sorunlarını çekinerek ortaya döktü: Eşiyle cinsel birleşmede bulunmaya kalkıştığında yoğun bir kaygıya kapılıyor, korkmuş kadınlar veya altını pisletmiş ya da ıslatmış (gerçek veya hayali) ergenlik öncesi kızlara dair düşlemlerle tahrik olmadığı takdirde çoğu zaman iktidarsız kalıyordu. Bu düşlemlerin heyecan verici yanı, kadınlar veya genç kızlar kendilerini aşağılanmış hissedip korkarlarken, onun kendisini güçlü hissetmesi ve onları rahatlatıyor olmasıydı. Bazen tahrik olmak için hasta bu düşlemi tersine çeviriyordu: Kendisinin altını pisletmiş ya da ıslatmış olduğunu hayal ediyordu ve hayalinde güçlü bir kadın onu sakinleştiriyordu. Geçmişte bu sapkın düşlemler, karşı cinsin giysilerini giymeyi de içeren bir ritüelin parçasıydı: Çocukken, anne ve babası akşamları hâlâ isteyken kendini yalnız hissedip korkar, annesinin külotunu giyerek kendini sakinleştirirdi; ergenlik döneminde, annesinin külotunu giyerek mastürbasyon yapar ve dışkılardı. C ölümle erken bir dönemde ve travmatik bir biçimde karşılaşmıştı. O doğmadan önce, annesi iki düşük yapmış ve bir erkek bebek doğumdan birkaç gün sonra ölmüştü. Bu kayıpların her birinin ardından annesi ağır depresyonlar yaşamıştı. Çocukluğunda annesi C'ye sadece iki çocuk sahibi olmak istediğini ve "diğer iki çocuk ölmemiş olsaydı, onun hayatta olmayacağını" söylerdi: C hayatta olduğu için kendini özel hissediyordu, aynı zamanda, "ölümün zulmü altında" olduğunu hissediyordu. Anne-oğul ilişkisi her zaman iç içe ve çiftedeğerliydi: C annesinden ayrışma kaygısını yoğun bir biçimde hissediyor, kaynaşma düşlemleriyle kendisini buna karşı savunuyordu (karşı cinsin giysilerini giymesiyle canlandırılan düşlemler). Bu düşlemler ise annesinin depresyonu ve kaygısıyla, özellikle de C hastalandığındaki ıstırapıyla istila edilme korkularına kaynak oluşturunuyordu. C'nin babası, onu annesiyle olan aşırı yakın bağlılığının dışına çekmeye

çabalamış, ancak çabaları sonuç vermemişti: Çocuğun buna tepkisi, korkularını inatçılık ve kontrolcülük tutumu ardında saklamak olmuştu. Daha sonra, C on yedi yaşındayken, ondan sekiz yaş büyük tek ablasına mide kanseri teşhisi konmuş, abla kısa bir süre sonra ölmüştü. Bunun ardından hastanın (ömrü boyunca depresyon nöbetleri geçirmiş olan) annesi, psikotik depresyona girmiş ve o sıradaki depresif duygularını ve suçluluk hezeyanlarını ihlale varan davranışlarla oğlunun üzerine boca etmişti (örneğin, mastürbasyon yaptığından dolayı, kızının ölümünden kendisini sorumlu tuttuğunu itiraf etmişti). C'nin annesi de çocukken ölümle travmatik bir şekilde karşılaşmıştı: Babası o üç yaşındayken ölmüş, annesi de dört yıl sonrasında ölmüştü.

Analizin başlarında hasta, mevcut sorunlarını anne ve babasının çocukluğundaki korkularını anlayamamalarına ve kapsayamamalarına yüklüyordu; eşine ve kızına karşı içten bir sevgi ifade ediyordu ve mesleğine (öğretmenlik) karşı ilgisi sahici görünüyordu.

Analiz uzun (divanda on üç yıl, haftada dört seans) ve zordu. C, olumsuz yönleri ve dayanılmaz duyguları (ayrılık, bağımlılık, aşağılık duyguları ve haset) için beni bir kapsayan olarak kullandığı bir narsisist aktarımı kısa sürede geliştirdi. Analizin ilk safhasında, C'nin aktarımı birbirinin antitezi olan iki örüntü arasında salınıyordu: Haftanın ilk ve son seanslarında (Pazartesi ve Cuma) yoğun kaygısını durmaksızın boşaltıyor ve seansın sonunda sıklıkla “bir bebek gibi kucağımda kıvrılıp yatma” düşlemini dile getiriyordu. Salıları ve Perşembeleri, soğuk ve kibirli bir tavır takınıyor, (özel olma ve entelektüel üstünlük düşlemlerinde görünür olan) büyüklenmeci bir kendilik imgesi sergiliyor, bana ihtiyaç duymuyor ve beni değersizleştiriyordu. Ofisime girerken ihlale varan bir merakla etrafa bakar, (giysilerimdeki, yüz ifademdeki veya mobilyadaki) herhangi bir değişikliği eleştirirdi veya odanın “bok gibi koktuğundan” yakınırdı. Haftasonları kaygısı artıyor, mastürbasyon yaparak ve dayanılmaz duyguları için karısını bir alıcı olarak kullanarak kendini sakinleştiriyordu.

Başlangıçta analizi hastanın sapkın ilişkilenme kipinin bilinçdışı savunmacı işlevlerine odaklandırımdı: Benimle kurduğu (temel olarak tümgüçlü yansıtmacı ve içe yansıtmacı özdeşleşime dayalı) narsisistik ilişkisini yorumladım; bu ilişki, düşleminde, benden almaya ihtiyaç duyduğu tüm iyi nitelikleri kendisine mal etmesinin ve kabul edilemez yanlarını benim içime boşaltmasının bir yoluydu. Bunların tümü ona, benim üzerimde heyecan verici bir kontrol duygusu sağlıyor ve ilişkimizin asimetrisinden kaynaklanan bağımlılık, ayrılık, aşağılık ve haset duygularını tersine çeviriyordu. Benimle ilişkilen-

me kipini sapkın cinsel düşlemleriyle de bağlantılandırımdım: Korkmuş kadınları veya altını pisletmiş genç kızları sakinleştirme düşlemi, benim tarafımdan kapsanmaya dair küçük düşürücü ihtiyacını inkâr etmesini ve tersine çevirmesini sağlıyordu.

İlk yaz tatili öncesinde ayrılık kaygısı yoğunlaştı: “Delirmekten veya intihar etmekten” çok korkuyordu ve hipokondri nitelikli yoğun kaygılar geliştirmişti (ağız, anüs, bağırsak, karaciğer kanseri olduğunu düşünüyordu). Kibirli tavrını ve hipokondri nitelikli kaygılarını benden ayrılma korkusu ile ne zaman bağlantılandırırsam, kaygısı artıyor ve saldırgan bir biçimde yorumlarımı reddediyordu.

Hastanın Sapkın Karakterinin Gerçekleşmesi: Sapkın Aktarım

C’nin aktarımı giderek tipik bir sapkın aktarımın tüm niteliklerini taşır hale geldi; bu en çok iletişim tarzında görünür hale geliyordu: Bende kafa karışıklığı ve merak yaratan muğlak bir anlatımı vardı; analizi iki meslektaş arasındaki bir konuşmaya dönüştüren soyut, entelektüel bir dil kullanıyordu; bir işbirliği ve ilgi maskesinin ardında (örneğin, seanslarda düşünüyor gibi görünüyordu ama aslında gösterişli, gereksiz sözlerle dolu bir biçimde düşünsel geviş getiriyordu), onu acı verici duygularla yüzleştiren yorumların anlamlarını kurnazca çeviriyor, onları yadsıyan ve büyüklenmeci düşlemlerini onaylayan güven verici fikirlere dönüştürüyordu; aniden geliştirdiği “sahte bir aptallık” ve somutluk, anlama kabiliyetini engelliyor ve aylarca büyük gayretle analiz ettiğimiz meselelere dair içgörüsünü yerle bir ediyordu. C’nin analitik çalışmaya karşı el altından yürüttüğü saldırı sonucunda yorumlarımın uzun süreli bir etkisi olmuyordu; yorumlar onun acı verici duygulara tahammül etme kabiliyetini artırmadan veya sapkın ilişkilenişini dönüştürmeden, sadece entelektüel bir içgörü yaratıyordu.

C’nin sapkın karakterinin aktarımda canlandırılmakta olduğu açıktı ve bu durum tedavide merkezî bir direnç haline gelmişti. Benimle nasıl ilişki kurduğunu ve bunun analitik çalışma üzerindeki yıkıcı etkisini gözlemlemesine yardımcı olmanın zarurî olduğunu gördüm; bunun farkına varmasından sonra ancak, ilişkilenme kipinin bilinçdışı savunmacı işlevlerini işbirliği içinde analiz etmemize izin verecek ortak bir bakış açımız olacaktı. Bu amaçla, malzemenin gözlenebilen ve hastanın tahammül edebileceği yönlerine (“çalışılabilir yüzey”; Paniagua, 1991) ve özellikle C’nin sapkın karakterini gerçekleştiren, aktarımın davranışsal yönlerine (“canlandırılan yüzey”; Smith, 2006) odaklandım.

Bu dönemden, hastanın sapkın aktarımını ve benim teknik yaklaşımı-
mı gösteren örnek bir seansı aktaracağım. Seans, haftanın son seansıydı (Cu-
ma), analizin beşinci yılında yaz tatiline yakın bir zamandaydı. C aylık öde-
mesini yaptı, koltuğa uzandı ve bana ödeme yapmak zorunda olduğu için öf-
keli olduğunu söyledi; yine de analizinin çok değerli olduğunu kabul ediyor-
du. O haftasonu eşi ile kızının, eşinin ailesini ziyaret edeceklerinden evde ol-
mayacaklarını bildirdi: Evde yalnız kalmaktan çok korktuğunu söyledi, ama
haftasonu beni veya eşini özlemek istemediğini de küstahça ekledi. Sonra, yo-
ğun bir anal kaşıntı hissettiğinden bahsetti. Konunun değişmesiyle kafam ka-
rışmıştı, beklemeye karar verdim. Uzun bir sessizlikten sonra, önceki akşam
izlediği tiyatro oyunu *Ölüm ve Bakire*'nin konusunu anlattı: Yüzünü hiç gör-
mediği sadist bir doktorun tecavüzüne uğrayan ve işkence edilen bir kadın,
yıllar sonra işkencecisiyle karşılaşılıyor, onu sesinden tanıyor ve intikam peşi-
ne düşüyordu. C'nin buna dair çağrışımı, o durumda kendisi olsaydı intikam
arzusunu kontrol edemeyeceği ve aynı insana karşı, aynı anda hem yoğun bir
sevgi hem de nefret duymaya tahammül edemeyeceği için delireceği oldu,
bunlar annesine karşı duygularıydı. Kısa bir sessizlikten sonra, 8 yaşındayken
altını pisletişini ve annesinin onu alay ede ede yıkayışını hatırladı: Bu hatıray-
la bir aşağılanma hissine kapılmak yerine "kışına yapışmış bokun hissini ha-
tırlayarak" heyecanlanmasına şaşırdığını itiraf etti. Sonra kışkırtıcı bir şekil-
de, haftasonu mastürbasyon yapıp altını pisletmeyi planladığını söyledi.
Uzun bir sessizlikten sonra C, çağrışımlarının gittiği yöne dair şaşkınlığını di-
le getirdi ve çocukluğunda annesinin külotuna dışkılamanın ona heyecan ve-
rici gelmiş olmasının nedeni acaba "annesinin korkutucu cinsel organını dış-
kıdan bir sosis-penisle örtüyor" olması mıydı, yoksa annesini onu temizleme-
ye zorlamanın, yani ona istediğini yaptırmanın bir yolu muydu bu diye dü-
şündü.

Seansın akışının tanıdık ve tipik olduğunu hissettim: Hasta, çocuklu-
ğundaki sapkın düşlemlerinden söz etmişti; bundaki bilinçdışı amacı, bir ta-
raftan beni o düşlemlerin anlamlarını entelektüel olarak analiz etme yönünde
baştan çıkarmak, diğer taraftan da, o anda ve orada ona tahammül edilmez
gelen duygulardan kaçınırken beni de suç ortaklığına teşvik etmekte. Savun-
masının (hastanın henüz gözlemleyemediği) altta yatan bilinçdışı nedenlerini
yorumlamak yerine, çağrışımlarının ve seanstaki davranışlarının gözlemlene-
bilir dizilişine odaklanmanın daha işe yarayacağını düşündüm, çünkü bu di-
ziliş hastanın sapkın ilişkilenme kipinin işlevini açıkça gösteriyordu. Bu ne-
denle önce, bana haftasonu yalnız kalmaktan nasıl korktuğunu söylediğine

dikkati çektim, benim ve eşinin onu bırakıyor olmamızın (tıpkı çocukluğunda annesiyle hissettiği gibi) ona nasıl işkence gibi geldiğini, kendisini nasıl hınçlı hissettiğini ve bize karşı aynı anda hem sevgi hem nefret hissetmeye tahammül etmenin onun için ne kadar zor olduğunu, çelişen duygularının onu delirtmesinden korktuğunu belirttim. Daha sonra, bu duyguların farkına varır varmaz, cüretkâr bir şekilde bana haftasonu mastürbasyon yapıp altını pisletmeyi planladığını söylediğine işaret ettim; bütün bunların, onun acı verici duygulardan kaçınmada başvurduğu ve o duyguları tersine çevirmede kullandığı tipik yöntem olduğunu, bu yöntemin beni –tıpkı annesine yaptığı gibi– onu temizlemek zorunda bırakmaya yaradığını belirttim. Hasta öfkeyle bağırarak sözümü kesti: “Söylediklerinizi duymak istemiyorum. Bunlar boktan psikanaliz zırvaları, gerçek değil”. Uzun bir sessizlikten sonra, C yaptığı şeye inanmadığını söyledi: Onu anlamama ihtiyaç duyuyordu, ama anladığımda da bunu “boktan psikanaliz zırvaları” olarak değersizleştiriyordu; kendisini kabul etmek istemediği duygular hakkında konuşturduğumu fark ettiğini söyledi; ona yardım etmeye çalıştığım için bana minnettarlık duyduğunu ekledi, ama benden aynı zamanda hem nefret ediyor hem de bana haset ediyordu çünkü onu anlıyordum, çünkü benim elime bakıyordu, çünkü yardımına karşılık bana ödeme yapması gerekiyordu ve çünkü başka hastalarım vardı. C birden tekrar sapkın düşlemlerinin cüretkâr engeline sarıldı: “Şimdi annemin cinsel organına dokunduğumu hayal ettim, divandan kalkıp sizin cinsel organınıza baktığımı, karınızı düzdüğümü, kendi karımı düzerken bokun içinde edepsiz edepsiz keyiflendiğimi hayal ediyorum.” Bu noktada, C’nin kışkırtıcı tavrının beni son derece rahatsız ettiğini hissettim ve daha önce benzer durumlarda sık sık yaptığım gibi eleştiren bir yorum yapmaya yeltenemedim; ama bu kez, öfkeli karşıktarım tepkimin farkındaydım ve C ile gizli ittifaka götüren bir tartışmaya girişmemek için müdahale etmemeye karar verdim.

Hasta tiradına bir süre daha devam etti, sonunda durulduğunda, bana saldırmaya ve beni kışkırtmaya çalıştığını üzülerek itiraf etti: Bana duyduğu minnettarlığa ve bana olan bağımlılığına tahammül edemediği için böyle yaptığını, “bu duyguları, öfke, bok ve cinsellikle örtmeye” çalıştığını kabul ediyordu. Bir sonraki hasta zili çaldı ve C mahzun bir şekilde şöyle dedi:

Son. Gitmem gerek. Anüsüm yine kaşınıyor, üstüne biraz krem süreceğim ve doktoruma danışacağım; altıma yapmamak için sfinkterimi büzüyorum; şimdi nasıl hissettiğimi biliyorum ve duygularımı beraberimde götürmem

gerek. Bu hafta sonu sizi ve eşimi özleyeceğim. Ne acıklı: Bu duygulara tahammül etmek için yapabildiğim tek şey, beni temizlemek zorunda kalmanız için altıma yaptığımı hayal etmek. Yardıma ihtiyacım var.

Seansın sonunda kendimi hayal kırıklığına uğramış ve işe yaramaz hissettirdim: Hastanın ayrılık korkusuyla temas etmesine yardımcı olmuştum ama, çoğu kez olduğu gibi, korkusuna tahammül edememiş, saldırıları ve sapkın düşlemleriyle o korkuyu dışarı boşaltmıştı. Çaresiz ve öfkeli bebeğinin kirli bezlerini sürekli temizlemek zorunda olan bir anne gibi hissettirdim kendimi.

Sonraki seansta C üzgün ve kendisiyle daha temas halinde görünüyordu. Haftasonu kendini “yalnız kalmaktan çok korkan bir çocuk gibi” hissettiğini, “beyin kanserinden veya kalp krizinden ölmekten korktuğunu” söyledi; kendini sakinleştirmek için, dışkıyla ilgili düşlemlerini kullanarak zorlantılı bir şekilde mastürbasyon yaptığını da ekledi; bunlar geçici bir rahatlama sağlıyor ama yalnız kalma dehşetini kapsamada tamamen yetersiz kalıyordu.

Sapkın Aktarım-Karşıaktarım Canlandırmalarının Uyandırılması

Yukarıda anlattığım seansta, C’nin hakaretamiz ve kışkırtıcı tavrı karşısındaki tepkimi (sinirlenme, kafa karışıklığı, çaresizlik, kınama) fark edebilmiş ve derinlemesine işleyebilmişim. Fakat çoğu zaman, karşıaktarım tepkimi tespit edemiyor, onunkini tamamlayıcı bir role bürünerek hastayla kısa süreliğine gizli ittifak yaratan canlandırmalara katılıyordum. Aşağıda betimlediğim iki farklı türde canlandırmanın gerçekleşmekte olduğunu fark ediyordum.

Birincisi sinsice gelişen canlandırmalardı, hastayla ikimiz gayet rahatımıza gelen “aman ortalık karışmasın” tavrına bürünüyorduk: C muğlak, entelektüel bir dil kullanıyor, ben de fazla genel ve onun kaygılarına dokunmayan soyut yorumlarla karşılık veriyordum. Bu türdeki canlandırmanın bir örneğini aşağıda (analizin altıncı yılından) bir seansla veriyorum.

Pazartesi günü C üzgün görünüyordu. Haftasonu yalnız kaldığını ve ölmekten çok korktuğunu, düşünemez hale geldiğini söyledi: Kendini sakinleştirmek için altını pisletmiş, çocuklarla ilgili düşlemler kurarak zorlantılı şekilde mastürbasyon yapmıştı. Sonra çeşitli önemsiz konularda dolandı. Durup kafasının çok karışık olduğunu söyledi (benim de kafam karışmıştı): “Ağa takılmış yengeç gibi” dedi.

Korkularını araştırmak yerine hızla soyut bir yorum yaptım: “Korkularınızdan kaçınmak için sapkın bir ağ oluşturdunuz, ama bu ağ, yengeç gibi sert bir kabuğun içinde saklanan dehşete düşmüş, çocuksu bir yanınızın kafa-

sını karıştırdı, onu tuzağa düşürdü". C, korku verici yalnızlığından kaçmak için heyecan verici sapkın düşlemlerine çekilme ihtiyacı duymaktan dolayı utandığını söyleyerek yanıt verdi. Korkularını içinde tutmasına yardım etmemiz için bana ve eşine ihtiyacı olduğunu, onu bıraktığımız için bizden nefret ettiğini, hasedini ve aşağılık duygularını tersine çevirmek için bizi değersizleştirdiğini söyledi.

Bu noktada C'nin muğlaklığından sıkılmış olduğumu fark ettim: Bizi onun korkularından uzak tutan entelektüel bir diyalog içinde olduğumuzu fark ettim; bu nedenle C'ye ikimizin de alttan alta onun korkularına yaklaşmaktan kaçındığımızı söyledim ve bunu seansta nasıl yapıyor olduğumuzu ona gösterdim: Çağrışımları soyuttu, buna karşılık benim yorumlarım da kuramsaldı. O zaman C bir rüyasını anımsadı: "Sizle ikimiz, iki meslektaş gibi yüz yüze sorunlarımızı tartışıyorduk. Korkularımızı nasıl içimde tutabileceğime dair tavsiyenizi istedim ama sizi gizlice değersizleştiriyordum". C'ye, bence rüyasının süregelen gizli ittifaka dayalı diyalogumuzu temsil ettiğini söyledim.

İkinci tür canlandırma daha görünürdü ve analizi bir iktidar kavgasına dönüştürüyordu: Hasta zorlu duygularla temas ediyor, ardından hemen sapkın düşlemlerle ve analizi, beni, eşini, annesini, babasını karalayan ifadelerle dolu uzun bir nakarata geçiyordu; ben ise bunlara eleştirel yorumlarla karşılık veriyor, bilinçdışı olarak, onu bu tavrını bırakmaya zorluyordum.

Şimdi bu türden canlandırmaya örnek olarak analizin sekizinci yılından bir kesit sunacağım. Pazartesi seansımızda C haftasonu eşiyle cinsel ilişkiye girmeye çalıştığını ama kaygılandığını ve iktidarsız kaldığını söyledi. Sonra, ofisinin olduğu binaya girerken genç bir kızla karşılaştığını, onun benim kızım olduğunu düşündüğünü söyledi; ona dair heyecan verici bir düşlem kurmuştu: "İşlediğini duyuyorum, iştah açıcı cinsel organını ve onu düzdüğümü hayal ediyorum." Kızıma girişte karşılaştığı adamın "sapkın hastam" olduğunu söyleyeceğimden emin olduğunu da alaycı bir biçimde ekledi. Bunu, C'nin küçüklük ve çaresizlik duygularından kaçınmak için beni kışkırtıyor olduğu ile yorumladım, ama seansın devamı boyunca tiradına devam etti.

Salı günü C süngüsü düşük görünüyordu; iktidarsızlığı yüzünden karısının onu terk etmesinden korktuğunu söyledi. Sonra, ofisime girdiğinde iğrenç bir biçimde dudaklarımı yaladığımı fark ettiğini ve daha yaşlı göründüğümü söyledi. Önceki gün kızım ile ilgili düşlemlerini benimle paylaştığında, bana saldırdığını mı düşündüğümü iğneleyici bir şekilde sordu ve eşimi "mini etekli bir esmer güzeli" olarak hayal ettiğini söyledi. Sonra yüksek sesle düştü: "Sizin kadınlarınızı mı yapıyorum?" Kısa bir sessizlikten sonra, "Bir

derste mini etek giymiş iki öğrencimin külotunu gördüm ve tahrik oldum” dedi. Sonra ekledi: “Ne yaptığımı anlamıyorum; haftasonu kendimi dehşet içinde hissediyorum, sonra bugün gelip size bütün bu şeyleri anlatıyorum”.

Hastanın aşağılayıcı tavrından çok rahatsız olmuştum; öfkeli, eleştiren bir yorum yaptım: “Dünkü ve bugünkü seanslara bana iktidarsızlığınızdan ve sevişmekten ödünüzün koptuğundan söz ederek başladınız, sonra o duygulara yaklaşmamıza tamamen engel olan kışkırtıcı, sapkın barajınız sayesinde duygularınızdan kaçtınız.”

Sakinleştirir bir tonda yanıtladı: “Kıçma bok koymam korkularımı defetmenin bir yolu. Ama kadınları sadece korktukları ve ben kontrolde olduğum için tahrik edici bulmadığımı, onları arzuluyor da olduğumu keşfediyorum. Bu da beni sadece sapkın biri olmadığım konusunda rahatlatıyor.” Duraksadı ve şöyle dedi: “Dün gece karımla sevişmeye çalıştım. Tahrik oluyordum ve ereksiyon yaşamaktan korkuyordum.” Sonra bir rüyasını anlattı: “Kayınpederim bana ve eşime, eşimin annesinin öldüğünü söylüyordu, çok üzülyorduk”. Uzun süre sessiz kaldı ve şöyle devam etti:

Şimdiye kadar bir dizi olaydan söz ettim, şimdi onları anlamaya çalışmalıyım. Sevişmekten neden bu kadar çok korkuyorum? Dün gece eşimi çok arzuladım ama içine giremeyeceğimden korktuğum için onu tahrik etmek istemedim. Öptüm onu ama o soğuk, şüpheliydi. Onu anlıyorum: Önce tahrik ediyorum sonra onu tatmin etmeden bırakıyorum, bunu tekrar tekrar yapıyorum. Keşke, iktidarsız olduğum halde onu arzuladığıma ikna edebilseydim. Ama öyle bir ortamda diyalog kurabilmek imkânsız.

O zaman, C’nin çağrışımlarının aktarımda canlandırılmakta olanı yansıttığını fark ettim ve şu yorumu yaptım:

Burada da yarattığınız bir ortam: Eşinizle cinsel ve duygusal olarak bağlantı kuruyorsunuz, sonra birden geri çekilip onun kafasını karıştırıyor, onu ümitsizliğe sürüklüyorsunuz; benzer şekilde, analizinizde, korkularınızla ve benimle bağlantı kuruyorsunuz, ama aniden bağlantıyı kesiyor, beni o korkulara sizin yerinize tahammül etmeye zorluyorsunuz. Seanslarınızda –cinselliğinizde olduğu gibi– bağlantı kurmuş gibi görünüyorsunuz, ama çoğu zaman sadece bir “dizi” olay sıralayıp korkularınızla yüzleşmekten kaçınıyorsunuz.

C şöyle yanıtladı: “Evde bir ümitsizlik ortamı yarattım. Umarım, eşim içtenlikle deniyor olduğuma inanıyordur. Dün sertleşemedim çünkü ona zarar vermekten, ona bir fahişeymiş gibi davranmaktan, tecavüz etmekten, onu babasından koparıp almaktan korkuyordum.” Durdu ve şöyle dedi:

İçime bir kurt düştü: Demin söylediğim şey korkularımı gizliyor. Tüm yalanlarımın altındaki hakikat şu ki kendimi yetişkin bir kadınla sevişmeye çalışan, ama bunu nasıl yapacağını bilmeyen iktidarsız bir çocuk gibi görüyorum. Öğrenmeye dayanamıyorum: Çırak olmak yıldırıcı, ümitsizliğe düşürüyor beni. Bu yüzden sizden nefret ediyorum ve korkularımdan kaçıyorum; ama sonra tekrar en baştan başlamam gerekiyor.

Sadece şöyle dedim: “Öğrenmenize yardım etmeye çalıştığımda bana saldırmanız da işte bu yüzden.” Hasta seansın sonuna dek sakın bir şekilde sessiz kaldı. Canlandırmanın yavaş yavaş bittiğini hissettim.

Bu iki türlü canlandırma yıllarca tekrar etti. Gizli bir ittifakla bunlara katıldığımı genelde hemen fark etmiyordum, ama fark ettiğimde ve kendi duygularımı derinlemesine işlediğimde, onun beni gizli ittifaka sokan bir role davet eden belli belirsiz davranışını hastaya –ayrıntılı bir şekilde, adım adım, seansın “şimdi ve burada”sı içinde– göstermeye odaklanıyordum; C davranışının farkına vardığında ise beni kışkırtmadaki bilinçdışı amacının analitik işlevime saldırmak ve bazı dayanılmaz duygularla temastan kaçınmak olduğunu yorumluyordum.

Aktarımın gözlenebilir yanlarına odaklanmak, yavaş yavaş hastanın sapkın karakterinin daha çok farkına varmasına ve bunun çocukluk çağına dayanan kökenlerini anlamasına yardımcı oldu: Çocukluktan bu yana C çaresizliğini ve dehşet duygusunu cüretkâr ve kibirli davranışların ardında gizliyor (“korktuğum zamanlarda bir boğa gibi davranıyordum”), böylece anne ve babasının kafalarını karıştırıyor, onları tartışmaya sürüklüyordu; sahte ve küçümseyici tavrı ile ötekileri aldatmaktan hoşlanıyordu. Örneğin, babasına dükkânda yardım ediyormuş gibi yaparken aslında pek az iş görüyor ve çekmecedan para çalıyordu; ergenlikte, nefret ettiği kuzenine para karşılığında mastürbasyon yapmıştı; haset ettiği bir sınıf arkadaşının evinde gizlice sağa sola dışkı sıçratmıştı. Analizde de benzer şekilde, C’nin sahte işbirliği “dışkı nitelikli” saldırısını gizliyordu. Bu saldırı çeşitli şekillerde ortaya çıkıyordu: Yorumlarımı kurnazca saptırması; beni tartışmaya sürükleyen polemikçi tavrı; aldatılmaya izin vermemden ve onun sahtekârlığını keşfedememeden dolayı beni gizlice değersizleştirme. C’nin sapkın ilişkilene kipi, benim analitik işlevime saldırmaya ve tahammül edilemez duygulardan kaçınmayı hedefleyen bir anlamada suç ortağı olmam için beni baştan çıkarmaya hizmet ediyordu; bunların hepsi onda beni kontrol edebilmenin yarattığı heyecan verici bir duygu uyandırıyor.

O sıralarda, analitik durumdaki çarpıcı bir paradoksun ilk kez farkına vardım. C’nin analitik işlevime karşı sürekli saldırıları, kontrata saygılı ve ti-

tiz yaklaşımıyla bir arada devam ediyordu: Hiçbir seansı kaçırmıyor veya geç gelmiyordu, parasını hep zamanında ödüyordu, gayet iyi çağrışım yapıyordu, vb. Seanslardan sonra alana “ikinci bir bakış” atarak, ilişkimizde bu paradoksu açıklayabilecek bir şey tespit etmeye çalışıyordum: Ama o noktada bulamıyordum, çünkü alan tekrar eden canlandırmaların istilasına altındaydı, ben ise o canlandırmaları anlamak ve kendimi onlardan kurtarmaya çalışmakla fazlaca meşguldüm.

Sonlanma: Bastiyonun Görünür Hale Gelmesi

Canlandırmaların işlevlerinin analizi C'nin ilişkilendirme kipinde ve cinselliğinde yavaş yavaş bir değişime yol açtı: Seanslardaki tavrı daha az kontrol edici ve kışkırtıcı hale geldi; işbirliği ve içgörüsü daha sahici oldu; sapkın işleyişine hapsolmuşluğunun giderek daha çok farkına vardı ve bunun kendisi ve ailesi üzerindeki hasar verici etkilerinden dolayı daha çok tasalanmaya başladı; karısıyla kaygıya kapılmadan cinsel ilişkiye girebiliyordu, çünkü kadın cinsel organını artık daha az korkutucu buluyordu. C şimdi, daha önce ona dayanılmaz gelen duygular ve gerçekliklerle daha yakın bir temasa geçmeye tahammül edebiliyordu: İçsel veya dışsal gerçeklikle temas bunaltıcı geldiğinde, yine sapkın düşlemlere ve ilişkilenelemeye sığınıyordu ama bu inzivalar artık kısa süreli oluyordu. Böylelikle, gizli ittifaka yönelen canlandırmalarımız hemen çözülüyordu (çünkü C bunların savunmacı işlevini kısa sürede fark ediyordu) ve süreç daha akıcı hale gelmişti.

On yıl analizden sonra, C'yle birlikte, analizin sonlanması olasılığını düşündük. Analizin sonlanabilir olduğu fikri bile onda dayanılmaz bir kaygı uyandırdı; ayrılıklarda yoğun dehşetlere ve psikotik benzeri algı ve düşüncelere kapılmaya başladı.

Şimdi de analizin bu döneminden tipik bir seansın özetini sunacağım. Uzun bir haftasonundan sonra C çok korkmuş görünüyordu: Panik içinde, hızlı hızlı ve kesik kesik konuşarak, bana bütün haftasonu sürekli “delirmek, parçalanmak ve ölmeye” dair bir dehşet yaşamış olduğunu anlattı. Zorlantılı mastürbasyonunda ve dışkılamayla ilgili sapkın düşlemlerin yarattığı çılgınlıkta (herkesin kontrol edilemez bir şekilde altını pislediği düşlemler) teselli aradığını –kışkırtıcı bir şekilde değil, üzüntüyle– söyledi. Bunlar onu sakinleştirmeye yetmemişti: Evine hırsız girdiğine ve hırsızların onu öldüreceklerine inanmıştı; tehditkâr gürültüler ve sesler duymuş; zehirli dumanlar olduğunu hayal ettiği şeylerin kokusunu almıştı; kanserden ölmekten çok korkuyordu.

Bu deneyimlerle analizin sonlanmasına dair korkusu arasındaki bağılantıyı yorumladığımda, hasta yoğun kaygıyla tepki verdi ve zorla sözümü kesip bağırarak, sözlerimin “bok, onu boğacak bir zehir” olduğunu, “kalbini durdurup onu öldüreceklerini” söyledi. Sonra, dakikalarca süren, makinelili tüfek atışına benzer bir hapsirme krizine kapıldı. Bunun hemen sonrasında, gümbürtülü iğrenç bir sesle boğazını temizledi. Bu döngü (kısa temasları takip eden dehşet ve bunun derhal fiziksel eylemler aracılığıyla boşaltılması) pek çok kez tekrar etti; bu durum beni seansın büyük bir kısmında konuşmaktan alıkoymuyor, hastanın hissettiği felâket habercisi dehşet duygusunu irdelememize mani oluyordu. C’nin yorumlarımı öldüresiye “zehirli” gibi deneyimlediğini hissediyordum ve sessiz kalıyordum. Seansın sonunda hastaya yardım edememiş olmaktan dolayı kendimi çaresiz hissettim ve psikotik bir çöküşün yaşanmasından endişelendim.

Analizde bu noktada, hastanın önemli bir ilerleme kaydetmiş olduğunu biliyordum; ama aynı zamanda tedavinin bir açmazda olduğunu da hissediyordum. Canlandırmalar bitmiş olduğundan –şimdi biraz daha net olan– alana “ikinci bir bakış” atmak, açmazın altında yatan şeyin aktarım-karşıaktarım ilişkisinde ne olduğunu tespit edebilmeme yardımcı oldu.

Hastanın dayanılmaz dehşet duygusuna kapılmasının öncesinde, her seferinde ölüm konusuna dokunan bir çağrışım yaptığını fark ettim. Ayrıca, C’yle ölümle ilgili konuları (örneğin, adı benimkiyle aynı olan babamın ölüm ilanını gazetede okuduğunda duyduğu korkuyu) irdelemede, o buna tahammül edemeyecektir diye fazlaca ihtiyatlı olduğumu gördüm: Bu nedenle C’nin ölüm korkusuna yönelmek yerine, ölümle ilgili soyut, ana konudan sapan şeyler söyleme eğilimine kapılıyor gibiydim. İhtiyatlı yaklaşımımın bende bir kör noktayı mı yansıttığını kendime sordum, ama ölümle gerçeklikte karşı karşıya olan diğer hastalarda (örneğin kanser hastalarında) onların ölüm kaygılarını taşıyabiliyor ve irdeleyebiliyor olduğumu fark ettim; bu kanıt, C’ye karşı olan sıradışı tavrımın, onun felâket habercisi ölüm korkusunun bende yarattığı belli bir karşıaktarımsal etki nedeniyle oluştuğunu düşünme yol açtı.

Bu gelişmeler, benim hayatımdaki –hastayla paylaşmadığım– beklenmedik bir trajedi ile aynı zamanlarda gerçekleşti. Üç yaşında bir oğlu olan otuz yaşındaki kızım, habis niteliği çok yüksek bir bağırsak kanseri teşhisi aldı ve altı ay içinde onu kaybettik. Bu koşullar C’nin, aşağı yukarı aynı yaşlarda, iki yaşında bir oğlu geride bırakarak hayata veda eden ablasının ölümüne neden olan koşullarla benzerdi. Kızımın sarsıcı kaybı, bakış açımı kökünden

değiştirdi ve C ile kronik gizli ittifakımı tespit etmemde ve analitik alanda gelişmiş olan bastıyonu anlamamda temel bir rol oynadı.

Kızımı ölümden koruyamamış olmamız karşısında benim ve ailemin diğer üyelerinin yaşadığı dayanılmaz acı, hiddet ve güçsüzlük; o felaketten kendimizi korumak için kullandığımız ilkel savunmalar (temel olarak, çaresizliğimizi ve suçluluk duygularımızı birbirimize ve kızımın tedavisini yürüten tıbbi ekibe yansıtmacı özdeşimle aktarmak); o savunmaların bizde oluşturduğu kafa karışıklığı ve karmaşa; ve son olarak, kendi kederim ve ailemin kederi –özellikle torunumunki– art arda gelen kayıpların C ve ailesi üzerindeki travmatik etkisini anlayabilmemi ve onlara karşı merhamet hissedebilmemi sağladı.

Anne ve babasının (özellikle annesinin) çocuklarının ölümünü kapsayamamış ve derinlemesine işlememiş olduklarını ve kendilerini (daha sonra da oğullarını) korumak için bu kayıpların yarattığı dehşet ve kederden kaçınmaya yönelik bilinçdışı gizli ittifaka dayalı bir anlaşma oluşturmuş olduklarını, her ikisinin de aile geçmişindeki bu travmatik deneyimleri kendi kuşaklarından ötekine aktardıklarını (Faimberg, 1988) ve bunları C için düşünülmez kıldıklarını tahmin ettim.

Ayrıca, C'nin ölümün gerçekliğini açık sözel bilgilerle değil, bir ölüm tehdidi havası yaratan muğlak ve meşum, sözsüz ipuçları aracılığıyla keşfetmiş olduğunu fark ettim. Analizi sırasında C bunları sık sık anımsıyor ve betimliyordu: C hastalandığında annesinin yüzündeki büyük korku, uğursuz aile atmosferi ve annesinin hüznü yüz ifadesi, ağır sessizlikler ve annesinin ailedeki kayıplardan (düşükleri, yeni doğmuş bebeğinin ölümü, daha sonra kızının ölümü) örtük bir biçimde her söz edişindeki huzursuz tonu. Böylelikle C, ölüm dair adsız bir dehşet duygusu ile tek başına bırakılmıştı. Bu dehşetin C'nin ruhsallığında insan gelişiminin temel gerçeklikleriyle ilgili tüm tehlikelere ulaşmış olduğu tahmin edilebilirdi: Öncelikle, annesinin ondan ayrı varlığı ve özerkliğini ve kendisinin çocukluk çağı bağımlılığını ve aşağılık duygularını tanıma; sonra, cinsiyetler arasındaki anatomik farklılıkların ve tamamlayıcılığın farkındalığı ve bunlarla alakalı Oidipus nitelikli rekabet ve iğdiş edilme kaygılarının farkındalığı; ve son olarak, zamanın geçiciliğinin, sevilen kişilerin ölümünün ve kendi ölümünün kaçınılmazlığını kabul etme. Dolayısıyla C'nin sapkın karakterinin hayatta kalmaya yönelik işlevi vardı: Sapkın ilişkilenişini ve düşlemlerini hayatı boyunca o dayanılmaz gerçekleri ve çocukluk çağı dehşetlerini tersine çevirmek için kullanmıştı; ama şimdi, sapkın kamufleji kalkmış ve C arkaik ölüm korkusuyla karşı karşıya kalmıştı.

Yeni bakış açım, aynı zamanda, C'nin ölüm korkusunu yansıtmalı özdeşimle aktarmasına cevaben, benim de konuya yaklaşımında karşılıklı bir direnç geliştirmiş olduğumu görmemi sağladı. Bu ise analitik alanda bir bastiyonun billurlaşmış olmasına olmasına yol açmıştı. Erken dönemdeki travmatik deneyiminden kaçınmayı hedefleyen bir anlaşmada –C'nin anne-babasınıninki ne benzer– bilinçdışı bir suç ortağı rolünü üstlenerek, farkında olmadan C ile gizli ittifaka girmiş olduğumu şimdi görebiliyordum. Bu deneyimler –sessizce ama güçlü bir biçimde– bölünüp süreçten ayrılmıştı ve dolayısıyla derinlemesine işlenemiyor, simgeleştirilemiyor ve tarihselleştirilemiyordu. Analiz boyunca, hastayla ben sık sık ölüm “üzerine”, ölüm “hakkında” konuşmuştuk, ama ölümün kaçınılmazlığını ve insanın kendi ölümlülüğünü kabul etmesinin ıstırabını, sevilenlerin ölümü karşısında yaşanan acıyı ve suçluluk duygusunu, bunu önleyememekten kaynaklanan çaresizliği ve hiddeti yaşamaktan kaçınmıştık. Ölüm kaygılarından kaçınmaya yönelik karşılıklı gizli ittifakımız, sunduğum tüm klinik hikâyelerde örneklendiriliyor: C'nin ölüm korkusu hep canlandırma kamufлаjı altında bir süreliğine yüzeye çıkıyordu, ama o da ben de gizli bir ittifakla bir şekilde suya sabuna dokunmadan konunun etrafında dolanıyorduk. Bastiyonun, paylaşılan bir düşlem etrafında yapılandığını yavaş yavaş anladım: Umutsuzca hasta bir çocuğu kurtarmak için sonsuza dek çalışmak zorunda olduğum, sonlanmayan bir analiz düşlemi. Bu düşlemlenen sembiyoz hastanın (ve benim) ölüm kaygılarımızı yadsıyordu. Paylaşılan düşlem, hastanın sonlanma ile yüzleşmesi gerektiğinde ve tesadüfen, ben kızımı ölümden kurtaramayacak olmanın verdiği kendi çaresizliğimle yüzleşirken çöktü.

Gizli ittifaka dayalı bu paylaşılan düşlemin çöküşü alanı harekete geçirdi, analitik durumda ilerlemeci diyalektik bir hareketi (“proceso en espiral” [“diyalektik spiral”]; W. Baranger, 1979; Bernardi ve De Leon de Bernardi, 2012)) devreye soktu, bu ise yavaş yavaş C'nin bölünmüş arkaik parçalarını yeniden kazanmasını, yeniden temsilleştirmesini ve bütünleştirmesini sağladı: C ile diyalogumuzda şimdi ölüm hakkında rahatça konuşabiliyorduk; soyut bir felsefi konu olarak değil, çok çeşitli düşlemler ve duygular üreten evrensel ve insani bir gerçeklik olarak ölümden konuşuyorduk. C'nin çağrışımları ve hatıraları ile benim yorumlarım ve yeniden inşalarım hep birlikte öznelliklerarası bir hareket oluşturdu; hem geriye hem ileriye doğru olan bu hareket, C'nin sapkın örgütlenmesinin kökeninde arkaik ölüm kaygısının önemli bir rol oynadığı hipotezini doğruluyor ve derinleştiriyordu: Kendi payıma ben, C'nin (söze dökemediği) çocukluk çağına ait travmatik deneyimlerini formüle eden kelimeler bulabiliyor, anne-babası tarafından kapsanmamış

ve söze dökülmemiş olan adsız ölüm kaygılarına tahammül edebilmesine ve onları anlamlandırabilmesine yardımcı oluyordum; C ise (bir başkasının öznel bakış açısının yardımıyla) geçmiş ve mevcut gerçekliğine dair yeni bir görüşü ifade ve inşa eden kelimeler kullanmaya başlamıştı.

Analiz, hastanın zihinsel işleyişinde ve cinselliğinde istikrarlı bir ilerleme ile üç yıl sonra sona erdi. Sonlanmadan bu yana C, arada sırada görüşme talebinde bulundu; bunlar her seferinde hayatının üzerine ölümün gölgesinin düştüğü dönemlerde oldu.

SONUÇLAR: SAPKIN İLİŞKİLENME VE ÖLÜM KAYGISI

Bay C, sapkın ilişkilenmenin temel işlevlerinden birinin analisti, analitik çalışmaya karşı felâket habercisi bir deneyimden kaçınmayı hedefleyen, bilinçdışı “sapkın bir anlaşma” içerisinde –kurban, tanık, dönme veya düşman olarak– suç ortaklığına sevk etmek olduğunu gösteriyor.

C’nin sapkın ilişkilenme kipi bende yoğun karşıaktarım tepkilerine yol açarak, çoğu zaman, kısa süreliğine gizli ittifaka dayalı canlandırmalara katılmama neden oluyordu. Bu canlandırmalarda onun, arkaik ölüm kaygısı bulaşmış bazı temel gerçeklikleri inkâr etmeyi ve tersine çevirmeyi hedefleyen sapkın anlaşmasında bilinçdışı bir suç ortağı rolünü üstleniyordum. Bu aktarım-karşıaktarım canlandırmaları analiz boyunca tekrar etti ve alanı istila edip C’nin yadsıdığı tüm dayanılmaz gerçekliklerin altında yatan arkaik ölüm korkusunu gizledi. Yıllar süren analiz sonrasında C’nin cinselliği ve ilişkilenme kipi gelişme göstermişti: Sapkın canlandırmaların kamufle kalkanı, C ölüm korkusuyla yüz yüze gelmişti. Zamanla hem hasta hem analist sonlanma olasılığını düşünmeye başladı: Ancak, bu mesele ortaya konur konmaz hastanın ölüm korkusu patlak verdi; bu dönem, benim hayatımdaki beklemedik bir trajediyle, kızımın ölümüyle, aynı sıralara denk geldi. Beraber ilerleyen bu iki gelişme, analitik alanda billurlaşmış bir bastıyonu tespit etmemde önemli bir rol oynadı: Alana “ikinci bir bakış” atarak, hastayla benim analiz başından beri, hastanın arkaik ölüm korkusuyla yüzleşmesi karşısındaki örtük, karşılıklı bir bilinçdışı direnci sürdürdüğümüzü gördüm; bu durum bölünmeyle analitik süreçten kesinkes ayrılmıştı. Yavaş yavaş bu bastıyonun, C ile benim paylaştığımız bilinçdışı bir düşlem etrafında örgütlenmiş olduğunu anladım: Tüm güçlü bir doktorun tedavisi imkânsız bir çocuğu ölümden kurtarmaya çalıştığı sonsuz bir analiz; C’nin ölüm kaygılarının yadsınmasını destekleyen bir düşlem. Gizli ittifaka dayalı bu “ölüm-karşıtı” anlaşma, C’ye anne-babası tarafından aktarılmıştı, ben de bunun analitik alanda yeniden

üretimi için,² farkında olmadan onun tarafından bir role atanmıştım: Yansıtmacı ve içe yansıtmacı özdeşleşim ve karşıt özdeşleşimlerin karşılıklı etkileşimleri aracılığıyla (Grinberg, 1956), C alttan alta işleyen bir süreçle beni, yüzünü göremediği bir işkenceciden (Ölüm) kendisini kurtarmaya sevk etmişti, tıpkı Sisifos gibi sonsuza dek bu imkânsız görevi yerine getirmeye mahkûmdum. Bu paylaşılan düşlem, hasta analizin sonlanabilir olduğunu fark ettiğinde ve onunla birlikte benim de kızımı kurtarmaya dair güçsüzlüğüm, bu anlaşmaya suç ortağı olarak katıldığımı fark etmeme yol açtığına çöktü.

Kendi trajik deneyimim olmasaydı, bu bastiyon fark edilmeyebilirdi. En iyi durumda, kronik gizli ittifakı tespit eder, derinlemesine işler ve yorumlardım ama bu hasta ile öyle yapamamıştım. Ne var ki, analitik çalışmada çoğu kez olduğu gibi, analistin kendi ıstırabı, hastanın travmatik duygularını anlayabilmesine rastlantı eseri katkıda bulundu.

Hasta ile analistin dahil olduğu uzun süreli, fark edilmeyen gizli ittifak, sapkın hastaların tedavisinde (ayrıca diğer hastaların, bilhassa esas olarak ilkel savunmaları kullanan hastaların tedavilerinde) yaygındır. Bu gizli anlaşmalar ortaya çıkarılmadıkları müddetçe süreci durağanlaştırır; ancak, analist bu anlaşmaları tespit edebilir ve onlara kendi katılımını anlayıp çözebilirse, alanda olmakta olana dair çok önemli bilgiler sunarlar; bu bilgilerle analist, hastaya anne-baba figürlerinin kapsayamadığı arkaik korkularıyla yüzleşmek, bu korkuları adlandırmak ve derinlemesine çalışmak için yeni bir fırsat tanıyabilir. Bana göre analist, bir bastiyona gizli ittifakla katılımını olabildiğince kısa sürede tespit etmeye çalışmalıdır; ancak analist dikkatli adımlarla ilerlemelidir çünkü alandaki bir bastiyonun çözülmesi, hasta tarafından her zaman felâket getiren bir şey olarak yaşanacaktır, çünkü bu onu daha önce bölünmüş halde olan, arkaik adsız kaygılarla yüz yüze getirecektir; bunlar hüner ve incelikle, doğru zamanlamayla ele alınması ve kapsanması gereken kaygılardır.

Bazı yazarlar daha da öteye giderler: Cassorla (2001), kırılğan narsisist hastaların analizinde ilk başta, fark edilmeyen ve bazen oldukça uzun süren bir gizli ittifakın olması gerekebileceğini düşünür. Bu safhada, hasta da analist de bilinçdışı olarak kendilerini hastanın arkaik travmatik durumuyla yüzleşmeye hazırlarlar. Geriye dönük olarak baktığımda, C'nin ölüm karşıtı anlaşmasına benim kronik gizli ittifakla katılmamın o kadar uzun süre fark edilmeden kal-

2 Sapkın hastaların tedavisinde alanda gelişen bastiyonların çoğu zaman, bir "aile bastiyonu"nu (benim terimim) yeniden ürettiklerini öne sürüyorum; "aile bastiyonu" düşünülemez bir gerçekliği veya travmayı inkâr etmek üzere hastanın ailesinde gerçekleşen gizli ittifaka dayalı bilinçdışı bir anlaşmadır.

ması acaba sadece bu durumun canlandırmalarla kamufle ediliyor olmasından kaynaklanmıyor muydu; bunun bir nedeni de, her ikimizin de C'nin ölüm kaygısıyla yüzleşecek kadar güçlü olduğumuza güvenebilmek için C'nin zamana ihtiyacı olduğunu, bilinçdışı olarak sezmiş olmam mıydı diye düşünüyorum.

Bana göre, sapkın hastaları etkin biçimde tedavi edilebilmek için analist, birbirini tamamlayan tutumları bir araya getirmelidir. Öncelikle, gizli ittifaka dayalı canlandırmalara tekrar tekrar katılan analist, hastanın sapkın ilişkilenmesiyle ona yansıttığı yönlerle özdeşleşmek iznini kendisine vermelidir; hasta sapkın anlaşmasında analisti bir suç ortağı haline getirmek için bu yansıtmalara başvurur. Daha sonra, analist kendini gizli ittifakta üstlendiği rolden çıkarmalı, kendi deneyimini derinlemesine işlemeli, canlandırmaların ve onların altında yatan sapkın anlaşmanın işlevlerini yorumlamasını sağlayacak nesnel bir bakış açısını benimsemelidir. Ancak, sapkın patolojinin tedavisinde analist daha başlangıcından itibaren geniş odaklı olmalı, süreci felce uğratan bastiyonları tespit edebilmek için analitik ilişkinin tüm alanına “ikinci bir bakış” atınayı sürekli bir görev olarak çalışmasına dahil etmelidir: Bu ikinci bakış, analistin kendini gözlemlemesini, hastanın gözlemlenmesini ve analitik ikilideki etkileşimlerin gözlemlenmesini içerir.

Bastiyonlar tüm analitik tedavilerde gelişir; sürecin ilerlemesi için tespit edilip eritilmeleri gerekir: Ancak, sapkın hastalarla çalışmada, gizli ittifaka sevk yoğun ve sessiz gücü tedavinin daha başından itibaren analitik alanı kaplar, sessiz ve inatçı bastiyonların billurlaşmasına yol açar. Sapkın bastiyonları tespit etmek özellikle güçtür, çünkü tedavinin büyük bir kısmında aralıklarla ortaya çıkan sapkın canlandırmalar draması altında kamufle edilirler. Bu nedenle, analist sürekli uyanık kalmalı, kendisini gözlemlemeli ve alanda alttan alta olup bitmekte olanları tespit etmeye çalışmalıdır. Bastiyonlar, neredeyse hiçbir zaman katılımcıların bilincinde doğrudan ortaya çıkmaz; sadece dolaylı etkileriyle görünür hale gelirler, en çok da analitik ilişkinin atmosferinde ve karşıaktarımda (örneğin, bir klişeleştirme veya tekrar duygusunda) kendilerini gösterirler; çoğu zaman, bastiyon analist için ancak, sapkın canlandırmalar çözüldükten ve hasta sonlanmayla karşı karşıya geldikten sonra barizleşir.

Sunduğum klinik malzemeye dayalı olarak, arkaik ölüm korkularının sapkın bir yapının ve sapkın ilişkilenenin oluşumunda, genelde fark edilen- den daha sık rol oynuyor olabileceğini tahmin ediyorum ve –cinsel sapkınlık- lar veya karakter sapkınlıkları olsun– sapkın hastaların tedavisinde billurla- şan canlandırmaların ve bastiyonların, çoğu zaman, analitik ikilinin hastanın

arkaik ölüm kaygılarıyla yüzleşmekten kaçınmak için kullandığı suç ortaklığına dayalı bir anlaşmanın sonucu olabileceğini düşünüyorum. Otuz yıl önce, Baranger ve ark. (1983) bir bastiyonun altında “ölüm karşıtı bir anlaşma”nın yatıyor olabileceğini fark etmişlerdi. Hastanın “analizde olduğum sürece ölmeyeceğim” düşlemi ve analistin bunu tamamlayan “analizi sonlandırırsam, ölecek” düşlemi tarafından sürdürülen böyle bir anlaşma söz konusu olduğunda, sonlanma kaçınılmaz olarak hastada felâket habercisi kaygılar uyardırıyordu. C ile deneyimim ise beni şöyle bir hipoteze yönlendirdi: Bebek, birincil nesneleri tarafından kapsanmayan ve isimlendirilmeyen yoğun ölüm kaygılarına travmatik olarak maruz kalırsa, bu kaygılar hayatın temel gerçeklerine bulaşabilir (Money-Kyrle, 1971); bu durum, çocuğun acı verici gerçekliğe katlanma kapasitesinin gelişimini engeller ve onu yadsımanın bir yolu olarak sapkınlığın gelişimine yol açması imkân dahilindedir. Ancak, C’nin durumunda, sapkın karakterin oluşumundaki iki ayrı faktörün göreceli etkilerini tam olarak açıklığa kavuşturmak kolay değildir: Birincisi, erken dönemde travma yaratacak şekilde gerçek ölümlere maruz kalmış olması; ikincisi, çocuklukta yeterince kapsanamamış olması. Daha iyi kapsayabilen nesneleri olsaydı, C sapkın bir karakter geliştirir miydi bilemiyorum.

Alternatif bir hipotez ise sapkın ilişkilenmenin, erken çocuklukta kapsayan bir nesnenin eksikliğinin yol açtığı, zihinselleştirilmemiş, duyusal olarak deneyimlenen ölüm ve parçalanma korkusuna (“adsız dehşet”, Bion 1962a,b; “düşünülemeyen kaygılar”, Winnicott, 1962) karşı bir savunma olduğudur. Bazı sapkın olmayan hastalarca geliştirilen aktarımlar ve bastiyonların ilginç bir biçimde sapkın bir hava taşıyor olmalarında bu hipotez için bazı öncül kanıtlar gördüm. Bu hastalar, bedensel olarak ayrı düşmeye dair erken dönemde yaşanmış travmatik bir farkındalığı, savunmacı bir şekilde, kişiliğin geri kalanından ayrılmış, nüfuz edilemez bir “kapsül” içine kapamışlardır. Benim böyle hastalarla deneyimlerimde (buradaki yer kısıtlılığı nedeniyle şimdi aktaramıyorum), kapsül içine alma hiçbir zaman annenin gerçek ölümü nedeniyle oluşmamıştı; annenin duygusal varlığının, çeşitli nedenlerle (örneğin, annenin depresyonu; annenin bir düşüğe, bir çocuğun veya yakın bir akrabanın ölümüne dair yası; beklenmedik bir hamilelik veya bir kardeşin doğumu nedeniyle annenin yatırımını çekmesi), erken çocuklukta aniden ve anlamlandırılmaz şekilde kaybı buna yol açmıştı. Bu türden hastalarda, kişiliğin kapsül içine alınmış ilkel parçası için ayrı düşmeye dair farkındalık felâket habercisidir; dayanılmaz bir bedensel duygular kümesiyle (parçalanma, dağılma, derisiz olma, sonsuza dek bir kara deliğe düşme) bağlantılı bir

ölüm korkusunu veya delirme korkusunu tetikler. Bu hastalar terapide iyi çalışırlar ama buna paralel olarak, kişiliklerinin kapsül içine alınmış ilkel kısmı ayrılığa dair felaket habercisi farkındalıktan analisti bir fetiş yerine kullanarak ve sembiyotik bir ilişkiyi (hastanın acı verici bir şekilde özlemini duyduğu, çocukluğun en erken dönem annesi ile olan ilişkiyi) analitik durumda yeniden üretirek kaçınır. Hastanın ayrı olmaya dair felâket habercisi dehşetini yansıtmacı özdeşimle aktarması, analisti bilinçdışı olarak bu sembiyotik düşleme suç ortaklığı etmeye ve buna karşılık gelen bir rol üstlenmeye sevk edebilir (örneğin, ülküleştirilmiş, fazla koruyucu bir anne rolü): Bu durum, analitik alanda analitik çift arasında paylaşılan sembiyoz düşlemi etrafında örgütlenen bir alan bastiyonunun oluşumuna yol açar. Bu bastiyonlar, güçlü, uzun süreli ve tespit edilmesi güçtür, çünkü hasta sembiyoza çerçevenin istikrarına emanet eder (bunu hayatta kalması için elzem olarak deneyimler); bu nedenle analitik ilişkide görünür değildir. (Bleger, 1967)

Özetle, söze dökülmemiş arkaik ölüm kaygılarının, bazı sapkın hastalardaki sapkın karakter gelişiminde ve sapkın ilişkilendirilmede katkısı bulunabileceğini öne sürüyorum.

Bu yazıyı yazmaktaki amacım, ölüm kaygısını sözü geçen sapkın hastada belirlemenin hastanın sapkın ilişkilendirilmesinin çözülmesine ve alanda billurlaşmış bastiyonun tespit edilmesine nasıl yardım ettiğini olabildiğince açık şekilde betimlemektir. Böylelikle, arkaik ölüm korkusunun sapkın bastiyonların oluşumundaki muhtemel rolünü tartışmaya açmayı umuyorum. Bunun yanı sıra, hastanın her ne pahasına olursa olsun saklı tutmak isteyeceği arkaik ölüm kaygısının muhtemel varlığını göz önünde bulundurmalarının analistler için faydalı olabileceğine de işaret ediyorum.

Hipotezimin onaylanması ve erken çocuklukta önemli bir nesnenin gerçek ölümünün etkisi ile kapsayan nesnelerin eksikliğinin etkisinin karşılaştırılarak aydınlatılması için başka sapkın hastalar üzerine titiz bir araştırma yapılması gerekecektir; bu amaçla tercihan, çocuklukta önemli bir nesnenin gerçek ölümüne maruz kalmamış sapkın hastalar ele alınmalıdır.

Şaşırtıcı bir şekilde, ölüm kaygısının, özelde sapkınlıklar ve genelde zihinsel yaşam üzerindeki etkisine dair psikanalitik çalışmaların sayısı (Akhtar, 2010, 2011; De Masi, 2004; Jacques, 1965; Langs, 1997; Money-Kyrle, 1971; Searles, 1961; Segal, 1958; Stolorow, 1973, 1974), felsefe ve antropoloji gibi yakın disiplinlerde bu konudaki geniş literatüre kıyasla azdır (Becker, 1973; Canetti, 2010). Bana kalırsa, psikanaliz camiasının bu kör noktası, insanların (buna analistler de dahil) ölümün gerçekliğini kabul etmekte çektik-

leri muazzam güçlüğü yansıtmaktadır: Sapkın patolojinin tedavisinde billur-laşan bastiyonların, çoğu kez hastanın ve analistin ölüm kaygısından kaçınmak amacıyla dahil oldukları bilinçdışı bir suç ortaklığı etrafında yapılanıyor olması ihtimalinin ardında yatan da bu olabilir.

La Rochefoucauld'nun (1665-1678) dediği gibi: "Ne güneşe ne de ölüme doğrudan bakılabilir".

TEŞEKKÜR

Yazar, faydalı yorumları ve önerileri için Dr. Otto F. Kernberg, Dr. Cecilio Paniagua ve IJP'nin dört anonim hakemine teşekkür borçludur. Yazar ayrıca, bu metinde sunulan hastanın süpervizyonunu teşvik edici ve kavrayışlı bir şekilde yürütmüş olan Bayan Betty Joseph ve Dr. Michael Feldman'a derin şükranlarını sunmaktadır.

Çeviren: EBRU SALMAN

KAYNAKÇA

- Akhtar, S., (2010), *The wound of mortality: Fear, denial and acceptance of death*. New York, NY: Aronson.
- , (2011), *Matters of life and death: Psychoanalytic reflections*. Londra: Karnac.
- Arlow, J., (1971), "Character perversion", Marcus, I.W. (ed.), *Currents in psychoanalysis* içinde, 317-36, New York, NY: International UP.
- Baranger, W., (1979), "Proceso en espiral y campo dinamico", *Rev Urug Psicoanal*, 59:17-32.
- Baranger, M., Baranger, W., (1961-62), "La situacion analitica como campo dinamico", *Rev Urug Psicoanal* 4:3-54. [(2008), "The analytic situation as a dynamic field", *Int J Psychoanal*, 89:795-826.] [Dinamik Bir Alan Olarak Analitik Durum, *Uluslararası Psikanaliz Yıllığı 2009* içinde, çev. Nilüfer Erdem, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2009,
- , (1966), "Insight in the analytic situation", Litman R. (ed.), *Psychoanalysis in the Americas* içinde. New York, NY: International University Press. Reprinted in *Classics in Psychoanalytic Technique*, chapter 33, pp. 383-396, editor. R. Langs, New York: Jason Aronson (1981).
- Baranger, M., Baranger, W., Mom, J., (1983), "Process and non-process in analytic work", *Int J Psychoanal*, 64:1-15.
- Becker, E., (1973), *The denial of death*, New York, NY: Free Press.
- Bernardi, R. De Leon, De Bernardi, B., (2012), "The concepts of vinculo and dialectical spiral: A bridge between intra- and intersubjectivity", *Psychoanal Q*, 81:531-64.
- Bion, W.R., (1962a), "A theory of thinking", *Int J Psychoanal*, 43:306-10. [(1967), *Second thoughts* içinde, Londra: Heinemann.]
- , (1962b), *Learning from experience*, Londra: Heinemann.

- , (1963), *Elements of psychoanalysis*, Londra: Karnac.
- Bleger, J., (1967), "Psycho-analysis of the psychoanalytic frame", *Int J Psychoanal*, 48:511-19.
- Canetti, E., (2010), *Libro de los muertos*, Barcelona: Galaxia Gutenberg: Circulo de Lectores.
- Cassorla, R.M.S., (2001), "Acute enactment as a 'resource' in disclosing collusion between the analytic dyad", *Int J Psychoanal*, 82:1155-70.
- Chasseguet-Smirgel, J., (1981), "Loss of reality in perversions – with special reference to fetishism", *J Am Psychoanal Assoc*, 29:511-34.
- , (1984), *Creativity and perversion*, New York, NY: Norton.
- , (1991), "Sadomasochism in the perversions: Some thoughts on the destruction of reality", *J Am Psychoanal Assoc*, 39:399-415.
- Coen, S., (1998), "Perverse defences in neurotic patients", *J Am Psychoanal Assoc*, 46:1169-94.
- De Masi, F., (2004), *Making death thinkable: A psychoanalytic contribution to the problem of life's transience*, Londra: Free Association Books.
- Eiguer, A., (2007), "The intersubjective link in perversion", *Int J Psychoanal*, 88:1135-52.
- Etchegoyen, H., (1978), "Some thoughts on transference perversion", *Int J Psychoanal*, 59:45-54.
- Faimberg, H., (1988), "The telescoping of generations: Genealogy of certain identifications", *Contemp Psychoanal*, 24:99-117.
- Freud, S., (1910), "Leonardo da Vinci and a memory of his childhood", *SE 11*: 57-137.
- , (1919), "A child is being beaten", *SE 17*: 175-204.
- , (1923), "The infantile genital organization", *SE 19*: 139-45.
- , (1924a), "Neurosis and psychosis", *SE 19*: 147-53.
- , (1924b), "The loss of reality in neurosis and psychosis", *SE 19*: 181-7.
- , (1925), "Some psychological consequences of the anatomical distinction between the sexes", *SE 19*: 241-58.
- , (1927), "Fetishism", *SE 21*: 147-58.
- , (1940a), "An outline of psychoanalysis", *SE 23*: 139-207.
- , (1940b), "Splitting of the ego in the process of defence", *SE 23*: 271-8.
- Gillespie, W., (1952), "Notes on the analysis of sexual perversions", *Int J Psychoanal*, 33:397-402.
- Glasser, M., (1986), "Identification and its vicissitudes as observed in the perversions", *Int J Psychoanal*, 67:9-16.
- Glover, E., (1933), "The relation of perversion-formation to the development of reality sense", *Int J Psychoanal*, 14:486.
- Grinberg, L., (1956), "Sobre algunos problemas de tecnica psicoanalitica determinados por la identificacion y contraidentificacion proyectivas", *Rev Psicoanal*, 13:507-11.
- Grossman, L., (1993), "The perverse attitude towards reality", *Psychoanal Q*, 62:422-36.
- Jacques, E., (1965), "Death and the middle life crisis", *Int J Psychoanal*, 46:458-72.
- Jimenez, J.P., (2004), "A psychoanalytical phenomenology of perversion", *Int J Psychoanal*, 85:65-81.
- Jimenez, J.P., Moguillansky R., (2011), *Clinical and theoretical aspects of perversion: The illusory bond*, Londra: Karnac.

Joseph, B., (1971), "A clinical contribution to the analysis of a perversion", *Int J Psychoanal*, 52:441-9. [(1989), Joseph B., *Psychic equilibrium and psychic change* içinde, Londra: Routledge.]

—, (1975), "The patient who is difficult to reach", *Joseph B. Psychic equilibrium and psychic change* içinde, 75-87. Londra: Routledge, 1989.

—, (1982), "On addiction to near-death", *Int J Psychoanal*, 63:449-56. [(1989), Joseph B., *Psychic equilibrium and psychic change* içinde, Londra: Routledge.]

Kernberg, O.F., (1992), *Aggression in personality disorders and perversions*, New Haven, CT: Yale UP.

—, (2004), *Aggressivity, narcissism, and self-destructiveness in the psychotherapeutic relationship*. New Haven, CT: Yale UP.

Khan, M., (1979), *Alienation in perversions*. Londra: Hogarth.

Klein, M., (1927), "Criminal tendencies in normal children", *The writings of Melanie Klein*, vol. 1 içinde, 170-85, Londra: Hogarth.

—, (1932), "The psychoanalysis of children", *The writings of Melanie Klein*, vol. 2 içinde, 23-389, Londra: Hogarth.

Langs, R., (1997), *Death anxiety and clinical practice*, Londra: Karnac.

La Rochefoucauld (1665-78), *Reflections or sentences and moral maxims*, Maxim 26. Paris.

McDougall, J., (1980), *Plea for a measure of abnormality*, New York, NY: International UP.

—, (1985), *Theatres of the mind*, New York, NY: Basic Books.

Meltzer, D., (1968), "Terror, persecution and dread", *Sexual states of mind* içinde, 99-106. Strath Tay: Clunie, 1973.

—, (1973), *Sexual states of mind*. Strath Tay: Clunie.

Money-Kyrle, R., (1971), "The aims of psychoanalysis", *Int J Psychoanal*, 52:103-06.

Ogden, T., (1996), "The perverse subject of analysis", *J Am Psychoanal Assoc*, 44:1121-46.

Parsons, M., (2000), "Sexuality and perversion a hundred years on: Discovering what Freud discovered", *Int J Psychoanal*, 81:37-65.

Paniagua, C., (1991), "Patient's surface, clinical surface and workable surface", *J Am Psychoanal Assoc*, 39:669-85.

Reed, G., (1997), "The analyst's interpretation as fetish", *J Am Psychoanal Assoc*, 45:1154-81.

—, (2001), "The disregarded analyst and the transgressive process: Discontinuity, transference and the framing of the negative", *J Am Psychoanal Assoc*, 49:909-31.

Renik, O., (1992), "Use of the analyst as a fetish", *Psychoanal Q*, 61:542-63.

Rosenfeld, H., (1964), "On the psychopathology of narcissism: A clinical approach", *Psychotic states* içinde, 169-79. New York, NY: International UP.

—, (1971), "A clinical approach to the psychoanalytical theory of the life and death instincts: An investigation into the aggressive aspects of narcissism", *Int J Psychoanal*, 52:169-78.

Sanchez-Medina, A., (2002), "Perverse thought", *Int J Psychoanal*, 83:1325-59.

Searles, H.F., (1961), "Schizophrenia and the inevitability of death", *Collected papers on schizophrenia and related subjects* içinde, 487-520. New York, NY: International UP, 1965.

Segal, H., (1958), "Fear of death: Notes on the analysis of an old man", *Int J Psychoanal*, 39:187-91.

- Smith, H., (2006), "Analyzing disavowed action: The fundamental resistance of analysis", *J Am Psychoanal Assoc*, 54:713-37.
- Stein, R., (2005), "Why perversion", *Int J Psychoanal*, 86:775-99.
- Steiner, J., (1981), "Perverse relationships between parts of the self: A clinical illustration", *Int J Psychoanal*, 63:241-51.
- , (1985), 'Turning a blind eye': The cover-up for Oedipus", *Int Rev Psychoanal*, 12:161-72.
- , (1993), "The relationship to reality in psychic retreats", *Psychic retreats* içinde, Chapter 8, 88-102, Londra: Routledge.
- Stoller, R.J., (1975), *Perversion: The erotic form of hatred*. Londra: Karnac.
- Stolorow, R., (1973), "Perspectives on death anxieties: A review", *Psychiatr Q*, 47:473-68.
- , (1974), "A note on death anxiety as a developmental achievement", *Am J Psychoanal*, 34:351-3.
- Tuch, R., (2010), "Murder on the mind: Tyrannical power and other points along the perverse spectrum", *Int J Psychoanal*, 91:141-62.
- Winnicott, D.W., (1962), "Ego integration in child development", *The maturational processes and the facilitating environment* içinde, 56-63. New York, NY: International UP, 1965.
- Zimme, R., (2003), "Perverse modes of thought", *Psychoanal, Q*, 72:905-38.

Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB): Bir Duygulanım İşleme ve Düşünce Bozukluğu mu?

MICHAEL GÜNTER

6 Mart 2013'te yayına kabul edilmiştir.

Özet

Çocuk ve ergen psikanalizi yazınında dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB), geniş kapsamlı psikodinamik özellikleri olan karmaşık bir sendrom olarak tanımlanır. Kabaca, bu bozukluk üç kategoriye ayrılır: 1. Mani biçimli bir savunma örgütlenmesinin gelişimine yol açan erken nesne ilişkilerindeki bir bozukluk; bu bozuklukta nesne kaybı kaygılarının ve depresif duygulanımların simgeleştirme yoluyla derinlemesine çalışılmadığı, ancak bedene-yakın tarzda örgütlendiği görülür; 2. Baba konumuna yapılan yatırımın sabit olmadığı; fazla destek sağlamayan yapıların aşırı uyarılma ile yer değiştirdiği; duygulanım düzenlenmesinin sınırlı olduğu bir üçgenleşme bozukluğu; 3. Güncel coşkusal stres veya travma yaratıcı bir deneyim.

DEHB'yi psikanalitik bir bakış açısıyla yeniden gözden geçirmeyi öneriyorum. Bozukluğun görüngüsüne ilişkin olarak, çatışma-dinamik yaklaşımının, α -işlevindeki eksikliklerin DEHB için belirleyici olduğu bakış açısıyla tamamlanması gerektiğini ileri sürüyorum. Bu eksiklikler duygulanım işleme ve düşünce bozukluklarının (tamen olmasa da) semptomatolojiyle telafi edilmesine neden olur. İkincil bir düzeyde, duyu verilerinin ve duygulanımların bir yandan olası düşünce içeriği olarak diğer yandan da ikincil ve büyük ölçüde narsisist savunma süreçleri olarak hatalı şekilde işlenmesinin karşılıklı pekiştirilmesiyle ortaya bir kısır döngü çıkar. Bu değerlendirmelerin DEHB'nin daha iyi anlaşılması ve psikanaliz tekniği açısından büyük önemi vardır.

Anahtar kelimeler: Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), duygulanım işleme, düşünce bozukluğu, narsisist savunma, üçgenleşme.

Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) çocukluk ve ergenlik döneminde en sık rastlanan psikiyatrik tanıdır. Bizim DEHB olarak adlandırdığımız belirtilerin tanımları 150 yıldan beri önemli ölçüde sabit kalmışken (Bkz. Griesinger, 1845; Still, 1902) bu bozukluk hakkındaki diğer her şey şiddetli ihtilaflarla şekillenen tartışmaların konusu olmaya devam etmektedir.

İlk tartışma, belirtilerin etiyojisi ile ilgilidir. Genetik etkenlerin vurgulandığı biyolojik-medikal modele göre DEHB, bir taraftan dopamin metabolizmasındaki ve de büyük olasılıkla beynin noradrenalin ve serotonin metabolizmalarındaki bir transmitter (iletici) bozukluğu olarak, diğer taraftan mizacın genetik olarak belirlenmiş aşırı değişimi şeklinde algılanmaktadır. Her iki konumu da destekleyen deneysel kanıt bulunmaktadır. Genetik çalışmalar, DEHB'nin görülüş sıklığının ve derecesinin, dar anlamda genetik bir bozukluğun sonucu olmaktan ziyade, nüfus içerisindeki normal dağılıma yayılmış tarzda ortaya çıktığı şeklinde yorumlanması gerektiğini gösterebilmiştir. Diğer taraftan, DEHB ile ilişkili olan dopamin sisteminin genetik çok biçimliliğinden bahsedilmektedir. (Banaschewski ve ark., 2010; Faraone ve ark., 2005; Levy ve ark., 1997; Tannock, 1998) Bunlar (DEHB geliştirme) riskini çok az artırır ve nüfus içinde oldukça yaygındır. (Smith ve ark., 2009) Transmitter bozukluğu ile DEHB arasındaki bağlantıya ilişkin kuramsal modeller şimdiye dek çelişkili ve tartışma konusu olmuştur. Genetik sebeplerin, organik hasarın ve hastanın geçmişindeki örselenmelerin özellikle frontal korteks ve striatumdaki nöral ağların yapısı ve oluşumu üzerine etkisi hakkındaki tartışmalar hâlâ devam etmektedir. (Gensler, 2011; Günter, 2008; Zabarenko, 2011)

Öte yandan DEHB'nin ortaya çıkmasına sebep olan psikososyal etkenlere ilişkin bol miktarda kanıt bulunmaktadır. Christakis ve arkadaşları (2004) okul çağı çocuklarındaki dikkat eksikliği bozukluğu riskinin üç yaşından önce günlük televizyon izleme saati başına % 10 oranında arttığını göstermiştir. Birçok boylamsal ve epidemiyolojik çalışma, bebeklik dönemindeki birçok düzenleme bozukluğunun ve daha yüksek oranda psikososyal stresin, sonradan DEHB gelişimi riskini önemli oranda arttırdığını gösterebilme-yi başarmıştır. (Becker ve ark., 2004; Hjern ve ark., 2010) Psikanaliz ve psikoterapötik yazının büyük bir kısmı istikrarlı bir şekilde DEHB durumunda

belirtiler, işlevsiz aile ilişkileri ve tipik içsel çatışma kümelenmeleri arasındaki karşılıklı bağlantıyla ilgilenmiştir. (Bkz. diğerleri arasından, Berger, 1993; Bovensiepen ve ark., 2002; Bürgin ve Steck, 2007; du Bois, 2007; Gensler, 2011; Haussler, 2002; Heinemann ve Hopf, 2006; Leuzinger-Bohleber ve Fischmann, 2010; Leuzinger-Bohleber ve ark., 2007, 2011; Seitler, 2008, 2011; Steeck-Fischer ve Fricke, 2007)

İkinci tartışma, DEHB'nin gerçekte nozolojik bir teşekkül ya da az çok şans eseri aynı terim altında yapay bir şekilde bir araya gelen, belirtili kombinasyonları olup olmadığı sorusu ile ilişkilidir. Nozolojik teşekkül, tekdüze etiyoloji ve semptomatoloji ile tanımlanır. Bu tanım göz önünde tutulduğunda, yukarıda tarif edilen etiyoloji hakkındaki tartışmalar özellikle önem kazanır. DEHB'nin ne oranda ayrı bir hastalık olarak sayılabileceği ya da hepsinden önemlisi, anti-sosyal bozukluk eşlik ettiğinde gelişimsel bozukluk için bir risk etkeni taşıyıp taşımadığı sorusu hâlâ açık değildir.

Üçüncü olarak, terapötik olasılıklar sorusu da oldukça ihtilaflı bir tartışma konusudur. Amfetamin türevlerinin hiperkinesis ve dikkat bozukluğu üzerindeki etkisi –daha uygun bir deyişle, belirsiz olarak nitelendirilmesi gereken bir etki– bozukluğun sıklıkla biyolojik etiyolojisi olduğu sonucuna hızlıca varılmasına neden olur. En önemli referans olarak düzenli atıfta bulunulan ana MTA* çalışmasının tekrardan analizi, ilaç tedavilerinin davranışçı terapi yöntemleri üzerindeki üstünlüğünün (tedaviye yönelik psikanalitik yönelimli yaklaşımlar dikkate bile alınmamıştır) DEHB'de sıkça ortaya çıkan çoklu komorbid belirtilere ilişkin olarak değil, sadece hiperkinesis ve dikkat eksikliği bozukluğu belirtileri referans alındığında ortaya çıktığını netleştirmiştir. Hatta Köln Çok Biçimli Müdahaleler Çalışması, terapötik müdahalelerin ilaç temelli müdahaleler üzerinde net bir üstünlüğü olduğunu göstermeyi başarmıştır. (Conners ve ark., 2001; Döpfner ve Lehmkuhl, 2002) Öte yandan davranışçı terapinin etkililiğine ilişkin kanıtlar da zaman zaman gösterildiğinin aksine çok yaygın ve güvenilir değildir. (Ahrbeck, 2009) Aksine, bazı müdahale yöntemlerinin etkililiği ile ilgili giderek daha çok şüphe ortaya çıkmaktadır ve olumlu uzun vadeli etkilere ilişkin kanıtlar henüz kesin değildir. Jensen ve arkadaşları (2007) çok merkezli NIMH** çalışmalarında olumlu ilaç tedavisi etkilerinin davranışçı terapi ile kıyaslandığında üç senelik takipte devam etmediğini bulmuşlardır.

(*) Multimodal Treatment of ADHD (Çok Biçimli DEHB Tedavisi) – ç.n.

(**) National Institute of Mental Health (Zihinsel Sağlık Milli Enstitüsü) – ç.n.

Sonuç olarak, görece tasvir edilebilen bir dizi belirtiyi akla getiren, ancak içinde birçok meselenin henüz bilimsel olarak açıklığa kavuşturulamadığı karmaşık bir problem grubuyla karşı karşıya olduğumuzu varsaymalıyız. Aynı zamanda yaşam tempomuzun hızlanmasının, medya kültürünün ve bilgiyle nasıl boğulduğumuzun etkilerine ilişkin yeni bir ilgi alanı ortaya çıkmıştır. Bu durum, bizim algısal alışkanlarımızda bu alışkanlıklarla ilintili olan kendilik düzenlenmesi süreçleri ve dikkat, eylem ve dürtüsellik yönetimindeki değişimleri beraberinde getirir. Bu değişimler, gençlerin yetiştirilme ve eğitim süreçlerinde artarak önemli taleplerde bulunmaktadır. Bu düzeyde, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, çağımızın ve Batı'daki endüstri toplumlarının gelişiminin bir paradigması olarak düşünülebilir ve bu durum tanının popülaritesini bir ölçüde kısmen açıklayabilir. (Timini, 2005)

ÇOCUK PSİKANALİZİ VE DEHB

Bu durumda, cevaplanmamış sorular ile görünüşte basit ve açık bir tanıdan oluşan karışımı karşısında çocuk psikanalizi tuhaf bir konumdadır. DEHB'nin varlığını sorgulamak ya da en azından tanısal geçerliliğinden şüphe etmek bir çıkış yolu olarak görünmüştür. (Gilmore, 2000) Fakat bu tür şüpheler –bu yapılanmanın tanısal doğruluğu konusunda haklı şüpheler olsalar da– kolaylıkla o görüngünün ve teşkil ettiği bütün sorunların bir değillemesi şeklinde yanlış anlaşılabilirler. Bu tür bir görüş, sorunun büyük sayılarla ortaya çıkıyor oluşu göz önüne alındığında net tanıların istendiği ve yürütülen tedaviler için basit kavramlara ihtiyaç duyulan bu durumda pek de uygun değildir. Karşıt yaklaşım, psikanaliz temelli tedavi yöntemlerinin etkinliğinin inkâr edilmesidir. (Krş. Gillmore, 2000) Klinik psikanaliz yazınında çokça kabul edilen üçüncü bir görüş ise, DEHB ile ilişkili gözüken tipik çatışma dinamiklerini tanımlamaya ağırlık vermiştir. Her ne kadar yukarıda anlatıldığı üzere DEHB'nin tekdüze bir etiyolojisi olduğu hususunda ve psikodinamikleri ile patogenezi üzerine net fikirler henüz gerçekten oluşturulmamış gibi görünse de bu görüş, bozukluğun az çok sınırlandırılmış bir oluşum olduğunu varsaymıştır.

Bu sebepten dolayı –çatışma dinamikleri düzleminde– DEHB belirtilelerinin farklı kökenlerden gelen erken içsel ruhsal çatışmaların nihai bir kesişim noktası şeklinde anlaşılmasını öne sürüyorum. (Krş. Leuzinger-Bohleber ve ark., 2011) Tanımlanan belirsizliklerden dolayı belirli çatışmaların ya da olası belirli saplanma noktalarının DEHB'nin gelişimindeki belirgin sebep olarak varsayılması bana iddialı görünüyor. Ama yine de bu zamana kadarki

araştırmaların durumu göz önüne alındığında, DEHB'nin psikanalitik olarak algılanışındaki üç ana noktayı özetlemekte haklı olduğumu hissediyorum.

DEHB: Nesne İlişkilerindeki Erken Bozukluklara

Tepki Olarak Oluşan Bir Savunma

Dikkat eksikliği bozuklukları, dürtüsellik ve ruhsal-devinimsel huzursuzluk, çocukluk çağı benliğinin işleyemediği ve bütünleştiremediği erken travma yaratan deneyimlere karşı oluşan savunmalar olarak görülebilir. Bunlar erken bir evrede oluşmuş ve buna bağlı olarak pekişmişlerdir. Bu deneyimler nesnenin kaybı, nesnelerle ilişkilerdeki deneyimde değişkenlik, ciddi yoksunluk ya da erken dönem ikili ilişkilerdeki diğer gelişim kusurları olabilir. Terminoloji farklılık gösterse de, birincil ilişkideki yeterince simgeleştirilemeyen ve bu nedenle bedene yakın devinimsel savunma oluşumu ya da dikkat bozuklukları şeklinde örgütlenen altta yatan derin rahatsızlık, yazarların kuramsal bakış açılarından büyük ölçüde bağımsız olarak görece aynı şekilde tanımlanır.

Bu bağlamda mani biçimli savunmadan bahsedebiliriz: Dayanılmaz acı, nesneyi kaybetme ya da zulmedilme korkusu deneyimleri, simgeleştirme ve zihinselleştirme süreçlerinin yerine bedene çok yakın olan bu daha ilkel savunma biçimleri konarak savuşturulur. Stern (1998), annedeki doğum sonrası bir depresyona, çocuğun hiperaktivite davranışı geliştirerek karşılık verişini aydınlatan düzenekleri betimlemiştir. Green (1983), çocuğun gelişimini yolundan çıkartan “ölü anne”nin etkisini anlatmıştır. Leuzinger-Bohleber ve arkadaşları (2007), belirtilerle dışa vurulan bebeğin birincil nesneye yönelik suçluluk duygularını, intikam düşlemlerini ve nefretini ele almışlardır. Benlik Psikolojisi bakış açısından bu kümelenme, kuramsal olarak “birincil nesnenin kapsama ve dikkatini (merkezde) odaklamadaki yetersizliğinin sebep olduğu” benlik işlevlerinin ciddi şekilde ve erken bozulması şeklinde anlaşılabilir. Bu durumdan kaynaklanan en belirgin sorunlardan birisi, “simgeleştirme-leri coşkuları dışa vurmak üzere kullanmayı öğrenmememe ve böylelikle geriye katlanılamaz duygular içerisinde boğulmaktan kaçınmanın en öne çıkan yolu olarak zorunlu eylemin kalmasıdır”. (Sugarman, 2006, s. 238) Nesne ilişkileri psikolojisi bakımından, iç nesne ilişkileri istikrarsız hale gelmiştir ve bunlar daha sonra tehditkâr, güvenilmez ve zulmedici ya da namüsaıt görülmürler. Her iki bakış açısı da sindirme ve simgeleştirme ruhsal süreçlerinin yerini simgesel denklemlere (Segal) bırakmasına; “kucaklama işlevi”nin (Winnicott) veya kapsayıcının ve dolayısıyla da β -öğelerinin α -öğelerine dönüşümünün (Bion, 1965) yeterince gelişmemesine; ya da zihinselleştirme ve “de-

rinlikli düşünme işlevi”nin (Fonagy ve Target, 1998) yerini devinimsel eylemlerin ve kolay uyarılabilirliğin almasına açıklık getirir. Erken dönemde kişiliğin parçalarının örgütlenememesine bağlı olan “ikinci deri” oluşumu kavramsallaştırmasında Bick, hiperaktiviteyi ve “kendini kapsamanın kaslı türü” olarak adlandırdığı durumu, hatalı deri oluşumunun ikameleri olarak tanımlamıştır. (Bick, 1968, s. 485) Benzer şekilde, DEHB ile bebeklik çağı düzenleme bozuklukları ile DEHB ve ayrıca dağınık bağlanma tipi arasındaki bağlantı, istikrarsız nesne ilişkileri ve içsel çalışma modellerinin dışavurumu şeklinde değerlendirilebilir. Bağlanma kuramında, örgütlenme bozukluğunun kuşaklararası bir miras ve/veya birincil nesne ile bebek arasındaki, örgütlenmeyi bozan bir etkileşim olduğu varsayılır. Bu görüş bebeklik dönemi üzerine olan araştırmalarla ve etkileşimsel psikanaliz yaklaşımlarıyla bağdaşır. (Brisch, 2002)

Üçgenleşmedeki Bozukluklar

Klinik deneyim DEHB’li çocuğu olan ailelerde aile içi etkileşimlerde etkisini gösteren, üçgenleştiren baba konumunu istikrarlı biçimde doldurmanın ne kadar zor olduğunu göstermektedir. Destekleyici yapıların yetersizliğini, anne ile çocuğun kendilerini sıklıkla aşırı uyarım durumlarının içinde bulması izler –mesele çoğu kez annedir– böylece uygulananın düzenlenmesi işlevi bu fırtınalı dönemlerde kaybedilebilir. Fakat hiperaktivitesi, dürtüsellliği ve dikkat bozukluğu olan çocukların bu tür destekleyici yapılara ortalamadan daha fazla ihtiyaçları vardır. Bu yüzden, çocuktaki çabuk sinirlenme, aile ilişkilerindeki yetersiz kapsama ile etkileşime geçerek bir kısır döngü yaratır.

Bu gözlem, baba temsiliinin çocuğun iç dünyasına nasıl demir atmış olduğuna ilişkin daha dikkatli bir incelemeye yol açmıştır. Sıklıkla gözlenen babanın ruhsal ya da fiziksel yokluğu (Heinemann ve Horf, 2006; Widener, 1998), çocukları ve bilhassa erkek çocuklarını sınır-koyucu istikrarlı bir faili (agency) içselleştirme araçlarından ve de eylemlerini böyle bir modele göre yönlendirerek kendilerini düzenlemekten mahrum bırakır. Bizim kendi araştırmalarımız da aynı yönü işaret etmektedir. DEHB’si olan çocuklarda, çocuğun kendi deneyimindeki sınır koyucu baba temsili, metilfenidat tedavisi sonrasında anlamlı bir şekilde daha belirgin olmuştur. (Koch, Straten ve Günter, 2009) Belirtilerin şiddetinin hafiflemesi ile daha iyi baba temsili arasındaki bu karşılıklılığı henüz tam olarak anlaşılamayan karmaşık bir etkileşim olarak gördük. İstikrarlı, sınır koyucu bir baba temsiline sahip olmak yerine bu çocuklar, saldırganla özdeşleşimde olduğu gibi, babanın sadist nitelikli/şiddetli

taraflarını devralabilirler ve anne ile ilişkilerinde bunu yeniden üretirler. Bu durumda hiperaktivite, anne ile hâlâ süren erken döneme ait bağ ile bu bağ-
dan kurtulup bağımsız olma arzusu arasındaki çözümsüz çatışmayı ifade
eder. (Heinemann ve Hopf, 2006; Streeck-Fischer ve Fricke, 2007)

Bu çatışma dinamikleri, 1 numaralı noktada tanımladığımız, içsel fail-
lerin oluşumundaki erken dönem bozukluklarının konu olduğu dönemden
daha olgun bir gelişim döneminde ortaya çıkar. Üçgenleşmedeki bozulmalar,
kız ve erkek çocukları arasında DEHB'nin görülme sıklığındaki belirgin farkı
görece iyi bir şekilde açıklayabilir. 1 numaralı noktada anlatılan erken dönem
bozukluklarının sıklığındaki cinsiyet farklılıklarını açıklamak, bu deneyimle-
rin daha sonra yeniden işlenmesini dikkate almayı gerektirir. İleriki dönemde-
ki Oidipus nitelikli yeniden işlemlerde bu bozukluklar, kız çocuklarında iç-
selleştirme belirtileri şeklinde örgütlenirken erkek çocuklarındaki savunma
örgütlenmesi dışsallaştırma eğilimi gösterir. Üçgenleşmedeki bozukluklarla
ilgili olan bu tür bir savunma örgütlenmesinin görünür davranışta tanımlan-
ması oldukça kolaydır, buna karşılık 1 numaralı noktada tanımlanan erken
paranoid korkulardan ve nesne kaybı korkularından kaçınma durumları an-
cak derinlemesine bir psikoterapi çalışması sürecinde ulaşılabilir ve tedavi
edilebilir hale gelir.

Coşkusal Stres ve Travma Yaratıcı Deneyimler

Psikodinamik terimlerle üçüncü bir grup daha tanımlanabilir. Bu grupta dik-
katsizlik, hiperaktivite ve dürtüsellliği belirleyen ya coşkusal streştir ya da eş-
zamanlı olarak ortaya çıkan veya gelişimin erken evrelerinde meydana gelen
ağır hastalık, ebeveynlerden birinin ölümü, kötü muamele, yoksunluk gibi
travma yaratıcı deneyimlerdir. Szymanski ve ark. (2011) Conway ve arkadaş-
ları (2011), travma ve DEHB arasında yüksek oranda komorbidite olduğunu
belirtmiş ve şu sonuca varmışlardır: “ Karmaşık travma olarak da adlandırıl-
an çocukluk dönemindeki kronik kötü koşulların deneyimleri, DEHB semp-
tomatolojisinden ayrıştırılamaz ve zihinselleştirme eksikliği olan çocuklarda
sıkça rastlanan davranışlarla da kesinlikle ilişkilidir”. (s. 60) Doğrusu bu va-
kalardaki belirtiler yaşanan stres ile de açıklanabileceği için bu tür çocuklara
DEHB tanısı konmamalıdır. Ancak günümüzdeki uygulamada, rutin tanı
koymada, ICD-10'da belirtilmesine rağmen bu açık sınırlama sıklıkla göz ar-
dı edilmekte ve DEHB'nin tanısı sadece belirtilere dayanılarak verilmektedir.
Bu süreçte coşkusal gerilim çoğunlukla gözden kaçırılır. Sonuç olarak, belir-
tiler stresin doğrudan sonucu olduğundan bu grubu ayrı değerlendirmek

önemlidir. Anlık kötü etkiler azaldığında, en azından çocuğa bakım veren bir ortam sağlandığında hiperkinesis, dürtüsellik veya dikkat eksikliği sıklıkla geriler. Bu belirtiler, diğer iki grupta olduğu gibi pekişmiş savunma oluşumu şeklinde kuvvetli bir şekilde örgütlenmezler.

Özetle, çatışma örgütlenmesi düzeyinde dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, psikanalizin bakış açısından farklı kökenleri olabilen bir görüngü olarak ortaya çıkar. Muhtemelen, belirtiler tam olarak çatışma dinamikleri terimleriyle tanımlandığında bile belirgin bir hastalık teşekkülü şeklinde değil, daha çok farklı bozulmalara yönelik sınırlı tepkilerin nihai kesişim noktası olarak değerlendirilmelidir.

DEHB: BİR DUYGULANIM DÜZENLEME VE DÜŞÜNCE BOZUKLUĞU MUDUR?

DEHB'nin ana problemlerini çatışma dinamikleri temelinde formüle etmede birtakım net zorluklar vardır. Yukarıda kısaca açıklanan temel yapılar etrafında gruptamanın hakkını veremediği bireysel vakalarda kesinlikle geniş çaplı fikir ayrılıkları vardır. 1990'ların sonlarından itibaren psikanalitik terimlerle DEHB'yi kavramsallaştırmadaki sorunlar, "en temel benlik işlevlerindeki bozulmaları" vurgulayan yazını ortaya çıkartmıştır. (Gilmore, 2000, s. 1286, DEHB belirtileri gösteren disleksili çocuklar için benzer şekilde Migden [1998]) Gilmore, "Gerçek sorunun benliğin bütünleyici, düzenleyici ve sentezleyici işlevlerindeki tutarsızlıklar ve değişkenlikler olduğuna" işaret etmiştir. (2000, s. 1287) Bu bakış açısı, çocuk psikanalizi tekniklerinde bazı değişikliklere yol açmış ya da daha doğrusu, DEHB'si olan çocukların analizinde farklı bir odak noktasına sebep olmuştur.

...çocuk analisti daha çok kendilik durumlarını örgütleme, aktarım çarpıtmalarını tutarlı ve tarihsel açıdan anlamlı anlatılarla bütünleştirme işini ve çözülmüş duygulanımlar ile bir yandan ayrı tutulan ve aynı zamanda da çoğunlukla şeffaf olan ve katı bir şekilde yok sayılan dürtü türevleri eşliğinde savunmanın ortaya çıkışını sentezleme işini yapar. Süreklilik ve incelikte uygulanan bu müdahaleler, doğrudan DE/HB olarak bilinen hastalıktaki temel bozukluğu iyileştirir. (Gilmore, 2000, s. 1290)

Orford (1998) benzer bir şekilde, kendi tekniğini "ileri kortikal etkinliği, bilinçdışının alışılmış etkinleşmesi ile daha ilkel korteks altı tepkilerin yerine koymak" (s. 264) biçiminde özetleyerek, DEHB'si olan çocuklar için başarılı müdahalelerin karmaşanın düzenlemesi deneyimini içerdiğini ileri sür-

müştür. Jones (2011), DEHB'nin "gerçekliği örnekleme eksikliğinden" kaynaklandığını düşünmüştür ve "içerikten çok sürecin vurgulandığı, zihinselleştirme temelli terapi ile ilişkilendirilen" (s. 73) bir tedavi tekniğinin uygulanmasını önermiştir. Jones, çocuktaki dürtü türevlerinin ileri seviye temsillerinin gelişimini desteklemek amacıyla analistin kendini temas ve yatırım için daha ısrarcı bir şekilde sunması gerektiğini öne sürer. Bu yaklaşımlar beni DEHB'nin altında yatan olası zorlukları psikanalitik bakış açısıyla yeniden düşünmek konusunda cesaretlendirmiştir.

İlk olarak, üzerinde geniş bir uzlaşının sağlandığı bozukluğun görünüşü ile işe başladım. Ön planda dikkati etkileyen ve birçok durumda işlevleri de kontrol eden bozukluk vardır. Öyleyse bir yandan, nesne, etkileşim ve duygulanım temsillerinin (deneysel araştırma geleneğinde "zihinsel temsiller" olarak adlandırılırlar) az çok bilinçli ya da önbilinçli örüntüleri düzeyinde, coşkusal açıdan anlamlı temastan kaçınma ya da teması kesme ve duygulanımsal tarafsızlığı sürdürme eğilimi vardır. Diğer yandan bu zihinsel temsillerde, dürtüselliğe karşılık gelen ketlenme ve sınırların eksikliği gözlemlenebilir. (Karş. Koch ve ark., 2009) Bu durum, davranışçı terapi yazınında da benzer terimlerle tanımlanmaktadır. Bu çok genel uzlaşya dayanarak, DEHB'nin düşünce ve duygulanım işleme bozukluğu olduğu fikri akla gelmektedir: Duyu verileri ve duygulanımlar, yani β -öğeleri, düşünceleri oluşturmak için uygun şekilde sindirilemezler ve dolayısıyla α -öğelerine dönüştürülemezler. Onun yerine doğrudan dürtülere ve böylelikle devinimsel huzursuzluğa geçerek dürtüsellik ve hiperaktivite belirtilerini oluştururlar. Daha temel gibi görünen yönü ise, dikkati iç temsillere yönlendirme ve böylelikle düşünme ve hareket etmede tutarlılık ve esneklik kazanma bakımından yetersizlik olarak ortaya çıkan, düşünmedeki örgütlenme bozukluğudur. Örgütlenme yerine, dikkat dağınıklığı hâkimdir: Bu çocuklar iki düşünceyi ya da etkinliği birbirleriyle ilişkilendiremezler; düşünürken bir şeyden diğerine atlarlar ve zihinselleştirme yetilerinin gelişiminin yetersiz olduğunu sergilerler.

Bütün bunlar diğer kişilerle temastan kaçınmaya ya da teması kesmeye; ayrıca duygulanımsal tarafsızlığa, hatta bazen α -işlevi açısından duygulanımın uygun bir şekilde işleminden geçirilmesinin tersine duygulanımsal uyumsuzluğa da (stupor) sebep olur. Bu bakış açısından sıklıkla gözlemlenen inatçı eğilimler, bir dereceye kadar eksik olan α -işlevi yerine sözde temsiller koyma girişimi olarak değerlendirilebilir. Bu tür sözde temsiller, düşünce ve eylem şemalarının sürekli birbirinin aynısı olan tekrarları yoluyla oluşturulabilir.

Burada önerdiğim gibi, eğer DEHB'deki içsel ruhsal sorunların özü,

düşünce bozukluğunda ya da daha doğrusu düşünülebilir bir içerik oluşturmak için gerekli olan duyu verileri ve duygulanımların işleminden geçirilmesindeki bir bozuklukta, yani α -işlevi bozukluğunda görülürse şu soru ortaya çıkar: DEHB, ciddi bir α -işlevi bozukluğu olan şizofrenik psikozdan hangi açılardan farklılaşır? Görüngüsel açıdan ikincisi çok farklı sonuçlar doğurur. Ben bu farkı özellikle iki alanda görüyorum.

1. Psikozda bütünleştirilemeyen ve zıt özelliklere sahip öğeler, parçalanma süreçleri yoluyla daha az tehditkâr hale getirilir. Bu durum, tipik bir şekilde benlik işlevlerinin dağılmasına yol açar. (Günter, 2000)
2. Psikozda tuhaf nesneler oluşturulur: Kişiliğin parçaları yansıtmacı özdeşleşim yoluyla dışarı atılır. Bu yolla algılama aygıtı kendisini içsel ve dışsal gerçekliğin bilinçli farkındalığından muaf tutar.

Hastanın düşleminde benliğin dışarı atılan parçacıkları, dış nesneler tarafından kapsanır ya da dış nesneleri kapsar halde, bağımsız ve denetimsiz olarak varlığını sürdürür. Bu parçacıklar, sanki çektikleri çile sadece sayılarını artırmaya ve onları dışarı atan ruhsallığa karşı düşmanlıklarını kışkırtmaya hizmet etmişçesine, işlevlerini yerine getirmeye devam ederler. Sonuç olarak hasta, kendisini tuhaf nesnelerle çevrili hisseder... (Bion, 1956, s. 47).

Her iki durum da psikozun ayırt edici özelliği olan gerçeklik üzerindeki denetimin kısıtlanmasına yol açar. Tersine DEHB’de ruhsal aygıtın kısıtlı α -işlevine, parçalanmayla ve tuhaf nesnelerin oluşumuyla karşılık verilmez (ikincisine ilişkin olarak Salomonsson’ın fikrine [krş. Salomonsson, 2011] katılmıyorum) ve sözgelimi patolojik bir şekilde telafi edilmez [krş. Günter, 2009], fakat burada da işlenmemiş duygulanımlar doğrudan dürtüsel eylemlere kanalize edilirler. Bunlar, anlatı tutarlılığında bozukluklara ve nesne-eylem-duygulanım temsilleri bağlamında karmaşık iç nesnelerle özdeşleşimin tahribatına yol açarlar. Bunlar, karşıt öğelerin bütünleştirilmesini istediklerinde, duygulanımlarla ister istemez ilişkili olan algılar, kısıtlı α -işlevi tarafından bütünleştirilemezler. Onun yerine, karşılık olarak inatçı eylemler ve duygulanım şemaları ortaya çıkar ve düşünmede “ürkekliğe”, dikkat dağılmasına ve dikkati yönlendirmede sorunlara yol açar.

İşin kötüsü, DEHB’si olan çocuklarda sıklıkla ciddi ilişki ve etkileşim bozuklukları ortaya çıkar ve bu bozukluklar, belirgin ikincil nevrotik süreçlere sebep olur. Bunun sonucunda, bilinçdışı çatışma kümelenmeleri daha da

alevlenir ve belirgin öz saygı sorunlarının, narsisist yaralanmaya yatkınlığın ve hayal kırıklığının yarattığı hiddetin eşlik ettiği depresif ve saldırgan duygulanımlar oluşur. Benim DEHB'deki temel sorun olarak gördüğüm yukarıda tanımlanan, unsurun yanı sıra bu tür Oidipus nitelikli çatışma kümelenmeleri gelişir ve psikanalitik açıdan esas olarak yukarıdaki 2. noktada söz edilen terimlerle irdelenir. Sonuçta bu durum bir kısır döngü yaratabilir. Bu tür bir nevrotik "raydan çıkma" gerçekleştiğinde bireyin zararı sınırlandırılabileceği bir konumda olabilmesi için bozulmamış bir α -işlevine sağlıklı bir insandan daha fazla ihtiyacı olacaktır. Bunun karşılığında sorunlar iki açıdan kötüleşir: Bir taraftan ruhsal düzenleme yetileri daha da raydan çıkar; pekişmiş nevrotik hastalıklar açığa çıkar ve üçüncü bir etken olarak α -işlevinde ve zihinselleştirme becerisinde ek bozulmalar görülür.

Birincil düşünce bozukluğu ile ikincil nevrotik gelişim arasındaki bu karmaşık etkileşimde üç tür savunma örgütlenmesi gözlemlenebilir:

1. Antisosyal büyükenmeci düşlemlerin ve saldırgan yayılmacı belirtilerin eşlik ettiği mani biçimli narsisist savunma. Dürtüsellikte artış olabilir ya da hasta, kalıcı bir narsisistik kişilik bozukluğu geliştirebilir.
2. DEHB'nin üzerine oluşan bu tür gelişimlerdeki ikinci savunma örgütlenmesi; depresif özellikler, sosyal kaygı belirtileri ve düşük öz saygı, yani narsisistik kırılgnalık ile belirlenir. Yukarıda tarif edilen kısır döngü içerisinde depresif kaygılı duygulanımların yetersiz işlemden geçirilmesi ve metabolize edilmesi ortaya çıkabilir. (Kırş. Se-itler, 2008, 2011) İlk bakışta kızların bu biçimdeki savunma örgütlenmesine daha yatkın olduğu görülür. Fakat daha yakından bir incelemeyle benzer bir bilinçdışı örgütlenme katmanı, mani biçimli narsisist savunmanın ilk katmanının altında erkek çocuklarda da düzenli olarak saptanabilir.
3. Üçüncü tür, en iyi dağınık-çözülmüş kelimeleriyle tanımlanır: Bunlar, en açık şekilde psikotik gelişimlerdeki parçalanma süreçlerine yaklaşırlar. Bunlarda işlenmemiş ham coşkusal veri ve ham duyu izlenimleri, yani β -öğeleri (Bion 1962a,b) geçici olarak örgütlenmiştir. Bu tür, kaotik kendilik ve ilişki örgütlenmeleri ve "ürkeklik"le tanımlanır ve bağlanma kuramında tarif edilen dağınık türle paralellikler gösterir.

Bion'a yönelerek, DEHB'nin özündeki sorunu o şekilde algılamının tedavi teknikleri açısından hatırı sayılır sonuçları vardır. Bu temel üzerine, nevrotik çatışmalara ilişkin herhangi bir yorumun tam anlamıyla etkili olabilmesinden önceki ilk önemli adım; bozulmuş α -işlevini ve ruhsal aygıtın kendisini tekrar çalışır hale getirmek olacaktır.

VAKA ÇALIŞMASI

9 yaşındaki Lukas, iki yıl boyunca haftada iki analitik psikoterapiye devam ettikten sonra bana getirilmişti. Okula başladığında sosyal bütünleşmede ciddi zorluklar ve başlangıçtan itibaren bariz meydan okuyucu bir tutum sergilemişti. Örneğin, derslerde döner sandalye ile daire çizerek sadece dönüyordu ve zaman zaman kendisine söyleneni yapmayı açıkça reddedecek kadar dik başlıydı. Ödevlerini asla yapmıyor, dakikası dakikasına uymuyordu. Sınıf içinde hemen hemen hiç sosyal teması yoktu ve kendisini yalıtılmış hissediyordu. Üçüncü sınıftan beri gittikçe artan saldırgan özellikler gösteriyordu. Kendisini defalarca göze çarpan yıkıcı düşlemlerle ortaya koymuştu ve sınıf içinde yaramazlık dışında bir yere varamamıştı; öyle ki bu durum okul için neredeyse dayanılmaz bir hale gelmişti. Lukas'a disleksinin yanı sıra "hiperkinetik davranım bozukluğu" (ICD-10: F90.1) tanısı da konduğu için okuldan yakında atılmasını önlemek amacıyla, devam eden analitik tedavisine ilaç temelli bir tedavi de eşlik etmeli mi sorusuyla bana yönlendirilmişti. Ayrıca belirgin narsisist ve depresif belirtiler de teşhis edilmişti.

Aile bizim hastanenin civarına taşınmıştı ve bu, yaklaşık dört seneden sonra Lukas'ın terapisinin aniden kesilmesi anlamına geliyordu. Benden onun terapisini üstlenmemi istediler. O zaman 10 yaşındaydı ve ortaokul birinci sınıfa gidiyordu (*Gymnasium beşinci sınıf*). Anne ve babasının onun istikrar kazanabileceğine dair büyük umutları vardı. Ancak dönemin başlamasının hemen ardından kolunu kırması ve birkaç haftayı ciddi şekilde sakatlanmış halde geçirmesinden sonra okuldaki durumu tekrar kötüleşti. Bundan sonra, ödev yapmayı tamamen reddeder oldu. Okul arkadaşlarına okuldan atılmakla tehdit edilmesine sebep olacak şekilde, kan dondurucu tehditler savuruyordu. Aynı zamanda evde de ya son derece küstahtı ya da yan çiziyordu. Yapmak istediği tek şey bilgisayarda oyun oynamaktı. Bu durum, çocukken kendisinin de hemen hemen aynı olduğunu söyleyen babasıyla öfkeli tartışmalara sebep olmuştu. Bu yüzden, Lukas'a onu daha sık göreceğim bir psikanaliz tedavisi önermeye karar verdim. O zaman 11 yaşındaydı.

Başlangıçta analiz, okul durumunun görece hızlı bir şekilde istikrar ka-

zanmasına ve aile içindeki durumun hâlâ epey zor olmasına rağmen biraz rahatlamasına sebep oldu. Benimle işbirliği içinde görünmesine rağmen Lukas, kıskırtıcı bir tonda anlattığı şiddetli saldırgan düşlemleri dışında coşkusal açıdan tamamıyla ulaşılmazdı. Belirgin bir narsisist savunma oluşmuştu ve buna olumsuz bir kendilik imgesi, küstah bir tutum ve coşkusal ulaşılmazlık eşlik ediyordu. Ancak seanslarına neredeyse hep zamanında geliyor ve gelmeyi seviyordu.

Tedavisinde uzunca bir süre Lukas'ın bilinçdışı çatışmalarına ilişkin yorumlar yapmak neredeyse imkânsız oldu, çünkü benim bu tür girişimlerimin onun üzerinde pek az etkisi var gibi görünüyordu. Öncelik Lukas'ın düşünme ve duygulanım işleme bozukluklarını telafi etmek için başvurduğu düzenekler üzerine çalışmaktı. Aynı zamanda bu çözümler, onu coşkusal ve sosyal bakımdan neredeyse tamamen yalıtılmışlığa sürüklüyordu. Uzunca bir zaman Lukas, terapi seanslarında ve muhtemelen seanslar dışında da yapılandırılmamış oyun oynamadı.

Şimdi seansların gidişatına hâkim olan ve Lukas'ın ilişki, düşünce ve duygulanımlarla başa çıkma becerisindeki bozukluğun boyutunu aydınlatan birkaç noktayı özetleyeceğim.

Bilgisayar Oyunları

Lukas, bilgisayar oyunu oynamasına izin vermem için bana yalvarmıştı. Böylece onunla, her seans yirmi dakika benim bilgisayarımdan, internetten ücretsiz ulaşılabilen oyunları oynayabileceğine dair bir anlaşma yaptık. Ancak karşılığında, onunla oynamayacak olmama rağmen, benim de bir şekilde oyuna katılmamı kabul etmek zorundaydı: Oyunun neyle ilgili olduğunu öğrenmeyi ve oyun oynarken onunla bir tür karşılıklı konuşma içinde kalmayı isteyebilecektim. Genellikle bir tür atış yapma oyunu seçiyordu. Bir buçuk yıl tedaviden sonra, çoğunlukla amacına ulaşmak için bilgisayar faresini belli bir maharetle kullanmasını gerektiren oyunlar oynamayı tercih etti. Arkasındaki koltuğun kolunda oturarak onun her hareketini yakından izliyor ve onu, oyunun amacının ne olduğunu açıklamaya ya da en azından açıklamaya çalışmasına zorluyordum. Yine de çetin bir işti bu; genellikle ağzından zorla laf almak zorundaydım ve yanıtları sıklıkla oyunun hamleleri arasına sıkışmış birkaç sözcükten ibaretti. Yine de bu durum, ilkel bir sosyal iletişim biçimini ortaya çıkarsa da o esnada muhtemelen seanslar dışında olduğu gibi hep oyununun sanal dünyasına gömülme tehlikesi içindeydi.

Yapmaya çalıştığım diğer bir şey, duygulanımların saldırgan duygulanımlar mı, başarısızlığa bağlı kızgınlık mı, bir rakibe karşı hissedilen hayal kı-

rıklığı ya da zafer anları mı, yoksa rakibin becerisine duyulan hayranlık mı olduğunu adlandırmaya devam etmekte. Bu son derece yavaş bir çalışmaydı. Çoğunlukla ondan çok az karşılık geliyordu, öyle ki bu durum, karşıaktarımında bana kendimi hakiki bir analitik çalışma yapamıyormuşum gibi hissettirmişti. Yirmi dakikayı uzatma izni için benimle tartıştığında süreç daha canlı hale geliyordu. Kısa süre içinde bu bir oyun haline geldi, her seferinde fazladan bir on dakika için benimle pazarlık ediyor, fakat karşılığında bir sonraki seansta bilgisayarla oynamasının mümkün olamayacağını kabul etmek zorunda kalıyordu. Fazladan bir iki dakika kazanmak için beni alt etmeye çalışmasındaki kıvrak zekâsı, yaratıcılığı ve becerisi benim tarafımdan kaygı gibi bir sınırla karşılandı. Bütün geri püskürtme çabalarına rağmen Lukas, bu sınırı her seferinde kabul etti.

Maymun Güreşi

En sevdiği ve en sık oynadığı “oyunlardan” biri, benim el kuklası maymununu sımsıkı bağlamak ya da maymunun gözlerinin yuvalarından fırlamasından korkacağım şekilde onu masaya veya kapıya son derece şiddetli bir biçimde çarpmaktı. Onu duvara ya da yere fırlatıyor, bir güreşçi gibi üzerinde zıplıyor veya dirseğiyle karnını sıkıştırıyordu vs. Bütün seansı bu tekrarlayan oyunla doldurabiliyordu. Bu oyunu oynarken yaptığı saldırgan-yıkıcı yorumlar basmakalıptı ve duygulanımsız bir şekilde söyleniyordu.

Kızgınlık, yok etme arzusu, acı, korku, güçsüzlük gibi olası duygulanımları deneysel bir şekilde adlandırarak, ne olup bittiğini kelimelere dökerek oyuna bütün dikkatimi veriyordum. Maymuna çaresizlik, acı, korku gibi duyguları attettiğimde, genellikle “hak ettiği cezayı buluyor”, “bundan daha fazlasını hak ediyor” sözleriyle yanıt veriyordu. Fakat çoğunlukla son derece şiddetli oldukları için fiziksel açıdan onu yoran inatçı saldırgan hareketlerine geri dönüyordu. Karşıaktarımında gitgide kendimi daha çaresiz hissediyordum ve aslında içimden bu duyguları onun iç dünyası ile ilişkilendirebiliyor olmama rağmen tedavinin asla iyi bitmeyeceğini düşünüyordum. Ne var ki tedavinin bu döneminde, savuşturulmuş bu depresif duyguları ona yorumlamak imkânsızdı. Eğer ona yorum yaparsam, hemen sözlerimle tehdit edilmiş hissediyor ve bunları maymuna yönelik ciddi saldırılar şeklinde dışarı atıyordu. Yine çalışmamızın yaklaşık bir buçuk senesinden sonra beni bağlamaya ve hatta çekinerek kelepçelemeye başlamıştı. Ben bu durumu ilişkideki bir ilerlemenin temsili olarak aldım ve karşılık gelen duygulanımlara “Bay Günter’in dövülmesi gerekli, çünkü ben ona çok kızgıyım”, “bunun onun canını

acıtmaması gerek, çünkü okul hakkında salakça şeyler sormaya devam ediyor”, “Onun cezalandırılması gerekli, çünkü beni bekletti” gibi şeylerle yorumda bulundum. Lukas, artık en azından bu yorumları kabul edebiliyor ve hatta zaman zaman kısa süreli kafa sallamalarla yanıt veriyordu. Bu durum benim önceki içerik yorumlama girişimlerimin etkileriyle tam bir zıtlık içindeydi. Örneğin, köpek balığı ve maymuna küçük hayvanlar üzerinde şeytani ve zalim numaralar yaptırıp, onları vahşi bir şekilde öldürttüğünde, benim yorumlarımın onun coşkusal durumu ve derinlikli bir düşünme sürecini harekete geçirme üstünde hiçbir etkisi ve gücü olmamıştı.

Simgeleştirmede Gelişmelerin Başlaması

İletişimin simgesel biçimlerine doğru ilk adımlar, bilhassa tedavinin sınırlarında olmak üzere çok yavaş atıldı: Seans sonunda “Yarın gelir miyim göreceğiz” diyerek ara sıra beni kışkırtmaya ve bu yolla benimle ilişki kurmaya başladı. Ayrıca yaklaşık bir buçuk sene sonra kendisini çok yorgun hissettiğini söylemeye başladı. Divanıma uzanıp uyuyordu. Dikkat çekici olan şey ise bunu yapmadan önce uzunca bir zaman uyanık bir şekilde uzanmasıydı. Ara sıra onunla konuşacak olursam, ya sadece ses çıkarıyor ya da birkaç sözcük söyleyip susuyordu. En sonunda, seansın sonuna doğru uykuya dalıyordu.

Burada tarif edilen karmaşık problemler, DEHB’yi Bion’cu anlamda düşünmede ve duygulanım işlemede bir bozukluk şeklinde kavrayışıma tam olarak karşılık geliyor. Lukas duyu verilerini ve duygulanımları, yani β -öğelerini, düşünceleri oluşturmak ve böylelikle α -öğelerine dönüştürmek için uygun bir şekilde işlemiden geçiremiyordu. Onun yerine doğrudan dürtülere ve devinimsel huzursuzluğa geçip dürtüsellik ve hiperaktivite belirtilerini ortaya çıkarıyordu. Daha da temel olan şey ise düşünme örgütlenmesinin bozulmasıydı – Lukas dikkatini iç temsillere yönlendirmekten ve böylelikle düşünmede tutarlılık ve esneklik kazanmaktan acizdi. Bu durum, zekâsı belirgin bir şekilde ortalamanın üstünde olmasına rağmen Lukas’ın okulda ciddi şekilde başarısız olmasına sebep oldu. Onun yerine tabloya dikkat dağınıklığı, iki düşünceyi ya da eylemi birbirleriyle ilişkilendirememe, düşünmede ürkeklik ve zihinselleştirme işlevlerinin yetersiz gelişimi hâkim olmuştu.

Lukas’la olan çalışma, sık sık benim psikanalist kimliğimi sınayıp birçok seansta nefret, kızgınlık, çaresizlik ve ümitsizlik karşıaktarım duygularını uyandırıyor. Bir buçuk sene sonra durum o kadar kötü tırmandı ki tekrar okuldan atılma tehdidiyle karşı karşıya kaldı. Aynı zamanda diğer bir etken de Lukas’ın hiçbir sosyal temasının olmamasıydı. Büyükleme düşlem-

ler çıkırından çıktı. Okulda her türlü çalışma ve işbirliğini reddeder oldu ve evde giderek daha asileşti. Lukas, ebeveynleri ve ben durumun bu şekilde devam edemeyeceği konusunda uzlaştık ve onu bizim çocuk koğuşuna yatırmaya karar verdik ki bu da analizin haftada dört devam etmesine izin verdi.

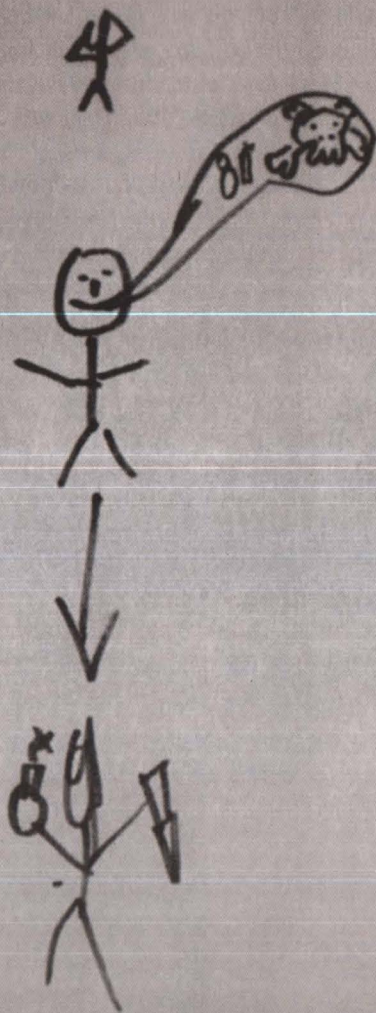
Hastanede yaklaşık iki aylık tedaviden sonra Lukas'ın ebeveynleriyle birlikte, Lukas'ın dokuz aylıkken kaynar suyla ciddi şekilde haşlandığı kazanın konusunu açtık. Bu konudan tedavinin başlangıcında yeri gelmişken bir kez bahsedilmişti. Lukas sargıları her değiştirildiğinde yoğun acılar çektiği hastanede iki hafta kalmak zorunda kalmıştı (günümüzde bu işlem anestezi altında gerçekleştiriliyor) ve korkunç çığlıklar atmış olmalıydı. Fiziksel yakınlığı tamamen reddetmiş, annesinin çağresizliğine rağmen bir daha hiçbir yakın şefkatli duygusal ilişkiyi kabul etmemişti. Kesin bir şekilde mesafesini korumuştur. Ebeveynleri ile olan bu konuşmadan hemen sonraki seansta Lukas odamdaki yaprak ve mumlardan oluşan Noel aranjmanının yanındaki kibritlerle maymunun tüylerini yakmaya başladı.

Birkaç seans boyunca bütün ilgisi hem etkin bir şekilde hem de hayallerinde maymunun tüylerini tütsülemeye ve yakmaya yöneldi; ne olduğuyla çok yakından ilgiliydi. Bu fırsattan istifade ederek bu faaliyetleri ve düşlemleri bebekken ciddi bir şekilde haşlanmasıyla ilişkilendirdim; ona hem ölüm korkusu, çaresizlik, acı ve hiddetten hem de sonradan insanlarla teması ve kendi duygulanımlarını reddetmesinden bahsettim. Bu söylediklerime gerçekten üzgün görünerek karşılık verdi ve onun belirgin şiddet düşlemlerinin depresif korkulara karşı bir savunma olduğunu yorumladığımda beni belli noktalarda anlayabildi.

Çalışmanın ilerleyen döneminde Lukas, bu şiddet düşlemlerini koğuşun günlük yaşamına ve okula taşıdı. Sadece kısmen de olsa onları resim biçiminde yakalamayı başardı. Haşlanmasıyla ilgili içsel mücadelesine başladıktan yaklaşık altı hafta sonra çizdiği bir şeytan resmiydi bu. (Bkz. Resim 1) Sürekli azarlanması gerekiyordu: Sonrasında kısa süreliğine kendisini bu şiddet düşlemlerinden uzaklaştırabiliyor ve kendi haline gerçekten çok şaşırılmış görünüyor. Ancak çok geçmeden düşlemler geri geliyor ve o da bu düşlemleri herkesin önünde tahammül edilmez şekilde söze döküyordu. Bunun üzerine onunla bunu konuşmaya karar verdik ve ileride bu türden şiddet düşlemlerinin benimle olan seanslarıyla sınırlı kalması konusunda anlaştık. Bu sayede iki amaca ulaşmaya çalışıyorduk: İlki, onun sürekli düşlem dünyasına dalışına ara vermesini sağlama umudumuzdu, çünkü bu, onun okul ya da hastane yaşamında yer almasını engelliyordu. Diğeri ise, onun bu saldırgan yıkı-

Resim 1. Lukas: Şeytan.
(Resmin aslı renklidir ve şeytan kırmızı renktedir.)

Resim 2. Lukas: Olaylar dizisi. Çaresiz hissetme - öfkelenme - şiddetli yıkıcı düşlemler.

cı taraflarının aslında analiz seansına ait olduğunu ve onlara orada yer verilmesi gerektiğini hissetmemdi.

O haftalarda ateşle oynamasının yanı sıra Lukas, sürekli makas saplayarak maymunun derisinde birkaç delik açmıştı. Maymunun içindeki dolgunun bir kısmını, özellikle beynini temsil eden dolguyu çıkarıp genellikle seans sonunda geri tıkiyordu. Bir çarşamba seansında, görüşme odasına giderken yolda bana başka bir hasta onu rahatsız ettiği için maymunun başının belada olduğunu söyledi. Ne olduğunu sordum. O da, bu hastanın kendisini durmadan aşağıladığını söyledi. Bu durum onu sinirlendiriyordu ve bununla ilgili hiçbir şey yapamıyordu. Bu yüzden maymun acı çekmek zorundaydı. Bu noktada ona hikâyede bir ya da muhtemelen daha fazla basamağı atladığını düşündüğümü söyledim. Lukas saldırganlığı atladığını söyleyerek yanıtladı. Buna karşılık ben de saldırganlığın kızgınlıkla aynı olduğunu söyledim. Bu noktada şiddet düşlemlerini dışarıda tutması ona çarpıcı geldi. Onu onayladım ve hâlâ bir basamağı atladığını düşündüğümü ekledim. Bunun üzerine bana ne olduğunu sordu. Ben de aşağılandığı andaki güçsüzlük ve çaresizlik duygularını dışarıda bıraktığını ileri sürdüm. Benim kısa önerimi hemen anladı ve duraksamadan olaylar dizisinin resmini çizdi. (Bkz. Resim 2)

Kendisini çaresizlik hisseden bir çöp adam olarak en tepeye çizmişti. Daha sonra figür kızmış, “bir şeyler söylemiş”, sonunda da yıkıcılıkla tepki vermişti. Ona fark ettiğim şeyi söyledim: Ortadaki saldırganlaşan figür, yüzü olan tek figürdü. Bunu da hemen anladı. Saldırganlaşan “aklını yitirdiğini” (Almancada “kendini yitirmek”) belirtti. Bir an için düşünceli, neredeyse depresif göründü. Bu anın hemen ardından maymunu duvara çarparak ve mektup açacağını saplayarak en şiddetli şekilde ona saldırmaya başladı. Bütün gücüyle saldırdı ve gerçekten terledi. O esnada maymunun acı çekmesi gerektiği düşüncesini dile getirmeye devam etti. Benim kısa bir yorumum üzerine, eğer birisi onu canlandırabilseydi nasıl olurdu diye sordu. Maymunun korkunç bir şekilde acı çekmesi, kendisini güçsüz ve çaresiz hissetmesi gerektiğini söyledim. Maymunun beynini çıkardı. Daha sonra soruyu tekrar formüle etti: Maymun ölü müydü, o zaman artık acı çekmez miydi? Beynini canlandırmak mümkün müydü? O zaman *tekrar* acı çeker miydi? Bu noktada düşlemlerinin acı çekmek zorunda kalmamak için duygu ve düşüncelerini kesip atma girişimleri olduğu yorumunu bir kez daha yaptım.

Bir sonraki seansta hemen maymunun acı çekmesi gerektiğini söyledi. Seansa sanki panik atağı varmışçasına nefes nefese başladı. Ona bunu sordum. Sorumu yanıtlamadı, fakat nispeten çabucak sakinleşti. Daha sonra bir

şeyler saplayarak ve duvara ya da yere atarak maymunu her zamanki gibi patkladı. Mobilyalarımı zarar vermeyeceği konusunda anlaşılmış olmamıza rağmen, mobilyalara hiç önem göstermediği noktaya kadar durum tırmandı. Birkaç kere onu bu konuda uyarmak zorunda kaldım. Sonunda maymunu benim ayaklı lambamın üzerine koyup kızartmak istedi ki buna izin vermedim. Onun yerine, tıpkı kendisinin kızartıldığı gibi maymunun da kızartılacağı yorumunu yaptım. Sonuçta bana anestezi verebilirlerdi diye yanıtladı. Seansın geri kalanı onun kendini değiştirmekten korktuğu üzerineydi. Bunu, bundan böyle şiddetli ve güçlü olamamaktan korkması ile ilişkilendirdi. Onun için katlanılmaz olan çaresizlik ve güçsüzlük duygularının baş gösteren tehlikesi olduğunu tekrar yorumladım.

Bundan sonra maymunu bağlamaya ve neredeyse koparacak kadar kol ve bacaklarını iple çekmeye başladı. En sonunda makası alıp kalçasını kesmeye girişti ve bacağına kesmeye başladı. O seans boyunca karşıaktarımımda aşırı gergindim. Lukas'ın yıkıcılığı bana çok ağır gelmişti; bu duygunun birazını ona ilettim. Birbiri ardına gelen bu olaylara bakılarak Lukas'ın coşkusal örgütlenmesindeki sabit dalgalanmalar görülebilir: Belli noktalarda depresif duygulara katlanabiliyor ve yorumları simgesel düzeyde benimle onun arasındaki bir iletişim olarak anlayabiliyordu. Fakat bazen sadece *bana* neyin anlamlı geldiğini *onun* anlamasını istediğim için bir yorumu tekrarladığım oluyordu ve sözlerim ona kuvvetli gelen duyguları uyandırdığında, paranoid kaygıların pençesine düşüyor ve hemen ardından bunları savuşturmak için basmakalıp eylemlerle tepki veriyordu

Bir sonraki hafta Lukas maymuna yönelik şiddetine devam etti. Hissetmemek ve düşünmemek için bu tür şeyler yapıyor olduğunu söyleyerek onu savunma yapısı ile yüzleştirdim; bu durumun onu yalıtıldığını, yalnızlaştırdığını ve okulda bir şeyler başarmasına engel olduğunu eklemekten de çekinmedim. Bazı anlarda düşünceli ve söylediklerimi anlayabiliyor gibi görünürken ben ise kendimi tamamen bitkin, depresif ve öngörüsüz hissediyordum. Onun içine düştüğü kısırdöngüye ilişkin yorumuma yanıt olarak, en azından oynadığı bir kart oyununda iki tarafın da çok yıkıcı olduğu ve başka bir çıkış noktası olmayacak kadar galeyana gelip birbirini yok etmek zorunda kaldığı bir kombinasyon olduğunu söyleyebildi.

Birkaç seans sonra Lukas, maymunu bol miktarda sargı beziyle sardı. Onu bir rafa koydum. Lukas o andan itibaren başka şeylere yöneldi, fakat her iki haftada bir maymunun nasıl olduğunu kontrol etmek için yanına gidiyordu. Sonraki üç ay içinde sürekli bir ilerleme oldu. Burada Lukas'ın en

azından bazı anlarda kendisi ve durumu üzerine derinlemesine düşünmeye istekli olduğunu ve bunu becerebildiğini göstermek için iki buçuk senelik analizinin ve hastanedeki yaklaşık sekiz ayın ardından yaptığımız iki seanstan kısası alıntılar yapacağım.

Bir seansta Lukas açısından işlerin düzeldiğini fark ettik. Artık şiddet düşlemleri hemen hemen hiç yoktu ve sosyal temaslarını çok daha iyi idare edebiliyordu. Ciddi ve düşünceli bir şekilde kendi durumu ve sorunlarını nasıl çözebileceği sorusu üzerine benimle konuşmaya başladı. Düşünceli ve üzgündü. Bu noktada ona önceki terapisti hakkında hiç düşünüp düşünmediğini sordum. “Hayır” dedi ve sustu. Bu konuşmayı kısa bir yürüyüş esnasında yapmıştık ki bu, paranoid duygularından dehşete kapıldığında analizde birkaç kere talep ettiği bir şeydi. Böyle anlarda yorumlar durumunu her seferinde daha da kötü ediyordu, korkuları o kadar dayanılmaz bir hale geliyordu ki seanstan kopuyordu. Bu yüzden onun talebine karşılık vermiştim ve geri döndüğümüz zaman saklanmıştı. Daha sonra seansın geri kalanı için balkona çıkmamızı önerdi. Üzerimize çöken düşünceli hal onun ufak bir taş alıp gölete atmasıyla kesintiye uğradı. Lukas, bir şeyi kırmanın ne kadar iyi olduğundan bahsetti. Bana daha büyük bir taşı arabaya atıp atamayacağını sordu.

Muhtemelen saldırganlık ve şiddet düşlemleri ile depresif duygudurumuna mesafe koymaya çalıştığı şeklinde görece kısa ve yavan bir yorum yaptım. Lukas ani bir soru ile karşılık verdi: “Duvardaki bu delik de nereden çıktı?” Duvarda bir tuğlanın düşmüş olduğu yerde gerçekten bir delik vardı. Bundan sonra büyük taşı suya fırlatıp fırlatamayacağını sordu. Karşılık olarak, bunun hâlâ bir şeyleri kırmakla ilgili olduğunu düşündüğüm anlamına gelen kısa bir yorum yaptım. Taşı fırlattı, görünüşe bakılırsa benim hatırım için havuzun köşesine isabet ettirmeye çalıştığı halde taşı yanlışlıkla suya isabet ettirmesi onu görünür şekilde şaşırtmıştı. Sadece “cup!” dedim. Hemen bana baktı ve saldırganlığın duygulanımları ve huzursuzluğu nasıl ortadan kaldırdığını kastettiğimi anlamış göründü.

Benim bu seansı algılama şeklim şöyleydi; öncelikle, bütün durumuyla ve gelişiminin köreldiği uzun yıllarla haşır neşirdi, derin derin düşünerek haşır neşir olmaktaydı bunlarla. Bir önceki terapistini, dolayısıyla gelişim yıllarındaki bütün ıstırabını anımsatarak ona çok yakınlaştığımda geri çekilmiş, şiddet düşlemlerine kaçmıştı. Daha sonra –burada geçmişe bir tezat vardı– ben terapistten bahsettiğimde duvardaki deliği fark etmesiyle tetiklenerek kendi ruhsal aygıtındaki deliği algılayabilmişti. Şaşıarak düşünme süreçlerindeki ve duyguları işlemedeki eksiklikleri algılayabiliyordu.

Lukas uzlaşmayı kabul edebiliyordu – ben bu uzlaşmayı deneyimi sındırmanın ilkel bir süreci olarak anlıyorum. Tedavinin bu aşamasında içerik yorumları yapmanın, terapistin kendisini hastanın zihinsel sindirme sürecine yöneltmesinden ve onun işleyişinin güncel durumunu ele almasından daha az yardımcı ve etkili olduğu görüşündeyim. Bu bir an için başarıldığında Lukas, duygu durumlarına ve duyguların işlenmesine karşı kurulmuş mekanik savunmasından çekilip çıkarılmaya ve iki taraflı bir iletişimin içine sokulmaya izin verebiliyordu.

Bir sonraki seansta şanssızlık eseri birkaç dakika beni beklemek zorunda kaldı. Saklandı. Bu durumun beklemek zorunda olmanın neye benzediğini bana gösterdiği bir tersine döndürme olduğu yorumunu yaptım. Bu yorumun ortamı rahatlatan bir etkisi oldu. Futbol oynamak istedi, bunu narsisist bir kaçış olarak gördüm, fakat o sırada bu öneriyi kabul etmeye karar verdim. Çabucak oyuna karar verdi: O kaleci olacaktı, ben de penaltı atışları yapacaktım. Benim bütün atışlarımı yakaladı; bunda oldukça becerikliydi. Sonunda yüksek çitin üzerinden uçup neredeyse koğuşun bir camına isabet edecek şekilde topu savuşturduğu bir sekans oldu. Hemen topun camı kıracağını ve koğuşun içine düşeceğini, böylelikle gidip onu bulacağımızı ve temizlemek zorunda olmayacağımızı düşlemledi. Bunun bizim için ne anlama geldiğini sordum. İlk başta seansımızın sonu olduğunu söyleyerek bu soruyu yanıtlamaktan kaçındı. Ben bunun içerik sorusu olduğunda ısrar edince bana onun ne olduğunu sordu. Kendimden emin bir şekilde, bunun bir şeyi kırmak için şiddetli güç kullanıp ardından –onun düşlemlediği gibi– temizleme zahmetinde bulunmama meselesi olduğunu söyledim.

Dediğimi hemen anlayarak, benim ondan kırılan camı ödemesini bekleyeceğimi söyledi. Karşılığında ben de “bu durumda sanki ben şiddetli bir şekilde gerçekliği kırmışım, ardından suçu sana atmışım ve sonra da temizlemek zorunda bile kalmamışım gibi olurdu” diyerek yanıtladım. Bunun üzerine, ancak pencere camının kırılmayacak kadar güçlü olacağını söyledi. Yorumum şu oldu: “O zaman bir şey sağlam kalabilir.” Bu yoruma, gerçekliğin şiddet düşlemleri tarafından saf dışı bırakılamayacağını gayet iyi anladığını söyleyerek yanıt verdi. Gerçekten de ortalığı temizlemek *gerekliyordu*. Futbol oyunu imgesi ile devam edecek olursak, tedavinin son evresindeki diğer birçok an gibi bunu da, benim ihlâl edici şutlarıma (=yorum) karşı uzun bir savunma mücadelesinin ardından dikkat çekici düşünce süreçlerinin küçük bir ışığı/işareti olarak anladım.

Birkaç hafta sonra Lukas hastaneden taburcu oldu ve bir okulun da bağlı olduğu sağaltıcı bir tedavi evine gitti. Başlangıçta grup ve okul ortamıyla geçinmekte zorlanmasına rağmen kendisini orada oldukça rahat hissetti. Analizinin çoğu kısmında olduğu gibi kısmen eşlik eden ilaç tedavisiyle de birlikte giderek grup içerisinde belli bir konum ve daha sonra da okulda makul bir statü kazandı. Mesafe sebebiyle bu noktada analizimizi sonlandırmak zorunda kaldık. Beni ancak hafta sonu evde kaldığında ayda bir kez görebiliyordu.

Benzer bir değişim, Lukas'ın düşünce ve duygu süreçlerindeki kayda değer gelişimde de görülüyordu, hafta sonu evci çıktığında zaman zaman yaptığımız görüşmelerde bana bundan bahsediyordu. Kısmen normal olabilmesi ve kabul edilebilmesi için gelişiminde daha kaç yılı olduğunu düşünürken hissettiği acı hakkında konuşmaya başladı. Artık gece zulmedilme korkuları hakkında ve hiç kimse tarafından gerçekten kabul edilmediği veya sevilmediği duygusu hakkında konuşabiliyordu. Lukas umutsuzluğundan da bahsetmiş, ama bütün bunlarla yavaş yavaş başa çıkabileceği umudunu taşıdığını söylemişti.

SONUÇ

Bu tedavideki terapötik çalışma, öncelikle insanlarla ilişki kurma ve onlarla temas etmede ciddi bir yetersizliğe yol açan düşünmedeki ve duygulanım algılama ve işlemedeki, temel eksikliklere uygulanmak zorundaydı. Zaman zaman aşırılaşan yıkıcı davranışların içerikleri analiz ya da tedavi edilmeye açık değildi. Bunlar sadece hakiki “canlı” çatışma ve ilişkilerin vekili olarak ruhsal sözde-etkinlik nitelikleriyle kaydolmuşlardı. Endüstriyel olarak önceden imal edilmiş düşünce ve duygulanım kalıplarına benziyorlardı; onlara en kolay ulaşılabilen yer ise bilgisayar oyunlarıydı. Bu kalıplarda algılayabildiğim en “canlı” öge –sadece görece bir canlılıktan bahsediyorum– Lukas'ın onları narsisist ek bir zırh gibi kullanmasıydı. Saldırgan-yıkıcı büyüklük düşlemleri yerine kullanılmaya elverişliyidiler, böylelikle Lukas'ı derin hayal kırıklıkları, aşağılanmalar ve aşırı çaresizlik yaşamaktan koruyorlardı.

Bu sebeple analitik tekniğimi büyük ölçüde değiştirmek zorundaydım. Uzunca bir süre Lukas'ın saldırgan yıkıcı saplanması ile erken çocukluk çağı örselenmelerinden ve onu takip eden gelişimsel bozukluktan kaynaklanan dehşet verici ve zulmedici kötü nesneyle özdeşleşimi arasındaki bazen oldukça bariz olan bilinçdışı karşılıklı ilişkiyi yorumlamaktan uzak durdum. Bir analist olarak görevim, onun benim zihinsel etkinliğimi merak etmesine olanak sağlama amacıyla düşünme ve duygulanım işleme etkinliğine devam et-

mekti. Lukas'la konuştuğum zaman, sözlerim esas olarak, katlanılmaz gelen duygulanımlarını dönüştürüp kabullenmesinde ona yardımcı olabilecek hâlâ geçerli bir α -işlevinin olduğunu göstermeye hizmet etti. Örneğin etkinliğinin hangi belirli duygulanımı temsil ettiğini ve hangi bilinçdışı kaynağa sahip olduğunu bildiğimi iddia etmeden çoğu zaman "sadece", duygulanımlar ve coşkusal ilişki bağlamında onun altında hâlâ onun ne yaptığını düşünen birisi olduğunda ısrar ettim. Makalemden bu çalışmanın nasıl adım adım bu tür bir zihinsel etkinlik ile özdeşleşime yol açtığını gösterdim. Uzun bir analiz süresinden sonra, başlangıçta sadece kısa anlar için olmak üzere depresif duygulara gitgide daha iyi tahammül edebildi ve daha sonra yorumlarımla simgesel anlamlarını anlayabildi.

Teknik üzerine olan bu bakış açısının, De Masi'nin "psikozun psikanalitik kuramı üzerine değerlendirmeleri" ile benzerlikleri vardır. De Masi, psikozun psikanalitik tedavisinin nevrotik hastalarla olan terapötik deneyimden elde edilen alışılmış yorumlayıcı tutumla yapılamayacağı sonucuna varmıştır:

Çöküş bir kere gerçekleştiğinde psikotik durumun analitik terapisi, esas itibarıyla coşkusal bilinçdışının işlevini tamir ederek hastaya tekrar kendi farkındalığını kullanma yetisini geri kazandırma ve dolayısıyla da kendilik algısını, kişisel kimliğini ve onu destekleyen işlevleri yeniden yapılandırma amacını güden, tümgüçlü olmayan bir yeniden inşa girişiminden ibarettir. (De Masi, 2000, s. 18)

Ancak DEHB'de öz yıkıcılığın zihinsel süreçleri, psikozda olduğu kadar geniş kapsamlı değildir.

Bu analizi kullanarak oyun ortamındaki dramatik sahnelemelerin, hastanın sanal dünyanın içine dalmasının ve esas itibarıyla içerik açısından boş ve mekanik görünen, abartılı bir şekilde sahnelenmelerine rağmen inatla tekrarlanan eylem şemalarının olası işlevinin izinden gittim: Bu işlev, duygulanımları ve aslında daha da fazlası, korku uyandıran, acı veren ve görünüşte katlanılmaz gelen düşünme süreçlerini savuşturuyor gibidir. Lukas'ın hayat hikâyesinde bu durumun referans noktası çok erken bir tarihti, bu da onun bütün ruhsal gelişiminde bozulmaya, ilişki kurma ve sosyal ve bilişsel alanlarda işlevsellik gösterme yetisinde bozukluğa yol açmıştı.

Ruhsal aygıtın düşünme ve duygulanım işleme sürecindeki işlevlerine yönelik bir saldırı düzeyindeki bu belirgin savunma biçimleri, bence çeşitli biçimleri olan dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu semptomatolojisinin

görece tipik özellikleridir. Psikanalitik çalışmanın amacı, bu “sahnelemeyi” adım adım toplamaktır, yani bilinçdışı içsel ruhsal çatışmaların dramatize edilmesidir ve Lothane’in (2009) terimiyle söyleyecek olursak, onun “dramatolojisinden” faydalanmaktır. Bu ise ilk adım olarak, dramatizasyonu “analitik sahnede ortaya konmayı bekleyen” (McDougall, 1985, s. 17) “katlanılmaz içsel dramaların” (s. 65) dışsallaştırılması şeklinde algılamak anlamına gelir. Buna dayanarak, dışarıdan hasta ilişkilerden kaçınıyor gibi görünse dahi analist, onun coşkusal fırtınalarını ve dramatizasyonlarını bir aktarım tekli fi olarak anlamalı ve aslında hastanın bilinçli ve pekişmiş savunma örgütlenmesine uymayan bir tepkiyi kışkırtmak üzere, alta yatan savuşturulmuş arzuyu ciddiye almalıdır.

Bu yüzden analist, başlangıçta kendisine karmakarışık olma ya da analiz sahnesinde üretilen şeye kendini etkin bir şekilde karıştırma iznini vermeye hazır olmalıdır. Ancak bu başarıldığı zaman simgesel iletişimin gelişimi üzerine yavaş yavaş çalışılabilir. Makalemden bu tür bir gelişimin hangi yolla desteklenebileceğini göstermek ve DEHB’si olan hastaları analiz ederken tekni kte yapılması gereken değişiklikleri anlatmak istedim. Simgesel iletişimin kurulmasıyla birlikte terapötik teknik, gitgide aktarımın yorumlandığı ve genetik bağlantıların tamir edildiği alışıldık sürece yaklaşır.

Ağır DEHB’si olan çocukların tedavisindeki terapötik tekniğe ilişkin bakış açım Salomonsson’un (2006, 2011) bakış açısıyla oldukça aynı çizgidedir. Farklı semiyotik düzeylerin tanımından başlayarak Salomonsson, analizdeki simgesel süreçlerin aniden bozulmalarını hastada içsel kapsayıcı bir nesnenin varlığı ya da yokluğu ile ilişkilendirmiştir. Eğer analist, iyi bir iç nesne temsili şeklinde deneyimlenirse hasta, yorumları ve kelimeleri simgesel mesajların taşıyıcıları olarak anlayabilir. (Salomonsson, 2006) İç nesnenin çocuğun arzu ve duygulanımlarını kapsayamadığı durumlarda Salomonsson, kapsayıcılığın teklemesinden bahseder: “Bu tür bir kapsayıcılık beta-öğelerinin alfa-öğelerine dönüşümünü (Bion, 1965) engelleyerek çocuğun düşünce süreçlerini tehlikeye sokar.” (Salomonsson, 2011, s. 91) Bu düzeyde çocuğun iç “nesneleri ulaşılamaz, ilgisiz ve kibirli görünür. Bu iç nesne ile temas etmeye çalıştığı anda onun çabalarını reddeder ve alaya alır. Bu tür deneyimler dürtüsellliği, hiperaktiviteyi ve coşkusal patlamaları salıverir. (s. 89) Bu tür durumlarda kelimeler, analistin kötü niyetinin güdümlü mermilerine dönüşür. Sözcükler “çocuğun duygu veya düşünceleri hakkında mesajlar olmaktan ziyade gerçek şeyler gibi” deneyimlenir. (s.89) Salomonsson, “sözel düşünmenin bireyin ‘ruhsal gerçekliğinin farkındalığı’ ile ilişkili olduğu” (Bion, 1954, s. 114) so-

nucuna varır. “Sözcükler çocuğa kendi hiddetini ve bunu takip eden iyi nesneleri kaybetme riskini fark ettirir”. (2011, s. 99) Sözcükler çocuğu üzer, “çünkü ona kendi yıkıcılığını anımsatır. Daha sonra üzüntü, kapsayanın anlayamadığı, onunla ilgilenmediği veya hatta kibirli olduğu bir deneyim ile ilişkilendirilir”. (s. 99) Acı veren duygular ve depresyon boşaltılmalıdır; yansıtmacı özdeşleşim yoluyla analiste fırlatılırlar. O halde, ne olduğu hakkında simgesel düzeyde konuşma, analist ile çocuk arasındaki bağlantıya ve hastanın daha ileri seviyede derinlikli düşünme yetisine zarar verecektir. (Salomson, 2006, s. 1043-44)

DEHB’ye biyolojik yatkınlık hakkında kuşku uyandırmayı istemeksinin, belirgin dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocuk ve ergenlerle olan deneyimim, en azından bazı çocuklarda, kuramsal psikanalitik kavramlarımızın ve bu hastalığın psikanalitik tedavi tekniklerinin daha fazla geliştirilmesinin kesinlikle peşine düşmemiz gerektiğini göstermektedir.

Bunun gerekli olduğuna dair bir gerekçe, DEHB’nin psikanalitik kavramsallaştırılmasının şimdiye kadar, bir taraftan erken dönem bozuklukların kavranışının klasik repertuarı yönünde, diğer taraftan Oidipus nitelikli nevrotik gelişmeler yönünde yapılmasıdır. Bu anlayışın, bozukluğun esas sorunlarını atlama tehlikesi bulunan psikanalitik DEHB tedavisi açısından sonuçları olmuştur. Eğer yukarıda söz edilen iki alana bir üçüncüsü eklenirse, yani DEHB’de düşünce ve duygulanımları işleme işlevlerinde –ya da diğer terminolojiyle α -işlevinin parçalarında– bir bozukluk vardır şeklinde bir üçüncüsü getirilirse bu, en azından ağır vakalarda tedavinin zihinsel aygıtın işlevlerinde yoğunlaşması gerektiği anlamına gelecektir. Tarif ettiğim gibi DEHB’ye bu tür bir yaklaşım, modern psikanalizin kavramları ile iyi bir bağlantı kurar. Bu kavramların yaratıcıları –bilhassa Bion’un çalışması burada söz edilmeyi hak etmektedir– düşünme süreçleri ile duygulanım süreçlerindeki bozuklukla ile nesne ilişkilerinde ortaya çıkan bozukluklara giderek artan bir önem vermişlerdir ve bunları tedavi teknikleri üzerine olan düşünümünün esas odak noktası yapmışlardır.

Bu vaka çalışmasında anlatıldığı gibi DEHB’yi bu şekilde değerlendirmek, çocukların ve genel anlamda DEHB’si olan hastaların psikanalitik tedavisini değiştirmektedir. İçerik temelli çatışma yorumlarının uzun bir süre tutulması ya da daha az ağır vakalarda bu yorumlara, en azından zihinsel aygıtın işlevselliği üzerine, özellikle de duygulanımları simgeleştirme yoluyla işleme ve nesnelerle ilişkiye girebilme becerisi üzerine çalışmanın eşlik etmesi gerekir. Bu hastalarla yapılan analitik çalışmanın zorluğu, onlarla *L*, *H* ve *K*’yi

(sevgi, nefret ve bilgi, Bion) yeniden geliştirmenin bir yolunu bulmaya çalışmakta yatmaktadır. Bu ise, hastanın nesnelerle ilişkili olarak sevmeyi, nefret etmeyi ve bilmeyi deneyimleyebilmesinin ve bu süreçte ortaya çıkan korkuların daha katlanılabilir hale getirilmesinin bir yolunu bulmak anlamına gelir.

Çeviren: DENİZ YILMAZ

KAYNAKÇA

- Ahrbeck, B., (2009), "Das hyperaktive kind, die multimodale therapie und die evidenzbasierte medizin," *Kinderanal* 17: 366-87.
- Banaschewski, T., Becker, K., Scherag, S., Franke, B., Coghill, D., (2010), "Molecular genetics of attention deficit/hyperactivity disorder," *Eur J Child Adol Psychiat* 19: 237-57.
- Becker, K., Holtmann, N., Laucht, M., Schmidt, M.H., (2004), "Are regulatory problems in infancy precursors of later hyperkinetic symptoms?," *Acta Paed* 93: 1463-9.
- Berger, M., (1993), "Und die mutter blickte stumm auf dem ganzen tisch herum': Anmerkungen zur diskussion um das hyperkinetische Syndrom," *Kinderanal* 1:131-49.
- Bick, E., (1968), "The experience of the skin in early object-relations," *Int J Psychoanal* 49: 484-6.
- Bion, W.R., (1954), "Notes on the theory of schizophrenia," *Int J Psychoanal* 35: 113-18.
- , (1956), "Development of schizophrenic thought," *Int J Psychoanal* 37: 344-6.
- , (1962a), "The psycho-analytic study of thinking," *Int J Psychoanal* 43: 306-10.
- , (1962b), *Learning from experience*, Londra, Karnac.
- , (1965), *Transformations*, Londra, Karnac.
- du Bois, R., (2007), "Psychoanalytische modelle zur entstehung, verarbeitung und behandlung des ADHS," *Prax Kinderpsychol Kinderpsychiat* 56: 300-09.
- Bovensiepen, G., Hopf, H., Molitor, G., Ed., (2002), *Unruhige und unaufmerksame kinderpsychoanalyse des hyperkinetischen syndroms*, Frankfurt, Brandes & Apsel.
- Brisch, K.H., (2002), *Attachment disorders: From attachment theory to therapy*, New York, NY, Guilford.
- Bürgin, D., Steck, B., (2007), "Psychoanalytische psychotherapie und ADHD-trias," *Prax Kinderpsychol Kinderpsychiat* 56: 310-32.
- Christakis, D.A., Zimmermann, F.G., DiGiuseppe, D.L., McCarthy, C.A., (2004), "Early television exposure and subsequent attentional problems in children," *Paediatrics* 113: 708-13.
- Conners, C.K., Epstein, J.N., March, J.S., Angold, A., Wells, K.C., Klaric, J., ve diğerleri, (2001), "Multimodal treatment of ADHD in the MTA: An alternative outcome analysis," *J Am Acad Child Adolesc Psychiatr* 40: 159-67.
- Conway, F., Oster, M., Szymanski, K., (2011), "ADHD and complex trauma: A descriptive study of hospitalized children in an urban psychiatric hospital," *J Infant Child Adolesc Psychother* 10: 60-72.

- De Masi, F., (2000), "The unconscious and psychosis: Some considerations on the psychoanalytic theory of psychosis," *Int J Psychoanal* 81: 1-20.
- Döpfner, M., Lehmkuhl, G., (2002), "Evidenzbasierte therapie von kindern und jugendlichen mit aufmerksamkeitsdefizit-/hyperaktivitätsstörung (ADHS)," *Prax Kinderpsychol Kinderpsychiatr* 51: 419-40.
- Faraone, S.V., Perlis, R.H., Doyle, A.E., ve diğerleri, (2005), "Molecular genetics of attention deficit/hyperactivity disorder," *Biol Psychiat* 57: 1313-23.
- Fonagy, P., Target, M., (1998), "Mentalization and the changing aims of child psychoanalysis," *Psychoanal Dialog: Int J Relational Perspectives* 8: 87-114. Buradan ulaşılabilir: http://www.amazon.de/s/ref=ntt_athr_dp_sr_1?_encoding=UTF8&search-alias=books-de-intl-us&field-author=Peter%20Fonagy http://www.amazon.de/s/ref=ntt_athr_dp_sr_2?_encoding=UTF8&search-alias=books-de-intl-us&field-author=Mary%20Target http://www.amazon.de/s/ref=ntt_athr_dp_sr_3?_encoding=UTF8&search-alias=books-de-intl-us&field-author=David%20Cottrell.
- Gensler, D., (2011), "Trouble paying attention," *J Infant Child Adolesc Psychother* 10: 103-15.
- Gilmore, K., (2000), "A psychoanalytic perspective on attention deficit/hyperactivity disorder," *J Am Psychoanal Assoc* 48: 1259-93.
- Green, A., (1983), *Life narcissism, death narcissism*, Londra, New York, Free Association Books.
- Griesinger, W., (1845), *Die pathologie und therapie der psychischen krankheiten für ärzte und studierende*, Stuttgart, Krabbe.
- Günter, M., (2000), "Zersplitterung und containment. Die stationäre behandlung jugendlicher psychosen," *Kinderanal* 8: 266-88.
- , (2008), "Die aufmerksamkeitsdefizithyperaktivitätsstörung (ADHS) – diagnostik und therapie einer komplexen problematik," *Kinder-Jugendmed* 8: 7-12.
- , (2009), "Objektverluste und bizarre objekte – fragmentierung und containment. fluktuierende organisationsniveaus und ihre bedeutung für die psychoanalytische behandlung schwerer psychosen," *Texte, Psychoanalyse. Ästhetik. Kulturkritik* 29: 27-44.
- Häußler, G., (2002), "Das aufmerksamkeitsdefizit- und hyperaktivitätssyndrom aus psychiatrischer sicht," *Prax Kinderpsychol Kinderpsychiatr* 51: 454-65.
- Heinemann, E., Hopf, H., (2006), *AD(H)S. symptome – psychodynamik – fallbeispiele – psychoanalytische theorie und therapie*, Stuttgart, Kohlhammer.
- Hjern, A., Weitoft, G.R., Lindblad, F., (2010), "Social adversity predicts ADHD-medication in school children: A national cohort study," *Acta Paediatr* 99: 920-4.
- Jensen, P., Arnold, L., Swanson, J., ve diğerleri, (2007), "3-year follow-up of the NIMH MTA study," *J Am Acad Child Adol Psychiatr* 46: 989-1002.
- Jones, B., (2011), "The reality-sampling deficit and ADHD: Indication for an active technique," *Infant Child Adolesc Psychother* 10: 73-86.
- Koch, I., Straten, A., Günter, M., (2009), "Mentale repräsentationen bei kindern mit aufmerksamkeitsdefizithyperaktivitätsstörung – veränderungen unter behandlung mit methylphenidat," *Kinderanal* 17: 416-43.
- Leuzinger-Bohleber, M., Fischmann, F., (2010), "Attention-deficit-hyperactivity disorder (AD/HD): A field for contemporary psychoanalysis? Some clinical, conceptual and neurobiological considerations based on the Frankfurt prevention study." İçinde: Ed.

- Tsiantis, J., Trowell, J., *Assessing change in psychoanalytic psychotherapies with children and adolescents*, Londra, Karnac, 139-76.
- Leuzinger-Bohleber, M., Laezer, K.L., Pfenning-Meerkoetter, N., Fischmann, T., Wolff, A., Green, J., (2011), "Psychoanalytic treatment of ADHD children in the frame of two extra-clinical studies: The Frankfurt prevention study and the EVA study," *J Infant Child Adolesc Psychother* 10: 32-50.
- Leuzinger-Bohleber, M., Staufenberg, A., Fischmann, T., (2007), "ADHS – indikation für psychoanalytische behandlungen? Einige klinische, konzeptuelle und empirische überlegungen ausgehend von der Frankfurter präventionsstudie," *Prax Kinderpsychol Kinderpsychiatr* 56: 356-85.
- Levy, F., Hay, D.A., McStephen, M., Wood, C., Waldman, I., (1997), "Attention-deficit hyperactivity disorder: A category or a continuum? Genetic analysis of a large-scale twin study," *J Am Acad Child Adolesc Psychiatr* 36: 737-44.
- Lothane, Z., (2009), "Dramatology in life, disorder and psychoanalytic therapy: A further contribution to interpersonal psychoanalysis," *Int Forum Psychoanal* 18: 135-48.
- McDougall, J., (1985), *Theaters of the mind: Illusion and truth on the psychoanalytic stage*, New York, NY, Basic Books.
- Migden, S., (1998), "Dyslexia and self-control: An ego psychoanalytic perspective," *Psychoanal Study Child* 53: 282-99.
- Orford, E., (1998), "Wrestling with the whirlwind: An approach to the understanding of ADD/ADHD," *J Child Psychother* 24: 253-66.
- Salomonsson, B., (2006), "The impact of words on children with ADHD and DAMP: Consequences for psychoanalytic technique," *Int J Psychoanal* 87: 1029-47.
- , (2011), "Psychoanalytic conceptualizations of the internal object in an ADHD child," *J Infant Child Adolesc Psychother* 10: 87-102.
- Seitler, B.N., (2008), "Successful child psychotherapy of attention-deficit/hyperactive disorder: An agitated depression explanation," *Am J Psychoanal* 68: 276-94.
- , (2011), "Is ADHD a real neurological disorder or a collection of psychosocial symptomatic behaviors? Implications for treatment in the case of Randall E.," *J Infant Child Adolesc Psychother* 10: 116-29.
- Smith, A.K., Mick, E., Faraone, S.V., (2009), "Advances in genetic studies of attention deficit/hyperactivity disorder," *Curr Psychiatr Rep* 11: 143-8.
- Stern, D., (1998), *The motherhood constellation*, New York, NY, Basic Books.
- Still, G.F., (1902), "Some abnormal physical conditions in children," *Lancet* 1: 1008-12, 1077-82, 1163-8.
- Streeck-Fischer, A., Fricke, B., (2007), "Lieber unruhig sein als in einem tiefen dunklen loch eingesperrt: ADHS aus psychodynamischer sicht," *Prax Kinderpsychol Kinderpsychiatr* 56: 300-09.
- Sugarman, A., (2006), "Attention deficit hyperactivity disorder and trauma," *Int J Psychoanal* 87: 237-41.
- Szymanski, K., Sapanski, L., Conway, F., (2011), "Trauma and ADHD – association or diagnostic confusion? A clinical perspective," *J Infant Child Adolesc Psychother* 10: 51-9.
- Tannock, R., (1998), "Attention deficit hyperactivity disorder: Advances in cognitive, neurobiological and genetic research," *J Child Psychol Psychiatr* 39: 65-99.

- Timini, S., (2005), *Naughty boys and dissocial behaviour: ADHD and the role of culture*, Houndmills, Palgrave Macmillan.
- Widener, A.J., (1998), "Beyond ritalin: The importance of therapeutic work with parents and children diagnosed ADD/ADHD," *J Child Psychother* 24: 267-81.
- Zabarenko, L., (2011), "ADHD via psychoanalysis, neuroscience, and cognitive psychology: Why haven't we fielded a team?," *J Infant Child Adolesc Psychother* 10: 5-12.

Çöküş Korkusu ve Yaşanmamış Hayat

THOMAS H. OGDEN

18 Haziran 2013'te yayına kabul edilmiştir.

Özet

Winnicott'un "Çöküş Korkusu" (Fear of Breakdown) makalesi tamamlanmamış bir eserdir; enine boyuna geliştirilmiş fikirler sunmak yerine okurdan anlama meyleden bu çalışmanın sadece okuru değil, yazarı da olmasını bekler. Winnicott'un makalesindeki sıklıkla kafa karıştırıcı, bazen de anlaşılmaz olan görüşleri yazar şu yönde anlamaktadır: Bebeklik döneminde anne-bebek bağında bebeği, yönetemeyeceği coşkusal olayları kendi başına üstlenmeye mecbur bırakan bir çöküş yaşanır. Bebek bu ilkel ıstırap deneyimini atlayıp geçerek psikotik nitelikli savunma örgütlenmeleri geliştirir. Başka bir deyişle bu savunmalar, dış gerçekliğin yerine kendi yarattığı iç gerçekliği koyar, böylece bebeğin hayati önem taşıyan yaşam olaylarını gerçekten deneyimlemesi engellenir. Anne-bebek bağının çöküşünü bebeklikte gerçekleştiği sırada deneyimlemeyen birey, aslında olmuş olan, fakat kendisinin deneyimlemediği bir çöküşün korkusu içinde yaşadığı psikolojik bir durum yaratır. Yazar Winnicott'un düşüncesini daha ileriye götürerek, hastanın, korkusunun kaynağını bulma ihtiyacının itici gücünü, onun kayıp olan ve bütün olmak için bulması gereken kendilik parçaları olduğu duygusundan aldığını öne sürer. Yaşamından arda kalan ise çoğunlukla yaşanmamışlık hissi veren bir hayattır.

Anahtar kelimeler: Çöküş, çöküş korkusu, deneyimleme, kendilik, psikoz, yaşanmamış hayat, Winnicott

Sadece psikanalizle ilgili değil, bir insan olarak yaşamakla da ilgili düşünme biçimlerimi en derinden etkilemiş psikanalitik makale ve kitapların sayısı pek azdır. Freud'un (1917) *Yas ve Melankoli*, Fairbairn'in (1944) *Endopsychic structures considered in terms of object-relationships* (Nesne İlişkileri Bakımından Ele Alınan Endopsişik Yapılar), Klein'in (1946) *Bazı Şizoid Mekanizmalar Üzerine Notlar*, Bion'un (1962) *Learning from experience* (Yaşayarak Öğrenme) ve Loewald'ın (1979) *The waning of the Oedipus complex* (Oidipus Karmaşasının Azalması) eserlerinin yanı sıra bu yazıda odaklandığım Winnicott'un (1974) "Çöküş Korkusu" makalesini de¹ bu gruba dâhil edebilirim.

"ÇÖKÜŞ KORKUSU" ÜZERİNE YÜKSEK SESLE DÜŞÜNEN WINNICOTT

Ömrünün son yılında yazılan ve ölümünden üç yıl sonra yayımlanan "Çöküş Korkusu" (1974), benim zihnimde Winnicott'un son önemli çalışmasıdır.² Yarıltıcı basit yüzeyinin altında yatan karmaşıklığına yakından bakmaya zaman ayrılmadığı takdirde, Winnicott'un en önemli makalelerinin çoğu gibi o da birkaç cümleyle özetlenebilir. Makalenin açılış satırları okunduğunda, Winnicott'un, kendisi için yeni olan bir şeyi anlamaya başladığına inandığı ve ölmeden önce bunu iletmeyi önemli bulduğu şüphe götürmez. Makale şöyle başlar:

Klinik deneyimlerimin beni son zamanlarda çöküş korkusunun anlamı hakkında yeni bir anlayışa ulaştırdığı inancındayım. (Winnicott, 1974, s. 87)

- 1 "Çöküş Korkusu" ile ilgili bu tartışma, çığır açan analitik yazılar üzerine çalışmalar sunduğum bir dizi makalenin dokuzuncusudur. Daha önce Freud, Winnicott, Isaacs, Fairbairn, Bion, Loewald ve Searles'ın (Ogden, 2001, 2002, 2004a, 2006, 2007a, 2007b, 2010, 2011) eserlerini tartışmıştım.
- 2 Winnicott'un "Çöküş Korkusu"nu ne zaman yazdığıyla ilgili bazı belirsizlikler vardır. Bayan Clare Winnicott (1974), makalenin *International Review of Psychoanalysis*'te yayımlanan ilk basımında editör notu olarak şöyle yazar: "Bu makale, Donald Winnicott'un (1971'deki) ölümünden kısa süre önce yazıldığı için ölümünden sonra basılmıştır ve o esnadaki klinik çalışmaya dayanan ilk yoğunlaştırılmış ifadeleri içermektedir. Bu klinik bulguların makalenin içerdiği ana fikir etrafında formüle edilmesi önemli bir deneyimdi. Klinik ilginin derinliklerinden bilinçli kavrayışa doğru bazı şeyler yüzeye çıktı ve tüm bir klinik uygulama alanında yeni bir yönelim oluşturdu. Niyet, makaledeki özgün konuların bazılarını daha ileri bir çalışmayla ele almak ve daha ayrıntılı yazmaktı, ancak zaman bu çalışmasının yapılmasına el vermedi." (s. 103) Winnicott'un yayımlanmış ve yayımlanmamış eserlerinin bir seçkisi olan *Psychoanalytic Explorations*'da (Psikanalitik Keşifler) (Winnicott ve ark, 1989), Clare Winnicott'un da içinde olduğu editörler, "Çöküş Korkusu"nu "1963'te yazılmıştır?" şeklinde tarihlendirmişlerdir. Kendi okumam ise beni, Winnicott için çok önemli bir konu üzerine yazılmış bu makalenin müsvedde benzeri yapısının, makalenin Winnicott'un ölümüne yakın bir zamanda yazıldığını söyleyen Clare Winnicott'un (1974) ifadesini desteklediğine inanmaya yöneliyor.

“Deneyimler” kelimesi makalenin açılış cümlesinde göze batmayan bir şekilde yer alır – böylesine sıradan bir kelime, yine de yazının tam göbeğinde. Bu cümledeki “son zamanlarda” ve “yeni” kelimelerini, “yeni” kelimesinin bir sonraki cümlede iki kere daha kullanılması izler:

Buradaki amacım benim için ve belki psikoterapi alanında çalışan başkaları için de yeni olan bu şeyi mümkün olduğunca basit bir şekilde ifade etmektir. (s. 87)

Makalenin üçüncü ve dördüncü cümlelerinde Winnicott şöyle yazar:

Söylediklerimde doğruluk payı varsa, doğal olarak dünyanın şairleri tarafından çoktan ele alınmıştır, fakat şiirle gelen içgörü ısıltıları dahi bizi, cehaletten adım adım uzaklaşarak hedefimize doğru yaklaşma görevinin acısından kurtaramaz. Bu kısıtlı alanın incelenmesinin bizi, klinik bakımdan arzu ettiğimiz kadar başarılı olamadığımızda kafamızı karıştıran başka bazı sorunları yeniden ifade etmeye yönelttiği kanaatindeyim. (s. 87)

Winnicott’tan başka kim bu sözleri yazabilirdi? Hatta hafızam beni yanıltmıyorsa, Winnicott bile daha önce tam olarak bu şekilde yazmamıştı. Keşfettiğine inandığı ve ifade etmeyi umduğu bir gerçek varsa bunun, şüphesiz şairlerin bilip şiirde yakaladığı bir gerçek olacağını söylemekteydi. Fakat terapist olarak bizler, içgörü ısıltılarıyla yetinme lüksüne sahip değiliz. Şairlerin kısa ve öz anlayışları “bizi cehaletten adım adım uzaklaşarak hedefimize doğru yaklaşma görevinin acısından kurtaramaz”. Kullanılan dil, neredeyse dinî bir tondadır. Hastalarımıza karşı sorumluluğumuz, onlara yardım etmek için kendimizi gerektiği şekilde kullanmamızı icap ettiren “görevimizin acısından kurtulmamıza” izin vermez. Bunun için “cehaletten adım adım uzaklaşmalıyız”. Ne tür bir cehaletten? Analitik kuramla alakalı bir cehalet değil elbette (Winnicott makalenin devamında iki kere, okurun bu bilgiye sahip olduğunu tahmin ettiği belirtir). Bu sözlerden anladığım kadarıyla, üstesinden gelmemiz gereken cehalet, kendimizle ilgili coşkusal cehalettir. Hayatımızda en acı verici şeyleri deneyimleyebilmemiz ve bu deneyimlerle ilgili olarak kendimizi anlamamız gerekir. Winnicott’un tonlaması öğüt vermekten ziyade, kendi başarısızlıkları karşısındaki tevazu ve pişmanlığını yansıtır (hemen sonrasında makaleden, Winnicott’un hastalarından birinin intiharını öğreniriz).

Winnicott, “bu kısıtlı alan” (yani “çöküş korkusunun anlamı”) hakkında öğrendiklerinin, hastalarımızla yaşadığımız başarısızlıklarda katkısı bulunan diğer sorunları anlamamıza yarayabileceğine inandığını söyler. Win-

nicott'un öğrendiklerini hâlâ yapabilecek durumdayken hevesle ifade etmeyi arzu ettiği bu satırlarda apaçık ortadadır.

Winnicott'un bütün analitik yaşamı boyunca yazdıklarının tesirli olmasının sebebi, sadece onun açık kalpli olması değildir. Aslında içsel yaşantısıyla ilgili (doğrudan) pek az şey söyler, görüşme odasının dışındaki yaşamının ayrıntılarından ise daha da az bahseder. Yazıları tesirlidir çünkü, betimlediği deneyimlerin ve kendisinin geliştirdiği (makalesinin giriş cümlesinde söylediği gibi, o deneyimlerden ayrılması mümkün olmayan) fikirlerin farkında olmanın ne demeye geldiğini, dili kullanımı sayesinde ifade edebilir.

İnsan “Çöküş Korkusu”nun girişinden biraz önce alıntıladığım “ön hazırlıklar” kısmını bir çırpıda geçip makalenin özüne ulaşmakta acele etme hevesine kolayca kapılabilir. Ancak böyle yapmak makalenin gerçeğini ıskalamak olurdu: Bu başlangıç cümlelerinde Winnicott, kişinin deneyimlerini yaşamasının (onların farkında olmasının) ne anlama geldiğini, hem kendi yazma edimiyle, hem de (potansiyel olarak) okurun okuma edimiyle *göstermektedir*.

Winnicott bazı hastalarımızda daha belirgin olabilen “evrensel görüngüleri” (s. 88) ele alacağını belirtir. Daha önemlisi bu evrensel görüngüler...

...aslında, hastalarımızdan biri bu [çöküş] korkusunu büyük çapta gösterdiğinde onun nasıl hissettiğini herkesin eşduyum yoluyla bilmesini mümkün kılar. (Nitekim aynı şey, akıl hastasının deliliğinin her ayrıntısı için de söylenebilir. O belirli ayrıntı [deliliğin o yönü, o sırada] bizi rahatsız etmese de hepimiz onu biliriz.) (s. 87)

Winnicott, fikrini daha açık ve kuvvetli nasıl anlatabilirdi? Yeterli bir terapist olmak için, o deliliğin belirli bir andaki, belirli bir “ayrıntısına” tamamıyla hâkim olmasak dahi, bunun “nasıl bir his olduğuna” – “deliliğin nasıl hissettirdiğine” dair kendi kişisel bilgimizi kullanmak zorundayızdır.

“The use of an object” (“Nesnenin Kullanımı”, 1967)³ makalesindeki gibi “Çöküş Korkusu”nda da Winnicott, iletmeye çabaladığı şeyler için özellikle kafa karıştırıcı yeni bir dil icat eder. “Çöküş Korkusu”nda Winnicott, okurun dengesini bozmayı başaracak bir biçimde terimleri sıradan kullanımlarından koparıp alır. Baştan yaratılan bu kelimelerin başında ise *çöküş* gelir:

3 “Nesne Kullanımı” makalesinde Winnicott, genelde olgun nesne ilişkilerini belirten *nesneyle ilişkilene* terimini, nesnenin “bir yansımalar yığını” olduğu (1967, s. 88) ilkel ilişkilene atfen kullanır. Genellikle diğer kişiden çıkar sağlamak anlamına gelen *nesne kullanımı* terimini ise, kişinin ötekini kendisi gibi bir özne olarak tanıdığı ve öteki kişinin, onun ruhsal tümgüçlülük alanının ötesinde olduğu gerçeğini anladığı, daha olgun bir nesne ilişkisi biçimini belirtmek için kullanır.

“Çöküş” terimini özellikle kullandım, zira oldukça müphem ve de pek çok anlama gelebilir. Bütününde bu kelime, bu bağlamda savunma örgütlenmesinin başarısızlığa uğraması anlamına gelebilir. Fakat derhal şunu sorarız: “Neye karşı savunma?” Bu da bizi terimin daha derin anlamlarına götürür, çünkü “çöküş” kelimesini savunma örgütlenmesinin altında yatan düşünülemez durumları tanımlamak için kullanmak zorundayızdır. (Winnicott, 1974, s. 88)

Bu paragrafı her okuduğumda kafam allak bullak olmaya başlar. Maları sürçüp kayan, birbiriyle bağlantılı bir dizi terim sunulmuştur. Cümle cümle almaya çalışacağım. Winnicott şöyle der:

Bütününde bu kelime [çöküş], bu bağlamda savunma örgütlenmesinin başarısızlığa uğraması anlamına gelebilir. (s. 88)

Buraya kadar her şey yolundadır: Çöküş, savunma örgütlenmesinin başarısızlığa uğramasıdır. İzleyen cümle şunu der:

Fakat derhal şunu sorarız: “Neye karşı savunma?” (s. 88)

Winnicott bu soruya bir yanıt getirir:

Savunma örgütlenmesinin altında yatan düşünülemez durumları tanımlamak için “çöküş” kelimesini kullanmak zorundayızdır. (s. 88)

Burada kafamız karışmaya başlar: Winnicott (daha bir cümle önce savunma örgütlenmesinin başarısızlığa uğraması olduğunu belirttiği) “çöküş”ün, aynı zamanda savunma örgütlenmesinin “altında yatan” düşünülemez durumlar olduğunu da söylemekte gibidir. Çöküşün hem savunma mekanizmasının başarısızlığa uğraması, hem de o örgütlenmenin altında yatan düşünülemez şey anlamına nasıl gelebileceğini merak ediyorum.

Sanki bu karmakarışık sorular yeterince kafa karıştırıcı değilmiş gibi Winnicott, izleyen paragrafta şunu ekler: “Savunmaların arkasında yatan” şey (s. 88), “birim kendiliğin oluşumunda bir çöküş” yol açan “psikotik görüngüler”dir (s. 88). (Birim kendilik, “bebeğin deriyle az çok sınırlandırılmış bir şekilde, bir beden içinde yaşayan, bir içi ve bir dışı olan tam bir kişi, bir birim olma halidir.” [Winnicott, 1963, s. 91] “Bebek birim konumuna ulaştığında ..., bir kişi, kendi başına bir birey olur.” [Winnicott, 1960, s. 44])

Yani şimdiye kadar elimizde ne var? “Çöküş”, bireyi “birim kendiliğin

oluşumunda bir çöküş” yol açan, düşünülemez psikotik durumlardan korumak için yapılandırılmış bir savunma örgütlenmesinin başarısızlığıdır. Aslında burada yatan problem, “çöküş” kelimesinin birkaç farklı biçimde kullanılıyor olmasıdır. Başka bir problem ise, “çöküş” kelimesinin “çöküş” terimini tanımlama çabasıyla tekrar tekrar kullanılmasıdır.

“Çöküş” kelimesinin kafa karıştırıcı biçimde tanımlanmasının, Winnicott’un yazarken düşünmesinin, ya da başka bir şekilde söylersek, yazmayı düşünmenin bir yolu olarak kullanmasının bir sonucu olduğuna inanıyorum. Başında söylediği gibi, tüm bunlar onun için yenidir; bunu kelimelere nasıl dökeceğinden tam emin olmadığını da ben ekleyebilirim. Kelimeleri anlamdan yoksun değildir; daha ziyade, anlam düşünülme ve daha özenle tanımlanma sürecindedir. Pek çok soru ortaya çıkmıştır:

- Çöküş, psikotik bir kırılma, zihnin (ya da birim statüsünün) bir parçalanması mıdır?
- Savunma örgütlenmesi (ki kendisi de psikotik niteliktedir) daha kötü bir psikotik felaketi engellemeye mi hizmet etmektedir?
- Psikoz, “savunma örgütlenmesinin altında yatan düşünülemez durumlar” mıdır?
- Çöküş, gelecekte “çöküş korkusu” biçiminde nasıl yerleşir?

Okur sabırlı olmalı ve kafa karışıklığını hoş görmelidir, çünkü Winnicott, makalesinin konusu olan “çöküş”ün doğasını tanımlama sorunuyla meşguldür.

YAŞANMIŞ VE YAŞANMAMIŞ DENEYİM

Daha sonra Winnicott sanki meseleye yeniden bir yaklaşma girişiminde bulunur ve coşkusal büyümenin erken evrelerine ait temel süreçleri kendine saymakla işe başlar. Hepimizin Winnicott okurken başlaması gereken yerden başlar:

Birey kalıtımla bir olgunlaşma süreci devralır. Kolaylaştırıcı bir çevre olduğu ölçüde bu kalıtım bireyi destekler ... kolaylaştırıcı çevrenin en önemli özelliği ise gelişen bireyin değişen ihtiyaçlarına uyum sağlayan kendine özgü bir gelişmesinin olmasıdır. (s. 89)

Aklında erken dönem anne-bebek ilişkisine dair bu ifadeyle Winnicott, “kaygı kelimesinin anlatmaya yetmediği” bir acı biçimi olan (s. 89) “ilkel ısı-

tırapların" listesini sunar (s. 90); bunların her birini, "düşünülemez" olanın altında yatan ilkel azabın deneyimlenmesine karşı korunma olarak geliştirilmiş bir savunma örgütlenmesi izler. Bu ıstıraplar, bireyin mutlak bağımlılık durumunda olduğu bir dönemde yaşanır – annenin "yardımcı benlik işlevi sağladığı ... bebeğin 'ben olan'ı 'ben olmayan'dan ayırmadığı" (s. 89) bir dönemdir bu. İlkel ıstıraplar ve onlara karşı savunma yollarımız şunlardır:

1. Bütünleşmemiş duruma geri dönüş. (Savunma: Dağılma)
 2. Sonsuza dek düşme. (Savunma: Kendini tutma)
 3. Psikosomatik gizli anlaşmanın bozulması, bedene yerleşeme. (Savunma: Kendine yabancılaşma)
 4. Hakikilik hissinin kaybı. (Savunma: Birincil narsisizmin kötüye kullanılması vb.)
 5. Nesnelerle ilişkilene yetisinin kaybı. (Savunma: Otistik durumlar, sadece kendilik görüngüleriyle ilişkilene)
- Ve diğerleri.

(Winnicott, 1974, s. 89-90)

Okur burada iyi bir iş çıkarmalıdır: Makaleyi sadece okumamalı, aynı zamanda yazmalıdır da. "Çöküş Korkusu"nu bir tür bitmemiş makale olarak görüyorum (bana kalırsa Winnicott'un tam ömrünün sonunda yazılmış bir makale). Ben bu makaleyi okurken, Winnicott'un "aslında ne kastettiğini" anlamaya çalışmıyorum. Bunun yerine, Winnicott'un açık ve örtük olarak belirttiği fikirlerini, kendi düşüncemi geliştirmek üzere bir başlangıç noktası olarak alıyorum.⁴ Yukarıda sıralanan ilkel ıstıraplara, her birinin, örneğin "Bütünleşmemiş bir duruma geri dönüşün", *sadece yeterince iyi bir anne-bek bağının yokluğunda* (yani Winnicott'un kolaylaştırıcı çevrenin yetersizliği dediği bir durumda)⁵ meydana gelmesinden dolayı bir ıstırap olduğu bakışıyla yaklaşıyorum. Winnicott'un "Basis for self in body" ("Kendiliğin Bedendeki Temeli") makalesinde netleştirdiği gibi (1971) bebek, "bazen dağılır, yabancılaşır ve hatta bir an için var olma ve var olduğunu hissetmeye dair te-

4 "Çöküş Korkusu" üzerine pek çok şey yazılmıştır. Kendi okumamı diğerleriyle karşılaştırmak bu makalenin kapsamı dışındadır. Metni tartışan makale ve kitaplar arasında birkaç tanesi bu makalede odaklandığım yöner üzerinde zihnimde belirgin bir öneme sahiptir: Abram (2012), Gaddini (1981), Green (2010) ve C. Winnicott (1980).

5 Bana göre Winnicott, bu makalede çöküş kavramının kaynağını "kolaylaştırıcı çevrenin yetersizliğine" atfettiğinde kavramı basite indirgemektedir. Her daim bir çocuk doktoru olan Winnicott'un, kolaylaştırıcı çevrenin yetersizliğinin tersine; ne denli iyi annelik (kolaylaştırıcı çevre) edilirse edilsin bebeğin onu avutulamaz kılan aşırı duyarlılığı gibi, ciddi ve/veya kronik fiziksel hastalığı vs. gibi, gediklere yol açan sayısız katkıyı bilmezden gelmesi tuhaftır.

mel ihtiyacını bile neredeyse bir tarafa bırakır.” (s. 261) *Sağlıklı bir anne-bebek bağının bağlamı içinde* deneyimlendiğinde, bu haller arasında gezinme yetisi sağlıklı bir durumdur.

Bir bütünleşmemişlik hali içindeki bebek, *kendi başına* –anne-bebek bağının dışında– bir dehşet hali içindedir. Winnicott, bebeğin kendisini korumak için psikotik bir savunma olan dağılmayı kullandığını, yani ilk hamle olarak kendisini yok ettiğini öne sürer (“savunma: dağılma”). İnanıyorum ki buradaki esas nokta –makalenin satır aralarını okumam gerekse de– anne-bebek bağı bağlamında tahammül edilebilen duygudurumların, bebek onları kendi başına deneyimlemek zorunda kaldığında ilkel ıstıraplar halini almasıdır. Winnicott’un ıstıraplar ve onlara karşı savunmalara dair yaptığı sade listenin satır aralarına şunları “yazıyorum”: Anneden koptuğunda azabı deneyimlemek yerine bebek, deneyimi atlayıp geçer ve onun yerine (dağılma gibi) psikotik bir savunma örgütlenmesi koyar.

Benzer şekilde Winnicott’un “sonsuz dek düşme” dediği ilkel ıstırap da atlanır (deneyimlenmez), çünkü *kendi başına* deneyimlenmesi bebek için dayanılmazdır. Sonsuza dek düşme azabının, Stanley Kubrick’in 2001: *A Space Odyssey* (2001: *Uzay Yolu Macerası*) filminde tasvir edilen gibi bir deneyim olduğunu hayal ediyorum. Filmde bir astronot, uzay mekiğiyle olan göbek bağı koptuktan sonra sonsuz, sessiz uzay boşluğunun içerisine doğru yalnız başına süzülür.

Dayanılmaz olan sonsuza dek düşme azabını deneyimlememek için bebek, “kendini tutma” vasıtasıyla kendisini korur – bu annenin yokluğunda kendi varlığını bir arada tutmak için çaresiz bir çabadır. Buradaki önemli fikir, yine, *sonsuz dek düşmenin sadece bebedeki kendilik anneden koptuğunda bir ıstırap halini aldığıdır* (satır aralarını yazmanın okura bırakıldığı bir nokta).

Hâlâ “Ana Temanın İfadesi” adını verdiği kısmı hazırlamakta olan Winnicott şöyle der:

Psikotik hastalığı bir çöküş olarak düşünmek yanlıştır; ilkel azaba ilişkin bir savunma örgütlenmesidir. (1974, s. 90)

Böylece makalenin başında cevaplanmadan kalan soruya değinilmiş oluyor: Winnicott’un kullandığı anlamda “çöküş” terimi, psikotik kırılmayla eşanlamlı değildir; daha ziyade psikoz, bireyin kendisini “ilkel ıstırap” deneyiminden korumak için kullandığı savunmacı örgütlenmeye dahildir. Hâlâ ele alınmamış olan soru ise şudur: Eğer “çöküş” psikotik bir kırılma değilse, nedir?

Makalenin tam bu noktasında Winnicott, bu meseleye değinen “Ana Temanın İfadesi” dediği kısma hazırdır: Çöküş ile neyi kastetmektedir? Açıklamaya başlar: “Klinikteki çöküş korkusunun, *daha önce deneyimlenmiş bir çöküşün korkusu* olduğunu öne sürüyorum.” (s. 90) Bana göre bir sebeple Winnicott, ana temasını yanlış ifade etmiş gibidir. Kastettiğini düşündüğüm ve sonrasında defalarca söylediği şey, çöküş korkusunun *daha önce olmuş*, fakat *henüz deneyimlenmemiş* bir çöküşün korkusu olduğudur. Başka bir deyişle, hayatımızın olaylarını deneyimleme ya da deneyimlememe biçimlerimiz vardır.

Winnicott’un, meydana gelen ancak deneyimlenmeyen bir çöküşte geçmişin şimdiyle ilişkisi hakkındaki düşünceleri, Freud’un (1918) “sonradan etki” [*Nachträglichkeit*] kavramından farklıdır. Sonradan etki “deneyimler, izlenimler ve bellek izlerinin, daha sonraki bir tarihte yeni deneyimlere veya yeni bir gelişim evresine ulaşılmasına uygun olarak yeniden gözden geçirilmesine” atıfta bulunur. (Laplanche ve Pontalis, 1973, s. 111) Sonradan etkide olay *deneyimlenmiştir*, fakat anlamı bireyin psikolojik gelişimiyle değişir. Çöküş korkusundaysa olay deneyimlenmemiştir ve şimdiyle ilişkisini tanımlayan bu özelliğidir.⁶

Fransız Psikosomatik Okulu’nun çalışmalarının, Winnicott’un deneyimlenmemiş olay kavramına daha yakın olduğuna inanıyorum. Onlara göre, birey için katlanılması aşırı rahatsızlık veren coşkusal bir deneyim, ruhsal derinlemesine işlemeyen hariç tutulur ve somatik hastalık ya da sapkınlığın gelişebileceği beden alanına sürgün edilir. (de M’Uzan, 1984; McDougall, 1984)

“Ana tema”sını yakalayan Winnicott öncelikle, geçmişte olmuş olan bir çöküşü deneyimlemek yerine gelecekte çöküş korkusu yaşadıkları için acı çeken hastalarla çalışmanın zorluğuna odaklanır:

Hastalarımızı acele ettiremeyiz. Ancak, hakikaten bilmeden ilerlemelerini geciktirebiliriz; azıcık bir anlayışımız bile hastanın ihtiyaçlarına ayak uydurmamıza yardım edebilir. (s. 90)

6 Faimberg (2007, 2013) “Çöküş Korkusu” (ve genel olarak *Nachträglichkeit*’teki) geçmiş ile şimdi arasındaki ilişkiye dair tartışmaya önemli bir katkı yapar. Geçmişteki bir olayı şimdide *ilk olarak* deneyimlemenin “iki yönlü bir hareket” içerdiğini düşünür: “Bu hareketlerden biri geleceği öngörmeyi (ilkel azabı), diğeryse (analistin sözleriyle) geçmiş anımsamayı içerir.” (2013, s. 208) Faimberg’in “iki yönlü bir hareket”te faaliyette bulunan “geleceği öngörme” ve “geçmiş anımsama” fikri bana göre, henüz deneyimlenmemiş geçmişin şimdiki zamanda deneyimsel bir durumu “aramasına” ve aynı zamanda şimdiki zamanın, mevcut durumda eksik olanı geçmişte “aramasına” dair bir anlam ifade etmektedir.

“Azıcık bir anlayışımız bile hastanın ihtiyaçlarına ayak uydurmamıza yardım edebilir” derken Winnicott’un kastettiği şeyin şu olduğunu düşünüyorum: Hastanın kendi çöküşünü ve ilkel azabını deneyimleme yetisini geliştirmeye yardım edeceksek, bizim çöküşü ve ilkel ıstırapı bilmemiz (*kendim-zinkini deneyimleyebilmemiz*) gerekir.

Winnicott devam eder:

Tecrübeme göre hastaya, hayatını yıkmasından korktuğu çöküşün *daha önce olmuş olduğunu* söylemenin gerektiği anlar vardır. Bu, bilinçdışında saklı olarak taşınan bir olaydır. (s. 90)

Çöküş, hastanın hayatının çok başında meydana gelmiştir, fakat o zaman deneyimlenmemiştir. İlk çöküş olayı “bilinçdışında saklı olarak taşınmıştır”; ama Winnicott buradaki bilinçdışının, Freud’un bastırılmış bilinçdışı ya da içgüdü yönelimli altbenliğin bilinçdışı ya da Jung’un arketip tarzlı bilinçdışı olmadığını açıklar. Şunu belirtir:

[Bir çöküşün daha önce meydana gelmiş, fakat deneyimlenmemiş olduğu] bu özel bağlamda *bilinçdışı, benlik bütünlüğünün bir şeyleri çevreleyemediği anlamına gelir*. (s. 90-91, vurgu eklenmiştir.)

Winnicott’un bu cümlede, analitik bilinçdışı kavramını genişletmeyi önerdiğine inanıyorum. Hayatın olmuş ve *deneyimlenmiş*, ama bilinçli farkındalıktan menedilecek kadar rahatsız edici olan bastırılmış yönlerini deneyimlemek için ruhsal bir alan oluşturmaya ek olarak bilinçdışı, bireyin olmuş, fakat *deneyimlenmemiş* olayların kayıtlarının bulunduğu (çoğunlukla ruhsal olmaktan ziyade fiziksel) bir yönünü de içerir. Bu ikincisi, bireyin özümsememiş travma deneyimini, “görülmemiş rüyalarını” taşıyan yönüdür. (Ogden, 2004b)

Ortaya atılmış fakat makalenin başında yanıtlanmamış olan diğer soruları artık cevaplamak mümkündür. Winnicott, “çöküş” ile ne kastetmektedir? Çöküş, zihnin psikozda çökmesi midir? “Savunmacı örgütlenme” psikoza, çöküşe ya da ilkel azaba karşı bir savunma mıdır? Söylemek üzere olduklarım yine, Winnicott’un makalesinin satır aralarını kendi doldurmamdır. Benim fikrime göre “çöküş” kavramı anne-bebek bağının, bebeği yalnız ve ham bir şekilde, var olmamanın eşliğinde bırakacak biçimde çöküşüne atıfta bulunur. Bu durumdaki –yani annesinden kopmuş haldeki– bebek, ilkel ıstırap deneyimine dönüşebilecek bir deneyimin içine dalar. Fakat ilkel azabın deneyimlenmesi

gerçekleşmez (ya da atlanıp geçilir), çünkü tüm varlığı tehdit edilen bebek, ilkel ıstırap deneyimini devre dışı bırakan bir savunma örgütlenmesini kusursuz bir biçimde kullanır. Dolayısıyla bana göre *çöküş* terimi, psikotik bir kırılmaya değil, anne-bebek bağındaki kırılmaya gönderme yapar. Psikoz, anne-bebek bağındaki kırılma deneyimine karşı *savunmadan* kaynaklanır.

Winnicott, izleyen cümlede bunu derinlemesine işler:

[Çöküşü deneyimlemiş bir kişinin] benliği, tüm görüngüleri kişisel tümgüçlülük alanında toparlayamayacak kadar büyük bir olgunlaşmamışlık halindedir. (s. 91)

Bu makaleyi okurken hep burada kalakalıyorum. “Tüm görüngüleri kişisel tümgüçlülük alanında toparlayamamak” ne anlama gelir? Kişisel tümgüçlülük alanı nedir? Birey böyle kendi başına düşünmeye yetecek kadar olgun olduğu için mi tümgüçlülüğün bu biçimi “kişiseldir”? Winnicott, (“kişisel tümgüçlülük alanındaki”) bu türden düşünmeyi sağlıklı gelişimin bir parçası olarak gördüğünü açıkça ortaya koymaktadır.

Buradan sonraki görüşler, görüngüleri kişisel tümgüçlülük alanında toparlayamayan olgunlaşmamış benliğin beceriksizliğine ilişkin Winnicott’un ifadesini benim yorumlamamdır. “Kişisel tümgüçlülük” teriminin, birim konumuna ulaşıp kendi başına bir şahıs olmayı başarmış bir kişinin iç dünyasının arka zeminindeki duygu durumuna gönderme yaptığını düşünüyorum. Bu varsayım doğruysa, tümgüçlülük bu bağlamda, bebeği için dünyanın tam istediği ve ihtiyaç duyduğu gibi olduğu yanılısamı yaratabilmiş bir anne ile erken deneyimlerin içselleştirilmesi anlamına gelir. Her ne kadar anne (kolaylaştırıcı çevre), giderek artan ve bebeğin birim statüsüne ilerlemesini kolaylaştıran “eksi bakım ve farkındalıklı ihmal”* (Winnicott, 1949, s. 245) ihtiyacına karşılık verecek şekilde olgunlaşsa da, erken dönemde yaşanan “tümgüçlülük” deneyimi –dünyanın tam olması gerektiği gibi olduğu deneyimi– bireyin sağlıklı bilinçdışı iç dünyasının bir ögesi olarak kalır.

Aklında bu bilinçdışı kavramıyla Winnicott, makalenin girişinde ortaya atılan başka bir soruya değinerek devam eder: Çöküş, gelecekte “çöküş korkusu” olarak nasıl yerleşir? Winnicott’un bu soruya yanıtı, makalesinin en güzel yazılmış olduğunu düşündüğüm bölümünü oluşturur:

(*) Winnicott’a göre, “yeterince iyi” annelik sayesinde gelişen bebeğin zihinsel etkinliği, annenin eksikliklerine, hatta eksi bakıma ve farkındalıklı ihmale izin verebilir. Böylece bebeğin zihinsel etkinliği, “yeterince iyi” çevreyi mükemmele, göreceli uyum başarısızlığını ise uyum başarısına çevirir – ç.n.

Burada sorulması gereken şudur: Hasta niçin geçmişe ait olan bu şey yüzünden [gelecekte ne olacağından korkarak] endişelenmeye devam etmektedir? Yanıtı şu olmalıdır: Benlik, ilkel azaba ait ilk deneyimi önce kendi şimdiki zaman deneyiminde ve şimdinin tümgüçlü denetiminde [annenin (analistin) benliği destekleyici yardımcı işlevi göz önünde bulundurularak] bir araya getiremediği takdirde, bu ilk deneyim geçmişin içine giremez.

Başka bir deyişle hasta, henüz deneyimlenmemiş geçmişin ayrıntılarını *aramaya devam etmek zorunda kalır*. Bu araştırma, bu ayrıntıyı gelecekte de arama halini alır. (1974, s. 91, vurgular eklenmiştir.)

Dolayısıyla meydana gelmiş, fakat deneyimlenmemiş geçmiş olay, şimdiki zamanda (anne/analist ile) yaşanıncaya dek hastaya ıstırap çektirmeye devam eder. Ve yine de, sorduğu soruya Winnicott'un verdiği yanıtın güzelliğine rağmen, cevabını eksik buluyorum. Bana göre *yaşamının erken dönemlerinde olmuş olanların önemli kısımlarını deneyimlememiş bir birey için tek motivasyon olmasa da esas motivasyonlardan biri, o kayıp kısımlarını talep edip, yaşanmamış (deneyimlenmemiş) yaşamının mümkün olduğunca çok miktarını kendi içinde çevreleyerek sonunda kendini tamamlama konusundaki acil ihtiyaçtır*. Bunu evrensel bir ihtiyaç olarak okuyorum – her insan açısından, kendinden kaybettiklerini yeniden ya da ilk defa talep etme ve böylelikle hâlâ içinde potansiyel olarak duran kişi olma fırsatını yakalama ihtiyacı. Daha bütünlüklü biri olma potansiyelini gerçekleştirme çabası, bebeklik ve çocuklukta dayanılması çok zor olan ve kendiliğin önemli yönlerinin kaybına götüren acıyı (çöküşü ve çöküşten kaynaklanan ilkel azabı) deneyimlemeyi de içerdigi halde kişi bu talepte bulunur.

Bu olayları bebeklikte vuku bulduğu sırada deneyimlemek ile analizde bir hasta olarak deneyimlemek arasında iki önemli fark vardır: Hasta, artık bir yetişkindir, bebek ya da çocuk değildir ve bunun sonucunda bir ölçüde daha olgun bir kendilik örgütlenmesi vardır; daha da önemlisi, hasta onun ve kendisinin çöküş ve ilkel ıstırap deneyimlerini taşıyabilen bir analistleyken yalnız değildir.

Bana göre değişen ölçülerde hepimiz, yaşamımızın erken dönemlerinde anne-bebek bağında önemli çöküşler içeren ve psikotik savunma örgütlenmeleriyle karşılık vermiş olduğumuz olaylar yaşamışızdır. Psikolojik açıdan başkalarına (ve bazen kendimize) ne kadar sağlıklı görünürsek görünelim; neşeyi deneyimlemek olsun, çocuklarımızdan birini ya da hepsini sevme becerisi olsun, bizim için çok önemli şeylerden vazgeçecek derecede cömert olma yetisi olsun, bizi derinden incitecek bir şey yapmış birini (kendimizi de) affetme yetisi olsun veya sadece içimizdeki ve etrafımızdaki dünyaya dair farkın-

dalık hissetmek olsun; deneyimlerimizin farkına varamadığımız önemli pek çok durum olduğunun hepimiz acıyla farkındayızdır. Bunlar, biz bebek veya çocukken olmuş çöküşleri yaşayamamış olmamızdan kaynaklanan sayısız coşkusal kısıtlamadan birkaçıdır. Bu sınırlamalardan her biri, yaşanmamış hayatımızın bir yönüdür; bir zamanlar olduğumuz ve deneyimleyemeden olmaya devam ettiğimiz şeydir. Hepimizin, yaşayamadığımız belirli deneyim alanlarımız vardır ve bu kayıp deneyimlerin, kendiliğimizin kayıp kısımlarının arayışıyla yaşarız.

Analizin büyük bir kısmının esas olarak, analistin aktarım-karşıaktarım içinde hastanın yaşanmamış hayatını yaşamasına yardım etmesi olduğu düşünülebilir. Analistin hastaya benim, hayatının yaşanmamış yönleri olarak tanımladığım şeyi deneyimleme becerisi için nasıl olanak sağlayabileceğini Winnicott şöyle tanımlar:

[E]ğer hasta bu bir tür tuhaf gerçeği, yani henüz deneyimlenmemiş şeyin aslında geçmişte olmuş olduğunu bir ölçüde kabul etmeye hazırsa, o zaman azabın, analistin başarısızlıkları ve hatalarına tepki olarak aktarım içinde deneyimlenmesinin yolu açılmış demektir. Başarısızlıklar ve hatalar aşırı olmayan dozlarda ele alınabilir ve hasta, analistin her teknik başarısızlığını karşıaktarım olarak açıklayabilir. Başka bir deyişle, aşamalı olarak hasta, kolaylaştırıcı çevrenin ilk yetersizliğini kendi tümgüçlülük alanında ve bağımlılık durumuna (aktarım olgusuna) ait olan tümgüçlülük deneyiminde bir araya getirir. (s. 91)

Winnicott burada, analizin nasıl işlediğine dair kendi görüşünü birkaç kelimeyle sunmaktadır: Çöküş deneyiminin geçmiş zamana dönmesi için bir-
rey, (o sırada) olmuş olan deneyimi, aktarımda (şimdi) yaşamak zorundadır. Bunun analizde gerçekleşme biçimi, hasta ile analistin bir deneyimi zaman içinde birlikte yaşamaları vasıtasıyla olur; başarısızlık deneyimi analist bakımından önemlidir, ama hastanın tahammül edebileceğinden daha fazla olmamalıdır. Winnicott, analistin çöküş deneyiminin, hastaneye yatırılmayı gerektirmeyecek şekilde terapi odasında kapsanması için çaba göstermesi gerektiği konusunda nettir. Ayrıca çöküş deneyimi, “hasta açısından analitik anlayış ve içgörü içermezse yeterince iyi değildir.” (s. 92) Winnicott, katarsise dayalı bir tedavi tasavvur etmez. Psikolojik büyüme, anne/analistin tam bir bağımlılık durumunda yaşanan yetersizliğinin analizde deneyimlenmesi ve anlaşılması vasıtasıyla gerçekleşir. Paradoksal olarak analist, aynı anda hem hasta ile analist arasında bir bağımlılık dönemi sırasında oluşan bağı anlamlı bir şekilde kopararak hastayı *hayal kırıklığına uğratmalıdır* hem de güncel çöküş de-

neyimini hasta ile birlikte yaşayarak ve onun çöküş deneyimini anlamasını sağlayarak hastayı *hayal kırıklığına uğratmamalıdır*.

KLİNİK ÖRNEKLER

“Çöküş Korkusu”nda Winnicott, sadece dört kısa klinik anlatım sunar. Bunların birinde boşluğu tartışırken (s. 93-5), boşluk ya da çöküş korkusu deneyimlemek yerine “dolaylı türden bir deneyim getiren” bir hastayla çalışmasını anlatır (s. 94). Winnicott’un gözünde, “henüz deneyimlenmemiş” boşluğun altında yatan ruh hali, “bir şeyler olmuş olabilir” duygusundan ibarettir. (s. 94)

Benim vereceğim iki klinik örnekte odak noktam, Winnicott’un boşluk tartışmasında olduğu gibi, çöküş korkusunun kendisini, geçmişte gerçekleşmiş bir çöküşün geleceğe yansıtılması olarak nasıl gösterdiği üzerine olmayacak. Bunun yerine, bebeklik ve çocukluktaki anne-bebek bağının çöküşünün bireyin yaşamının yaşanmamış kısımlarını oluşturarak, nasıl kendilikteki tamamlanmamışlık duygusu şeklinde süregiden bir varlığa dönüştüğüne odaklanacağım (tıpkı Winnicott’un ileri sürdüğü “henüz deneyimlenmemiş” boşluğun kendisini şimdiki zamanda “bir şeyler olmuş olabilir” duygusuyla gösterdiği fikrine benzer şekilde [s. 94]).

Kuramı tartışmakla başlayıp şimdi klinik malzeme sunumuyla devam eden bu makalede, hastanın hiç hayat bulamamış, hiç yaşanmamış (ve dolayısıyla yalnızca kendiliğin potansiyel bir yönü olarak süregiden) kayıp kısımlarını yakalama konusundaki temel ihtiyaçlarını nasıl anladığımı ve bunlarla nasıl çalıştığımı aktarabilmeyi umuyorum. Örnekte göstereceğim gibi, hastanın “kayıp” (yani gerçekleşmemiş) yönlerini deneyimlemesine yardım etmekte esas olan şey, hastanın geçmişin yaşanmamış olaylarını ilk defa deneyimlemek üzere gösterdiği çabanın en belirsiz ve en olmadık biçimlerini tanıyıp değer veren analitik bir yaklaşımdır.

Tartışacağım ilk klinik deneyim, çocukken ciddi derecede ihmal edilmiş bir kadın hastayla haftada dört seans olarak yürüttüğümüz bir analizde gerçekleşmiştir. Hastanın annesi depresyondaydı –çoğu zaman yataktan çıkmazdı– babası ise hasta iki yaşındayken aileyi terk etmişti.

Bu uzun analiz sırasında Bayan L, tekrar tekrar, aşkına karşılık verir görünen, fakat hemen ardından ona hiç ilgi göstermemiş gibi davranan adamlara “âşık oldu”. Araba almak için bir süre vakit geçirdikten sonra, Bayan L bana, otomobil galerisindeki bir satıcının onunla çok sevecenlikle konuştuğunu söyledi. Test sürüşüne çıktıklarında, adam Big Sur kıyılarından giden yolda araba sürmenin ne kadar eğlenceli olacağından bahsetmişti.

Arabayı aldıktan sonra Bayan L, satıcıyı görmeye tekrar galeriye gitti. Adam onunla birkaç dakika konuştuktan sonra, galeriden içeriye giren “herhangi biriyle” konuşmak için “onu bırakıverince” Bayan L, kim bilir kaçınıcı kere kendini “ezilmiş” hissetti. Hasta, bu ziyaret sırasında onun tarafından “görmezden gelindikten” sonra “onun ikiye bölünmüşlüğü” nedeniyle mahvolmuştu”. İzleyen iki hafta boyunca Bayan L, satıcıyı görmek için arabasını her gün bayinin karşısına park etti. Sonraki aylarda hasta, o adamı ne kadar özlediği dışında çok az şey düşünebildi.

Satıcıyla yaşadığı, onu hayal kırıklığına uğratan, çıldırtan ve aşağılayan deneyim ile her seans sonunda, hafta sonları ve tatile gittiğimde benim de onu tekrar tekrar bıraktığım duygusu arasındaki muhtemel bağlantıyı Bayan L’yle konuştum. Bu iddia Bayan L’yi çileden çıkardı; bunun üzerine beni, “ilişkide olduğu” adamın ona hakiki bir ilgi göstermiş olduğuna inanmamakla suçladı. İncancına meydan okumadım, aktarımı yorumlamakta da ısrar etmedim.

Satıcıya karşı hissettikleri ile benimle ilgili duygularının benzerliği hakkında Bayan L’yle konuşurken bile yorumlarımın basmakalıp ve formül gibi olduğunu deneyimledim. Bence Bayan L yorumlarıma karşı çıkmakta yerden göğe kadar haklıydı – yorumlarım “raftan alınmış” gibi gayri şahsiydi, sadece ona ve ikimizin arasında bilinçli ve bilinçdışı düzeylerde olan bitene göre özel biçilmemişti. Bayan L’nin yardımıyla onunla bu konuşma biçimime bir son verdim.

O zaman, Bayan L’yle seanslarımızda dikkatimi bende uyanan her türlü düşünce ve duyguya (kendi hayalleme deneyimime) verebilmek için zihnimi “serbest bırakmaya” çalıştım. Fakat düşüncesizce yaptığım aktarım “yorumlarını” izleyen aylar boyunca, yeni yöntemimin de önceden hazırlanmış başka bir “analiz tekniği” olduğunu fark ettim. Kendimi özgürlüğe ve düşüncenin canlılığına bırakamıyordum. Yavaş yavaş fark etmeye başladım ki Bayan L ile benim aramda olanlarla ilgili en hakiki şey, her ikimizin deneyiminin de steril olmasıydı.

Böyle steril bir analizle birkaç ay daha geçirdikten sonra Bayan L’ye şöyle dedim: “En başta bana geldiniz, çünkü bir erkek tarafından reddedilmiş olmaktan ve sonra sizin deyiminizle onun “peşini bırakmayarak” durumu kendiniz için daha da kötü hale getirmiş olmaktan dolayı kendinizi aşağılanmış hissetmiştiniz. Bu sizi şaşırtabilir ama, içinde bu insanların peşini bırakmamanıza neden olan şey her neyse, onun en sağlıklı tarafınız olduğuna inanmaya başladım.”

Bayan L: Benimle dalga mı geçiyorsunuz?

Analist: Hayır, hiç bu kadar ciddi olmamıştım. Konuştuğumuz gibi, siz çocukken kendi kendinizi yetiştirmek durumunda bırakıldınız; babanız sizi terk etti, anneniz sizden elini çekti. Fakat hayal ürünü kişilerden oluşan dünyanız, hakiki ebeveyn ve arkadaşlarla yaşanan hakiki bir çocukluğun yerini tutmaya yetmiyordu. Olduğu gibi görülme arzusunda olan küçük bir çocuk iken sevgi yoksunluğundan öldüğünüzü söylemenin abartılı bir ifade olmayacağını düşünüyorum. Siz caddenin karşı tarafından araba satıcısını seyrettiğinizi söylediğinizde, kayıp kişiyi bulana kadar pes etmeyen kendini adanmış bir dedektif gibi olduğunuz hissine kapıldım.

Bayan L: Bir süredir benden vazgeçtiğiniz, sırf işin içinden nasıl çıkacağını zı bilmediğiniz için beni görmeye devam ettiğiniz hissiyatındaydım.

Bayan L'nin en son ne zaman bu kadar dürüst ve kişisel gelen bir şey söylediğini anımsayamadım. Şöyle dedim: "Bu yüzden size, onun peşini bırakmayan tarafınızın en sağlıklı tarafınız olduğunu düşündüğümü söyledim. O tarafınız kendinizden ümidi kesmeyen tarafınız; gerçek biriyle bir aşk ilişkisi yaşayınca kadar, sevginizi verdiğiniz kadar güçlü geri alıncaya kadar, sizden ümidi kesmeye yanaşmayan tarafınız."

Bayan L: O benim en utandığım tarafım. Başka ne yapacağımı bilmez halde arabamda oturup bir adamı seyrederken kendimi acınası hissediyorum.

Analist: O adamın peşine düşmenin sizi canlı tutan, hayata bağlayan son bir ipe sıkıca tutunmanın bir yolu olduğunu düşünüyorum. Bunun alternatifini kendinizi ölmeye bırakmak olurdu; ya sahiden ya da zombi gibi yaşayarak.

Bayan L: Küçükken zombilerden çok korkardım. Örümceklerden, yılanlardan, vampirlerden ya da seri katillerden değil, ama zombilerden ödüm boka karışırdı.

Bayan L ilk defa argo kullanıyordu ve şimdi kullanmasının önemini ikimiz de ıskalamamıştık. Bana göre argo kullanması, hastanın düşünme özgürlüğünün ve düşüncelerini, duygularını söyleme özgürlüğünün hakikaten gevşediğini yansıtıyordu. Yaşayan bir ölüye dönüşmekten ne kadar korktuğunu bana anlatmasıyla, eskiden steril olan analitik alana, tabiri caizse, bok atabiliyordu.

A: Bağırsaklarındaki boku yok ederseniz insan ölebilir. İnsan, bokunu öylesine kötü kokutan bakterilere muhtaçtır.

Bayan L'nin sesi bana şunları söylerken daha az katıydı: “Sizin ‘bok’ kelimesini kullandığınızı duymak komik. Hoşuma gitti. Kuralları yıkan okul çocukları gibi olduğumuz ve bunu benden başka kimseyle yapmadığınızı his-sini veriyor. Tuhaf olanı, analizden atılma korkusu duymuyorum.”

Bunu izleyen dönemde Bayan L ile yaptığımız çalışmada, az önce ta-nımladığım türden canlılık seanslarda varlığını korurken, Bayan L'nin benim onu yönlendirdiğime dair yoğun korku dönemleri buna eşlik etti. Onunla “bir analiz oyunu” oynadığımdan, olanları hiç istifimi bozmadan dışarıdan seyrederken, aramızda olanları ciddiye alması için onu kandırdığımdan kork-tuğunu söyledi. Suçlamaları beni bir ölçüde ve alışık olmadığım bir biçimde yaralıyordu. Bayan L'yi seviyordum ve hem kendimle hem de onunla (analis-ti rolünde) olabildiğimce dürüst olduğumu hissediyordum.

A: Beni manipülatif olmakla suçladığınızda bana, görülmemenin, görün-mez olmanın nasıl bir his olduğunu gösterdiğinizi düşünüyorum. Var olma-dığınız noktaya kadar, hatta kendinizin bile göremeyeceği kadar görünmez olmanın nasıl bir his olduğunu biliyorsunuz, hem de bilmek istediğinizden daha fazlasını biliyorsunuz.

Bayan L, o seansın geri kalanında bana kendimi üzgün hissettirecek bi-çimde sessiz kaldı.

Şimdi geri dönüp Bayan L ile çalışmanın o dönemine baktığımda, çok uzun bir zaman boyunca coşkusal açıdan steril sürdürdüğümüzü görü-yorum. O yıllar boyunca ya birimiz ya diğeri, aramızdaki durumları (ör-neğin, “önceden paketlenmiş aktarım yorumları ve hayalleme deneyimleri-yle bir analiz deneyimini taklit etme çabalarımı”) fark ederek kaçmayı dene-yebilirdi. Sterillğe rağmen (yaşayan, nefes alan, dışkılayan bir insan olarak onun yokluğuna rağmen) devam ettik, çünkü belki de başka bir şey olma-dan önce birlikte bunu deneyimlememiz gerektiğini bir şekilde biliyorduk. Onun küçükken ölmüş olduğu fikrinin doğruluğunu, ancak *benimle birlik-te* analizin cansızlığını deneyimledikten sonra –ve kendisini buna karşı elin-den hiçbir şey gelmeyecek kadar güçsüz hissettikten sonra– hissedebilirdi. Ancak o zaman, şimdiki anda deneyimlediklerimizi ifade edecek kelimeleri bulabildik – her ne kadar “bok” gibi kelimeler gelip bizi bulmuş gibi olduy-sa da.

Bu klinik deneyimi düşünürken, Bayan L'nin analizinde olanları anla-ma biçiminin, Fairbairn'in (1944) klinik çalışmamda faydalı bulduğum bazı fikirlerinden (Ogden, 2010) hangi yönde farklılaştığı sorulabilir. Bilinçdışı iç-

sel nesneler arasındaki bağımlı bağlanmalar bakımından anladığım hastalarla deneyimlerim olmuştur; örneğin Fairbairn'in "libido benliği" ile "heyecanlandıran nesne" kavramları arasında ve "içsel sabotajcı" ile "reddeden nesne" kavramları arasında olduğu gibi. Fairbairn'in bağımlı içsel nesne ilişkileri kavramı ile Bayan L'nin zorlantılı "peşine düşme" davranışını anlama biçimim arasında önemli bir fark olduğunu söyleyebilirim. Fairbairn'in içsel nesne dünyası, anne ile tatmin edici olmayan nesne ilişkilerinde *yaşanmış deneyimlerin* içselleştirilmiş bir hali olarak yapılandırılır. Aksine Bayan L'nin bilinçdışı dünyası ise öncelikle, anneyle tatmin edici olmayan erken dönem nesne ilişkilerinin *yaşanmamış deneyimi* ile biçimlenmişti. Bayan L'nin yaşanmamış hayatını talep etmeye dair amansız kararlılığı, onun hastalığının belirtisi olan (peşine düşme) etkinliğine yön veren itici güç olmuştur. Peşine düşme davranışında Bayan L, geçmişte ve şimdi, hayatının ve kendisinin yaşanmamış, deneyimlenmemiş yönlerini azimle arıyordu.

Bana öyle geliyor ki, Bayan L gibi çöküş korkusunu en aşırı biçimlerde deneyimleyen hastalar, yaşam deneyimlerinin çoğunu yaşayamadıkları (yaşayabilecek kadar farkında olamadıkları) gerçeği altında kendilerini ezilmiş hissederek. Böyle hastalar kendilerini canlı hissetmeyi –hatta güneşin yumuşak sıcaklığını tenlerinde hissetmekten keyif almayı bile– eziyet veren bir acı olarak görürler, çünkü kendilerini canlı hissetmeleri, hayatlarının nasıl yaşanmamış olduğunun farkına varmalarının acısını depreştirir. Genellikle, hayatlarının ellerinden alınmış olmasından ve artık asla geri alamayacaklarından dolayı bir burukluk hissederek. Gördüğüm kadarıyla bu acı, genellikle fiziksel acıyla (sıklıkla gerçek bir fiziksel hastalığın parçasıdır bu) coşkusal acının bir karışımı halini alır.

Yaşanmamış deneyimlerin acısının büyük bir kısmı, Bion'un (1948-1951) "ön-zihinsel durum" (s. 154) adını verdiği biçimde bedende sakladığına göre, bir hastayla çalışırken o acıyı bilinçdışında anlamamın da, genellikle kendi bedensel deneyimlerim şeklinde olması şaşırtıcı değildir. Böyle bir hasta olan Bayan Z ile çalışırken bir dönem, hastanın seanslarında başlayıp sonraki hastanın gelmesiyle yatışan, iç kemirici bir fiziksel açlık duyardım. Bayan Z'nin kendi yaşanmamış yaşamının ikamesi olarak beni kullandığını (beni içe aldığını) anlamak hayli zaman aldı.

Analizin başlarında Bayan Z bana, komşusu ona bölgedeki belli bir restoranı beğenip beğenmediğini sorduğunda, orada defalarca yemek yemiştiği halde hiç orada bulunmadığını söylediğini anlatmıştı. Şimdi dönüp geri baktığımda Bayan Z, bu hikâyeyi anlatırken her ikimizin de o sırada bil-

mediğimiz bir gerçeği söylüyordu: Sıklıkla restorana gitmiş, fakat orada olma deneyiminin farkında olmadığı için asla gerçekten orada olmamıştı.

Yıllar sonra bana, analizin o ilk yıllarında, haftada beş kez olan seanslarımızın her birinden sonra günlük yazdığını söyledi, fakat kendi söylediklerinin tek kelimesini yazmamış, sadece benim söylediklerimi kaydetmişti. Bayan Z'nin analiz günlüğündeki yokluğunun, kendi var olmayışını, yaşamdan kopma biçimindeki kendi çöküşünü kaydetmenin bir yolu olduğunu anladım.

Analiz çok zordu ve Bayan Z'nin deneyimlerinin farkına varmaya başlamasına yardım ettiğimden hiç emin değildim. Yıllar süren analiz çalışmasından sonra analizi bitirme konusunu gündeme getirdim. Bana göre, hayatını yaşayışında değişiklik yapmasına artık yardım edemediğimi ve başka biriyle çalışmaktan fayda sağlayabileceğini hastaya söyledim.

Bayan Z şöyle karşılık verdi: "İkimizden biri ölmeden bu analizi bitirebileceğimizi hiç düşünmemiştim." Her ikimizin de pek çok bakımdan aslında ölü olduğumuzu düşündüm, ama söylemedim. Devam etti: "Aslında analizin değişimle ilgisi olduğunu hiç düşünmedim." Bayan Z'ye göre değişim, hiçbir anlam taşımayan bir kavramdı. Ölüler değişmezdi ve o da ölüydü. İkimizden biri fiziksel olarak ölmedikçe (aslında her ikimiz de analizde zihinsel olarak ölmüştük) analizi bitiremezdik.

Analizi bitirme fikrini gündeme getirişimin, hastanın ölülüğünü, benim onunla birlikte ölülüğümü ve analizin ölülüğünü konuşmamızı sağlayan kuvvetli bir itici güç yaratması benim için sürpriz oldu. Analizi bitirmeyi gündeme getirdiğim seanstan sonrakinde Bayan Z, bitirmeden önce hayatında başarmak istediği şeyler olduğunu söyledi: Evlenmek ve araştırmasını bitirip kitap olarak bastırmak istiyordu. Analizin sonraki yıllarında Bayan Z bu hedeflerin hepsine ulaştı. Evlenmenin, evliliği yürütmekten farklı olduğunu ve bu amaca ulaşmak istiyorsa biz bitirdikten sonra da önünde büyük bir çalışma olduğunu onunla konuştuk. Benim konuyu açmamdan beş yıl sonra analizi bitirdik.

Birlikte çalışmamızı bitirdikten sonraki yıllarda Bayan Z, aşağı yukarı yılda iki kere bana yazdı. Bu mektuplarda analizi bitirmemizin rastgele olmadığını hissettiğini söylüyordu; ne zaman ve nasıl sonlandırdığımız artık ona bir anlam ifade ediyordu. Benden ödünç alınmış ya da çalınmış bir hayatı değil, artık kendi hayatını yaşaması şarttı. Artık hayatını, o ne yapmak isterse yapabileceği kendi hayatı gibi hissediyordu ve "hayatını bir kalemde çizmeden" onu bu gerçeğe uyandırdığım için bana minnettardı.

Bayan Z'nin bilinçli bir ölüm korkusu deneyimlediğini sanmıyorum,

çünkü zaten önemli ölçüde ölüydü. Bayan Z'ye göre ölü olmak kendisini, kendi hayatında mevcut olmamak, kendini hem henüz yaşanmamış geçmişte şimdide deneyimlemenin açısından, hem de kendiliğinin önemli parçalarının "eksikliğini" (kelimenin her iki anlamıyla)* fark etmenin açısından korumanın bir yolu oldu.

Çeviren: ŞEYDA SUNAR POSTACI

KAYNAKÇA

- Abram, J., (2012), "On Winnicott's clinical innovations in the analysis of adults", *Int J Psychoanal*, 93: 1461-73.
- Bion, W., (1948-51), "Experience in groups", *Experiences in groups and other papers* içinde, 29-141, New York, NY: Basic Books, 1959.
- , (1962), *Learnings from experience*, New York, NY: Basic Books.
- De M'Uzan, M., (1984), "Slaves of quantity", *Psychoanal Q*, 72: 711-25, 2003.
- Faimberg, H., (2007), "A plea for a broader concept of *Nachträglichkeit*", *Psychoanal Q*, 76: 1221-40.
- , (2013 [1998]), "Nachträglichkeit and Winnicott's 'Fear of breakdown'", editör Abram J., *Donald Winnicott today* içinde, 205-12, Londra: Routledge.
- Fairbairn, WRD., (1944), "Endopsychic structures considered in terms of object-relations", *Psychoanalytic studies of the personality* içinde, 82-132, Londra: Routledge&Kegan Paul, 1952.
- Freud, S., (1917), "Mourning and melancholia", *SE* 14, 242-58.
- , (1918), "From the history of an infantile neurosis", *SE* 17, 7-121.
- Gaddini, R., (1981), "Bion's 'catastrophic change' and Winnicott's 'breakdown'", *Riv Psychoanal*, 27: 610-21.
- Green, A., (2010), "Sources and vicissitudes of being in D.W. Winnicott's work", *Psychoanal Q*, 79: 11-36.
- Klein, M., (1946), "Notes on some schizoid mechanisms", *Envy and gratitude and other Works* içinde, 1-24, New York, NY: Delacorte Press/Seymour Laurence, 1975.
- Laplanche, J., Pontalis, J-B., (1973), *The language of psycho-analysis*, Nicholson-Smith, D., çevirmen, New York, NY: Norton.
- Loewald, H., (1979), "The waning of the Oedipus complex", *Papers on psychoanalysis* içinde, 383-404, New Haven, CT: Yale UP, 1980.
- McDougall, J., (1984), "The 'dis-affected' patient: Reflections on affect pathology", *Psychoanal Q*, 53: 386-409.
- Ogden, TH., (2001), "Reading Winnicott", *Psychoanal Q*, 70: 299-323.
- , (2002), "A new reading of the origins of object-relations theory", *Int J Psychoanal*, 83: 767-82.

(*) Kullanılan "missing" kelimesi İngilizcede hem "eksik, kayıp" hem de "eksikliğini çekmek, özlemek" anlamına gelir – ç.n.

- , (2004a), “An introduction to the reading of Bion”, *Int J Psychoanal*, 85: 285-300.
- , (2004b), “This art of psychoanalysis: Dreaming undreamt dreams and interrupted cries”, *Int J Psychoanal*, 85: 77.
- , (2006), “Reading Loewald: Oedipus reconceived”, *Int J Psychoanal*, 87: 651-66.
- , (2007a), “Reading Harold Searles”, *Int J Psychoanal*, 88: 353-69.
- , (2007b), “Elements of analytic style: Bion’s clinical seminars”, *Int J Psychoanal*, 88: 1185-200.
- , (2010), “Why read Fairbairn?”, *Int J Psychoanal*, 91: 101-18. (“Fairbairn Neden Okunmalı?”, ed. B. Habip, çev. A. Day, *Uluslararası Psikanaliz Yıllığı 2011*, İstanbul: Sel Yayıncılık.)
- , (2011), “Reading Susan Isaacs: Toward a radically revised theory of thinking”, *Int J Psychoanal*, 92: 925-42. (“Susan Isaacs’ı Okumak: Kökten Gözden Geçirilmiş Bir Düşünme Kuramına Doğru”, ed. B. Habip, çev. N. Erdem, *Uluslararası Psikanaliz Yıllığı 2012*, İstanbul: Sel Yayıncılık.)
- Winnicott, C., (1974), “Editorial note, Fear of breakdown, D.W. Winnicott”, *Int Rev Psychoanal*, 1: 102.
- , (1980), “Fear of breakdown: A clinical example”, *Int J Psychoanal*, 61: 351-7.
- Winnicott, C., Shepherd, R., Davis, M., editörler, (1989), *Psychoanalytic explorations*, Cambridge, MA: Harvard UP.
- Winnicott, DW., (1949), “Mind and its relation to the psyche-soma”, *Through paediatrics to psychoanalysis* içinde, 243-54, New York, NY: Basic Books, 1958.
- , (1960), “The theory of the parent-infant relationship”, *The maturational processes and the facilitating environment* içinde, 33-55, New York, NY: International UP, 1965.
- , (1963), “From dependence towards independence in the development of the individual”, *The maturational processes and the facilitating environment*, 83-92, New York, NY: International UP, 1965.
- , (1967), “The use of an object and relating through identification”, *Playing and reality* içinde, 86-94, New York, NY: Basic Books, 1971.
- , (1971), “Basis for self in body”, Winnicott, C., Shepherd, R., Davis, M., editörler, *Psychoanalytic explorations* içinde, 261-71, 1989, Cambridge, MA: Harvard UP.
- , (1974 [1971]), “Fear of breakdown”, Winnicott, C., Shepherd, R., Davis, M., editörler, *Psychoanalytic explorations* içinde, 887-95, Cambridge, MA: Harvard UP, 1989.

Winnicott'ta Baba İşlevi: Psikanalitik Çerçeve

HAYDÉE FAIMBERG

21 Mayıs 2014'te yayına kabul edilmiştir.

Özet

Öncelikli amacım Winnicott'un, 1955 tarihli olup kendisinin ölümünden sonra yayımlanan bir analizden kesitlere ilişkin ayrıntılı notlarının altında yatan örtük varsayımları tanımlamaktır. Keşiflerimden biri 1955 kadar erken bir tarihte Winnicott'un baba figürüne verdiği önem; bir diğer keşfim ise düşüncesinin derin Freudçu kökenleridir. Bu makalede “baba işlevi” (*paternal fuctioning*) ile “psikanalitik çerçeve” (*psychoanalytical frame*) kavramlarını bağlayacak yeni bir yol öneriyorum. Bu varsayımı geliştirirken, Winnicott okumam ile José Bleger'in çerçeve (*frame*) üzerine çalışmasına dair kendi okumamı karşılaştırıyorum. Winnicott gibi ben de, analist ile hastanın “henüz” (*as yet*) ... tamamen farkında olmadığı şeye odaklanarak, bir keşif sürecini etrafıca araştırmaya çıkıyorum.

Önerim Winnicott ile Bleger'in düşüncesini bir kılmak değil. Eklektik bir yaklaşımın tuzağından kaçınmayı ve böylelikle her ikisinin düşüncelerindeki ilişkili derinlik ve ötekilikleri fark etmeyi amaçlıyorum. İkisinin zihnimdeki “buluşmasını” okuyucuyla paylaşmak istiyorum.

Let me not to the marriage of true minds

Admit impediments.

(SHAKESPEARE, Sonnet 116)*

(*) “Mutlu birleşmesine engel yok bence/gerçekten sevenlerin” (Shakespeare, 116. Sone). Çeviren: Talât Sait Halman – ç.n.

WINNICOTT

Winnicott'un düşüncesiyle çok geç karşılaştım. Yıllardır Paris Psikanaliz Cemiyeti'nde yürütmekte olduğum seminerde, Winnicott'un detaylı notlarındaki örtük temel varsayımları tanımlamak ve hastalarına nasıl yaklaştığını keşfetmek amacıyla "Holding and Interpretation: Fragment of an Analysis" ("Tutma ve Yorum: Bir Analizden Kesitler") makalesini sunmaktaydım.

Winnicott'un düşüncesinin kendimde *henüz (as yet)* keşfedilmemiş "varlığıyla" karşılaşmak olağanüstü yaratıcı bir deneyim olmuştu. Diğer taraftan, daha önce onun düşüncesiyle iki önemli karşılaşmam daha olduğu göz önüne alınırsa böyle söylemem tuhaf da görünebilir.

Winnicott'un "Fear of breakdown" ("Çöküş Korkusu") makalesinde Freudcu ruhsal zamansallık kavramı olan *Nachträglichkeit* (sonradanlık, sonradan etki) doğrultusunda düşündüğünü ve yorumladığını öne sürmüştüm. O zamana kadar (Faimberg, 2012 [1998]) ne Winnicott'ın kendisi ne de başka bir yazar böyle bir bağlantı kurmamıştı. "Çöküş Korkusu" makalesinde değinilen zamansallık (Winnicott *Nachträglichkeit* terimini hiç kullanmamışsa da) benim için bu kavramın paradigması haline geldi.

Winnicott'un düşüncesiyle diğer karşılaşmam, Winnicott'un Lacan'ın ayna evresini nasıl anladığına dair yazdıklarına ilişkin şunu söylediğim zamandı:

Bebek annesi tarafından nasıl görülüyorsa öyle bakar. Winnicott'un mefhumu öznenin ilk başta nasıl oluştuğunu ortaya koyar ve ampirizmden uzak durup, Freud'un "ayna olarak analist" eğretilmesinin nasıl anlaşılabilirliğini net biçimde görmemize yardım eder... Winnicott (1967) Lacan'ın "Le stade du miroir" [Ayna Evresi] (Lacan, 1949) çalışmasını *nasil okuduğunu* okuyucuya anlatır...

Bir taraftan, Winnicott Lacan'ın düşüncesinin temel yapısına riayet ettiği için bu okuma eklektizm tuzağını bertaraf eder, diğer taraftan da Winnicott kendi ruhsal oluşum anlayışına sadık kalır. Bunun neticesinde nesne ilişkisi kuramı öznelliklerarası ilişki kavramıyla birlikte telaffuz edilebilir. (Faimberg, 2010 [1998], s. x)

Bu üç deneyim bana Winnicott'un psikanalizi belli *bir düşünüş biçimi* sunduğunu düşündürdü. Yine de Winnicott'un her okunuşunda benim ve diğer okuyucular için aynı düşünür olup olmadığı kesin değildir.

BİR HİPOTEZ

İlk makalemden (Faimberg, 2013) 1955 tarihli olup Winnicott'un ölümünden sonra yayımlanan bir analizin bir kesiti üzerine Winnicott'un kaleme almış

olduğu ayrıntılı notların çeşitli yönlerini kaleme almıştım. Bildiğim kadarıyla daha önce o notları bu şekilde inceleyen kimse olmamıştı.

Hâlihazırda basılmış olan o makalede (Faimberg, 2013) alıntıladığım aynı seanslara dair farklı ve tamamlayıcı bir bakış geliştirmek için, bazı durumlarda burada onlara tekrar değineceğim. Her iki makalede de, *daha 1955 gibi erken bir tarihte Winnicott'un o analizde baba figürüne son derece önem verdiğini* göstermekteyim. “Baba işlevi”ne dair bu temel ve kanımca yeni bakış açısını ortaya koymaktayım. İlk makalede baba işlevini ruhsal zamansallıkla ve “henüz olma hali” (*as yet situation*) dediğim durumla ilişkilendirmekteyim.

Bu makalede ise *baba işlevi* ve *psikanalitik çerçeve* kavramlarını birleştirmek için yeni bir yol geliştirmekteyim.

Bu fikirlerin aklıma nasıl geldiğini aktarabilmek için önce bir seansa (1 Nisan) odaklanacağım, bunu dört farklı seanstan kesitler takip edecek. Bu bizi Winnicott'un o *tarihteki* (1955) düşüncesinin derinliklerine götürecek ve onun tarzında hastanın (Winnicott'un deyişiyle) *insan olmasını* (*to become human*), insani bir duruma (*human condition*) dâhil olduğunu hissetmesini mümkün kılan unsurların neler olduğunu kavramamızı sağlayacak.

Okuyucunun bu belirgin varsayıma nasıl ulaştığını adım adım izlemesini tercih etsem de maksadımı netleştirmek için şunu hemen belirmeliyim:

Seçilen seansta hasta için *insan olmak*, *baba işlevinin* (Winnicott'un kendi ifadesiyle:) enste “hayır” demek için meşru bir güç olarak *yorumlandığı* bir yer ve zamanda, analist ile buluşabilme yetisini kazanmak anlamına gelmektedir. Ayrıca bu yorumdan sonra –ve *hastanın da katılımıyla*– *analistin kendisi de* böylesi bir işlevi (baba işlevini) *şimdi ve burada* gerçekten yeri ne getirebilmektedir. Bunun çarpıcı sonucu ise o seanstan itibaren Winnicott'un, hastayla *birlikte* bu analizde “analitik ortamın” (*setting*) önemini keşfetmesiyle, psikanalitik “çerçevenin”¹ (*frame*) ayrılmaz parçası olan, seansın zamansal çerçevesinin bekçisi haline dönüşmesidir.

Hipotezimin kökenini kavramsallaştırmak için Donald W. Winnicott ile José Bleger'in gerçekte ihtimali düşük olan, fakat zihnimde sahiden gerçekleşen karşılaşmasının nasıl meydana geldiğini anlatmalıyım.

Geriye dönüp baktığımda, Winnicott'un psikanaliz düşünüşüyle kendi buluşmamın tıpkı Winnicott'un Freud'la buluşmasının olduğu gibi olmasına çabalamış ve hâlâ da buna çabalamakta olduğumu fark ettim; çok sonraları

1 “Analitik ortam” (*setting*) ve “çerçeve” (*frame*) kelimelerinin kullanımı için Dipnot 2'ye bakınız.

kaleme aldığı bir makalesinde Winnicott kendisinin Freud ile buluşmasını be-timlerken şöyle yazar:

...Freud'un, analitik deneyimleri sayesinde, *doğru olduğunu bildiği şeyleri kullanarak* bilmediklerini örtmeye çabaladığı görüşündeyim. Az kalsın *he-nüz (yet)* bilmediklerini yazacaktım, çünkü onun *psikanalizi keşfiyle müm-kün kıldığı araştırmaları ilerletme görevini bize bıraktığına, ancak biz bir adım ileri giderken onun buna iştirak edemeyeceğine inanmamız o kadar güç ki...* (Winnicott, 1969, s. 240-1, vurgular bana aittir)

(Bu adımlardan biri depresif konum [*depressive position*] kavramıyla Melanie Klein tarafından, bir diğeri ise [tüm bu analizde temel bir varsayım olan]) *tasa/ilgi* [*concern*] kavramıyla Winnicott tarafından atılmıştır.)

Seçtiğim 1 Nisan seansını okurken, Winnicott'un bildiği bir şeye, keş-fettiği ama kısmen söylemeden bıraktığı, hatta kendisine bile söylemediği ve bizim keşfetmeyi sürdüreceğimiz bir şeye dokunduğumu hissettim. Bu neden-le psikanalitik çerçeveye değinirken Winnicott'un sözlerini (elbette bazı kaçıl-maz değişikliklerle) ödünç alacağım ve Winnicott'un da (kendisi tarafın-dan kısmen keşfedilmiş olduğu halde) “henüz” (*yet*) tamamen farkına varma-dığı şeyleri ifade etmek için, analitik deneyimi vasıtasıyla doğru olduğunu bil-diklerini kullanmaya çabaladığını söyleyeceğim.

O halde Winnicott'un “Bir Analizden Kesitler” makalesinde bariz şe-kilde açığa çıkarmaya başladığı ve bu notlarda başlattığı yoldan devam etme görevini bize bıraktığı bir konuyu keşfe çıkalım.

BABA İŞLEVİ VE PSİKANALTİK ÇERÇEVE

1 Nisan (s. 81)

(Bakış açımı kavrayabilmek için sadece hastanın eşi ile kız arkadaşı arasında ikilemde kaldığını bilmekte fayda var [arka planda ise başka iki adam bulu-nuyor].

(Winnicott'un notlarından alıntılanan her pasajda italik yazılar daima bana aittir.)

Winnicott şöyle yazıyor: “*Analitik ortamın kendini tekrar ettiğine* da-ir bir yorum yaptım, *adama öfkeli olmadığını*, ona kendisini engellenmiş his-settirdiği için kıza öfkeli olduğunu söyledim.”

Burada benim dikkatimi çeken “analitik ortamın (*analytic setting*) kendini tekrar ettiği” ifadesidir. “Analitik ortam” ifadesini iki anlamda oku-

yorum: Hem bilinçdışı bir senaryo (kendini tekrar eden bir ortam) hem de Winnicott'un kavramsallaştırdığı haliyle psikanalitik "ortam" (*setting*).

José Bleger (kendi sözleriyle) psikanalitik "çerçevenin"² (*frame*) törenselleşmesi adını verdiği durumdan rahatsızdı. Çerçevenin kendi içinde bir sorun teşkil etmediği, yani hastanın çerçeveye mükemmelen riayet ettiği durumdaki değişken doğasını incelemek istiyordu. Bleger'i makalesini yazmaya yönelten işte bu sorundu (çünkü Bleger bunun başlı başına bir *sorun olduğunu* düşünüyordu). Bleger seansın kronolojik zamanını ve (analistin önerip hastanın kabul ettiği) çerçevenin diğer unsurlarını tam olarak korumayı gerekli buluyordu ancak bunun yeterli olmadığı görüşündeydi. Bu konuya daha sonra döneceğim.

Hastasının ruhsal tertibine dair anlayışıyla uyumlu olarak Winnicott (başka temel konular arasında) bu sorunu, seansların kronolojik zamanının belirli ölçüde esnetilebilirliğiyle, kendine özgü bir biçimde göz önünde bulundurmuştur. İki yazar arasındaki buluşmayı konumlandıracağım kuramsal-klinik alanlardan *biri* de budur...

Seans kesitine dönersek, hasta başka bir kız bulmakla (ya da bulmamakla) ilgili bir şey öne sürmektedir.

Winnicott bu konunun tekrar edişini yorumlar ve bunun nedeninin hastanın annesini araması, babasının ise annesiyle onun arasına girme görevini yerine getirmemesi olduğunu ekler. Eğer babası görevini yapmış olsaydı, onu diğer kadınlar için serbest kılabilirdi.

Hasta en alışıldık belirtisiyle, uyuyakalarak yanıt verir, ki Winnicott bu belirtiyi bütün bu analiz süresince ve hastanın ergenliğindeki ilk analizinde içe çekilme (bağımlılığa gerilemenin tersi) olarak tekrar tekrar yorumlamıştır. Bu önceki analize de ileride değineceğim (5 Mayıs tarihli seanstan bir kesitte).

Daha sonra hasta çileden çıktığı durumlardan bahseder. Winnicott hastanın kendisinin yanında çileden çıktığı yorumunu yapar...: "O kızdan uzak durun dememi bekliyordunuz neredeyse."

Hasta, Winnicott'un kıskanıyor olabileceğini düşündüğünü söyler; kızın "tatlım" demesinden hoşlanmadığını ekler.

2 Bleger'in *Ortak Yaşam ve Muğlaklık (Symbiosis and Ambiguity)* kitabının İngilizce son çevirisinin editörleri dikkatli bir değerlendirme sonrasında "çerçeve" (*frame*) yerine "analitik ortam" (*setting*) kelimesini kullanma kararı almışlardır. Ben şahsen, bu konuda (daha önce değinilen 2012 tarihli son çeviriden önce yayımlanmış) daha önce yazdıklarımla uyumlu olması için *The International Journal of Psychoanalysis*'te 1967'de yayınlanan Bleger'in orijinal İngilizce basımındaki çerçeve (*frame*) kelimesini korudum. Ayrıca Bleger'in kavramlarının karmaşıklığı da *yazılarımda seçmiş olduğum çerçeve (frame) kelimesini sürdürmeyi* benim açımdan tercih edilir kılıyor.

Sonra analistle hasta, hastanın vaftiz isimlerini telaffuz edememesi ve “anneciğim” ya da “babacığim” diyememesi hakkında konuşurlar:

Hasta: Yeniyetmelikte çocukların ebeveynlerine nasıl hitap edeceği de bir dert (...)

H: ...oğul için “anneciğim” demek adeta ensest. Toplumun bu fikre tahammülü var gibi...

Winnicott: *Fikirlerden* mi bahsediyorsunuz yoksa gerçek cinsel ilişkiden mi?

H: ... “Sevgilim” kelimesi bu mahrem ilişkiye ait. Mesele, ensestle ne kastediliyor? (...)

W: Anneyle oğul arasındaki toplumun koyduğu ensest yaşağını kullanıyorsunuz, çünkü *annenizle sizin aranızda girecek erkeği bulamıyorsunuz*. Bu da demek oluyor ki baba kendi payına düşeni yapmadı; dolayısıyla erkekten korkunuz, nefretiniz yok ve *bu da sizi* ya kendinizi kadın tarafından engellenmiş hissettiğiniz ya da içsel bir ketlenme geliştirdiğiniz *eski durumunuza geri götürüyor*.

H: Yasağı kız getirdi. (s. 83)

W: Hep tam zamanında “Hayır” diyecek erkeği arıyorsunuz; nefret edebileceğiniz veya baş kaldıracabileceğiniz ve uzlaşabileceğiniz biri ve de *bana biraz olsun öfkelenebileceğinizde benim bu konumda olmama az da olsa izin veriyorsunuz*.

H: Bana sanki vakit dolmuş olmalı gibi geldi ve bu da bir bakıma “Hayır” demek.

W: (O sırada *süre gerçekten bittiği için* şöyle dedim:) *Bu durumda “Hayır” diyorum, bugünlük analiz bu kadar anlamında. Sizinle analiz arasına giriyorum ve sizi uğurluyorum*.

Seanstan seçilmiş kısımları ben şu şekilde okuyorum. İlk yorumunda Winnicott, hastanın bilfiil, belirli özelliklere sahip bir baba aradığını ancak bulamadığını söylüyor.

Daha sonra Winnicott üsteliyor: Hastanın bir erkek ararken başvurduğu sabit bir yol vardır, ancak artık mesele bir nefret ya da korku meselesi değildir. Daha kökten bir şeydir: Doğru zamanda “hayır” diyebilecek bir erkek aramaktadır. “Doğru zaman” zaten bir tür zamansallığa işaret etmektedir. Analiz içerisinde, bu verili seansta, “doğru zaman” tam olarak ne anlam taşıyor olabilir?

Bu noktada *hasta, analiste yeni bir şey getirerek kendiliğinden onunla karşı karşıya geliyor*. Hasta, *işte şimdi* tam o anda, doğru zamanda olduklarını söylüyor, çünkü:

“Bana sanki vakit dolmuş olmalı gibi geldi...”

Aslında onun “hayır” diyen bir baba arayışında olduğunu söyleyen Winnicott’un yorumunu da teyit ediyor, çünkü şöyle devam ediyor: “Ve bu da bir bakıma ‘Hayır’ demek.”

Benim ilgimi çeken *hastanın temel bir önerme sunması* ve analistin de onu dikkatle dinlemesi:

Winnicott seansın *gerçekten* sonu olduğu için yorumladığını yazıyor. Bu da, o anda seansın sabit zamanına atıfta bulunmanın örtük (ve bir o kadar da örtük olmayan) şekilde öne çıktığı anlamına geliyor: Eğer *çerçevede sabit bir psikanaliz süresi* mefhumu olmasaydı hasta ile analist, seansın sonu olup olmadığına nasıl karar verebilirdi?

Analistin (hastanın ileri sürdüğü gibi) bitirme vakti olduğunu onaylamasından başlayarak yorum, *analistin doğru zamanda “hayır” demeye muktedir olan bir baba konumunu içeriyor*.

“Hayır”ın simgesel değerinin gelişi Winnicott’un önceki yorumlarından birinde öngörülebilir (“Anneyle oğul arasındaki *toplumun koyduğu enstest yaşağını* kullanıyorsunuz, çünkü *annenizle sizin aranızda girecek erkeği bulamıyorsunuz*. Bu da demek oluyor ki baba kendi payına düşeni yapmadı...”). “Babanın rolünü oynaması”nın “seansta meşru şekilde hayır demek” olduğunu ekleyebiliriz şimdi.

Burada “hayır”ın etkililiği, bir kesişi simgeleştiriyor olmasından ileri gelmektedir; etkililiği simgesel bir iğdiş etme olarak kabul edilmesinden kaynaklanır: Her şeye sahip olamayız, her şey olamayız, ruhsal dünyanın merkezi olamayız (iğdiş edilmenin farklı seanslardaki anlamlarının farklı versiyonları).

Winnicott, *bugünlük analize* “hayır” demektedir. (*Bu vaktin ötesinde anneyle enstest nitelikli ilişki uzanır*.)

Winnicott şimdi, seansın şimdi ve buradasında “hayır” diyebilecek meşru konumda olduğunu söyler, çünkü hastayı “analiz-anne”den ayırmak için doğru zamandır. Bu noktada Winnicott için “analiz” “anneyle ilişki”ye eş değerdedir.

Analist “doğru zamanda” yani “tam vaktinde” seansı bitirerek baba işlevini yerine getirdikten sonra ne olur? Bunun anlamı şudur: Artık *Winnicott psikanalitik “çerçevenin”* (frame) *özünde bulunan seans zamanlamasının koruyucusu haline gelir*.

Winnicott ilk defa anneyle cinsel birleşmeye olduğu gibi, “Hayır” diyen bir babayı yorumlayabilmiştir. Aynı zamanda hastanın söylediklerinde ve Winnicott’un yazdıklarında psikanalitik çerçeveye bağlı bir zaman mefhumu

ortaya çıkmaktadır. Farklı düşüncelerin bu beklenmedik karşılaşması bu bölümün başlangıç noktasıydı.

13 Mayıs'taki başka bir seansın sonunda:

H: ...Baba öldüğü için hepsi beyhude görünüyor. Daha önce hiç bununla yüzleşmemiştim. Eğer rekabetle ilgiliyse, babam öldüğüne göre mesele soyut. Onun ölümünün durumu iki türlü etkilediğini düşünüyorum: Biri, öldüğünü kabullenmem, diğeri artık bu konuda söylenecek söz kalmaması.

W: Söylemesi tuhaf oluyor, ama şu anda zannediyorum aslında *benim hayatta olduğumu* unutuyorsunuz. *Ve şimdi vakit doldu.* (s. 105)

O halde tıpkı benim düşündüğüm gibi, baba işlevini yerine getirdiğinde analistin aynı zamanda psikanalitik çerçevedeki zamanının koruyucusu haline de geldiğini düşünebiliriz. Dolayısıyla Winnicott aynı nedenden dolayı “ben hayattayım” ve “vakit doldu” yorumlarını da yapabilecek konumdadır, çünkü bu ikisi tutarlı şekilde birbirleriyle bağlantılıdır.

“Ben hayattayım” diyen analist, izleyen kısımda öngörüldüğü gibi analize kendi insaniliğini getirmektedir.

18 Mayıs'ta (s. 66, italikler her zamanki gibi eklenmiştir):

H: *Konuşmayarak, düşüncelerimi söylemeyerek sizi cezalandırmak için dayanılmaz bir istek duyuyorum. (...) ... Sizi cezalandırırsam siz de beni cezalandırabilirsiniz...*

[Sonra uyuyakalma sorunu geliyor, bu bildiğimiz gibi hastanın temel sorunu olan geri çekilme sorunu.] Sonra kendine gelince, *biraz kızgın* olduğunu söylüyor.

W: *Misillemeden sizi döven insani bir baba mefhumuna geçişle* meşgulsünüz. (“Bir Çocuk Dövülüyor” makalesinin yankılarını duyabiliriz.)

WINNICOTT'UN JOSÉ BLEGER İLE “KARŞILAŞMASI”

Bleger'in “Psychoanalysis of the psychoanalytical frame” (“Psikanalitik Çerçevenin Psikanalizi”) başlıklı ufuk açıcı makalesi Winnicott'un adıyla başlar. 1967'de *The International Journal of Psychoanalysis*'te yayımlanan bu sıradışı makaleyi Winnicott'un okuma şansı olmuş olabilir; gerçekten okuduğuna dair bir ize rastlamadım.

Bleger şöyle yazar: “Winnicott ‘(analitik) ortamı’, ‘vakanın yönetimi’ne dair tüm detayların toplamı’ olarak tanımlamaktadır (Winnicott, 1956, s. 297)”. Bu da demek oluyor ki Bleger, Winnicott'un düşünceleriyle karşılaşmıştı. Ben José Bleger'in diyalektik düşüncesi üzerine yazdığımda, bu karşılaşmanın hâlihazırda bir matrisi oluşmuştu. (Faimberg, 2012a,b)

Bleger makalesinde analist ile hasta arasındaki sağaltım ilişkisine dâhil olan görüngülerin toplamı için *psikanalitik durum* (*psychoanalytic situation*) terimini kullanmamızı önerir. (Winnicott'un önerdiği “ortam” (*setting*) terimi yerine Bleger *psikanalitik durum*’u (*psychoanalytic situation*) kullanır. Bu sorunun karmaşıklığı üzerine daha fazla düşününce “çerçeve” (*frame*) kelimesini muhafaza etmeye karar verdim). Bu analitik durum bir süreç teşkil eden görüngüleri kapsamaktadır, bu süreç bizim çalıştığımız, analiz ettiğimiz ve yorumladığımız süreçtir. Ancak Bleger analitik durumun, sürecin (*process*) gerçekleştiği çerçeve dâhilindeki “süreç olmayan” (*non process*) (süreç olmayanla sabitliği kastedilmektedir) bir çerçeveyi de içerdiğini ekler.

José Bleger *henüz* (*not yet*) *keşfedilmediğini* düşündüğü bir sorunu ele almıştır: *Analizin tüm seyri boyunca çerçevenin asla sorun çıkarmaması, çerçevenin törenselleştirilmesi ne anlama gelir?*

Öne sürdüğü tamamlayıcı bir soru da şöyle ifade edilebilir: Analitik yöntemin ve bilinçdışının keşfinin bir parçası olan analitik çerçeveyi (*analytic frame*) sürdürürken *aynı zamanda* çerçevenin törenselleştirilmesinin üstesinden gelmek nasıl mümkün olur?

José Bleger analistin, kendisinin önerdiği ve hastanın kabul ettiği çerçevenin bekçisi olması gerektiğini yazar. José Bleger’e göre bu sorunun üstesinden gelebilmek için sabit bir çerçevenin analist tarafından kati şekilde sürdürülmesi *gerekli ve mutlak koşuldur – ancak yeterli değildir*. Lacan’ın (başka bir kuramsal bakış açısından) önerdiği çözümden farklı bir çözüme işaret eder bu.

Paradoks gibi görünen bu durumu (çerçevenin törenselleştirilmesinin üstesinden gelmek için çerçevenin sabit tutulması gerekmesi durumunu) çözmek için Bleger, *iki çerçevenin* var olduğunu ileri sürer.

biri analistin önerip sürdürdüğü ve hastanın bilinçli olarak kabul ettiği çerçevedir; diğeri ise “*düşlem dünyasının*” çerçevesidir, hasta yansıtma bürasına yöneltilir. İkincisi bir yineleme zorlantısıdır... mükemmeldir, çünkü en bütünlüklü olan, en az bilinen ve en az fark edilen odur. (Bleger, 1967, s. 514)

Bleger’den önce hiç kimse *hastanın getirdiği* ve analizin bir noktasına gelinceye dek “sessiz” duran ve –şayet analist “duyabilirse”– o noktada “konuşmaya” başlayan *çerçeveyi* (*frame*) tanımlamamıştır.

José Bleger tarafından önerildiği haliyle “bu iki çerçevenin” ilk diyalektik çifti teşkil ettiğini düşünüyorum. Bleger’in “ben/ben-olmayan” (*me/not me*) üzerinden yazdıkları ise ikinci diyalektik çifti oluşturur. “Ben-olmayan”ın

bir *varoluşu* vardır (Bleger, 1967, s. 514); “Ben-olmayan” (Bleger’in deyişiy-le) analistin sunduğu çerçevede “barınır”.

Bleger, her hastada nevrotik işleyişle birlikte psikotik bir işleyişin de bulunduğuna dair Bion’un sözlerini alıntılar. Benim görüşüme göre Winnicott’un düşüncesinin Bleger’le hakikaten bir bağlantı arz ettiği noktalardan biri budur.

Lakin önce Bleger’in iki çerçeveyi nasıl ele aldığına dair bir örneği kısaca irdeleyelim.

Uzun süredir çerçeveye harfiyen uyan bir hastası ilk kez analistine borçlanmaya başlamıştır. *Borç vasıtasıyla hastanın çerçevesi “konuşmaya” başladığında*, Bleger analizanın o ana kadar hiçbir kaybın kabul görmediği düşlem (hastanın varoluş koşulu anlamında düşlem) dünyasını analizin koruyacağı şeklindeki yanılsamalı fikre tutunduğunu yorumlamaya başlar. (Bu hasta, ailesinin yıllar önce servetini kaybettiğini hiçbir zaman kabul etmemiştir.)

Bir süre sonra analizan, borcu çabucak ödeme arzusunu ifade eder; görünürde paradoksal biçimde Bleger, bu telaşın amacının aslında analisti ve onunla birlikte de düşlem dünyasının kaybının yarattığı acıyı ortadan kaldırmak olduğunu yorumlar. Bleger sadece bir değil, iki çerçevenin var olduğunu düşündüğünden bu yorumlar düşünülüp ileri sürülebilmektedir. (Zira tek bir çerçeve olduğunu varsayıyor olsa bu yorumların anlamı olmayacaktı) Bleger bir dipnot ekler: “Hastanın çerçeveye uymadığı durumlarda bir ”saldırıdan” bahsetmenin acelecilik olduğunu düşünüyorum. Çünkü hasta “kendisinde olanı” getirmektedir; bu her zaman bir saldırı olmayabilir, daha çok hastanın kendi örgütlenmesinin (bu bir örgütlenme bozukluğu olsa bile) bir yansımasıdır” (1967, dipnot).

Bleger’in Winnicott’tan yaptığı alıntıya dönelim: “Winnicott analitik ortamı (*setting*), psikanaliz tedavisinin yönetimine dair tüm detayların toplamı olarak tanımlamaktadır.” (Winnicott, 1956, s. 297)

5 Mayıs’taki seansta Winnicott, hastasını ”tutmaktan” bahseder: Bir yanda genel olarak *yönetimi*, diğer yanda ise malzemeye dair yorumlar vardır.

Winnicott’un “analitik ortam” (*setting*) hakkında *açıkça* yazdıkları nelerdir? “The importance of the setting in meeting regression in psychoanalysis” makalesinde (“Psikanalizdeki Gerilemeyi Karşılatabilmede Analitik Ortamın Önemi”, Winnicott, 1964, s. 96’dan itibaren) Winnicott analitik ortamın, malzemeyi ele almada Freud’un belirlediği prensipleri izlediğini yazar. Bazı durumlarda, analitik ortamın kendisi malzemenin nasıl ele alındığı kadar önemlidir. Belirli bir türde tanı almış bazı hastalarda analitik ortamın

temini ve sürdürülmesi yorumlayıcı çalışmadan daha önemlidir...

Winnicott'un eserlerindeki kuram, belirli bazı ilkelere dayanmaktadır. Bunlardan biri:

“Bebeğin ben-olmayanı benden ayırması ancak kademeli olarak gerçekleşir.” (1964, s. 102)

Bleger de kendi namına “ben-olmayan”ın (*not-me*) yazgısını izler. Hastanın “ben-olmayan”ının analistin sunduğu ve hastanın da kabul ettiği çerçevede “barındığını” yazar. Bu koşullar altında, bir kriz anında bu ikinci çerçeve yavaş yavaş “konuşmaya” başlar.

Aynı makalesinde Winnicott, bebekliğinde anneden yeterli ilgiyi alamamış hastanın bizi, hastanın içindeki bu bebekle gizli bir ittifaka girmek için baştan çıkardığını belirtir. Hasta bu gereksinimlerinin karşılanacağı umudunu hissettikçe yavaş yavaş söz konusu durum ortaya çıkar.

Winnicott bir örnekle analitik ortam sorununun üzerine gider.

Bir kadın hastanın “muazzam bir sağlıklı kişilik alanı” vardır, ancak analiz onu kaçınılmaz olarak derin bir bağımlılığa yöneltir. Bir Cuma sean-sında hasta bırakmış olduğu bir kâğıdın bıraktığı şekilde durmadığını fark eder. Winnicott “tam bir felaket” olduğunu düşündüğü bu durum karşısında, hastanın onun üstesinden gelemeyeceğinden korkar. Ama hasta bu durumun üstesinden gelir. Bu olumlu bir sonuçtur, çünkü hasta sorar analist de açıklar: “Görebildiğim kadarıyla yaptığım bu feci hatanın bilinçdışı bir nedeni olduğunu ... hastadaki bir şeye tepki olmadığını söylemeyi başardım.” Winnicott şunu gösterebildiğini de ekler: “Hasta yaptığım fecaatin ondaki bir şeye tepki olduğunu duymayı çok daha tercih ederdi, çünkü o zaman bütün mesele onun kontrolü altına girmiş olurdu.” (s. 98-9)

Winnicott ekler: “Daha hasta olan hastalarla böyle hatalar yapmayı göze alamayız. Daha hastadan kastım, hasta kısımlarının yanında sağlıklı kişilik alanı daha az olan hastalardır... Biz o hasta kısımla ilgileniriz ve o kısım da olabileceği kadar hastadır.”

“Göze alamayacağımız hataların” ne olduğu sorusu Winnicott'un sonraki yazıları ışığında incelenebilir. Bu soruyu açık bırakıyorum.

Bleger de, ikinci bir aşamada, hasta telaşla borcunu ödemek istediğinde onun analisti kontrol etme ve analisti ötekiliği (*otherness*) içinde yok etme arzusunda olduğunu iddia eder.

Bleger'e göre “hastanın kendisinde olanı getirdiğinin ” kabul edilmesi, dışarıdan dayatılan değil de, hastanın kendi şartlarında sağlanan özgün bir gelişimin başlangıcıdır.

İNSAN HALİNE GELME (BECOMING HUMAN)

5 Mayıs seansı. Sadece iki noktaya odaklanarak, daha önce alıntılanan bu seanstaki takip eden şu kısımlara tekrar bakalım:

– Winnicott’un “ötekinin” (*other*) ruhsal statüsüne ilişkin örtük varsayımlarına dair soruları ortaya koyan belli bir tarzdaki müdahalesi.

– Ve ilaveten: Hastanın ne bakımdan “insan haline gelmeyi ıskaladığı” kabul etmesini sağlayan şey nedir?

(Daha önce gördüğümüz gibi insan haline gelme, bu analizde temel bir konu olmuştur.)

W: İlk terapide ben daha sizi görmeden önce anneniz, babanız hakkında ilk konuştuğunda bana onun mükemmel biri olduğunu söylemişti.

H: Evet... Yeni bir fikir var burada ... [...]... öyleyse ikimiz de çocuğuz ve soru şu, baba nerede?

W: ...Eğer baba mükemmelse, sizin de mükemmel olmaktan başka yapabileceğiniz bir şey yoktur...eğer.. anneye düşünün iki insansanız, bir çatışma olacaktır...

Bu sekans dikkatimi çekiyor: Eğer baba mükemmelse babanın mükemmelliğiyle özdeşleşiyordur, o halde *insan değildir*; eğer annenin sevgisi için rekabet içindeyse, o zaman *insan haline gelir*. (Nitekim 1 Nisan ve 13 Mayıs’taki seansların sonunda insan olma analiz edilmiştir.)

Burada mükemmellik temel bir meseledir. Bu mesele beraberinde, Winnicott’un yorumlarında nesnenin örtük statüsünü teşkil eden şeyin ne olduğu sorunu getirir.

Bu sekansı okurken, babanın ideal imgesinin Winnicott’un kendisi tarafından konuya dâhil edildiğini fark ediyorum. Malzemeye ilgili *Winnicott’un kendi çağrışımı* bu. Ve hastası ile bu kendi çağrışımı üzerine çalışmaktadır.

Dikkatimi çeken, çağrışımının hastanın annesiyle yaptığı görüşmeden kaynaklanıyor olması *değil* (bir ergenin analizinde ebeveynler analistle görüşürler), çağrışımın *Winnicott’un bu konuyu formüle ediş biçiminden kaynaklanıyor olması*.

Winnicott’un tarzında, daha çok şu tür bir şey aktarmasını hayal edebiliriz: “Bu düşündüğümü neden düşündüğümü bilmiyorum, ama benimle daha önceki analizinizden bir şey geliyor aklıma: Mükemmellik hakkında ifade ettiklerinizle ilişkili olarak aklıma annenizin babanızdan mükemmel diye bahsetmesi geliyor”. (Bu formülasyonda ya da diğer eşdeğerinde, “babanızdan bahseden anne”nin statüsü...” ucu açık kalıyor.)

Ayrıca, Winnicott'un: "Sanırım anneniz daha sonra kendi analizinde kendini bundan (hastanın babasının ölküleştirilmesini kastediyor) kurtarmıştır" demesi, tüm konuyu formüle etme biçimiyle birleştiğinde *Winnicott'un tam da burada, hastanın ruhsallığındaki "öteki"ye verdiği örtük statüyü* merak etmeme sebep oldu.

Bu karmaşık soru başka bir yerde, Winnicott'un bu vaka hakkında yazdıklarından *sonra* kaleme aldığı makalelerin ışığında yeniden gözden geçirilmeyi hak etmektedir.

Ebeveynlerin hastanın ruhsallığındaki statüsünü başka bir yerde (Faimberg, 2005, 2010) kendi bakış açımına göre nasıl ele aldığını incelemek de bu çalışmanın dışına taşmaktadır.

José Bleger'le hiç gerçekleşmemiş bu hayali buluşma hakkında Winnicott neler düşünürdü merak ediyorum.

Winnicott'un ve Bleger'in düşüncelerini bileşik hale getirmek değil, onların düşüncelerinde ve ötekiliklerinde (*otherness*) seslendirdikleri ilişkili derinlikleri anlamak arzusundayım.

TEŞEKKÜR

Bu makaleyi dikkatle okuyan Elisabeth Manivel'e değerli önerileri için teşekkür etmek isterim. Her zamanki gibi bu makalede de değerli desteğini sürdüren eşim Antoine Corel'e özellikle minnettarım.

Çeviren: MELTEM TEMİZ

KAYNAKÇA

- Bleger, J., (1967), "Psychoanalysis of the psychoanalytic frame", *Int J Psychoanal*, 48:511-19.
- Faimberg, H., (2005), *The telescoping of generations: Listening to the narcissistic links between generations*, Londra: Routledge.
- , (2010[1988]), "Listening to the telescoping of generations", ed: Birksted-Breen, D., Flanders. S., Gibeault, A., *Reading French psychoanalysis* içinde, Londra: Routledge.
- , (2012a), "Nachtraglichkeit and Winnicott's 'Fear of breakdown'", Bölüm 8, ed: Abram, J., *Donald Winnicott Today* içinde, 205-12, Londra: Routledge.
- , (2012b), "José Bleger's dialectical thinking", *Int J Psychoanal*, 93:981-92.
- , (2012c), "José Bleger y su encuadre dialectico: vigencia actual", *Caliban, Rev Latino-am psicoanal*, 10:193-203, Sao Paulo: Fepal.
- , (2013), "The as yet situation in Winnicott's *Fragment of an analysis* (1955): 'You Father did not make you the honour of...yet'", *Psychoanal Q*, 82:849-75.
- Winnicott, D.W., (1986[1955]), *Holding and interpretation: Fragment of an analysis*, Londra: Hogarth (The International Psycho-Analytical Library.)

- , (1964), "The importance of the setting in meeting regression in psychoanalysis", ed: Winnicott C., Shepherd R., Davis M., *Psycho-analytic explorations*, 96 ff, Londra: Karnac, 1989.
- , (1967), "Mirror-role of mother and family in child development".
- , (1969), "The use of the object in the context of Moses and Monotheism, ed: Winnicott, C., Shepherd, R., Davis, M., *Psychoanalytic explorations*, 240-1, Londra: Karnac, 1989.

Aile Sırları ve -K Üzerine

YARIV ORGAD

20 Aralık 2013'te yayına kabul edilmiştir.

Özet

Bu makalede aile sırlarına dair yeni bir yorum sunuyorum. Sırrın oluşması Bion'un -K kavramına dayanılarak, aile dinamiklerinin bilgi oluşumunu ve zihinsel gelişmeyi bilfiil engellemesi açısından yorumlanmıştır. Aile sırları, ailenin hakikat üretim alanını –yani aile ilişkileri aracılığıyla anlamların oluşturulduğu paylaşılan semiyotik alanı– hedef alan yıkıcı bir süreç olarak yorumlanmıştır. Makalede Mike Leigh'in *Secrets and Lies* (Sırlar ve Yalanlar) filminin analiziyle, mikroyapıdaki kişilerarası -K süreci incelenmektedir. Filmin iki sahnesi kullanılarak -K'nin nasıl anlam oluşturma sürecinin önünü tıkayan öznelliklerarası özel bir semiyotik gayretle sonuçlandığı gösterilmektedir.

Anahtar kelimeler: Aile sırları, Bion, -K, öznelliklerarası, semiyotik, Sırlar ve Yalanlar (Secrets and Lies).

GİRİŞ

“Bilginin aile üyelerinden biri ya da birçoğu tarafından kasıtlı olarak, bundan etkilenebilecek diğer aile üyelerinden saklanması” (Berger ve Paul, 2008, s. 554) edimi şeklinde tanımlanan aile sırları, sırrı saklayanlarla karşılıklı oluşan ve oluşturulan bir süreç olarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle aile sırlarının özneler arasında nasıl inşa edildiğinin incelenmesi önemlidir. Sır, bilmemekle ilgili olduğuna göre, aile sırları bilmeyi etkin ve bilinçdışı biçimde engelleyen öznelliklerarası bir süreç olarak incelenmelidir. Bu süreç, Bion'un deneyimleri

çoşkusal bakımdan anlamsızlaştıran zihinsel süreçleri açıklayan bir kavramı olan *-K* mefhumu vasıtasıyla analiz edilecektir. Her ne kadar Bion'un çalışmaları "öznelliklerarası" bakış açısının örneklerini sunmasa da, aile sırlarının *-K* olarak yeniden kavramlaştırılması, *-K*'nin ilişkisel bilinçdışı semiyotik bir "*bilmeme*" süreci olarak kabul edilmesine imkân tanımaktadır. "İlişkisel" terimini kullanışının belli bir psikanaliz okuluna değil, aile ilişkilerinin sır haline gelmesine yol açan sürece bağlılığını gösterdiğini belirtmem önemlidir.

AİLE SIRLARI VE ÖZNELLİKLERARASILIK

Sırrın ortaya çıkışı ve iletiminin altında yatan süreçlere odaklanmak psikanaliz literatüründeki, ruhsal yaşamın "klasik" ruhsallık içi tabiatı ile ruhsallıklar arası tabiatı arasında bir sınır çizgisi olduğu iddiasını doğuran gözde tartışmaları akla getirir. (Brown, 2009) Aile sırlarını "Bioncu" tarifiyle bilgi oluşumunun önüne geçen ortak bilinçdışı bir süreç olarak düşünmek bu sınırı anlamsızlaştırır çünkü öyle olsa bu tür bir engelin ruhsallık içi süreçleriyle ruhsallıklar arası süreçleri arasındaki *karşılıklı etkileşim* öne çıkardı; şöyle ki, bilinçdışı nitelikteki *bilmeme* süreçleri *ilişkiler içerisinde* ruhsal yapıları ve ilişkileri oluşturur. Başka deyişle, *-K*'nin ilkin ve herşeyden çok *ötekilerle* bir etkileşim olduğu görülür, bu etkileşim vasıtasıyla "*bilmeme*"'yi (*-K*'yi)* sahneye koyarız.

Ruhsal yaşamın tabiatının bireysel öznellik ile öznelliklerarası arasındaki diyalektik bir hareketten ibaret olduğu yeni bir fikir değildir (örneğin Benjamin, 2009; Brown, 2009; Ogden, 2004a). Bu hareket sözgelimi Ogden'in (2004a) "üçüncü" terimiyle ifade ettiği, Bion'un (1989) ise deneyimleri çoşkusal bakımdan anlamlı hale getiren ikili bilinçdışı süreçlere bağladığı deneyimin ta kendisidir. (Bion'un *K* hakkındaki fikrini sonraki bölümde ele alacağım; ayrıca bkz. Brown, 2009; Ogden 2004b.) Aynı düşünce hattından devam edecek olursak, sırrın da anlamını ilişkiler vasıtasıyla ruhsal bir inşaa olarak kazanması gerekir. Sır tutma deneyiminin aile üyeleri arasındaki çoşkusal anlamının sorgulanması psikanaliz literatüründe oldukça göz ardı edilmiştir. Benim görüşüme göre, sır tutmak *K*'nin engellenmesi amacını taşır ve ilişkiler aracılığıyla yerine getirilir; *K* ise deneyimlerden anlama ulaşma sürecini temsil eder. O halde sır tutmayı incelerken asıl ilgilendiğimiz konu, sırrın etrafında oluşan iletişim örüntüleri yoluyla sahneye konan anlamın elbirliğiyle inşasıdır. O iletişim örüntülerinin niteliği ve anlamı öyle bir yaklaşımın ilgi

(*) Bion'un kodlamasında Bilgi ve Bilme (*Knowledge* ve *Knowing*) *K*'yle Karşı-Bilgi ve Bilmeme (*anti-Knowledge* ve *not-Knowing*) *-K*'yle ifade edilir – ç.n.

alanına girer. Örneğin, sırları ele aldığımızda, iletişimin mümkün olup olmadığı ve kapsamı çarpıtılmış olarak karşımıza çıkar ve tam anlamı dikkatle incelenmelidir. Durum bu olunca sır tutma, zihinsel gelişime katkıda bulunan karşılıklı deneyim anlamındaki ilişkilerin hakiki özünü çelişebilir.

Ogden (2004a) derin bir anlayışla öznelliklerarasını, her bireyin “kendini benlik duygusunu deneyimleme yetisinin ... bir şekilde ötekinde mahfuz olduğunu hissettiği” süreç olarak tarif eder. (s. 191) O halde öznelliklerarasılık bireysel öznellik potansiyellerinin karşılıklı gerçekleşmesi ve bu öznellik deneyimlerinin yansıtılmalı özdeşleşim yoluyla paylaşılmasıdır. Bu açıdan öznelliklerarasılık, ötekiyle karşılaşma aracılığıyla ve ötekinin görüşü aracılığıyla olma potansiyeli olarak görülmelidir. Bu ise “üçüncü”nün ortaya çıkışını, yani anlamların ve bireysel öznelliklerin ortaklaşa kalıba dökülüp inşa edilmesini sağlayan semiyotik-öznelliklerarası aracın/aracının ortaya çıkışını mümkün kılar. Ogden’in (1979) betimlediği gibi, kişi kendini ötekine yansıttığında, diyalojik yansıtılmalı özdeşleşim yoluyla, dönüşme anlamındaki bir zihinsel gelişimin gerçekleşebilmesi için ötekinin onu kendisine “geri vermesi” gerekir.

Sır tutma öznelliklerarasılığın emsalsiz bir biçimini devreye sokar çünkü birinin temsilleri daha baştan gizlenmiştir; bu yüzden birinin ötekinin içine girmesine izin yoktur, ve akabinde, hayati önem taşıyan herhangi bir dönüştürücü süreci paylaşma deneyimi yaşanmaksızın, kişi (geri verilmekten çok) gerisingeriye fırlatılır, böylece:

Özyansılmalı olmayan, durağan bir varlığın eseri olan “ölü bir birlik” (Kojève, 1934-35, s. 14) [oluşturulur]: İkisi de ötekini “bir şey gibi” yalnız bırakır; her birinin diğerine kendini geri verdiği ve bu yolla bireysel öznenliğin yaratıldığı o kişilerarası sürece iştirak etmez. (Ogden, 2004a, s. 192)

O halde, sır tutmanın belirleyici özelliklerinden biri olan emsalsiz öznelliklerarasılığın bizzat kendisi, ilişkilerin birbirine bağlandığı dinamik bireysel öznellikler yerine, harap olmuş ve soyutlanmış “statik şeyler” oluşturur. Sırrın hüküm sürdüğü ilişkiler, öznellikleri dinamik simgeleştirmelerle iletişime sokup zenginleştirmek yerine, imleyenlere¹ durağanlık aşılama kullanarak onları “şeylere” dönüştürür. Aile sırlarının anlaşılabilmesi için, aile üyeleri arasındaki ilişkilerin ve bu ilişkilerden çıkan anlamların araştırılıp keşfedilmesi gerektiği görülmektedir. Dolayısıyla yapılması gereken şey, aile

1 Semiyotik (göstergebilim) alanında İngilizcedeki sign/signifier/signified terimleri Türkçeye gösterge/gösteren/gösterilen ya da im/imleyen/imlenen olarak çevrilmiştir. Bu çeviride daha işlek olması nedeniyle im/imleyen/imlenen karşılıkları tercih edilmiştir.

sırlarının, -K'nin semiyotik matrisini oluşturan öznelliklerarası yapıcı bir süreç olarak araştırılıp keşfedilmesidir. Bu düşünce bizi, Bion'un bilgi (K) kavramı ile semiyotik arasındaki ilişkiyi irdelediğim sonraki kısma yöneltmektedir.

SEMİYOTİK BİR SÜREÇ OLARAK BİLGİ

Foulkes (1964), grup iletişimleri ve ilişkilerini, ortak ve paylaşılan anlam oluşturma mekanizmalarının bir matrisi olarak ele almayı önerir. Yani anlam, paylaşılan iletişim kurma deneyimleri yoluyla üretilip, imleyenlerin içine yerleştirildiği haliyle yeni bir dizilim içinde düzenlenir.

Dolayısıyla grup dinamikleri, tıpkı aile dinamikleri gibi, sürekli imleyen üreten ve sonunda bir *semiyotik matris* ortaya çıkaran bir semiyotik süreç gibi düşünülmüştür. (Mitchell, 1988) Sadece böylesi dinamik bir matris içerisinde, dil üzerinden sürekli imleyen üretimiyle bir anlam duygusuna ulaşılacağı ileri sürülmüştür.

Öznelliklerarası anlam oluşturma süreci C. S. Peirce (1992, cilt 2, s. 498) tarafından "yardımcı deneyim" olarak tanımlanmıştır. Yardımcı deneyimler "ötekilerle yaşanan ve yeni durumları anlaşılabilir kılan önceki deneyimler"dir (Neuman, 2009a, s. 19), başka deyişle deneyimlerdeki tutarlılığa ötekillik vasıtasıyla ulaşılır ve ilişkilerde öne çıkan üçlü yapının şartlarını oluşturduğu bir öznelliklerarası semiyosisi* mümkün kılar; ki bunu aşağıda açıklayacağız.

Peirce'nün semiyotiği birbirinden farklılaşmış imleyen, imlenen ve yorumlayan (*a.g.y.*) arasındaki üçlü ilişkiler üzerine kurulmuştur. Yorumlayan, bir imleyen aracılığıyla deneyimin anlamını ortaya çıkaran özne/benliktir. İmleyen ise bir topluluk içindeki iletişimlerle oluşur, başka deyişle yorumlayan, (anlam kazanmış) deneyimleri yardımcı deneyim aracılığıyla imleyenlere bağlama işlevini yerine getirir. İmleyen, imlenen ve yorumlayan arasındaki bu net ayrım, üçlü yapı, anlamların içine gömüldüğü temel ve asli örüntü olarak ortaya çıkar.

Sözgelimi şu cümleyi alalım: "*Sen benim gözümde baban gibisin.*" (Neuman, 2009a esas alınmıştır.) "Sen" in açıklayıcı ikamesi yerine geçen şey "baba"nın anlamıdır. Dahası "ben" ile "baba" arasındaki "gibi" olan ilişki "ben-sen" etkileşiminin anlamına aracılık eder ve hem "ben"i hem de "sen"i yardımcı olmak suretiyle dönüştürür.

(*) Anlamların oluşturulması da dahil olmak üzere, göstergelerle ilgili her türlü etkinlik ve süreç; gösterme süreci - ç.n.

“Baba”nın anlamı öyle bir şekilde ortaya konmuş, bildirilmiş ve müzakere edilmiştir ki, semiyotik matrisin içine, “sen”in anlamını netleştirmek üzere oluşturulduğunu söyleyebileceğimiz bir tarzda girer. Semiyotik süreçlerin üçlü-özelliklerarası yapısına bir örnektir bu; bu yapı temsillerin öznel arasında “konakladığını” (Brown, 2009) ima eder. Bu Bioncu fikir zihinsel süreçleri, bunların içkin olarak ilişkisel olduğu esasına göre değerlendirir, çünkü zihinsel dönüşüm ve gelişme yetisini esas itibarıyla ilişkilerle bağlantılandırır. Bion’un ele aldığı ve bu makalenin de ana konusu olan bilgi bu türden bir ilişkidir.

Bir süreç olarak bilgi Bion’un psikanaliz kuramının (1967, 1989) temel konularından biridir; onun kuramı bilgiyi kendiliğin gerçekliğe yaklaşımında kullandığı temel bir coşkusallık ilişkisi olarak görür. Bion’a göre (1989) bilgi (“K” ile gösterilir) dönüştürücü bir süreçtir ve bu süreç vasıtasıyla hem kendilik hem de gerçeklik (“O” ile gösterilir) dönüşüme uğrar. *Nihai gerçeklik* olan O (Lopez-Corvo, 2003, s. 197) bilinemez, kavranamaz, anlaşılamaz, simgeleştirilemez ve dönüştürücü bilme süreci ona aracılık etmeksizin kullanılamaz. Nihai gerçeklik olarak O bilinemez çünkü dinamik, çok boyutlu ve bunalıcıdır, öyle ki kavrandığı anda artık o olmaktan çıkar. (O’nun anlamı üzerine titiz ve ayrıntılı bir tartışma için bkz. Grotstein, 2007)

İlk halinde, O ile bizim ona dair deneyimlerimiz ham kabul edilir; dolayısıyla kendilik için kullanılamaz haldedir. Bion’un (1994) terminolojisiyle ham O izlenimleri yalıtılmış ve birbirinden kopuk parçalar halinde bulunurlar, bağ kurulmasına müsait değildirler ve bu yüzden de kişi için bir anlam taşımazlar – bunlara beta öğeleri denir. Bir süreç olarak bilme, O deneyimlerinin ham izlenimlerden bilenebilir, anlaşılabilir, hatırlanabilir, anlamlı, tutarlı, bağlantılı ve zihinsel yaşam ve gelişimin hizmetinde kullanılabilir malzemelere dönüşmesi demektir. Dolayısıyla, hem O hem de kendilik K ile, yani kendiliği gerçekliğiyle bağlantılı hale getiren bilgi ilişkisiyle dönüşüme uğrar.

Bebek için canının yanması deneyimini düşünün. Bebek henüz deneyimin anlamını kavrayamaz – ağrı mı, korku mu, şaşkınlık mı? (Bu sorular bile bu halleriyle sorulamaz.) Nasıl *sindirilmeli* veya zihinsel işleyişte kullanılır hale nasıl getirilmelidir? Bion’un metaforik düzlemde *sindirimle* eşdeğer gördüğü bir süreç vasıtasıyla daha anlamın deneyime bağlanması veya onunla bağlantılandırılması gerekmektedir. Bion’un (1967, 1994) *alfa işlevi* adını verdiği bu süreç beta öğelerini anlam örüntüleri oluşturan alfa öğelerine dönüştürür.

Buradaki *örüntü* önemlidir çünkü anlamın, gerçekliğin birbirinden ya-

lıtılmış öğeleri arasında varlığını sürdüren ilişkiler ve bağlantılardan ortaya çıktığını öne sürer, tıpkı yukarıda yorumlayan (ben), imleyen (baba) ve imlenen (sen) arasındaki ilişki örneğinde gösterildiği gibi. Öğeleri zihinsel çalışmaya müsait tutarlı ve anlamlı bir örüntüye uygun hale getiren şey o öğeler arasındaki bağlantılardır. Mevcut örneğimizi devam ettirecek olursak, canı yanan bebeğin *annesi* onun deneyimini “acı”, “panik” ya da “ağrı” olarak adlandırabilir ve acının geçici olduğunu, bir zarar gelmediğini söyleyip, bebeği emniyet içinde kucağında tutarak, sakın sakın mırıldanarak, fiziksel, sessel ya da yüzündeki ifadelerle rahatlatıcı bir tutum sergileyebilir. Bebeğin coşkularının ve izlenimlerinin bebek tarafından yeniden içe atılmadan önce, dönüştürülmek üzere annede konakladığını fark etmek özellikle önemlidir. Böylece deneyimler *ilişkisel olarak* birbirleriyle bağlantılı hale gelirler ve kullanılabilir bir örüntü içinde anlatılırlar – o duyguya *acı* denebilir, *düşme* sonucu meydana gelmiş olabilir, bir *zarar* vermemiştir, bebek annesi tarafından *emniyet altına alınmıştır*, anne *emniyet telkin edici* ve *rahatlatıcıdır*, bir *öpücük* kondurması ve *ellerinde tutması* bunların *üstesinden gelmeyi* sağlayan coşkusal kaynakları oluşturan ve sahneleyen imleyenlere aracılık eder vs.

Belki daha da önemlisi, etkileşimin *bir modeli* gelecekteki benzer ve ilişkili olaylarda uygulanmak üzere içselleştirilebilir. Rahatlatan ve emniyet telkin eden bir nesne fikri oluşturulup, başka durumlarda aranacak *anne* olarak imlenen figüre bağlanabilir, nesnenin içe atılması ve nesne ilişkilerinin gelişmesinde nihai olarak hedeflenen şey bu süreçtir. *Anne* ilişkiler aracılığıyla bir imleyen olarak oluşturulur, anneye bebek arasında paylaşılan ilişki vasıtasıyla imlenen deneyimin anlamına aracılık eder. Böylece olaylar, izlenimler ve onları imlemek için kullanılan kelimeler birbirine örülerek (Bion terminolojisinde “bağlanarak”) anlam taşıyan bir örüntüye dönüştürülür, böylece bebeğin ulaşabileceği bir hal alır.

Bu tür örüntülerin anlamı, anlamlı ötekilerle olan etkileşimle inşa edilir, onların kişinin deneyimine dair yorumları içe atılıp sonra kendi “söz dağarcığına” dâhil edilir. “Ötekinin varlığında düşünme” (Schafer, 2000, s. 90) ötekiliği kısmi ve bütünsel nesnelerin yansıtıldığı ve onlardan tekrar içe atılıp anlamın açığa çıkarıldığı dış kutup haline getirir. Bu tür kapsayıcı bir öznel-kimlerarasılık (LaFarge, 2000) “söz dağarcığına katılma”yı sağlar, bu ise deneyimlere tutarlılık ve bütünlük aşılır, simgesel yetinin ve kendine dair farkındalığın ortaya çıkışına yol açar. Bu nedenle öznel-kimlerarasılık, düşünmeye ve bilgi oluşumuna hizmet edecek simgeciliğin ortaya çıktığı platform olarak anlaşılmalıdır.

O halde bilgi, ilişkilerin simgesel dolayımıyla deneyimlerin dönüşümüdür. Semiyotik terimleriyle söyleyecek olursak, alfa işlevi *O deneyimlerinin imlenmesini* sağlayan öznelliklerarası bir sürecin kavramlaştırılmasıdır. Bu süreç sayesinde alfa öğeleri yeniden örgütlenir, çağrışımsal ilişkilerle birbirine bağlanarak semiyotik matrisler oluşturur, bu matrisler sayesinde zihinsel işleyiş ve toplumsal ortamlarda gelişim mümkün hale gelir.

Bion *K*'yi bitmek bilmez hakikat arayışının dışavurumlarından biri olarak tanımlamıştır – ulaşılamaz bir hedef olan *O*'yu idrak etme çabası (Grotstein, 2007); aynı zamanda kendiliğin ortaya çıkmasına aracılık eden semiyotik ilişkileri pekiştirme yönündeki bitmek bilmez çaba olarak da betimlenebilir – Neuman (2009b, s. 705) buna “semiyotik içgüdü” adını vermiştir. Bu içgüdü kendilik deneyimlerinin anlamlı öğeler olarak içselleştirme amacıyla kendiliği bu deneyimlerini imlemek üzere güdüler. Bir kapsanma ve kabul görme deneyimi sağlayan öznelliklerarasılık (Eigen, 1985; LaFarge, 2004) bilgi oluşumu ve zihinsel gelişim yetisine sahip bir kendiliğin ortaya çıkmasına hizmet eder.

Bu kuramsal çerçevede, aile sırları konusu ne tür bilginin yasaklandığına ve kullanımına izin verilmediğine dair bazı sorular ortaya atar. Bu tür sorulara cevap verebilmek için bilginin belli bir türüyle ilgili olan ve -*K* olarak adlandırılan bir Bion kavramını takdim edeceğim.

AİLE SIRLARININ YENİDEN KAVRAMLAŞTIRILMASI: ANLAMIN ÖNÜNE GEÇİLMESİ ANLAMINDA -K

Bion bilme, ilişkilenme, büyüme ve yaşama sürecinin önüne geçmeyi ve bunların tahribini amaçlayan bir süreç olan *karşı bilgi*'yi belirtmek üzere -*K* terimini kullanır. (Schneider, 2005) -*K* “bu sürecin [yani *K*'nin] baltalanması (yanlış bilme, yanlış temsil etme, yanlış anlama)” sürecini temsil eder. (a.g.y., s. 825)

Bilgiye kendilikler arasında ve ürettiği imler arasında *bağlar kuran* bir süreç olarak yaklaşmak bizi doğrudan -*K*'yi bağlara yapılan saldırıların (Bion, 1967) bir dışavurumu olarak anlamaya götürmelidir ki bu saldırılar öznelliklerarası bir süreç olarak ortaya çıkar. Bu süreç, anlam örüntüleri oluşturmaya yarayan *öznelliklerarası* semiyotik mekanizmaların yapıbozumuna uğradığı bir süreçtir.

Bu kuramsal görüş doğrultusunda -*K*, aile sırlarını, *hakikat üreten alan* olarak adlandırdığım alanın –onun sayesinde aileler birbirleriyle ilişkilerek hakikati inşa etmektedirler (Bion'un tarif ettiği anlamda hakikat; Grotstein, 2007)– çözülmesine ve yapıbozumuna hizmet eden bir süreç ola-

rak tanımlamamıza imkân verir. Bunun anlamı ise şudur: Ailenin elbirliğiyle sır tutma çabaları bağ kurma mekanizmalarına yönelik saldırıların dışavurumudur; *aile sırları, elbirliğiyle gerçekleştirilen, ortak deneyimler yaşayarak anlam üretme imkânının önüne geçen, bilinçdışı girişimleri ifade eder.*

Bu yaklaşım, -K'nin etkinlik alanını içsel ruhsallıkla sınırlı tutan diyaletik bir yaklaşımla (Baxter, 2004) karşıtlık içindedir. Diyaletik yaklaşım K ve -K'nin diyaletik hareketinin yarattığı içsel gerilimi gerektirir. Örneğin Schneider (2005, s. 825) bazen K'nin (bilme ihtiyacı olarak) hayatta kalma ihtiyacıyla *ters düşebileceğini* belirtir. -K'nin (bilmeme ihtiyacı olarak) kişinin varlığının sürekliliğine dair duygusunu korumasına hizmet ettiği durumlarda olan budur. Böyle durumlarda -K, kendi karşı kutbu olan K ile işbirliği içinde hareket eden içsel ve bireysel bir savunmacı strateji gibi algılanır. Bu tür bir yorumlama, aile sırlarının belirleyici özelliği olan, ilişkilerde elzem ve/veya zararlı görülen konudan kaçınma (Afifi ve Guerero, 2000; Golish, 2000) tutumunun tam anlamıyla klasik bir örneğini oluşturur. Diyaletik yaklaşım kişinin, hakikatle yüzleşmeyle hakikati bastırma arasında kendi tercihini belirlemek, yani K ile -K arasında bir tercih yapmak üzere, fayda-zarar hesabına giriştiği içsel bir salınımla sonuçlanır.

Diğer taraftan öznelliklerarasılık, ilişkisel bir süreç olarak sır tutmanın coşkusal ve epistemolojik değerini analitik yoldan deşifre etmemizi sağlayan bir yaklaşım sunar. Öznelliklerarasılık öteki vasıtasıyla oluş potansiyeli gibi hizmet eder. (Ogden, 2004a) Bu ise işin içindeki bütün öznellikler bakımından ilişkilerin, birbirini karşılıklı tanıma ve kapsamaya hizmet etmesini gerekli kılar, yani bütün katılımcıların temsillerinin birbirine karşılıklı bildirilmesiyle tutarlı imler oluşturulur ve bu imler sayesinde zihinsel gelişim olur. Sır tutmanın daha baştan, tanımanın ve karşılıklılığın büyük ölçüde önüne geçtiği düşünülecek olursa, sır tutmaya özgü öznelliklerarasılık da, deneyimin başka türlü yorumlanamayan/temsil edilemeyen öğelerine atfedilen bir tür sahte tutarlılık ve sahte bir bütünleşme duygusuyla sonuçlanacaktır. Sır tutmaya dair semiyotik ilişkiler böylece paradoksal bir amaç olan, işlenmesine izin verilmeyen ama gene de bunu talep eden, ulaşılamayan ruhsal içerikleri işlemiden geçirme amacının emrine verilir. Paylaşılan semiyosis aracılığıyla deneyime tutarlı bir anlam atfetmek yerine, sır tutma ilişkileri bu tür bir tutarlılığı dağıtır ve sahte kimlik ve sahte ilişkiler oluşturur. Bion'un terimleriyle söylersek, "seçilmiş olgu" (Bion, 1967) yerine, "aşırı değer yüklenmiş fikiran" (Britton ve Steiner, 1994) ortaya çıkışına yol açabilir.

Britton ve Steiner'in (1994) net şekilde açıkladığı gibi, seçilmiş olgu

“benzeşmeyen olguların anlamlı bir örüntü halinde yaratıcı biçimde bütünleştirilmesi” (s. 1070) yoluyla oluşup böylece ham O izlenimlerini anlamlı hale getirir; aşırı değer yüklenmiş fikirler ise kapsanamayan rahsal töz ışığında yapay bir bütünleşmeyi temsil eder. Benim önerdiğim yaklaşımı açıklamak gerekirse, semiyosis, diğer türlü anlamsız ve tutarsız kalan deneyim öğelerine anlam ve tutarlılık atfedebilmek için seçilmiş olguyu açığa çıkartan yaratıcı bir süreç (Britton ve Steiner, 1994) anlamındaki hayallemeyi gerektirir. Bu anlamda sırlar anlatıların ortasında boy gösterip ilişkilerin semiyotik potansiyelini imha eden kopuşlardır. O halde sır tutma, bizzat -K’yi oluşturan o mekanizmayı, kendi kendisini olumsuzlayan ve K’nin ortaya çıkışına engel teşkil eden “olumsuz semiyosis” şeklinde betimleyecek güçte olabilir.

Sır tutmanın iletişime hizmet eden bir diyalog olmaktan çok zora koşucu bir diyalog olduğu görülür, şöyle ki daha baştan diyaloga girmedeki dönüştürücü gücün önüne geçmeyi hedefler. Sır tutmanın öznelliklerarasılık vasıtasıyla kendini ortaya koyan zora koşucu gücü öznelliklerarasılığın özgürleştirici yönünü (Benjamin, 2009; Ogden, 2004a) esas alacak olursak daha iyi anlaşılır. Kişinin kapsanma ve kabul görmeye dayalı paylaşılan bir deneyim vasıtasıyla ötekinin hakikatlerine ve kendininkilere maruz kalması dönüştürücü bir deneyim anlamında zihinsel gelişime yol açar. Birbirini önceden tanıma potansiyelini değillemek, hakikati ulaşılmaz, adlandırılmaz ve kullanılmaz kılmak, diğer taraftan gene de semiyotik dürtüyü tatmin etmeye çalışmak “içi boş imleri” doğurur, veyahut da bir topluluğun ilişkilenebilirliğe dair söz dağarcığını ve terimlerini oluşturan “boşaltıcı” imleri doğurur. Semiyotik dürtü topluluğun, temsil edilemeyen nesnelerini dahi deneyimleme ihtiyacını karşılamaya hizmet eder, yani bu nesnelerin bağlarını öyle çözmelidir ki gene de bir anlam örüntüsünü andırır şekilde dursunlar –aşırı değer yüklenmiş bir fikir, içi boş bir im, yanlış bir kavramlaştırma gibi– ama bunu yaparken de kendine karşı hareket eden, anlamı ve anlam yaratma yetisini söndüren sahte bir semiyosis biçiminde olmalıdır. Sır tutma böylece psikotik süreçler olan dağılma sürecini, gerçekliğin çözülmesi ve süregiden bir felaket gibi imlenmesi sürecini sahneye koyar.

Dolayısıyla aile sırlarının, ailenin hakikat üreten alanına karşı elbirliğiyle girilen bilinçdışı saldırılar olduğu görülür; yani bağışıklık terimleriyle, saldırıların ailenin kendi kendine üreyen semiyotik sürecine yöneldiği düşünülebilir. İzninizle, bu fikri biraz daha geliştireceğim.

Semiyotik analiz, imlerin kullanımının, anlamı dinamik şekilde taşıyıp aktardığı varsayımına dayanır. Dolayısıyla imler bağlama tabi, süregelen bir akış içerisinde oldukları çünkü diğer imlerden oluşan ağlarla iç içe örülmüşlerdir;

anlam üretmek için elbirliğiyle çalışırlar ve bu anlamlar da dinamiktir. (Danesi, 2003) Böylelikle imler, en nihayetinde gerçekleştiklerinde, Bion'un dinamik O'suyla hiper soyutlamalara doğru evrilen süregiden bir süreç içerisinde ilişkilendirilir. Bu "soyutlayıcı" süreç iç temsilleri bağlantılandırır ve yorum etkinliğini doğurur; yorum etkinliği ise "dil'in soyutlamasını yaşamış deneyimin özelliğine iliş­tirir". (Holquist, 1990, s. 28) Her ne kadar Bion (1967) bilginin evrilişindeki bir soyutlama sürecini betimlemişse de, bunun nasıl gerçekleştiği o kadar açık değildir. Semiyotik, nesnelerimizi oluşturan ve karşılıklı olarak birbirine im ve anlam bağlayan o mekanizmayı anlamamıza yardımcı olabilir. Sözün kısası semiyotik bilimi bir süreç olarak nesne ilişkilerine dair algımızı genişletebilir.

Semiyotik terimleriyle söyleyecek olursak, nesne ilişkileri süreci, imler ile onlar arasındaki ilişkilerin sürekli bir yeniden dizilip düzenlenişidir. Bu süreçte im *kendini yansılayan bir döngüde* takılıp kalır (Danesi, 2003, s. 343), bu döngü onun içeriğini zenginleştirerek bağlamlara ve kullanıcılara farklı şekillerde uyumlanmasını sağlar. Kelimelerin, kelime öbeklerinin kavramsal ve iletişimsel becerilerin zenginleştirilmesi amacıyla tekrar içerisinde ve sürekli olarak kullanılmasıyla ortaya çıkar. Böylece bir im anlam birimlerinden oluşan kavramsal bir seviye ile bu birimlerin iletimine yönelik öznelliklerarası biçimi oluşturan dilbilimsel bir seviye doğurur. Örneğin, söz beyan etmek aslında öznelliklerarası yapı kurucu bir süreçtir, bu süreçle çoğunlukla bilinçdışı olan kavramsal şey (anlam), onu birbiriyle alışveriş halinde olan muhataplar arasında dile getiren dilbilimsel ifadelere dökülür. Sırlardan bahsedildiğinde bu mefhum akılda tutulmalıdır, ortada bir sır olduğunda *iletişimin ana amacı iletişim kurma becerisinin değillenmesidir*.

Aile sırları düşünüldüğünde, imler sorun arz eder zira beyanat tarzında anlamlara işaret etmek yerine anlamları saklama amacını taşımaktadırlar. Sır imlerinin ait oldukları semiyotik matrislerin özelliği önceden bilinemez ve ulaşılamaz olmalarıdır. Ancak bu dizilimin bir şekilde halledilmesi gerekir; böylece sırrın kendine özgü semiyotik sürecinin aldığı biçim içerisinde sırrın epistemolojisine dair bazı ipuçları bulunabilir. Anlamların önüne geçilen semiyotik bir çevre oluşturma çabası; bağlar kurma ve bir topluluğun hakikatini doğurma ihtimaline karşı elbirliğiyle yapılan bilinçdışı (semiyotik) bir saldırı olarak, yani -K olarak yorumlanmalıdır. Benim önerim sır imlerinin oluştuğu süreçleri ortaya çıkarmak ve bunları -K olarak nitelemektir. Şimdi, yukarıdaki süreci örneklendirmek üzere yönetmenliğini Mike Leigh'nin yaptığı *Sırlar ve Yalanlar* (1996, *Secrets and Lies*) filmine bir göz atalım.

SIRLAR VE YALANLAR: OLAY ÖRGÜSÜ VE KİŞİLER

Psikolojik görüngülerin sergilenmesi ve analizinde sanat yapıtlarının kullanılması yeni bir fikir değildir ve temelleri gayet iyi atılmıştır (ör. Freud, 1906; Mannoni, 1999; Neuman, 2011). Bir resmiyet içerisinde olmasa da, romancı ve sanatçıların derin psikolojik fikir ve kavrayışları ifade etmeye meyilli oldukları bilinir. (Mannoni, 1999) Buna ek olarak Leigh doğaçlamaya dayalı eşsiz yönetmenlik tekniğiyle ünlüdür (Leigh, 2009; Sabaddini, 2008; Walsh, 2008); bu yöntemle bilinçdışını oyunculuğun ve bizzat filmin merkezi ve canlı bir parçası haline getirir. Bu nedenle *Sırlar ve Yalanlar*, öznenin karmaşık yönlerini yansıtan ulaşılabilir ve zengin bir analiz malzemesi sunar.

Sırlar ve Yalanlar aile sırlarının nelere malolduğunu, ne yükler getirdiğini, ruhsallıklar arası ve ruhsallık içi dinamikleri nasıl sahneye koyduğunu irdeleyen bol ödüllü bir filmidir. Bu dinamiklerle ilgili olarak burada benimsemiş bakış açısı, sır tutmanın nasıl, Bion tarafından -K olarak kavramlaştırılan o çok özel biçimdeki bilgiyle sonuçlanan semiyotik süreçlere dayandığını göstermeyi amaçlamaktadır. Filmde yıllarca saklanmış sırlarla yüzleşmek zorunda kalan bir aile anlatılır. Ana kişiler şunlardır:

- Cynthia: Roxanne’in annesi, Maurice’in ablası. Yetişkin kızıyla yaşamaktadır; geçmişte ve bugün zor bir hayatı olmuştur
- Roxanne: Cynthia’nın keskin sirke kızı, sokakta çöpçülük yapar.
- Maurice: Kazancı yerinde bir fotoğrafçıdır; anneleri ölünce ona Cynthia bakmıştır; Monica ile evlidir.
- Monica: Maurice’in karısı, çocuğu olmuyordur, bu yüzden derin bir çökkünlük içindedir ve bunu Maurice dışında herkesten tam bir sır gibi saklamakta ısrarcıdır.
- Hortense: Gözlük uzmanı, kazancı yerindedir, kendisini evlat edinmiş olan annesi yeni ölmüştür. Hortense biyolojik ailesini ararken Cynthia’nın herkesten saklanan kızı olduğunu keşfeder.

Film Hortense’i evlat edinmiş olan annesinin cenaze töreniyle başlar, biyolojik kökenlerine dair araştırması da bu noktada başlar. Bu arayış bir dişi karşılaşma ve etkileşime yol açar, böylece ailenin yıllardır “başarıyla” en derinlere gömülmüş olan sırları ıstıraplı biçimde gün ışığına çıkar. Olay örgüsü derinden bir kreşendoyla, herkesin katıldığı bir yemekte, Maurice ile Monica’nın Roxanne’in doğum günü için düzenledikleri mangal partisinde doruğuna çıkar. Olaylar bütün aile üyelerinin birbiriyle doğrudan yüzleşmelerini ortaya koyar; ailenin dinamiklerini ve birbirleriyle ilişkilerini gözler önüne serer.

SIRLAR VE YALANLAR BAĞLAMINDA -K

Analizimizi Maurice ile Monica'nın *Annelik* kavramıyla başa çıkma stratejilerini gösteren bir sahneye başlatalım.

Önceki sahnelerden birinde Maurice ablası Cynhthia'yı ziyaret eder. Bu ziyaret Maurice'in kendi ailesine, özellikle de ebeveynleri ve karısına dair coşkusal ilişkilerini hissettirir. Şimdiki sahnede Maurice ile Monica vardır. Bu sahne filmin iki ana sırrından birine değinir: Monica'nın kısırlığı –sadece Maurice ile Monica'nın paylaştığı bir sır– ve Cynthia'nın gizli tutulan anneliği –yaşamını 21 yaşından beri bekâr anne olarak sürdüren Cynthia, 16 yaşında istenmeyen bir çocuk dünyaya getirmiştir; çocuk “gizli kalması şartıyla” onu evlat edinecek birine verilmiştir.

Aşağıdaki analiz özgül ve emsalsiz bir semiyotik matris oluşturan dinamikleri gözler önüne sermeyi amaçlamaktadır. Bu semiyotik matrisin özelliği, paradoksal biçimde, en nihayetinde bir semiyotik sürecin önüne geçme amacını taşıyor olmasıdır. Alfa işlevine yönelik saldırının bir dışavurumudur. Daha önce de belirtildiği gibi, semiyotik matrisleri kuran süreç özünde öznelliklerarası bir süreçtir (örneğin Mitchell, 1988; Neuman, 2011). Bu nedenle -K'nin *başlı başına* malumatın bir önüne geçiş şeklinde değil de, malumatın elbirliğiyle inşa edilmesi ihtimalinin önüne geçiş, şeklinde anlaşılması gerekir. Bu fikri örneklendirmek için belirtilen sahneden cümlelere başvuracağım. Sahne Maurice'in Monica'ya sorduğu sorularla başlar: (Sözcüklerin altını ben çizdim)

1 Maurice: “Baban öldüğünde *Anne* [*Mom*] nasıldı?”

2 Monica: “Ne *demek* istiyorsun?”

3 Maurice: “Nasıl *baş* çıktı?”

4 Monica: “*Bilmem*, çok küçüktüm *hatırlamıyorum*, olduğu gibi kabul etti herhalde, *herkes* gibi.”

Yukarıdaki alıntıda *annelik* konusu semiyotik bir alan biçiminde ortaya çıkar, özel *Anne* [*Mom*] kavramı anlamını buradan alır. Önce “semiyotik alan”dan neyi kastettiğimi açıklayayım. Semiyotik alan bilinçdışının simetrik ve genelleştirici özelliğinin bir sonucudur (Matte Blanco, 1975); nesnelere daha geniş ve daha genel bir dizinin parçasıymış gibi muamele eder. Bu tür dizilerin belirleyici özelliği simetridir, simetri ise hem kendi parçaları arasındaki, hem de bizzat o dizinin her bir parçası arasındaki bütünsel özdeşliği ima eder. Örneğin, *Anne* nesnesini ele alalım. *Anne* nesnesi daha geniş bir dizinin parçasıdır; buna ebeveyn dizisi diyelim; o da kendi payına rahatlatıcı figürler dizisinin bir parçası olabilir; bu ise otorite figürleri dizisinin bir parçası olabilir

ve bu böyle gider. Sonunda, *Anne*'yi ele alırken, bilinçdışı olarak çok daha geniş bir anlamlar dizisinden bahseder duruma geliriz ve bu anlamları genelleştirilmiş *annelik* imi içerisinde toplayabiliriz.

Semiyotik terimlerle söyleyecek olursak, imler arasındaki ilişkilerin orada yer alan her bir imin anlamını oluşturduğu bir anlam çerçevesiyle uğraşmaktayız. Semiyotik alan (Salvatore ve Freda, 2011) imler arasında halihazırda var olan bağlara dayanarak anlam oluşturma sürecini sınırlayan çerçevedir. İncelediğimiz örnekte bilinçdışı, anneyle annelik bağlamında, daha geniş ve daha genel bir anlamda ise ebeveynlik bağlamında ilgilenmektedir – Monica'nın sırrının ulaşılmaz çekirdeği.

Salvatore ve Freda (*a.g.y.*) bilinçdışı düşünmenin belirli nesnelere sanki çok boyutluymuşçasına ve genelleştirilmiş alanların dışavurumlarıymışçasına muamele ettiğini öne sürer. Semiyotik süreçler, durmaksızın artan sayıdaki belirli nesneler arasında işte bu alanlar içerisinde bağlantılar kurar. Böylece anlamlar, farklı metaforların imleyen etkilerinin birbirine aşılmasıyla sağlanır. Bunun sonucunda ise nesne ilişkilerinden ayrı ya da o ilişkiler dışında asla var olamayacak belirli bir anlama ek olarak, belirli bir nesne, alan ile bu alanın ilişkilerini bir bütün olarak ifade eder. Belirli nesnenin anlamı, semiyotik bir alan ve onun ilişkileri içerisinde o nesnenin yerini saptayan metaforik ağ iletişimi sürecinin betimlenmesiyle deşifre edilebilir. Danesi (2003, s. 349) bu tür ilişkilerin, özgül bir metaforik ağa atfedilen sıradan anlamın bir diğerine *aşılmasıyla* inşa edildiğini belirtir; böylece yeni bir nesne geliştirilir. Semiyotik analizin amacı, bir sözce içine yerleştirilmiş anlamın, o anlamı ortaya çıkaran ağ iletişiminin analiziyle ve o süreç sayesinde mümkün olan kendini yansılayan im döngülerine dikkat çekilmesiyle deşifre edilmesidir.

Monica'nın gizlemeye uğraştığı şey onun başarısızlığa mahkûm anneliğidir. Bundan sadece kaçınmak yerine, *Anne* iminin semiyotik potansiyelini kısıtlamak için metaforik ağ iletişimine başvurur, böylece en nihayetinde bu imi her türlü anlamdan arındırmayı amaçlar. Monica'nın cevabını (2) metaforik *muğlaklık* ağının metaforik annelik ağına aşılmasının ve bu yolla *Anne* imine muğlaklık atfedilmesinin kanıtı olarak görebiliriz.

Nitekim Monica, Maurice'in dikkatini *Anne*'nin anlamının muğlak olduğuna çeker. Açıklanması gerekmektedir. Maurice özellik atfetme yoluyla (3) bu tür bir açıklama elde etmeye çalışırken, Monica da *bil-me-diğini, hatırla-madığını* iddia ederek, muğlaklıkla anlamın önünü keser ve anlamı fesheder; en nihayetinde de tam simetrisinin sağlanmasıyla her şey sona erer: "... herkes gibi."

Matte Blanco'ya (1975) göre tam simetrisinin sağlanması, her şey her

şeye eşittir durumudur, ölüme eşit olan nihai durumdur bu veya elde edilebilir bir anlamın bulunmadığı durumdur. Epistemolojik olarak, simetrinin sağlanması, bireylerin ondan hareketle geliştiği ilk evredir; böylece bir anlam duygusuna ulaşmak hedeflenir. Bu tür bir gelişme bütünsel özdeşlik içerisindeki farklılaşmaya bağlıdır; bu farklılaşmadan asimetrik nesneler ortaya çıkar. Benzer biçimde Bion da “düşüncenin doğuşunu, sonsuzluktan çıkan ‘sonlu’ zihinsel sınırların tanımlanması olarak görür”. (Lombardi, 2009, s. 535) Dolayısıyla her ikisi de asimetrik temsil yetisini nesne/im’in anlamlı hale gelebilmesi için gerekli farklılaşmanın temeli olarak kabul eder.

Metin içinde birbirine karşıt iki semiyotik etkinlik saptanabilir: -K etkinliği ve K etkinliği. İlki Monica’nındır, *gizleme çabası içerisinde, Anne imini her türlü belirli anlamdan arıtmaya çalışır*. İkincisi ise Maurice’inkidir, *Anne* olarak imlenen soyutlamaların yerini saptamaya, bunları tanımlamaya ve anlamaya yarayan koordinatlar olarak işlev görecektir bağlar bulmaya çalışır. Yani deneyimlerle onları imleyen ikameleri arasındaki bağları sağlamlaştırmaya çalışır. Bu durumda Maurice’in yaşadığı zorluk bu arayışını tek başına tamamlamasının mümkün olmamasıdır, çünkü ilişkiler aracılığıyla koordineli bir uzamın oluşturulması gerekmektedir. Maurice Monica’yla ilişkisinde, birbirini tamamlayıcı bir deneyimden mahrum kaldığından, *Annelik* dağılarak imlenemeyen tutarsız bir deneyime dönüşür.

Bu noktada, -K’nin nasıl işlediğini açıklamak için Ogden’in (1979) yansıtmacı özdeşleşimin üçüncü evresine dair kavramlaştırmasını kullanmak uygun olur. Bu üçüncü evre, işlenip dönüştürülmesi için daha önce bir başkasına yansıtılmış olan nesneyi yeniden içselleştirme sürecidir. Maurice Monica’nın deneyimini paylaşmaya çalışırken (ve aslında yansıtmayla kendi deneyimini de onunla paylaşırken) Monica da onun kastettiği şeyi *anla-ma-yarak* (2) ve daha sonra da *bil-me-yerek, hatırla-ma-yarak* (4) aslında ona şöyle der: *Seninle işbirliği yapmak, o deneyimi seninle paylaşmak istemiyorum*. Sonra özellik atfetme ihtimalini tamamen ortadan kaldırmak için Monica *Anne*’yle ilişkilerini muğlaklıkla (*herhalde*) ve en nihayetinde her türlü anlam üretme şansının önüne geçen tam simetrinin sağlanmasıyla (*herkes gibi*) niteler. Böylece Maurice, bir özne olarak, işlenmiş bir nesneyi içselleştirme yetisinden yoksun kalır; fakat ilişkisel anlamda söyleyecek olursak, paylaşılan semiyotik uzam uygun ve özgün bir hakikat üretme ihtimalinin önünü tıkamada kullanılır; onun yerine imlenemeyen, ayrımlaşmamış bir coşkusal çalkantı üretir.

Monica’nın işbirliğinden, ilişkiye girmekten veya kendini coşkusal düzeyde ifade etmekten uzak durma eğilimi, bir savunma mekanizması olarak

değerlendirilebilir. İlginç ve paradoksal olan nokta ise şudur, hiçbir zaman bunu tek başına gerçekleştirmez; hep birlikte gerçekleştirecek birine gereksinim duyar. Bil-me-meyi deneyimlemek için bir ötekine ihtiyaç vardır. Alfa öğelerini üreten işlevin tahrip edilmesi için kendisinden hiçbir fayda sağlanamayan, elbirliğiyle yaşanan bir deneyim lazımdır.

Bu saldırı mevcudiyetin, bağların, çağrışımların, temsillerin yokluğuyla son bulur. Geriye kalan şey anlamlardan ziyade sadece şeylerdir. Böylece Monica'ya göre sadece, herhangi bir kişiyle eşdeğer kılınmış, belirli anlamından arındırılmış *Anne* olabilir. Fakat böyle bir sürecin can alıcı noktası, -K'yi oluşturan sürecin inşası için, bu tür bir deneyimin sözcüklere döküldüğü bir diyalogun olmasıdır. Monica'nın *Anne*'yi hiçbir özelliği olmayan bir şeye dönüştürmesi için Maurice'in olması lazımdır. Monica'nın içsel *anne* deneyimini yansıtabilmesi için, yani aslında onu beta ögesine, yani *Anne*'ye dönüştürmek üzere kendi içinden çıkarıp atması için Maurice'in olması lazımdır, çünkü "beta öğeleri olmadan herhangi bir şeyden bihaber olmak imkânsızdır." (Bion, 1994, s. 182) Ve tek başına bihaber olmak da imkânsızdır! Monica sadece, *anneliğin* muğlaklığı ve simetrikliğinin ortaya çıkacağı öznelliklerarası bir matris oluşturarak o kavramı anlam potansiyellerinden arındırabilir. *Annelik* çözülerek bir beta ögesine dönüşürse, o zaman Monica'nın anne olma konusundaki acizliğine dair sorular anlamsız hale gelir. Fakat bir bütün olarak ailenin en geniş anlamında, bu zorlayıcı bir edime dönüşür; bu semiyotik alana ilişkin metaforik ağlar, tıpkı bir bağışıklık sistemi reaksiyonunda olduğu gibi kendi kendilerine karşı konuma geçerek, anneliğe dair her türlü diyalogu daha baştan yararsız bir diyaloga dönüştürürler ve böylece zihinsel gerçekliğin bu ögesini işleme şansını ortadan kaldırır. Semiyotik olarak im, anlamı taşıyıp aktarma ve ortaya çıkan daha geniş ve daha yeni anlamlara dâhil olma bakımından artık varlığını sürdüremez. Semiyotik sürecin önüne geçmek için yansıtmacı özdeşleşimin kullanılmasını şu alıntı daha iyi göstermektedir:

5 Maurice: "Craig'e [Monica'nın erkek kardeşi] sen mi baktın?"

6 Monica: "Ne demek istiyorsun, ablanın sana baktığı gibi mi? Hayır bakmadım!"

Burada Monica'nın, Maurice'in kendi deneyimini (ona ablası Cynthia bakmıştır) ona yansıtmasını (5) nasıl kullandığına dair bir örnek görülmektedir. Maurice farklı metaforik iletişim ağlarını birbirine aşılama potansiyeli yaratmaktadır (anne, abla, kardeş, bakmak), amaç *Anneliği* zenginleştirmek ve ona özellik atfetmektir. Monica bunu kendi deneyiminin aynalanması ola-

rak kullanır, ama *değilleme* (6) amacıyla kullanır, değillemeyle düşünme süreci kendini bastırmanın sınırlamalarından kurtarır. (Freud, 1925)

Bastırmanın nesneleri ortadan kaldırmadığını esasen onlara yapılan yatırımı değiştirdiğini vurgulamak önemlidir. Freud'un mefhumuyla uyumlu şekilde söylersek, Monica'nın Cynthia ile paylaşıyor olabileceği, anneliğe dair ortak yönlerin bastırılması, nesneyi, bilinçdışı konumda da olsa, etkin bırakır. Oysa nesneyi paylaşma, beraber deneyimleme ve ilişkisel olarak bundan anlam oluşturma ihtimalinin değillenmesi, potansiyel olarak paylaşılan yönleri ortadan kaldırıp, böylece nesneyi anlam bakımından içi boş hale getirecektir. Monica hiçbir bakımdan Cynthia gibi değildir. Kesinlikle onunla arasında bir denklik kurulamaz. Peki ama o nasıldır? Ona göre *annelik* nedir? *Anneliği* anlamaya yarayacak komşu metaforlar var mıdır? Yardımcı deneyimin değillenmesidir bu; Maurice ile Monica'nın metaforik ağlarının, zenginleşmek amacıyla ve bu ağların içinde barınan imleri daha iyi anlamak amacıyla birbiriyle üst üste bindirilmesi imkânının değillenmesidir.

Yardımcı deneyimin yolları tıkanırsa, dil çok boyutluluğundan yoksun kalır, düzleşir. Duyulandan ne bir eksik ne bir fazlasını söyleyebilir, bu da demektir ki anlam bakımından içi boş hale gelir. Kelimelerin kendisi şeyler haline gelir; kendiliğin çağrışımları, metaforları, fikirleri kalmaz; bu yüzden rüya çalışması, zihinsel gelişme, zihinsel yaşam mümkün olamaz. (Bion, 1994) Böylece Maurice ile Monica'nın aile sırrı etrafındaki diyalogu aslında bilfiil *şey-olmayan*'ın üretilmesi için kullanılmaktadır.

Ortega y Gasset'in (1959, s. 2) belirttiği gibi: "Her sözce yetersizdir – söylemek istediğinden daha azını söyler. Her sözce dolu doludur – planladığından daha çoğunu nakleder." Ama bu iddianın gerçekleşebilmesi için birlikte deneyimlemeden doğan toplumsal semiyosis tarzında bir işbirliği olması gerekir. Bu tür bir sürecin değillenmesi -K'yi doğurarak, tıpkı aşağıda örneklendiği gibi, temsillerin ve nesne ilişkilerinin yokluğuyla sonuçlanır:

7 Monica: "Hiç sahip olmadığın bir şeyi özleyemezsin."

8 Maurice: "Özleyemez misin?.."

Maurice (8) Monica'ya bir seçenek sunar; Monica için alfa işlevinin yokluğundan dolayı temsillerin yerini şey-olmayan'lar alır; bu nedenle somut gerçekliğin ötesinde varlık yoktur (7). Monica hasret duyamaz; tanımadığı annesine karşı da, hiç sahip olmadığı çocuklarına karşı da. Zihinsel yaşamı donmuştur; sürekli bir durağanlık içinde yaşar; zihinsel gelişme deneyimini

yaşamaz. Maurice bu örüntüyü bozmaya çalışır; ailesinin üyeleriyle ve öteki-
lerle elbirliği içinde, onlarla olan ilişkilerinden hareketle deneyimlerini temsil
etme, hayal etme ve esas olarak o deneyimlerini bağlayıp onlara anlam vere-
bilme yetisine sahip olduğuna göre, bunu yapabilmeye de muktedirdir. Aslın-
da onun yaptığı şey yansıtılan malzemeyi başkaları tarafından işlendikten
sonra içselleştirmekten ibarettir, yani yansıtmacı özdeşleşimdir. (Maurice'in
ebeveynliğin anlamıyla ilgili arayışına örnek olarak 1, 3 ve 5 numaralı sözce-
lere bakınız.) Yansıtmacı özdeşleşim süreci Maurice'in iç nesnelerinin karma-
şıklığı ve anlamını artırmasını ve genişletmesini sağlar.

Monica yansıtmacı özdeşleşimin dördüncü evresine (Ogden, 1979) izin
vermez. Kendini angaje etme imkânını ve böyle bir angajmanın zihinsel gelişi-
me katkıda bulunması imkânını dışta bırakmak için söylemi kullanır. Tersine,
yansıtılan şey boşaltılmış, ilişkilerin kendini zenginleştirme potansiyeli orta-
dan kaldırılmıştır. Bion'un (1994, s. 184) belirttiği gibi: "Aşırı yansıtmacı öz-
deşleşim, diğer alfa-rüya-çalışması yöntemlerinin dışta bırakılması pahasına
yansıtmacı özdeşleşim demektir." Böyle bir durumda ilişkiler -K oluşturur.
Gizlilik peşindeki Monica, ebeveynlik deneyimini zenginleştirme arayışındaki
Maurice'le (ve başkalarıyla) birlikte bu deneyimi yaşamak yerine, onun en kü-
çük bir ihtimalini bile değiller. Hal buyken hiçbir kavram, nesne ya da im olu-
şamaz. Ailenin paylaşılan semiyotik alanında hiçbir hakikat yeşeremez. *Anne-
liğin* ne anlama geldiği meselesi erişilemez ve bilinemez bir mesele olarak kala-
caktır. Dolayısıyla kısırlık sırrı en nihayetinde korunmuş olacaktır; bahsedil-
mediği için değil, *bahsedilemediği* için. Bunun bedeli ise Monica için "içi boş"
annelik deneyimi, Maurice için ise "içi boş" ebeveynlik deneyimi olacaktır.

Yukarıdaki örnekte çıkış noktası bir bellek ve açıklama (1-4 numaralı
sözceler) meselesidir. Hatırlanabilir öğeler arasındaki bağlantılar sağlandığı
takdirde, bellek ve hatırlama edimi (yani bağlar kurma) alfa işlevinin ve semi-
yotik süreçlerin hizmetindedir. Yukarıdaki örnekte -K'nin oluşumuyla bu ko-
şulların oluşması engellenmiştir. Filmin sonlarına doğru Cynthia'nın Moni-
ca'yla yüzleştiği bir sahnede, aynı çıkış noktası Cynthia tarafından da kullanı-
lır. Bu sahne bütün aile üyelerinin Roxanne'in doğum gününü kutlamak üzere
bir araya geldiği yemeğin ortasında meydana gelir. Cynthia Monica ile nere-
deyse baş başa kaldıkları bir anı fırsat bilerek, ikisinin birbiriyle ve Maurice'le
olan ilişkilerini kendisinin nasıl algıladığını dile getirir; bunun için de kendisi-
yle onlar arasındaki dev uçuruma odaklanır. Monica ile Maurice'in evindeki
lüks bu uçurumu gözler önüne sermektedir. Cynthia bütün bunların *onun* pa-
rası sayesinde mümkün olduğunu Monica'nın gözüne sokmaya çalışmaktadır.

9 Cynthia: "Hafızan pek zayıf, değil mi?"

10 Monica: "Ne demek istiyorsun şimdi?"

11 Cynthia: "Eğer benim Maurice'e başlangıç için verdiğim para olmasaydı, bunların hiçbirine sahip olmazdın..."

Burada da unutkanlık çıkış noktasıdır. Fakat -K oluşturmak için tek başına yeterli değildir. Öznelliklerarası semiyotik bir sürece ihtiyaç vardır. Bu noktada semiyotik sürecin önemli bir işareti olarak *para* üzerinde durmak istiyorum. Başka yerde de gayet iyi gösterildiği gibi (Salvatore ve Freda, 2011), im daima bir üçlü içerisinde yer alır; diğer bir sinyal vasıtasıyla başka bir şeyin yerine geçer. Burada *parayı* başka bir im -*çocuk*- vasıtasıyla *annelikle* ilişkilenmiş bir im olarak görmeyi öneriyorum.

Cynthia ve Monica sırlarının özünü paylaşırlar. Tamamen annelikle ilgilidir ve her ikisi de temsili olarak, "hiper-anne" ile "hipo-anne" diye tanımlanabilecek iki anneliği temsil ederler. Cynthia şu anlamda aşırı üretkendir: Üretkenliği hiçbir şekilde ayar görmemiştir, erken yaşta iki çocuk birden dünyaya getirmiştir, bunlardan biri evlat edindirilmiştir ve gizlenmesi gerekmektedir. Monica'nın ise kısırlığını, hiç çocuk sahibi olamayışını gizlemesi gerekmektedir. İkisinin de annelikten gözü korkmuştur; Cynthia'nın iyi bir işleyişe sahip olmamaktan dolayı, Monica'nın ise annelikten mahrum olmasından dolayı. Bu yüzden diyalogları, elbirliğiyle *anneliğin* anlamını fesh etmek, alfa işlevinde veya semiyosiste yararlı olmaktan çıkarmak için kullanılmaktadır.

Cynthia nihai anne olarak kendi rolünü abartmakla bir tepki oluşumunu sahneye koyar. Maurice'le çocukluğundan beri ilgilenen kişi olduğuna dair anlatı bütün film boyunca sürüp gider. Bu noktada Maurice'in kendi özel ailesi ve başarısının sorumluluğunu bile üstlenir; sanki Maurice'e ihtiyacı olan parayı vermekle onun için bunları mümkün kılan hayat kaynağını vermiştir (11); yani onun hayat kaynağı olmuştur, başka deyişle anne olmuştur.

12 Cynthia: "Sabahın 5'inde temizliğe gidiyordum... Eve dönüp onu okula götürüyordum... Sonra tekrar çıkıp tam gün işte çalışıyordum."

13 Monica: "Ee biz bunu bilmiyor muyuz?"

14 Cynthia: "Onu gözüne kestirdiğin günden beri parasını harcamaktan başka şey yapmadın."

15 Monica: "Parayı harcamayıp da ne yapacaksın? Hiç olmazsa biz kendimizi bir yere getirdik."

Anneliğin çok boyutlu anlamını semiyotik bir alan şeklinde ortaya çıkaran semiyosisin bir örneğidir bu. Cynthia kendi bakış açısından (11), kendisi-

ni Maurice'le ilgili gayet meşru bir annelik konumunda hissedebilir. Daha sonra (12) birine bakmak, sorumluluğunu üstlenmek, hem maddi hem fiziksel hem de zihinsel bakımdan beslemek gibi ek anlamları birbirine aşılayıp yoğunlaştırarak *anneliğe* bu anlamları yükleyebilir. Farklı metaforik ağların birbirine aşılmasıyla semiyotik bir alan örülür. "Eve gelmek", "okula götürmek", "tam gün iş", bunlar hep birlikte anne olmanın anlamının oluşumuna katkıda bulunan metaforlardır – Cyhthia için. Kendini anne gibi hissedişini meşrulaştırması Maurice'le ikisinin annelerinin erken yaşta ölmesiyle daha da pekişmiştir. Bu noktaya kadar K'nin iş başında olduğu bir örnek izleriz. Ancak Ortega y Gasset'in (1959) belirttiği gibi: "Tek başına bırakılmış kelimenin tam bir anlamı yoktur... onu bir bütün olarak cümleye bağladığımızda, *sözel konturlar içerisinde* etkisini gösterdiğinde anlam yüklenir." (İtalikler özgün metinden) İm için de geçerlidir bu – ancak semiyotik alanın öznelliklerarası oluşumu olan "semiyotik konturun" etkinleştirilmesi dahilinde anlam kazanır.

Bundan ötürü Cynthia, içerisinde anneliğini *para* aracılığıyla ifadelen-direcek bir semiyotik kontur sağlamak üzere ilerler. Para ötekine verilen şeydir ve değer taşır; belli bir değeri vardır ve onun ikamesi olan bir şey verir. Para burada annenin verdiği bir ikamesidir – *çocukların*. Fakat konu terket-tiği çocuğunu gizlemeye çalışan Cynthia ile çocuğu olmayan kısır Monica olduğundan, ister istemez bir *yokluğa* işaret eder. Dahası Cynthia'nın benzetmesinde bir tuzak vardır. Tuzak parasının olmamasıdır. O çok "kötü" bir annedir, olduğunu iddia ettiği hiper-annenin tam tersidir çünkü parasını başkasına vermiştir; bebeğini başkasına vermiştir. Bu nedenle onun harekete geçmesi, *parayı* içi boş bir kavram yerine koyan, onu kabul edilmemiş bir yokluğun yerine geçen bir im farzeden tepki oluşumunu ifade eder. Cynthia sadece para verebilir. İm sadece kendini temsil eder. Çocukların yokluğunun kabul edilmesine izin verilmemiş olması imi işlevsiz hale getirir. Daha önce Green'in (1975, s. 8) belirttiği gibi, hiç namevcut olmayan bir şey düşünülemez, hayal edilemez, imle ifade edilemez, olumsuz bir süreçtir bu ve doğurduğu "nihai sonuç düşüncenin felce uğramasıdır." Bizim örneğimizde Cynthia ve Monica *parayı*, çocukların yokluğunun yerine geçen bir im olarak oluşturur, böylece annelik üzerine daha fazla düşünmenin önüne geçerler; içerisinde *anneliğin* oluşturulup tanımlanabileceği semiyotik alanın ortaya çıkışını önleyen türden bir diyalog oluştururlar. Sınırları çizilip tanımlanabilecek koordinatlara sahip olmayan semiyotik kontur (Anne olmak nedir? Çocuklar ne demektir? Yoklukları ne demektir?) belirsizleşerek en sonunda silinir. Böylece im semiyosis bakımından ulaşılamaz bir noktada konumlanır.

Monica imin anlamından boşaltıldığı bu sürecin can alıcı partneridir. Metaforik olarak, Maurice'in parasını harcarken (15) imin ifadelendirici gücünü kurutur. Evlerini dekore edip güzelleştirmeyi takıntı haline getirmiştir (Cynthia'nın tepki oluşumuna denk düşen tutum). Ama evleri misafirsiz, bomboş durur, tıpkı onun boş, kısır rahmi gibi.

Filmin başında evi dekore ederken görülür, Maurice ona şöyle der: "Artık evi göstermenin zamanı geldi. Hoş bir iş çıkarttın." Bir başka benzetmede ise Cynthia Roxanne'e evi gösterirken evin/Monica'nın kısırlığına işaret eder: "Aslında Monica için olmasaydı, onun [Maurice] şimdiye kadar çoktan bizi yukarı çıkartıp göstermesini beklerdim... Bu arada [Maurice] ne demeye altı yatak odası istemişse?"

Böylece *anneliğin* semiyotik alanının ilişkisel düzlemde düzenlenişi vasıtasıyla bir semiyotik kontur çizilir. Ortaya çıkan semiyotik alan, içi boş bir imi veya kısır bir metaforu etkinleştirir; ondan hiçbir semiyosis çıkamaz. Semiyotik alanın düzenleyici ve yönlendirici işlevine, sırrın zorlayıcı gücüne bir örnektir bu; mevcut durumda bizzat semiyosisin önüne geçmeye yarar. Böylece, bir ikame yerine yokluğun aşılması -K'nin oluşmasına hizmet eder.

Filmin sonunda işlerin tersine döndüğü süreç gerçekleşir; aile sırlarının bütün aile üyeleri tarafından işbirliği içinde ele alınmasıyla -K'nin yapıbozumu ve K ilişkilerinin ortaya çıkışı sayesinde olur bu. Bunun gerçekleşmesinin sebebi namevcut durumun tekrar yerinin saptanmasıdır:

17 Cynthia: "O zaman niye onun karısı gibi davranmıyorsun?"

18 Monica: "Ne?"

19 Cynthia: "Neden ona çocuk vermiyorsun?"

Cynthia'nın son sözcüsü imi nihai ikameyle -ailedeki eksik çocukla-bağlantılandırır. Bu noktadan itibaren filmin kişileri hep birlikte anneliğin, ebeveynliğin ve genel olarak ilişkilerin onlar için taşıdığı anlamı irdelerler.

SONUÇ

Bu makalede aile sırlarının nasıl -K oluşturduğunu göstermeye çalıştım; yani alfa işlevine, semiyosisin kendisine elbirliğiyle saldırmak üzere kullanılan semiyotik süreçlere odaklandım.

Anneliklerinin bozuk işleyişini gizleme çabası içerisinde, Cynthia ile Monica'nın zihinsel yaşamının temel bir yönü telef olmuştur. Anneliğin anlamlı bir im olarak ortaya çıkışının önüne geçmek için, bir durumda muğlak-

lığın metaforik ağı kullanılarak, diğer durumda ise paranın metaforik ağı kullanılarak, semiyotik bir süreçten faydalanılmıştır; önce bu im olmadan annelik ile ilgili hiçbir tartışma boy gösteremez. Böylece sırlar emniyete alınmış, aynı zamanda da -K oluşturulmuş ve sahneye konmuştur.

Bağlara yapılan saldırı anlamındaki -K bilgiyi çözüp parçalara ayırır, bu parçalar anlam taşıyan örüntüler oluşturmak üzere birbirine bağlanamaz. Sırlar/-K, deneyimlerin hakikiliği ve canlılığının sözle iletilmesinin engelleyicisi gibi yorumlanabilir (Ogden, 2004a); aynı zamanda kişinin yansıtımalarının ötekinde konaklamasını da engellemektedir, oysa öznelliklerarası deneyimin dönüştürücü bir deneyim olabilmesi için buna gerek vardır. Sırlı konuşma aktarım-karşıaktarım iletişimini önlemek, bilinçdışına başka biri tarafından ulaşılmasına engel olmak, yani dolayısıyla bir başkasının size K/yorum/analitik üçüncüler/hakikat ifade etmesinin önüne geçmek gibi anlaşılabilir. Sır tutma, tıpkı Bion'daki hakikatin yokluğu gibi, öznelliklerarası/analitik ortamın üretken ve zenginleştirici olmasını engeller, sadece zora koşucu bir ortam olarak kalmasına yol açar. Böylece, aile veya genel olarak öznelliklerarası deneyim "anlamın oluşturulmasına dâhil olamayan" (Brown, 2009, s. 43) kısır bir sisteme dönüşür.

Tersine çevirme süreci üçlünün öğeleri arasındaki semiyotik ilişkilerin yeniden konumlandırılmasıyla başlatılmalıdır; yani yeniden bir imlenen devreye sokulmalı ve söz konusu öznelliklerarası deneyim aracılığıyla yeniden bir imle bağlantılandırılmalıdır. Filmin son kısmında ailenin söz dağarcığına çocukların girmesiyle ve ilişkiler aracılığıyla bunun etrafında yeniden semiyotik bir matrisin örülmesiyle bu dönüştürmenin güzel bir örneği verilmiştir. -K'yi öznelliklerarası semiyotik bir süreç olarak değerlendirmenin daha yaygın sonuçlarını irdelemek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. -K'nin bu bakış açısından ele alınması, onu anlamamıza yardımcı olacak semiyotik süreci ve sır tutmaya dair anlayışımızdan çıkan klinik sonuçları gözler önüne seribilmemizi de sağlayacaktır. Umut ediyorum ki, konuya dair bu ilk keşif araştırması daha derin çalışmalara bir davet niteliği taşıyordur.

TEŞEKKÜR

Profesör Y. Neuman'a, anonim okuyuculara ve editörlere bu makaleye dair yapıcı okumaları ve yararlı yorumları için teşekkürü borç bilirim.

KAYNAKÇA

- Afifi, W. A. ve Guerrero, L. K., (2000), Motivations underlying topic avoidance in close relationships, *Balancing the secrets of private disclosures* içinde, editör Petronio, S, 165-80, Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Baxter, L. A., (2004), A tale of two voices: Relational dialectics theory, *J Fam Commun* 4:181-92.
- Benjamin, J., (2009), A relational psychoanalysis perspective on the necessity of acknowledging failure in order to restore the facilitating and containing features of the intersubjective relationship, *Int J Psychoanal* 90:441-50.
- Berger, R. ve Paul, M., (2008), Family secrets and family functioning: The case of donor assistance, *Fam Process* 47:553-66.
- Bion, W. R., (1967), *Second thoughts*, New York, NY: Aronson.
- , (1989). *Learning from experience*, Londra: Falmer. (*Yaşayarak Öğrenmek*, çev. Lalecan İşcanlı, Taner Güvenir, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2014.)
- , (1994), *Cogitations*, Londra: Karnac.
- Britton, R. ve Steiner, J., (1994), Interpretation: Selected fact or overvalued idea? *Int J Psychoanal*, 75:1069-78.
- Brown, L. J., (2009), Bion's ego psychology: Implications for an intersubjective view of psychic structure, *Psychoanal Q* 78:27-55.
- Danesi, M., (2003), Metaphorical "networks" and verbal communications: A semiotic perspective of human discourse, *Sign Systems Studies* 31:341-63.
- Eigen, M., (1985), Toward Bion's starting point: Between catastrophe and faith, *Int J Psychoanal*, 66:321-30.
- Foulkes, S. H., (1964), *Therapeutic group analysis*, Londra: Allen & Unwin.
- Freud, S., (1906), Delusions and dreams in Jensen's *Gradiva*, *SE* 9:7-93.
- , (1925), *Negation*, *SE* 19, 235-9.
- Golish, T. D., (2000), Is openness always better? Exploring the role of topic avoidance, satisfaction, and parenting styles of stepparents, *Commun Q* 48:137-58.
- Green, A., (1975), The analyst, symbolization and absence in the analytic setting (on changes in analytic practice and analytic experience), *Int J Psychoanal*, 56:1-22.
- Grotstein, J. S., (2007), *A beam of intense darkness*, Londra: Karnac.
- Holquist, M., (1990), *Dialogism*, Londra: Routledge.
- Kojeve, A., (1934-35), *Introduction to the reading of Hegel*, çeviren Nichols, J., Ithaca, NY: Cornell UP.
- LaFarge, L., (2000), Interpretation and containment, *Int J Psychoanal*, 81:67-84.
- , (2004), The imager and the imagined, *Psychoanal Q*, 73:591-625.
- Leigh, M., (2009), Interview, Şuradan okunabilir: http://www.believermag.com/issues/200903/?read=interview_leigh
- Lombardi, R., (2009), Symmetric frenzy and catastrophic change: A consideration of primitive mental states in the wake of Bion and Matte Blanco, *Int J Psychoanal*, 90:529-49.
- Lopez-Corvo, R. E., (2003), *The dictionary of the work of W.R. Bion*, Londra: Karnac.
- Mannoni, M., (1999), *Separation and creativity: Refinding the lost language of childhood*, New York, NY: Other Press.
- Matte Blanco, I., (1975), *The unconscious as infinite sets*, Londra: Karnac.

- Mitchell, S. A., (1988), *Relational concepts in psychoanalysis: An integration*, Cambridge, MA: Harvard UP.
- Neuman, Y., (2009a), Peter Pan's shadow and the relational matrix of the 'I', *Semiotica*, 176:15-27.
- , (2009b), On love, hate and knowledge, *Int J Psychoanal*, 90:697-712.
- , (2011), A novel semio-mathematical technique for excavating themes out of group dynamics, *Semiotica*, 187:323-36.
- Ogden, T. H., (1979), On projective identification, *Int J Psychoanal*, 60:357-73.
- , (2004a), The analytic third: Implications for psychoanalytic theory and technique, *Psychoanal Q*, 73:167-95.
- , (2004b), An introduction to the reading of Bion, *Int J Psychoanal*, 85:285-300.
- Ortega y Gasset, J., (1959), The difficulty of reading, *Diogenes*, 28:1-17.
- Peirce, C. S., (1992), *Essential Peirce: Selected philosophical writings*, cilt. 2, editörler: Peirce Edition Project, Bloomington, IN: Indiana UP.
- Sabaddini, A., (2008), A conversation with Mike Leigh, *Projections* 2:1-20.
- Salvatore, S. ve Freda, M. F., (2011), Affect, unconscious and sensemaking. A psychodynamic, semiotic and dialogic model, *New Ideas Psychol* 29:119-35.
- Schafer, R., (2000), Reflections on 'thinking in the presence of the other', *Int J Psychoanal*, 81:85-96.
- Schneider, J. A., (2005), Experiences in K and -K. *Int J Psychoanal*, 86:825-39.
- Walsh, D., (2008), An interview with British filmmaker Mike Leigh, From World Socialist web sitesi, şuradan okunabilir: <http://www.wsws.org/en/articles/2008/12/leig-d05.html>

Ölenin Yasını Tutmak, Kaybolanın Yasını Tutmak: Namevcut Mevcudiyetin Gizemi

CECILIA TAIANA

25 Şubat 2014'te yayına kabul edilmiştir.

Özet

Freud'un ölümün yaşayanların üstündeki etkisine dair merakı *Yas ve Melankoli*'den (1917 [1915]) daha öncesine gider. *Totem ve Tabu*'da (1912-13) Freud ölenle ilişkili olarak yaşadığımız duyguların çifte değerli oluşundan bahseder. Bu makalede, insanlardaki yas ve depresyon süreçlerinin normal ve patolojik yönlerini anlamak için *Yas ve Melankoli*'yi referans noktası olarak alıyorum. *Yas ve Melankoli* Freud'un ruhsal aygıtı dair ilk ve ikinci topoğrafik kuramları arasında bir köprü kurar ve birçok yazar için iç nesne ilişkileri kuramının temelini oluşturur. Yas tutmaya dair bu psikanalitik anlayış çerçevesinde, "özel yas süreçlerini" ele alıyorum, örneğin Arjantin'deki psikanalistlerin 1970'lerde askeri diktatörlük tarafından "kaybedilen" binlerce insanın yakınlarını tedavi ederken karşılaştıkları yas süreçleri gibi; bunlar "özel" süreçlerdir çünkü Freud'un tarif ettiği ruhsal yas tutma sürecinin başlangıç noktasını oluşturan dış gerçeklik yoktur. Gizemli bir mesaj olarak beden "namevcut mevcudiyetinin" Laplanche'ın baştan çıkarma kuramının bazı özelliklerini taşıdığını ve kuramla eş biçimli olduğunu ileri sürüyorum.

Anahtar kelimeler: Arjantin, Freud, gizemli mesaj, kaybolan/kaybolmuş/kayıp kişi, Laplanche, melankoli, metapsikoloji, olmayan varlık, yas/yas tutma.

GİRİŞ

S evdiğimiz bir kişiyi ölüm sonucunda kaybetmek yaşamın kaçınılmaz bir parçasıdır ve hepimizin başına gelir. Freud'un ölümün yaşayanların üstündeki etkisine dair merakı "Yas ve Melankoli"den (1917 [1915]) daha ön-

cesine gider; Freud “Totem ve Tabu”da (1912-13) ölenle ilişkili olarak yaşadığımız duyguların çiftedeğerli oluşundan bahseder.¹ Bu makalede, bu kavramlaştırmayı kullanacağım ancak insanlardaki yas tutma ve depresyon süreçlerinin normal ve patolojik yönlerini anlamak için “Yas ve Melankoli”yi referans noktası olarak alacağım. “Yas ve Melankoli” Freud’un ruhsal aygıtta dair ilk ve ikinci topoğrafik kuramları arasında bir köprü kurar ve birçok yazar için iç nesne ilişkileri kuramının temelini oluşturur. “Yas ve Melankoli” sadece yas ve depresyonu kavrayışımıza kazandırdığı olağanüstü kavramsal bağ yüzünden değil, aynı zamanda dış gerçekliğe ve bireyin ruhsal yaşamındaki nesnelere bir yer bahsettiği için de Freud’un en önemli metapsikolojik makalelerinden biri olarak kabul edilir.

Bu makalenin eşit derecede önemli iki amacı vardır: İlk bölüm psikanalizin kaybın ve yas sürecinin anlaşılmasına bulunduğu katkıdan söz ediyor, bu süreçler ya başarılı bir şekilde yas tutularak ya da yas tutulmadan sonuçlanır. Yas tutmaya dair bu psikanalitik anlayış çerçevesinde, ikinci bölümde “özel yas süreçlerini” ele alıyorum, örneğin Arjantin’deki psikanalistlerin 1970’lerde askeri rejim tarafından “kaybedilen” binlerce insanın yakınlarını tedavi ederken karşılaştıkları yas süreçleri gibi; bu süreçler “özeldir” çünkü Freud’un tarif ettiği ruhsal yas sürecinin başlangıç noktasını oluşturan dış gerçeklik yoktur.² (Braun, 2009; Pelento, 2009)

ÖLÜM VE YAS ÇALIŞMASI

Ölüm –ya da Freud’un yazmış olduğu gibi “büyük Bilinmezlik”, “tüm talih-sizliklerin en ağırları”– Freud’un metinlerinin çoğunda mevcuttur. Ancak, Freud’cu bilinçdışında kendi ölümümüzü bilmediğimizi eklemek önemlidir; bilinçdışımızda ölümsüzüzdür. Gizemine hepimizin tabi olduğu ölüm, psikanaliz için birincil bir mesele değildir. Jean Laplanche (2001) Cathy Caruth’la olan röportajında tam da bu noktayı ifade etmiştir:

Hepimiz gelişimlerindeki belli bir noktaya kadar bebeklerin ölümü bilmediklerini ve ölüme dair hiçbir soruları olmadıklarını biliriz. [...] Ölümün gizemi-ne ilişkin sorunun özneye öteki tarafından getirildiğini söyleyebilirim. Yani,

- 1 Jean Laplanche (1999) şöyle demişti: “Zamansallıkla doğrudan bağlantılı iki ögeyi belirtmek için, *Histeri Üzerine Çalışmalar*’da yastan bahsedilmişti: Yas bir tür çalışmadır, bir tür bellek çalışmasıdır [Elizabeth vakasında *Erinnerungsarbeit*]; zamanda sürekliliği olan bir duygulanımdır [*Daue- raffekt*]: Bir başlangıcı ve sonu vardır, geçen bir zamanı işgal eder”. (s. 241-2)
- 2 “İmha yöntemi, [Arjantin’deki] psikanalistleri yası derinlemesine çalışmanın bilinen tanımlarıyla tarif edilemeyen özellikleri olan yas süreçleriyle karşı karşıya bırakmıştır. Dolayısıyla, 1986’da bunları *özel yas süreçleri* olarak adlandırmaya karar verdik”. (Braun, 2009, s. 5-6)

ölüm konusunu gündeme getiren ötekinin ölümüdür. Varoluşsal bir soru olan “Neden öleyim?” sorusu değil. “Neden öleyim?” sorusu, “Öteki neden ölsün?” “Öteki neden öldü” sorusuna göre ikincil olarak ortaya çıkar. (s. 14)

Beklendiği üzere, ötekinin ölümünü kendi ölümümüzle karşı karşıya kalmadan deneyimleriz. Ötekinin kalıcı yokluğunu deneyimleyebilmek için yatırımlarımızı çekmemiz gerekir, yani içsel mülk olarak ötekinin temsilinden ruhsal düzeyde mahrum kalmak gerekir. Bu süreç bizi erken gelişimsel kayıpları anımsatan ve onlarla eşbiçimli olan karmaşık ve zorlu bir deneyimle karşı karşıya bırakır. Kayıp derken iç nesnenin gerçek, simgesel ya da düşlemlenen bir kayıpla ilişkilendirilebilecek ruhsal gerçekliğini kastediyorum.

Freud (1913-14) “Totem ve Tabu”nun ikinci bölümüne “Tabu ve Çiftedeğerli Duygular” adını verir. Bu bölümde, antikçağ tabularının dayattığı yasakların insanlarda kuvvetli arzu oluşturan eylemlerle ilişkili olduğundan bahseder. Dolayısıyla, tabu yasaklarına rağmen, yasak olanı yapmanın verdiği başlangıçtaki haz duygusu, Freud’a göre çoğunlukla tabu yasaklarına karşı çiftedeğerli bir tutumla sonuçlanan bir çatışma olarak bilinçdışında varlığını sürdürür. Freud şöyle der: “Bilinçdışlarında bunları ihlâl etmekten daha fazla istedikleri bir şey yoktur, ama ihlâl etmeye korkarlar; tam da ihlâl etmek istedikleri için korkarlar ve korku arzudan daha kuvvetlidir”. (s. 31) Sonra aynı bölümde, Freud özellikle yaşlı kişilerin çiftedeğerli duygularını ve bu çiftedeğerliliği cisimleştiren kültürel uygulamaları inceler. “Ölü Tabusu” bölümünü şu cümleyle başlatır: “Ölümlerin kudretli hükümdarlar olduklarını biliyoruz; ama onlara düşmanmış gibi davranıldığını öğrendiğimizde muhtemelen şaşırırız”. (s. 51) Sonra Freud eski kültürlerde ölen sevilen kişinin bir tür kötü ruha neden ve nasıl dönüştüğünü anlamaya koyulur. Coğrafi anlamda birbirinden bağlantısız birkaç kültürel topluluğun ölümlere nasıl davrandığını ve oradaki yasakları anlattıktan sonra, şu sonuca varır: Bu uygulamalar “ölen kişinin hayaletinin varlığından ya da geri dönmesinden *korktukları* gerçeğini saklamaz; onu uzakta tutmak için ya da kaçırmak için birçok tören gerçekleştirirler”. (s. 57, italikler özgün metinden)

Freud çiftedeğerliliğin ölmüş olan sevilen kişiye karşı duyulan sevecen duygularla düşmanca duygular arasındaki bilinçdışı çatışmayla desteklendiğini ileri sürer. Ölü tabusunun “ölüm karşısında duyulan bilinçli keder duygusu ile bilinçdışı doyum arasındaki karşıtlıktan kaynaklandığını” ekler. Dahası, “yansıma ve tören inşa etme yöntemiyle bilinçdışı saldırganlığın bastırılması kötü ruhlar tarafından cezalandırılma korkusunu dışa vurur”. (Freud, 1913-14, s. 63) Yaşlı kişi, çatışmanın düşmanca yönlerini habis, zulmeden bir nesne

şeklinde dışarıya, ölü ruha yansıtarak çekişmeyi çözümler; bu şekilde, Freud'a göre kendisi, "sanki kötü ruhların arkasına geçmeyi başarmıştır, çünkü onları hayatta kalanların ölenlere karşı besledikleri düşmanca duyguların yansıtma-ları olarak açıklamıştır". (s. 62) İlk kültürlerde esasen kültürel uygulama ve ri-tüellerde cisimleştirilen bu süreç, sonrasında psikolojik yas süreci olarak içsel-leştirilir ve özel bir iç nesne ilişkileri sürecini ortaya çıkarır, bu süreç her şey-den önce psikolojiktir ve ilk kez "Yas ve Melankoli'de betimlenmiştir.

Bu kültürel uygulamaları öncelikle psikolojik süreçlere dönüştüren modern insan kötü ruhlardan kurtulur ama çiftedeğerli duygularından kurtu-lamaz. Eğer "farkında olmadığımız ve bilmek istemediğimiz bu bilinmeyen düşmanlık (...) içsel algılarımızdan dış dünyaya yansıtılmıyorsa ve bu neden-le kendimizden kopuk [olup] ötekine atfedilmişse" (s. 62) dıştaki kötü ruha yerleştirilmemişse nereye gider? Yaslı kişi buna karşı kendisini bir yansıtma olarak "düşmanlık duyulan nesne, yani ölen kişi üstünden yer değiştirme" yoluyla savunmazsa, bu düşmanlık nasıl derinlemesine çalışılır ve yaslı kişi çiftedeğerliliği nasıl çözümler? Ve dahası, bu çiftedeğerlilik hangi psikolojik süreçlerle ilişkiye girer? Bu sorulara yanıt olarak Freud nesne ilişkileri kura-mını oluşum safhasında sunarak yas çalışmasını öncelikli olarak psikolojik bir süreç olarak düşünmüştür.

Psikanalitik terimlerle, yas çalışmasının yerine getirmesi gereken çok belirli bir ruhsal görevi vardır, bu görev hayatta kalanların anılarını ve libidi-nal yatırımlarını öleniden koparmaktır; bu süreç, Freud'a göre (1917 [1915]), gerçeklik sınavmasının etkisi altında ortaya çıkar: "Gerçeklik sınavası sevilen nesnenin artık var olmadığını göstermiştir ve tüm libidonun o nesneyle bağ-larından geri çekilmesini talep etme safhasına geçer." (s. 244) Ya da, Fransız psikanalist Daniel Lagache'ın radikal sözleriyle (1993), "Yas çalışmasının amacı öleni öldürmektir". (s. 17)

Bu psikolojik cinayet Freud'un görüşüne göre isteyerek yapılmaz; oto-matik bir süreçtir. Yas süreci kendisini çeşitli yollarla gösterir, örneğin keder duygusu, dış dünyadan geri çekilme ya da aşka ve işe duyulan ilgisizlik. Kişi kaybın gerçekliğini kabullenmeye çalışırken acı verici bir mücadeleyle karşı karşıya kalır. Başka bir deyişle, yaslı kişi kendisini dış dünyadan tecrit eder ve iç dünyasına yaptığı ruhsal yatırımı artırarak nesneyi canlı tutmaya çalışır. Nesneye yapılmış libidinal yatırımdan vazgeçmekteki isteksizliği başlangıçta nesne kaybına verilen normal bir tepkidir. Kayıp nesneden libidonun kopma-sı için zamana ihtiyaç vardır ve bunun gerçekleşmesi için yaslı kişinin sevdiği-ne dair anılarını azar azar ruhsal yaşamına getirmesi ve orijinal nesneyle bağ-

larından yavaş yavaş vazgeçmesi gerekir. Bu süreç benliği şu anlamda dönüştürür; nesne kaybının başlangıçtaki inkârı sırasında nesne yatırımını koruma çabasına benliğin bölünmesi eşlik eder. Yaslı kişinin benliği “bir yanda sevdiğinin hayli yatırım yapılmış zihinsel temsiliyle, öte yanda nesneye dair fiziksel ve coşkusal algıların yokluğuyla karşı karşıya kalmıştır. Bölünme iki gerçekliği de kabul eden bir uzlaşım’dır”. (Lipson, 1963, s. 107) Yaslı kişi nesneyi anılarla geçici olarak “varsanıda yaşatırken”, aynı zamanda olmayan nesneye artık sevgi alışverişinde bulunamayacağını kabullenmek zorundadır.

Bir süre sonra, Freud (1917 [1915]) bize şöyle der: Nesnenin kaybının gerçekliği kabul edildikçe “[N]ormalinde gerçekliğe saygı galip gelir” (s. 253). Gerçeklik sınaması süreci ve bellek sayesinde kaybın inkârı sona erer ve kişi kaybı derinlemesine çalışır. Freud işte burada patolojik bir yas şekli olarak melankoliye dikkatini yöneltir. James Stratchey, Standart Basım’a editör olarak yazdığı notta, şöyle der: “Freud’un sonradan bu makalenin en önemli özelliklerinden biri olarak kabul ettiği şey, [aslında] melankolide nesne yatırımının yerini özdeşleşmenin aldığı süreci açıklamasıdır”. (s. 242)

MELANKOLİ YA DA NESNEYİ “SEVMEK”, NESNE “OLMAK” ANLAMINA GELDİĞİNDE

Freud da melankoliyi gerçek ya da hayal edilen bir kayba tepki olarak düşünmüştü. Esas soru, Jean-Michel Quinodoz’a göre (2009), şudur: “Neden bazı insanlar belli bir zaman sonra üstesinden gelecekleri yas adını verdiğimiz duygulanımla tepki verirken diğerleri depresyona – Freud’un melankoli olarak adlandırdığı sendroma gömülürler?” (s. 181) Psikanaliz, yaslı kişinin de melankoliğin de, nesne kaybına nesnenin geçici olarak içe atımını gerçekleştirerek tepki verdiğini, ama sonucun normal ya da patolojik oluşunu yukarıda bahsedilen bilinçdışı çiftedeğerli duyguların şiddetinin belirlediğini ileri sürer. İçe atma şu anlama gelir: “Düşlemde, özne nesneyi ve nesneye özgü özellikleri ‘dışarıdan’ kendisinin ‘içine’ aktarır.” (Laplanche ve Pontalis, 1973, s. 205) Psikanalizde, “içe atmanın” anlamı “içe katma” ve “özdeşleşmeye” yakındır ve yukarıda belirtildiği gibi “yansıtmanın” tersidir. (s. 229-230)

Fenichel (1945) yas tutmanın iki edimden ibaret olduğunu gözlemlemiştir, “ilki bir içe atımın gerçekleştirilmesi, ikincisi içe atılmış nesneyle olan bağın gevşetilmesidir.” (s. 394) Önemli ölçüde, bu ikinci edim melankolikte daha farklı şekilde gerçekleşir. Freud, melankolinin kişinin özsaygısında kalıcı bir bozukluğu içeren patolojik koşulunun sürecin nasıl farklı olduğuylla ilgili ipucu verdiğini söyler. Melankolikte, benliğin bir parçasının kayıp nes-

neyle özdeşleşmesiyle içe atılmış nesne benliğin parçası haline gelir. Bu narsisist nesne ilişkisi melankolik deneyimi karakterize eder. Benliğin içe atılmış nesneyle özdeşleşmesiyle melankolik, benliğinin bir parçasından vazgeçer ve nesneyi içe atar, bu süreç nesneyle narsisist özdeşleşme olarak bilinir. Bu nedenle melankolik, nesne kaybı değil benlik kaybı yaşar ve içe katılmış nesneye karşı sevgi ve nefret gibi çifte değerli duygularla tepki verir. “Nesneyle olan bağın zamanla gevşemesi” yerine melankolik kayıp nesneye yönelik çifte değerli duygularını nesneye karşı duyduğu husumeti kendisine karşı çevirerek çözümler. Bu şekilde çifte değerli duygularını çözümlemek zorunda kalmayıp nesneyi benliğinin parçası yapar; yani, nesneyi kaybetmez ama kayıp nesneye yönelik husumet bundan sonra seven benliğe doğru harekete geçirilir. Ölen kişiye yönelik çifte değerli duygular ile yaşlı kişinin kayıp nesneye duyduğu hiddet, normal yas sürecinin erken aşamalarında da ortaya çıkabilir. Ancak, normal yasta kişi içe atılmış nesneyle bağlarını gevşetip kendiliğinden ayırmayı başarırken, patolojik bir durum olan melankolide kendiliğin bir parçasının nesneyle özdeşleşimi devam eder ve bu da kendinden nefret etmeye ve öz-yıkıma neden olabilir. Lipson (1963) şöyle demiştir: “Yas ve melankoliyi birbirine bağlayarak ve aynı anda ikisini de inceleyerek, [Freud] kişinin sevilen nesnenin kaybına verdiği tepkinin doğasının o nesneyle önceki ilişkiye bağlı olduğunu fark etmiştir”. (s. 107)

Melankolide ortaya çıkan bu ilave unsur, yani kendilik değerinin olduğandışı azalışı, yasta ortaya çıkmaz: “Yasta, fakir ve boş hale gelen dünyadır; melankolide benliğin ta kendisidir; normal ve patolojik yas arasında temel bir farklılık vardır – fark libidinal yatırımların yön değiştirmesinden kaynaklanır”. (Freud, 1917 [1915], s. 246) Normal yasta, kişi kayıp nesneden vazgeçip libidoyu ondan geri çekmeyi başarır, böylece artık özgür olan bu libido kendisini yeni bir nesneye bağlayabilir. Ancak melankolide, kişi libidoyu kayıp nesneden geri çekmez: Benlik nesneden ayrılmamak için, nesneyle bir olmak için (narsisist özdeşleşme) nesneyi düşlemde “yutar”:

Böylelikle nesnenin gölgesi benliğin üstüne düşmüştür ve benlik bundan sonra sanki bir nesneymiş gibi, terk edilmiş nesneymiş gibi özel bir merci tarafından yargılanabilir. Bu yolla nesne kaybı benlik kaybına, benlikle sevilen kişi arasındaki çatışma ise benliğin eleştirel sertliği ile özdeşleşim sonucu değişmiş benlik arasındaki bir bölünmeye dönüşmüştür. (s. 249)

Freud’a göre, melankoliğin ilgi kaybını açıklayan şey, nesneyle özdeşleşmiş benliğin parçasının nesne yatırımındaki yön değişikliğidir. Suçlamala-

rın kişiye doğru çevrilmesi benlikteki bir bölünmeye işaret eder: Bir parça kayıp nesneyle kaynaşırken öteki parça hastayı eleştirir ve kendisini Freud'un "vicdan" olarak adlandırdığı organ olarak oluşturur. Freud'un (1917 [1915], s. 247) yazdığı gibi: "Onda benliğin bir parçasının öteki parçası üstüne nasıl yerleştiğini, onu eleştirel bir şekilde yargıladığını ve onu adeta nesnesiymiş gibi kabul ettiğini görürüz." Bu kavram Freud'un savaştan sonra geliştirdiği eleştirel bir merci olan üstbenliğin habercisidir.³

Kişi bu nedenle kaybın gerçekliğini kabul etmeye çalışırken acı verici bir mücadeleyle karşı karşıya kalır. Etimolojik olarak, mücadelenin bu anlamı İspanyolca yas tutma anlamına gelen *duelo* kelimesinde mevcuttur. *Duelo*'nun Latince iki kökü vardır: *Dolus* ["acı"] ve *duellum* ["düello"]. *Duellum* da iki kelimeden türemiştir, iki anlamına gelen *duo* ile "savaş" anlamına gelen *bellum*. (Aslan, 2009, s. 168) O zaman etimolojik anlamda düşünecek olursak, yas, savaşan iki kişi arasındaki çarpışmadan ortaya çıkan acı anlamına gelir. Psikanalitik terimlere çevirecek olursak, bu çarpışma bölünmüş benliğin iki tarafı arasındadır: Yasta, içe atılmış nesne ile kendilik arasında, melankolide ise "o nesne olan" benlik ile eleştirel bir mercinin nesnesi olan benlik arasında.

Yas ve melankoliye dair bu psikanalitik anlayışı çerçeve olarak alıp, şimdi 1970'lerde askeri diktatörlüğün "kaybettiği" binlerce kişinin yakınlarını tedavi eden Arjantinli psikanalistlerin karşılaştıkları (Braun, 2009; Peleno, 2009) "özel yas süreçlerine" dönüyorum; bu yas süreçleri özeldir çünkü Freud'un tarif ettiği "ruhsal yas sürecinin başlangıç noktasını oluşturan dış gerçeklik" yoktur.

KAYIP KİŞİNİN YASINI TUTMAK

Freud'a göre, dış gerçeklikteki kaybı onaylamak ruhsal yas sürecinin başlangıç noktasını oluşturur. Yas sürecinin başlangıcındaki uyarıcı, libidonun aniden nesneden yatırımını çekmesi ve kendiliğe tekrar yönelmesidir çünkü özlemi çekilen nesne gerçeklikte yoktur. Arjantin'de kaybolan kişilerin durumunda, epey yavaş ve askıya alınmış bir "gerçeklik sınaması" içeren bu süreçte nesne yoktur çünkü dış gerçeklik ölüme dair kanıt sunmamıştır, sadece nesne aniden kaybolmuştur, bedenin yokluğu tamamen *gizemlidir*. Geride kalanlar için, "kişilerin neden kaçırıldığını, sevdiklerinin nerede olduğunu, neye maruz bırakıldıklarını, hâlâ hayatta olup olmadıklarını ve öldürüldüler-

³ Freud tarafından "Topluluk Psikolojisi ve Benliğin Analizi" (1921) ile "Benlik ve Altbenlik"te (1923) geliştirilmiştir.

se cesetlerinin nerede olduğunu bilmek imkansızdı.” (Pelento, 2009, s. 61) Dahası, bilgi arama ediminin kendisi tehlikeliydi.

Önce tarihsel bağlamla ilgili kısa bir açıklama yapayım. Arjantin’de çalkantılı bir on yıl olan 1970’ler, 1976’da askeri darbeye kabul ettirilen kanlı bir diktatörlükle sonuçlandı. Bu rejim yedi sene sürdü ve bu dönem boyunca binlerce kişi öldü ya da kayboldu; diğerleri sürgüne zorlandı, geride kalanlar ise sert bir sansüre maruz kaldılar. Zorla kaybedilme, bir kişinin, devletin verdiği destek ve yetkiyle paramiliter birlikler tarafından gizlice kaçırılması ya da hapsedilmesi idi, bunu takiben kurbanı yasanın koruması dışında tutmak niyetiyle kişinin akıbetinin ve nerede olduğunun bilgisi resmi yolla inkâr ediliyordu. (Henckaerts ve Doswald-Beck, 2005, s. 342) Zorla kaybedilme, cınayet anlamına geliyordu ve hemen hemen her durumda işkence demek oluyordu; kurban öldürüldüğünde, bedeni yok ediliyor ya da gizleniyordu. Ceset hiçbir zaman bulunmayacak şekilde imha ediliyor, öyle ki kişi görünüşte sırta kadem basıyordu. Kurbanın aslında öldürüldüğünü kanıtlayacak bir beden olmadığından, gerçekte akıbetinin ne olduğu askıya alınmış oluyordu.

Baskıcı sistemde hayatta kalanlar ve bu sistemin doğrudan tanıkları şimdilerde Arjantin’de gerçekleştirilen duruşmalarda adam kaçırma ve işkenceden, organize etkinlikler olarak bahsediyorlar. Her kurbanı ait bilgi içeren dosyalara konan özel formlar sayesinde, ki bu dosyalar işkence altında elde edilmiş bilgileri de içeriyordu, gizli gözaltı merkezleri bürokratik olarak idare ediliyordu. Hayatta kalanların istikrarlı tanıklıkları biraz bölgesel özerklik gösterse de sistemik operasyonun tüm merkezlerde benzer olduğu ve bu nedenle birbirinden ayrı olaylar dizisi olmadığı konusunda kanıt sağladı.

Bu trajik dönem sırasında sadece rejimi yıkmak isteyen silahlı eylemciler değil gazeteciler, öğrenciler, yazarlar, film yapımcıları, sanatçılar, hekimler ve psikologlar gibi birçok politik muhalif yasadışı yollarla kaçırılmış ve sorgulandıkları, işkence gördükleri ve bazen öldürüldükleri gizli gözaltı merkezlerinde alıkonmuştu.⁴ Ne zaman kadın tutsaklar doğum yapsa, doğumdan hemen sonra çocukları ellerinden alınıp gizlice asker ailelerine verilmişti. Yaklaşık beş yüz çocuğun ya ebeveynleriyle birlikte kaçırıldığı ya da gizli merkezlerde doğup başka aileler tarafından sahiplenildiği tahmin ediliyor. Yasadışı alıkonanların çoğu ağır biçimde uyuşturulmuş, uçaklarla Atlas Ok-

⁴ Kondor Operasyonu olarak da bilinen Kondor Planı 1970’lerde Güney Amerika’nın Güney Koni hükümetleri tarafından uygulanan istihbarat ve suikast operasyonlarını içeren siyasi baskı kampanyasıydı. Baskıyı koordine eden bu hırslı ve başarılı planın mimarları Arjantin, Bolivya, Brezilya, Şili, Paraguay ve Uruguay hükümetleriydi. Plan, 1976’da Arjantin’de *Ulusal Yeniden Örgütlenme Süreci* adını aldı.

yanusu'nun ötesine uzaklara götürülerek ayaklarına bağlanmış ağırlıklarla canlı olarak okyanusa atılmıştı. Operasyonun özelliği gizli olması ve bedenin yok edilmesi idi; ölü bedenler olmadığında, hükümet tutsakların nerede olduklarını bildiğini kolaylıkla inkâr edebilir, onları kaçırdıkları ve öldürdükleri suçlamalarını yalanlayabilirdi. Bu şekilde öldürülen insanlara günümüzde “kaybolan” [*los desaparecidos*] deniyor, terimin modern kullanımı buradan türetilmiştir.⁵

Trajediye ele alan Simon Critchley şöyle der:

Trajedi sosyal düzenin bir tür semptomu gibi anlaşılmalıdır. [...] Özgürleşme ve terör giriftir, diyalektik olarak birbirine bağımlıdır ve tamamen trajik bir anlayışın bizi götüreceği yer işte burasıdır. Eğer devrim ya da başkaldırı gibi bir şeyi muhafaza etmek istiyorsak, onu trajik bir şekilde, tabi olduğu tersine çevirmeler açısından görmemiz gerekir.⁶

Kendine dönüşlü eleştiride bulunmaya kalkmak karmaşık bir tarihsel dönemde yüce bir kişinin aynı zamanda nasıl tersi olduğunu ve şiddetin bir tarihi olduğunu da anlamaktır. Arjantin’de rejim, coğrafi hükümlanlık alanının sınırları içindekileri meşru egemenlikle yönetememiştir; bunun yerine öldürmenin suç olmadığı bir “sahipsiz bölge” (gizli gözaltı merkezleri) yaratmıştır.⁷

Klasik Yunan geleneğinde, trajik olaylar, kent devletindeki yaşamımızı, yani *polis*’i oluşturan çatışma ve muğlaklıkları ifade eder. Bizim durumumuzda, trajedinin konturları derinlere işlemiş ve zamanla esnetilmiştir, böylece Arjantin, kent devletini kanuna tabi olarak devam ettirme yetisinden yoksun kalmıştır; 1970’lerdeki askeri rejim bu yetersizliği fazlasıyla artırmıştır. Askeri rejimin topluma düzen getirme gayreti daha beter bir düzensizliğe neden olmuştur; “vatan* kurtaran” kisvesini koruma gayretleri *olağanüstü hali* ve ardından bedenlerin/cesetlerin kaybolmasını getirmiştir.⁸

5 Arjantin’de 1976-1983 arasında 6.415 kayıp, 743 yargısız infaz, toplam 7.158 kurban verilmişti. (Ceferino Reato, Perfil, 31 Ağustos 2013) Diğer tahminler 30.000 kişi kadar yüksek bir rakam vermektedir; Ulusal Kayıplar Komisyonunun (CONADEP) 1984’teki resmi raporuna göre, adlandırılmış 9.000 vaka vardır.

6 Simon Critchley ile görüşme. (2014)

7 Daha detaylı bilgi için bkz. Giorgio Agamben’in “Homo Sacer ve Olağanüstü Hal Kavramları”, Agamben, içinde 1988.

(*) İngilizcesi *fatherland*, baba ve toprak kelimelerinden oluşur; bir başka deyişle “babavatan” – ç.n.

8 Bu trajik anlatıda, kaybolan kişinin kahraman olarak tersine çevrilmesinin, kendine dönüşlü çağdaş eleştiride ortaya çıkışı yavaş olmuştur. Ancak halen su yüzüne çıkmaya devam etmektedir. Bunu hakkıyla ele alabilmek için başka bir makale yazmak gerekir. “Saldırganla özdeşlemenin” çok

Yaşayan ile ölen arasındaki bitmemiş mesele durağan değildir; bırakın cansız olmayı, ölen/kaybolan kişinin temsili zihne musallat olur, mevcut olmayan beden içselleştirilmiş, hayalet benzeri bir varlık yaratır. Ölen kişi yaşıyanın zihninde ikamet eder ve bedeninin yokluğu, öleni fiziksel olsun psikolojik olsun, hiçbir şekilde gömemeyen özneye musallat olur. Aynı anda hem ölü hem diri olan ölen/kaybolan kişi, yaşıyanın hayatını ihlâl etmekten vazgeçmez. Bu şartlar yas tutmayı reddederken aynı zamanda alttan alta yas hali içinde olan bir özne yaratır. Yaslı kişi kederin üstesinden gelinecek süreçten menedilerek ötekinin ve kendiliğin travmatik kaybını yaşamaya devam eder. Ölen/kaybolan kişinin varlığının belirsiz oluşu yüzünden artık var olmayanın içsel varlığını keşfetme süreci ortaya çıkamaz. Kaybolanların yakınlarının durumunda ise bu, onların henüz var olmayanın varlığını deneyimleyememeleri anlamına gelir. Emmanuel Levinas (2000, s. 9) buna “ölümün yanıtsızlık oluşunun’ beklenen kesinliği” der.

Levinas ölümü ötekiyle temel bir ilişki olarak ele alır: “Ötekine karşı sorumlulukla yükümlü olduğumdan, ötekinin ölümü ister istemez benim meselemdir.” (Davies, 2009, s. 114) Levinas kendiliği, ötekinin ölümünden hayatta kalan ve bu haliyle, ölenle olan ilişkisiyle belirlenmeye devam eden olarak tanımlar. Aynı zamanda, ölümün “ötekinin beni, onun anlam ifade eden edimlerinin alıcısı kılma yetisine bir son verdiğini” vurgular, öyle ki daha evvel alıntılı olduğu gibi “ölüm yanıtsızlıktır”. Ama yine de, “bir sırrın ifşa edilmesi ya da bir günahkârın yakalanması gerektiğini” (s. 3) bilen Hamlet’in babasının hayaleti gibi, kaybolan beden/ceset şimdi onu bilenlerin zihnindedir ve sessiz bir mezarda yatacağına dış dünyada gezinir; hayalet benzeri bir varlık hayatta kalanların öznelliğine nüfuz eder.⁹

Böyle gizemli bir yas, kehanetin belirsizliğini taşıyan bir bilmece gibidir ve yaslı kişiyi ötekinin hızını ayarladığı ve tasarladığı labirentvari bir deneyimin içine sokar. Anlamlı biçimde, bu öteki sadece kaybolan sevilen kişi değil aynı zamanda rejimdir de. Gizem iki farklı bölgeden konuşmaktadır, yani aynı alıcıya yönelik iki beyanı vardır: Biri sevilen kişinin kayboluşu ve beraberinde kaybolan kişiye duyulan kişisel ve samimi sevgi ve onun içerdiği tüm özlem, pişmanlık ve sevilen-kayıp kişiye yönelik olası ülküleleştirme; diğeri rejimin sapkın şiddeti. O zalimce ve sadistçe eylemler, kaybolan kişinin ya-

yaygın olduğunu söylemek yeterli olacaktır; devrimci yeraltı orduları içerisindeki gaddarca uygulamalar ile devrimci liderlerin üyelerini korumadaki başarısızlıkları da anlatılmaya başlanmıştır.

9 Colin Davies (2007) *Hamlet*'i (1. Perde, 5. Sahne) alıntılanarak ekler: “Freud çok önce ölmüş ataları tarafından ruhu ele geçirilmiş olan, ölümlerini gömüp kurtulamayan, lanetli öznenin ilk psikanalitik şablonunu sunmuştur”. (s. 23)

kını için hayali bir alanda kalarak, devletin görünmez failerinin sadistçe sapkınlıklarına dair düşlemi aşırı derecede harekete geçirir. Bu nedenle, kaybolan kişinin yasını tutan kişi tıpkı duvarın öte tarafındaki şiddetli hareketleri anlayabilmek için odasının karanlığında boşlukları doldurarak birincil sahneyi derinlemesine işlemeye çalışan bir bebek gibidir.

Eğer böyle bir kayboluş zihne ekili bir gizemse, bir sır ve muamma taşır, yani bu durum Jean Laplanche'in Freud'un baştan çıkarma kuramını tekrar formüle ederken önerdiği "gizemli gösterenle" eşbiçimli hale getirilebilir. Laplanche (1989) Freud'un baştan çıkarma kuramının aslında bastırılmış bilinçdışının kökenlerine dair genel bir kuram olduğunu ileri sürmüştü. Yani, kuram sadece nevrotik semptomların etiyolojik hipotezleri olmaktan daha fazlasıydı; bize bilinçdışının nasıl ortaya çıktığını anlatıyordu. Zihinsel yaşamın öznel ve öznelliklerarası başlangıçlarını anlatırken, Laplanche ilk ötekinin, genellikle annenin, gizemli göstereniyle karşılaşmanın bilinçdışının oluşumunu başlattığını kuramlaştırır. Yetişkin olan ilk ötekinin (bakım veren kişinin) aktardığı mesaj ilk temel karşılaşmadır. Laplanche (2011) için, bu karşılaşma "yetişkin ile çocuk arasındaki somatik temas biçimleriyle sınırlı değildir." Daha ziyade "iletişimsel bir işlevi" vardır ve "sadece erojen bölgelerdeki uyarılmaların" ötesine giderek "yetişkin tarafından gelen düşlemin katkısını" kapsar. (s. 257) Laplanche "yetişkin-*infans* diyalogu, her ne kadar karşılıklı olsa da, yine de baştan itibaren başka bir şeyin parazit yaptığı konusunda" ısrar eder. ... "Yetişkinin mesajı" yetişkinin bilinçdışı tarafından "karıştırılır". (s. 103, italikler benim). Yetişkin-*infans* durumu, karşılıklı oluşuna rağmen, cinsel düzlemde asimetriktir, şöyle ki "yetişkin tarafında, tek yönlü olarak, bilinçdışının müdahalesi vardır... yetişkin-*infans* durumunun bu bilinçdışı çocuksu dürtüleri harekete geçiren bir durum olması burada önemlidir. " (s. 103)

Yenidoğan, Laplanche'a göre, anne-babanın bilinçli/önbilinçli mesajlarının alıcısıdır. Bu mesajlara "ebeveyn bilinçdışı eşlik eder; ebeveyn bilinçdışı-iletişim kuramı açısından- bilinçli/önbilinçli mesajı altüst eden ve bozan 'cızırtıya' benzer." (Laplanche, 2011, s. 175-6) Laplanche'ı ele alırken, Dominique Scarfone (2010) bağlanmanın sadece bağlantıdan daha fazlası olduğunu aktarmıştır: "Laplanche tamamen ampirik bir gözlemle kolaylıkla gözden kaçabilecek bir özellikte ısrar eder ve bu da tabiri caizse bulaşan cinsel unsurdur. Bağlanmanın başka bakımlardan gayet uyumlu mesajlarının içinde *kaçak bir yolcu* gibi seyahat eden cinsel boyut, gizli taraf". (s. 47, italikler benim) Yetişkin ötekinin ihlâl edici etkisi her zaman travma yaratıcıdır ve me-

sajının her zaman deşifre edilmesi gerekir; bu Laplanche'in kelimeleriyle, bizim "temel antropolojik durumumuzdur". (2011, s. 102) Bu ilk mesaj başta yorumlanmamış ve asimile edilmemiş şekilde şu soru formunda kalır: Ötekinin benden istediği nedir? (Lacan, 1977, s. 235) Laplanche içsellüğün ilk olarak bu mesaja karşı yaratıldığını ileri sürer. Benliğin başta "mesajın tuhaflığıyla başa çıkmak için" (2001, para. 32, s. 6) oluşturulduğunu söyler.

Bu gerekçelendirmeyi takiben, Laplanche'in önerdiği genişletilmiş baştan çıkarma mefhumunun, aynı yenidoğan gibi karşılaştığı iletişim dolu yokluğu işlemekten aciz ve donanımsız olan hayatta kalan kişinin karşılaştığı duruma uygulanabileceğini öne sürüyorum. Kaybolma gerçekleştiğinde, sevilen kişinin bedeni yanıt vermez; bu durum ise normal yas sürecinden farklı değildir, yani duygusal alışveriş mümkün değildir. Ancak, kaybolan bedenin yanıtsızlığı geride gizemli mesajın "üçüncü gerçeklik" oluşunu bırakır. (Laplanche, 1989, s. 103) Laplanche gizemli mesajdan anne ile yenidoğan arasındaki "üçüncü gerçeklik" olarak bahseder. Bu etkileşimde eşitlik yoktur; "anlamla aşırı yüklü kafa karıştırıcı ve nüfuz edilemez gizli bir iletişimdir [yenidoğan ve yetişkin için]. Böyle mesajlar çocuğun ruhsallığına yabancı cisimler, ona musallat olan sorular olarak ekilirler". (1999, s. 242, dipnot. 17) Gizemin zihne ekilmesi bizim durumumuzda bir içe sokmadır; Laplanche'ı takip edecek olursak, haneye tecavüzdür. Bununla birlikte, bu sadece ötekinin bilinçdışı içeriklerinin içe sokulması değil yokluğun da içe sokulmasıdır. Bir mevcudiyetin eski haline getirilmesini, doldurulmayı talep eden bir yokluktur ve bu yüklü bekleyiş süreci etkin anılar ve düşlemlerle doludur. Yokluğun yarattığı boşluk boş kalmaz, içerik, yani anlam talep eder. Bunun üretimi sırasında, anlam hem kayboluşun dış gerçekliğinde doğrulanır hem de içsel olarak hayatta kalan kişinin "temel antropolojik durumundan" ortaya çıkar.

Benim savım ilk sahneden gizemli yas'a nasıl gelir? Bir gizemin yasını nasıl tutarız? İlk sahnede, deneyimin "aslını" anlatmak için gereken dilden yoksunuzdur, ama deneyimin yine de bir etkisi, Freud'un ileri sürdüğü üzere kuvvetli bir etkisi olur. (Scarfone, 2013, yayımlanmamış) Üçüncünün müdahalesi çocuğu anneden ayırır ve sahnenin anlaşılmazlığını irdeleyen çocuk kendisini bir araştırmacıya dönüştürerek gizemli ilk sahneye dair tamamlanmamış bilgisini tamamlamak üzere birçok hipotez ileri sürer.

Gizemli yasin yapısı ilk sahneyle aynı değildir, daha ziyade eşbiçimlidir, yani benzer şekildedir. Gizemli yasta da üçüncü müdahale eder, bizim durumumuzda rejim şeklinde. Hayatta kalan kişi üçüncüyü mevcut durumu sekteye uğratan sadist bir fail olarak derinlemesine işler. Ruhsal aygıtın uğ-

raşması gereken iki devasa görevi vardır: İlki gizemi anlamak üzere, çocuk gibi, bir araştırmacıya dönüşmek, diğeri ise edimin faili olan ötekinin şiddetli içe sokmalarıyla ne yapacağını, şiddetli bir üçüncü figürünü nasıl düşüneceğini (temsil edeceğini) çözmek. Çocuk gibi o da bilinmeyene tahammül edemez ve şiddet edimine, örneğin kaybolmaya dair tamamlanmamış bilgisini tamamlamak üzere birçok hipotez ileri sürerek kendisini bir araştırmacıya dönüştürür. Hayatta kalan kişi gizemin anlaşılmağını kabul etmez ve gizemi çözümleyebilmek için olası hipotezleri sürekli derinlemesine işleyerek test eder. Örneğin, bir hastanın kaybolmuş bir erkek kardeşi vardı; hastanın annesi gizeme artık tahammül edemeyerek bir falcıya gitmeye karar vermişti; falcıya gitmek daha önce hiç ilgisini çekmemişti. Daha net gören birinden, bilinen duyulardan daha farklı yollarla bilgi toplayabilecek bir görenden yardım istemişti.

Hayatta kalan kişinin üçüncüyü kavramlaştırması, kurbanı yapılan şeylerle hayatta kalan kişinin elinden gelse faillere yapacağı şeylere dair hayallerin doldurduğu sadistçe düşlemlerle yüklüdür. Bu, gizemi çözmeye giriştiği takdirde hayatta kalan kişiye ne olabileceği korkusuyla (iğdiş edilme kaygısı) bir arada varolur. Bu nedenle hayatta kalan kişiyi sevdiğinin kaybının yasını tutma yetisinden ayıran failin kimliği ve özellikleri etrafında yoğun bir düşünsellik oluşur, kişinin yoğun bir şekilde nefret ettiğinde üzüntü hissedememesi gibi. Narsisist sevgi nesneyi canlı tutar, der Freud ve biz de sadist düşünselliğin nesneyi canlı tuttuğunu ileri sürebiliriz. Bu sadist düşünsellik zamanla mazoşist bir döngünün içine girer çünkü hayatta kalan kişi bu ihlâl edici düşlemleri durduramaz, libido bu tekrar içinde hapsolür. Sonuçta, gizemli yasin *kesintili sürecini* tamamlamak için hayatta kalan kişinin, sevdiğinin ölümünü rejimin niyetinden ayırması ve birbirinden farklı psikolojik süreçlerin tamamlanmasını takip etmesi gerekir.

Laplanche gizemi bilmecedan de ayırt eder. Gizem ancak cevaba hükmedemeyen biri tarafından öne sürülebilir, bizim durumumuzda bu kaybolan kişidir; muhatabı ise ötekinin bilinçdışının yer aldığı, uzlaşım oluşumu şeklinde bir mesaj alır. Ve, canalcı kısmı budur, ötekinin ötekiliği, kendi bilinçdışına tepkisi, aslında “kendisine ötekiliğidir”. (1999, s. 255) Paradoksal olarak, gizem bizim durumumuzda bir bilmecedir de, rejim tarafından ekilmiştir, şöyle ki kaçırılanlar cevabı biliyordur ancak hayatta kalanlar bilmiyordur. Laplanche (1999) ötekiliğin içselleştirilmesini genişletir: “Çekirdeğim olmaksızın öte, içime ekilmiş ötekidir o, ötekinin içimdeki metabolize edilmiş ürünüdür: Sonsuza kadar bir ‘içsel yabancı cisimdir.’” (s. 255) Kaybolan kişi örne-

ğinde, hayatta kalan kişiye “Kaybolan kişinin benden istediği nedir?” sorusunu soran içsel bir yabancı cisimdir. Arayış ötekinin mesajının yeridir; kaybolan kişinin iletisini duyduğu yer orasıdır. Şimdi olsa ne söylerdi/ne yapardı? O zaman gizemin işlevi yokluğun varlığının konuşmasına izin vermektir. Bu anlamda, tüm ölümler bir gizem getirirler çünkü sorular hep baki kalır: “Şimdi ne söylüyor olurdu? Nesöylemiş olurdu? Ötekiyle yeterince konuşamamış olmanın, onun söylemek istediğini duymamış olmanın pişmanlığı ve vicdan azabı hemen hemen hiç eksik değildir.” (s. 254)

Hayatta kalan kişinin potansiyel yaslı olarak göğüs germesi gereken şey ötekinin namevcut-mevcudiyetinin gerçekliği ve mesajı meselesidir. Hayatta kalan kişi kaybolmuş sevdiğinin tuhaf mesajıyla nasıl karşılaşır? Ötekinden gelen bir mesajla karşı karşıya kalmıştır ve bu konuda geçmiş deneyimi yoktur, şu hariç: Bu karşılaşma, ona bakmış olan ve benliğinin (mesajın tuhaflığıyla başa çıkmak üzere) ona karşı olduğu yetişkin kişinin uzlaşmış mesajının baştaki istilasını yeniden canlandırır. Eşzamanlı olarak, kaybolan kişinin yoğun şekilde aranışı bir bakım verme biçimi halini alır ve anne-babaların durumunda, şimdi savunmasız kaybolmuş bir kişi olan bebeğin geçmişteki bakılma sürecini yeniden üretir.¹⁰ Kökeninde, Laplanche’a göre (1999) “mesaj ekilmiştir ancak henüz işlenmemiştir; mesajı işlemesi için, yani çevirmesi için benliğin kendisini yapı olarak inşa etmesi gerekir.”¹¹ (s. 32) Bu bağlamda gizemli gösteren her zaman travma yaratıcıdır, zira öznenin onu simgeleştirme yetisini aşar.

Kaybolan kişilerin hayatta kalan yakınlarının bu çalışmayı yapmaları gerektiğini varsayıyorum. Benliğin başlangıçtaki kuruluşuna benzer şekilde, bu yeni bilinmedik gizemli mesajı bağlayacak bir benlik yapısı inşa etmeleri gerekiyor, öyle ki bu yeni yapı benlik için kaybolan kişinin gizemli mesajı etrafında dolaşan yeni bir konum yaratmalıdır. Benlik deşifre edilmesi gereken gizemin travma yaratıcı istilasının avucuna düşmüştür. Bu durumda, iletişimle dolu bir yokluktur bu ve Laplanche’ın terimini kullanacak olursak bu “çeviri” sırasında benlik dönüşür. Özel yas süreci, kısaca, gizemli mesajın bu saldırısına yönelik çözümlenmemiş bir çiftedeğerliliklerdir. Gizem şu soruyu sorar:

10 Laplanche (2011) şöyle yazar: “Rüyanın dışında, yetişkinin uykuda olan çocukluk çağı cinselliğini yeniden harekete geçirmeye [*regen*] muktedir başlıca durum aslında bir çocuğa bakmaktır: Bu durumda, karşılıklılık ve asimetri birlikte varolur. Karşılıklılık kendini koruma ve bağlanma seviyesindeki yetişkin/*infans* alışverişleriyle ilgilidir. Asimetri ise sadece yetişkinin bastırılmış çocuksu cinsel bir bilinçdışı barındırdığı gerçeğinden kaynaklanır ve bu bilinçdışı, kendini-koruma iletişimine bunu neredeyse anlaşılmaz kılma raddesinde sızmaya çalışacaktır. Bunlara “çocuğa yöneltilen gizemli mesajlar” adını veriyorum”. (s. 292)

11 Laplanche (2011) “çeviri” kelimesini sadece sözel ve dilbilimsel çevirileri belirtmek için değil, bir dilden diğerine göstergeler arası çevirileri belirtmek için de kullanır.

Neden bu oldu? Neden benim başıma geldi? Bunu simgeleştirmenin yollarını nasıl yaratabilirim? Neden ve kimin tarafından yapıldığı bakımından kaybolmanın gerçekliğinin kendisi müphem ve kasten muğlak olduğundan, bunun kazananı “gerçeklik” olamaz; böylece yas çalışmasının hedefi –öleni öldürmek– askıya alınır.

Kaybolan kişinin ardından potansiyel ya da örtük yaslı olarak hayatta kalan kişi bir yandan sevilen nesnenin hayli yatırım yapılmış zihinsel temsiliyle, öte yandan nesneye dair fiziksel ve coşkusal algıların yokluğuyla karşı karşıya olsa da, benlikteki bölünme yukarıda sözü edilen normal yas sürecinin tanımında olduğu gibi aslında iki gerçekliği de kabul eden bir uzlaşımın ibaret değildir. Söz konusu kaybolan yakını olduğunda, hayatta kalan kişinin sadece ilk tepkisi normal yas sürecindeki benzerdir. Bölünmenin bir tarafında kaybolmanın nihai olduğunun inkârı vardır, diğer tarafında ise ipuçları bulmak için anılara ve anımsananlara yoğun bir içsel yatırım başlamıştır. Zaman geçtikçe, bölünme devam eder ve hayatta kalan kişi birbirine zıt iki hedef arasında çekiştirilir. Bir taraftan, yaşamın çekip götüren gücünü teslim etmek üzere, kaybolan kişiye fiili durumunu bahsetme, kaybın nihai olduğunu kabul etme ve gizemi çevirme gayretinden vazgeçme ihtiyacı vardır. Öte yandan, benlik tüm açmazları, sahte ipuçları ve dikkat dağıtıcılarıyla coşkulu, adanmış ve durmak bilmeyen dışsal anlam arayışını sürdürmek üzere, ipuçlarını arayarak anı ve anımsamalara yoğun içsel ruhsal yatırımını devam ettirme eğilimindedir. Sevilen kişinin kaybolmuş olduğunu kabul etmek bu nedenle yoğun suçluluk, utanç ve yetersizlik duygularını ortaya çıkarır; hatta gizem bastırıldığında, uç durumlarda zulmedici psikotik bir kuşatma halini alabilir.¹² (Stein, 2007, s. 188) Arayışın sürdürülmesi giderek hayatta kalanın ruhsal enerjisini tüketip onu cansız hale getiren bir arayış haline gelir, çünkü “haz ve yaşama karşı olan zulmedici tanatik bir iç nesneyi defetmekte” başarısız olunmuştur. (Aslan, 2009, s. 169) Buradan hareketle, bütün sevgi ve nefret, hürmet ve husumet duyguları ötekinin kayboluşundan doğar.¹³

12 Ruth Stein’in (2007) söylediği gibi: “Laplanche’cı çerçevede travma, çevrelemesiz mesajların yorumlanamayacak şekilde içe sokulmasıdır; o zaman mesajlar bozularak üstbenliğin fesat, çarpıtılmış, “çevrilemez” mektuplarına dönüşürler: Bu durum zulmedici psikotik kuşatmalardan ortaya çıkan mesajlarla karakterize edilir”. (s. 188) Ayrıca “[mesajın] çocuğa ulaştıktan sonraki iki akıbeti” arasındaki ayrım için Laplanche’in yakın zamanda yayımlanmış *Freud ve Cinsel Boyut* (2011) adlı çalışmasına bakınız. Mesaj ya “amentil” durumunun içinde “kuşatılmış” [enclavé] - “sokulmuş/kapalı” kalır, yani küçük çocuk mesajı işleyememiş, simgeleştirememiş ve çevirememiştir; ya da çevrilmiştir (bir bekleme süresinden sonra gerçekleşen bir süreç), öznenin tarihçesine dahil edilmiştir.” (s. 301)

13 Şunun gibi: “Sevgi ile açlık annenin memesinde buluşur.” (Freud, 1900, s. 189)

Zamanında, insanların neden ve nasıl kayboldukları ateşli bir spekülasyonla karşılanmıştı ve sürekli bir değişim içindeydi; bu nedenle hayatta kalanlar için sabit bir gerçeklik oluşturacak bir hakikate yaklaşmak imkânsızdı. Çoğul ve çelişkili versiyonlar ortalıkta dolaşüyor, bazen paramiliterler isim vermeden, telefonla kasten çarpıtılmış ve kesinlikten uzak mesajlar veriyordu. Bu mesajlarda bazen kaybolan yakınlarına kaybolan kişinin ölmüş olduğu söyleniyor ve maruz kaldıkları işkencenin detayları anlatılıyordu. Veya bazen, birkaç ay sonra, kaybolan kişinin hayatta olduğuna ancak onu bir daha hiç görmeyeceklerine dair telefonlar alıyorlardı. Böylelikle, gizem devam ediyordu. Anlamsız, kafa karıştırıcı ve tehditkâr bir karmaşıklığı olan Kafkavari bir bürokrasi, hayatta kalanların yaşamını günlük bazda kuşatıyordu, çünkü bu kişiler tüm zamanlarını polis merkezlerinde teşhis amacıyla yapılan yüzleştirmelerde ve bekleme odalarında, askeri karargâhlarda, hastanelerde, morglarda ve Federal Polis şubelerinde geçiriyorlardı – ancak sorgulamalarına hiçbir yanıt alamıyorlardı. Sürekli ve amansız arayışları çoğunlukla gizemi anlamlandırmalarını sağlayacak bir bilgi bulabilmek umuduyla uzak yerlere seyahat etmelerine neden oluyordu. Örneğin bazıları Buenos Aires'ten Patagonya'ya gitmişti, orada sabahleyin bir hapishaneye girip, kaybolan aile üyelerini görebilmeleri için şafak vakti sıraya girmeleri söylenmişti; açık havada, uğultulu kış rüzgârı altında birkaç gün beyhude bekledikten sonra hapishaneye giremeyecekleri ya da girseler bile yakınlarını bulamayacakları veya onlarla ilgili herhangi bir bilgiye rastlayamayacakları ortaya çıkmıştı. Zaman ilerledikçe, arayışın verdiği zahmet zulmedici bir iç nesneye, kaybolan kişinin bir temsiline dönüşmeye başlıyordu, çünkü tüm bu aşağılayıcı ve hüsrân dolu deneyimler içselleştirilmiş sevilen nesneyle bağlantılandırılmaya başlanıyordu.

Ruhsal dinamikler çoğu zaman kendine has şekiller almıştı. Örneğin, hastalarının arasında birçok kaybolan yakını olan Arjantinli psikanalist Maria Lucila Pelento'nun (2009) hastası Sonia bir seansta şöyle demişti: “Eğer bu cehennemvari arayışa devam edersem çıldıracağım ve hayatımı devam ettiremeyeceğim, ama eğer aramayı bırakırsam... sanki onu yalnız bırakmış gibim olacağım – yalnızdan da beter, aslında onu canavarlar tarafından kuşatılmış halde bırakmış olacağım”. (s. 62) Sonia'nın rüyalarından birinde, kaybolan partneri Raúl, ona *takip etmesi gereken yolun tarifini vermişti, ama bir tuhaflık vardı: Raúl onu ittiriyordu*. Rüya ile ilgili çağrışımlarında Sonia, “birisinin haritasız bilgi araması için onu ittirdiğini ... ona şiddet uygulandığını” (2009, s. 63) hissetmişti. Pelento, söz verip sonra bir kez daha bilgi vermeyi reddeden biriyle yaptığı bir görüşmenin ardından Sonia'nın şu rüyayı gördü-

günü söylemişti: “*Araba kullanıyordu ve bir tünelden çıkamıyordu: Ne zaman araba çıkışa yanaşsa, bir tür sarmaşık arabaya yapışıp kapana kısıtıyor ve hareket etmesini önliyordu... Arabadan çıkamıyordu da, çünkü çıkmaya çalıştığında sarmaşıklar etrafını sarıyor ve onu boğuyordu.* Rüyadan uyandı-ğında aşırı kaygı içindeydi.” Pelento, Sonia için “Raúl’un ölmüş olduğunu kabul etmek onu öldürmeye denk düşüyordu, bunu Raúl’u çaresiz bırakmak gibi yaşıyordu – evrensel bir olgu olan, bilinçdışı için ölüm meselesinin öldürme arzusuyla ayrılmaz biçimde bağlantılı olduğu olgusu ile ölümcül Devletle kurulan hayali bir özdeşleşme de bu duyguları destekliyordu” diye belirtiyordu. (s. 64) Bu içsel imgeler “Askeri Cunta 1985’te mahkemede yargılandığında ve hayatta kalan tanıklar onlara uygulanmış işkenceleri anlatarak seslerini ilk kez duyurduklarında” arttı. O sıralarda, Sonia şöyle demişti: “Hiçbir zaman korkak değildim, ne küçükken, ne de bir yetişkin olarak, ama bu farklı... Bana musallat olan bazı korkunç imgelerden nasıl kaçacağımı bilmiyorum... bazen Raúl’u dövülürken, soğuktan donarken ve aç görüyorum. Ama aniden, bu imgeler korkunç şekilde yüzünü buruşturan bir tür canavara dönüşüyor.” (s. 65)

Hayatta kalan kişi artık olmayan kişi hakkında gitgide daha az konuşacağına, yaşayanları ihmal etme raddesinde çoğu zaman ondan gittikçe daha fazla bahseder. Mesajın sadece kaybolanın yokluğunda anlaşılabilecek parçası geride konuşan ve duyulmayı talep eden dilsel bir içsel varlık bırakır. Kaybolan kişinin yokluğu hayatta kalanın benliğinin merkezine mesajını eker, benliğin merkezi kaybolan kişinin namevcut-mevcudiyetinin çevresinde dönmektedir. Sıklıkla, yaşlı kişi kaybolan kişinin hayatın akışıyla tekrarlanan ve deveran eden eylemlerinin, yaşam olaylarının ve sözlerinin, titiz ve takıntılı bir “arşivini” oluşturur. Kaybolan kişinin ölmüş değil de canlı olduğuna sürekli atıfta bulunulması bir yas tutmama alanı oluşturur, bu da sürekli bir *ihzar müzekkeresi* talebi, yani kaybolan kişiyi canlı olarak ortaya çıkarma ya da mahkemede gösterme talebi işlevini görür.

Libido anımsananlarda varlığını sürdürür; kaybolmanın etrafında ise yoğun bir düşünsellik yaratılarak kaybolan kişi hayatta tutulur, örneğin kaybolan kişiye ait nesneler bir tür mabette saklanır, kaybolan kişinin yatak odası ona ait bütün eşyalar ve kıyafetlerle el değmemiş şekilde muhafaza edilir. Ayrıca hayatta kalanların çoğu dilde yokluğun varlık olarak dolaşımını sağlayarak bir yas tutmama alanı yaratmıştır, örneğin kaybolan kişinin yaşamından bahsederken hiçbir zaman geçmiş zaman kullanmazlar, kişinin ölümünün gerçekliğinin belirmesine izin vermek yerine onu hâlâ hayatta kabul eder-

ler. Libido enerjik olarak arayışa yüklenir; arayış sonsuz konuşmalarda, farklı kamu kurumlarındaki ve ipucu sağlayabilecek başka yerlerdeki doymak bilmez araştırmalarda açığa çıkan bir sevgi nesnesi haline gelir. Bu yoğun arayış aynı zamanda kaybolmuş sevilen kişiye kahramanca özellikler bahşederek sevgi nesnesini değiştirir. Kaybolan kişinin anısını kaybolmadan önce olmuş olabilecek tüm çatışma ve hayal kırıklıklarından arındırmak, siyasi mücadelesini ülküleştirmek ya da değersizleştirmek, kayboluşunun tüm ayrıntılarına abartılmış bir önem atfetmek de sevgi nesnesini değiştirir.

Manuel üniversitede siyasetle meşgul olmaya başladığı 1977 yılında 17 yaşındaydı. Yıl sonundan evvel kaçırılmıştı; aile uzun süre birçok kişi gibi onun da kaybolduğunu düşünmüştü, halbuki siyasetle ilişkisinin düşük seviyede oluşu kayboluşunu iyice anlaşılmaz kılıyordu. Baba kırık kalp sendromu denen rahatsızlık yüzünden ölmüştü. Ancak oğlunun kayboluşunun yasını tutamayan anne gittikçe daha gücenik ve oğlunun trajik sonunu önemsemez olmuştu. Manuel Atlas Okyanusu'nun ortasına canlı olarak atılan kayıplardan-
dı, bedeni hiç bulunamamıştı. Anne oğlunun kayboluşunu kişisel narsisist bir yara gibi yaşamış ve onun yasını tutamamıştı. Oğlunu, onun saflığını ve ona göre "aptallığını" alaya alacak kadar değersizleştiriyordu. Onu ülküleştirmekten çok uzak bir şekilde, oğlunun eylemlerini işe yaramaz ve anlamsız görüyordu. Oğlunun kayboluşunu neredeyse bir sır gibi çok gizli tutmuştu ve aranişıyla asgari derecede ilgilenmişti. Hiddeti yıllarca sürdü. Yavaş yavaş inzivaya çekildi, erkek kardeşlerinin kayboluşu sırasında 20'li yaşlarının başlarında olan iki kızı hiçbir zaman duygusal anlamda annelerine ulaşamadılar ve onu öfkesinden kurtaramadılar.

Yas tutmak bir çeşit çalışma, yeni bir doku üreten bir bellek çalışması olduğu kadar, artık olmayan kişinin yeni bir versiyonunun ortaya çıkmasıyla sonuçlanan bir çabadır da. Bu anlamda, sadece libidoyu nesneden koparmakla kalmayız; bu çalışmayla nesneyi de değiştiririz. Libidomuzu nesneden koparmaktan fazlasını yaparız. Nesneyi dönüştürmüştür dolayısıyla benliği de dönüştürürüz, yani bir öncesi ve sonrası vardır ve bu sonrası sabit bir sonrası değildir, artzamanlı birçok sonra vardır, yani farklı bir iç nesneyi tekrar ziyaret ederiz, kaybın bir tür süregiden yeniden anlamlamasıdır bu. Yas süreci baştaki gizemin bir veçhesine, ancak yokluğun varlığı psikolojik bir tezahür kazandığında çözülecek ve açılacak bir veçhesine ulaşma olanağını ortaya çıkarır. Kaybolanın ardından hayatta kalan kişi için bir çözülme yoktur çünkü arayıştaki bütün iplerin dolaşıklığı çözülmemiş ve libidodan koparılmamıştır. Laplace (1999) bu mefhumu şöyle derinlemesine işler: "Libido-

nun nesneye bağlı olduğu anılar ve beklentilerin her biri gündeme getirilir (yükselişe geçer/göndere dikilir), bunlara aşırı yatırım yapılır ve libidonun *lö-sung*'u [açılışı, çözülüşü, kopuşu] buna göre gerçekleşir". (s. 252-3) Kaybolanın ardından hayatta kalan kişi arayışında düğümleri sökmeye başlar ama sökmek onu saklı bir çıkışı olan labirente benzer değirmi bir bez parçasına geri getirir. Onun ölen sevdiğinin yasını tutmasını sağlayacak, dolaşıklığı çözecek yeni düğümler ve yeni anlamların ortaya çıkmasına izin verecek yeni bir kumaş dokunmamıştır.¹⁴

Freud (1917 [1915]) şöyle der: "Sevgi nesnesinin kaybı, çiftedeğerliliğin sevgi ilişkilerinde etkili hale gelerek kendini göstermesini sağlayan mükemmel bir fırsattır" ve devam eder "[sonrasında] çatışma, benliğin bir parçası ile eleştirel merci arasındaki bir çatışma olarak bilinçliliğe sunulacaktır". (s. 257) Nesneyle bağlantılı travma yaratan bir deneyim, örneğin ani bir kayboluş, bastırılmış diğer bir malzemeyi harekete geçirebilir, özellikle hayatta kalan kişi nesneye duyulan sevgiden ya da nesnenin kendisinden vazgeçmek gibi imkânsız bir görevle karşı karşıya kaldığı zaman. Nesne arayışı, normal yas süresinenden farklı ve ona zıt olarak, artmış bir ruhsal yatırım gerektirir; nesnenin "bedeni", ki bu durumda yoktur, onu canlı tutmak üzere varsanıda canlandırılır. Eşzamanlı olarak ve tıpkı melankolideki gibi, nesneye duyulan sevgi nesneyle narsisist özdeşleşmeye sığınır, benlik geri getirmek için kaybolan nesneyi içe katar. Özdeşleşme böylelikle bir tür içe katma halini almıştır: "Benlik o nesneyi içine katmak ister ve içinde bulunduğu libidinal gelişimin oral ve yamyamsı evresine uygun bir şekilde, onu yutarak içine katmak ister." (Freud, 1917 [1915], s. 249-50) Freud'un kelimeleriyle, "sevgi, benliğin içine kaçarak tükenmekten kurtulur", böylelikle nesneye duyulan çiftedeğerliliği çözüme ulaştırır. (s. 257)

Bizim durumumuzda, nesne arayışı, nesneye duyulan sevginin ve ona yatırım yapmaya devam etmenin yolu haline gelir. Kaybolan kişilerin anneleri, eşleri ve kardeşleri sanki kaybolan kişi onları yutmuş gibi kaybolan kişi tarafından içten içe yenip bitirilirler. Hastalanma eğiliminin derecesi nesne seçiminin narsisist tipte olup olmamasına bağlı olarak farklılık gösterir çünkü nesnenin "aynı zamanda hem tamamen iyicil hem de esasen düşmanca oluşu dayanılmazdır, bu yüzden özne onu "iyi" ve "kötü" nesne olarak bölerek bu zor durumla mücadele eder."¹⁵ (Laplanche ve Pontalis, 1937, s. 27) Freud'un

¹⁴ Penelope'nin yası, dokuduğu bez ve talipleriyle ilgili ayrıntılı bir tartışma için bkz. Laplanche'in (1999) *Denemeler ve Ötekilik* başlıklı kitabından "Zaman ve Öteki".

¹⁵ Laplanche ve Pontalis'in (1973) söylediği gibi: "Abraham'ın çalışmasıyla yakından bağlantılı olan

derinlemesine işlediği benliğin doğal acizliğinin yanındaki bu bölünme, bir ayrılık ya da koparılmadan daha fazlasıdır. Bölünmenin [*cleave*] diğer anlamı bağlı kalmak, sadık kalarak yapışmak ya da tutunmaktır, tıpkı “zulme karşın ilkelere sadık kalmak” deyişinde olduğu gibi. Bu nedenle, bölünme hem sevgiyi nefretten *ayırarak* hem de bunları bir yüzeye ya da merciye *yapıştırmak* anlamına gelir. Sadık kalarak tutunmak, örneğin sevgi nesnesini bir özdeşleşimle ikame etmek, nesneye yapılan ruhsal yatırım geri çekilmediğinde nesneyi canlı tutmak için ortaya çıkmıştır, çünkü ölü bedene dair gerçeklik ilkesi yas tutma sürecini başlatmamıştır. Melankolideki gibi, benliğin bir parçası özdeşleşme yoluyla sevgisine sadık kalırken diğer bir parçası eleştirel bir faaliyet yaratarak nefretin idaresini eline alır.

Pek çok vakada, kaybolan kişinin ölküleştirilmesi sürdürülür ve eleştirel bir merciye karşı kuvvetle savunulur. Bu merci sıkça kendinden nefret etme şeklinde içsel kalır; ancak bazı vakalarda rejime duyulan nefret şeklinde dışsallaştırılır. İki durumda da sevgi nesnesine has çiftedeğerlilik bölünmüştür. Dış gerçeklik nefreti tutma olanağı sunduğunda, acımasız rejim örneğinde olduğu gibi, bölünme sıklıkla yansıtımlı özdeşleşim yoluyla dışsallaştırılır ve çiftedeğerliliğin olmadığı bir dünya yaratılır. Çiftedeğerlilik tekrar yüzeye çıkmasın diye bilinçliliğe “hiçbir şüphe gölgesinin” girmesine izin verilmez ve bu nedenle savunma olarak psikotik bir çekirdek oluşturulur, bu psikotik çekirdek sonrasında arayıştan yatırımın çekilmesini harekete geçirir.

Zaman geçtikçe, arayıştan vazgeçmek nesneden vazgeçmek, onu öldürmek olarak yaşanır, ancak arayışı sürdürmek de benliğin nesnenin namevcut mevcudiyeti karşısında yenik düştüğüne dair ek kanıtlar getirir, bu ise faal bir ruhsal yatırım gerektirir ancak bu yatırımın hiçbir karşılığı yoktur. Yas sürecinin başlangıç noktası olan, sevilen kişinin ölümünün kabulünün eşlik ettiği, gerçeklik ilkesinin işlemesine izin verme arzusu bastırılmalıdır. Arzu edilmeyen düşüncüyü bilinçdışında tutmak için bir karşı-yatırım oluşturulmalıdır; bu durumda arzu edilmeyen düşünce olan arayışı durdurma arzusu bastırılır. En iyi ihtimalle ölü bedeni getirecek, en kötü ihtimalle ise hiçbir zaman hiçbir sonuca varmayacak arayışı durdurmak düşünülemez. Ayrıca bu karşı-yatırımın ruhsal bir bedeli vardır: Libidoya sınırlamalar getirir ve yaşlı kişinin düşüncelerini ve faaliyetlerini sınırlar. İçsel çatışmayı yaşamak istemeyen yaşlı kişi bunu yapay bir dış merciye delege etmek ister ki bu sonrasında tüm açıklamala-

rın kaynağı haline gelecektir. Sonuç olarak, hayatta kalan bazı kişiler çatışmayı tamamen ideolojik kesinliğe sahip bir dünya yaratarak çözümler.

Yasın bitimiyle belirgin farklılık gösterecek şekilde, benlik, libidosunu nesne kaybından kurtarmayı başardığında, libido nesnenin hem düşlemden hem gerçeklikten kaynaklanan namevcut mevcudiyetine hapsolur. Libido arayışın günlük gerçekliği ve onun cilveleri içinde sıkışır. Bununla birlikte ısıtıp veren yokluk düşlemden kaynaklanır çünkü kayboluşun şartları anbean yoğun bir düşünsellikle aralıksız derinlemesine işlenir ve kara kara düşünülür. Düşlemde derinlemesine işlenen bu sadistçe eylemler kaybolan kişinin yoğun aranışı sırasında çoğu zaman doğrulanmış ve arayışı gerçekleştiren kişinin hem uyanıklık hem de rüya yaşantısına aynı şekilde bulaşmıştır, bazı durumlarda libidonun sado-mazoşist şekilde hapsedilmesi sevgi nesnesinin hayali olarak içeriye kapatılmasını sağlamıştır. Yokluğun böyle kuvvetli şekilde içe sokulması hayatta kalanı bilindik sevdiğinden mahrum bırakmaktan fazlasını yapar, Janus tipi, yani iki yüzlü, iki olasılıklı bir nesnedir bu; yokluğun diğer yüzü yokluk deneyimine eşlik eden rejimin şiddetli ve sadistçe eylemleridir. Dolu bir yokluktur bu; hem sevgi ve özlemle hem de nefret ve intikamla doludur. Bu anlamda, hayatta kalanın hem uyanıkken hem rüyada meşgul olduğu iki yoğun anımsama ve düşlem süreci vardır. İki yatırım halinin aynı anda varoluşu, zaman geçtikçe sınırlarını gevşetir ve konversiyon ya da yoğunlaştırma gibi daha ileri derinlemesine işleme süreçlerine tabi tutulur.

Örneğin, siyasi eğilimleri olmayan anne-babalar siyasi olarak faal olan kaybolan kişi gibi konuşmaya başlamış, kayboluştan önce muhalif siyasi görüşlere sahip olan erkek kardeşler kaybolan kişinin ideolojisiyle uzlaşmayan bir düşünce birliğine doğru görüşlerini değiştirmişler ve eski dostlar düşman olmuştur. Kendilerini sıklıkla kaybolan kişinin yönergelerini gerçekleştirme emrini almış gibi hissetmişler ve hayatlarını buna adanmışlardır, bazen manik bir gayret içinde mesleklerini, coğrafi konumlarını ve hobilerini artık orada olmayan kişi gibi biri olmak üzere değiştirmişlerdir. Olmayan nesnenin içsel varlığından, ısıtıp çekme nedenlerinden kurtulma şeklidir bu ve Freud'un (1917 [1915]) mani tanımını yansıtır: Kaybolan kişinin daha evvel yatırım yaptığı "yeni nesne yatırımlarını aç kurt gibi aramak." (s. 255)

Bunu çağrıştıran örneklerden biri aşırı siyasi bir aileden gelen, yaşları yakın iki erkek kardeşi, kardeşler onları zamanın siyasi spektrumunun aşırı uçlarında konumlandıran arkadaşça ama rekabetçi polemikleriyle tanınıyordu. Kardeşlerden biri kaybolduğunda, öteki kendi hayatından tamamen vazgeçti ve kaybolan erkek kardeşinin başkaldıran kişiliğini, siyasi tercihlerini ve

yaşam tarzını benimsedi. Bu ise mesleğinin, coğrafi konumunun, siyasi ideolojisinin değişmesi ve muhalif bir lider olarak kayda değer bir ün kazanmış olan kaybolan kişiyle kan bağının yoğun reklamını yapması anlamına geliyordu. Kaybolan nesneye ve hayatta kalan kişinin yaşamındaki diğer önemli insanlara yapılmış ruhsal yatırımın yeniden düzenlenişi çok uzun bir zaman aldı. Ve aslında, herkes kendi çemberinde, öyle ya da böyle, ruhsal durumlarını sonsuza dek değiştiren peş peşe artçı sarsıntıları olan bir “yatırım-depremi” yaşadı.

Yaslı kişinin anıları günbegün nesnenin artık var olmadığı gerçekliğiyle karşılaşsa da, benliğin bu yokluk mesajının üstesinden gelmesi ve ötekini canlı tutmak için ikame bir yol yaratması gerekir. Bu yol hayatta kalan kişiyi “hayatta olmaktan aldığı narsisist doyumun toplamı sayesinde, ortadan kaldırılmış nesneyle bağını koparmaya ikna olmaktan” korur. (Freud, 1917 [1915], s. 255). Başlangıçta, libidosu nesnenin bilinçdışı takdiminden vazgeçmez, ama uzun, tüketici bir arayış ve çiftedeğerlilikten kaynaklanan çatışma hayatta kalan çoğu kişide Freud’un “Yas ve Melankoli”de anlattığı duruma benzer bir durumu tetikler: “Aşk ile nefretin birbiriyle mücadele ettiği nesne üstünden sayısız ayrı mücadele yürütülür: Bir koldan libidonun nesneden kopartılmasına çalışılır, diğer koldan saldırıya karşı libidonun bu konumu korunmaya çalışılır”. (1917 [1915], s. 256) Belgelenmiş klinik vakaların çoğunda benliğin nesnenin yokluğuyla kahrolduğu ve geçen zamanın benliğin içindeki çatışmayı alevlendirdiği barizdir.

Melankoli nesne bırakıldığında sona eriyorsa, kaybolan kişinin ardından hayatta kalanlar sonsuz bir melankoliyle karşı karşıyadır çünkü arayıştan vazgeçmek, yukarıda görüldüğü gibi, kaybolan kişiyi tekrar öldürme düşlemlerini ortaya çıkarabilir. Bu nedenle şu hipotez ileri sürülebilir: Pelento (2009) ve Braun’un (2009) belirlediği özel yas süreci bazı özelliklerini melankoliden, bazılarını yas tutma sürecinden alır ve bazen psikotik bir çekirdek tarafından harekete geçirilir. Bu süreç yası andırır çünkü sevilen nesnenin gerçek kaybına, kayboluşuna bir tepki vardır, “ama dahası, normal yas sürecinde olmayan bir belirleyenin damgasını taşır.” (Freud, 1917 [1915], s. 250) “Özeldir” çünkü yatırım özdeşleşme yoluyla geri alındığı için melankoliktir. Ancak bu dışsal sevgi nesnesinden vazgeçmeyen bir melankolidir ve katiyete duyduğu tutkuyla sıklıkla psikotik bir çekirdeğin varlığını kanıtlar.¹⁶

16 Bu açıdan, Freud (1917 [1915]) şunu ayırt etmiştir: “Nesneyle özdeşleşme histeride de ortaya çıkar; ancak narsisist ve histerik özdeşleşme arasındaki fark şurada görülebilir: İlkinde nesne yatırımdan vazgeçilmişken, ikincisinde nesneye yatırım devam eder ve bu yatırımın etkisini açığa vurur.” (s. 250)

Bu nedenle çoğu kaybolan yakınının ıstıraplarında birleşerek topluluk olarak tepki vermiş olmaları şaşırtıcı değildir. Örneğin, Plaza de Mayo Anneleri kederlerini dışsallaştırıp yas tutmayı reddederek ev hanımlığından siyasal eylemciye dönüşen kadınları bir araya getirmiştir. Bu kadınlar edimin olmamış kılınmasını talep etmişlerdir; Plaza etrafında söyledikleri şarkıda sloganları ise “Aparicion con Vida”dır [“Canlı Ortaya Çıksın”]. Bedenlerin canlı bir şekilde ortaya çıkmasını istemişlerdir: “Con vida se los llevaron, con vida los queremos” [“Onları canlı alıp götürdüler, biz de canlı geri istiyoruz”]. Öte yandan, başkaları anne-babalar, eşler, arkadaşlar olarak derin bir başarısızlık duygusuyla melankolinin içine çekilmiş; kendilerinden nefret ederek, “Neden ona daha iyi bakamadım?” gibi sözler söylemişlerdir. Ayrıca, bazı aileler kayboluşu sınıksı bir sır olarak saklamış, “kaybolan yakını” kategorisinin parçası olmayı reddetmişlerdir; zaman geçtikçe tüm kategoriler gibi bu kategoriye dahil olma ya da dışında kalma sınırları da katılaşıp durur.

Gene kaybolan yakınlarından bazıları ise, yakınındakilerde bu denli istenmeyen, arzu edilmeyen ve beklenmedik bir narsisist yara açtığı için kaybolan kişinin kendisine hiddetlenmişlerdir. Öfke ve derin hayal kırıklığı duygularıyla, kaybolan kişinin saflığına ve aptallığına sövüp saymışlardır. Onların gençlik dürtüleri ile geleceğe dair romantik düşünceler öncülüğünde hareket ettiklerini ve anne-babalarının onlara verdiklerini boşa harcadıklarını düşünmüşlerdir. Bazen bu hiddetli topluluğa eşler ve büyümüş çocuklar da katılmıştır çünkü bu kişiler terk edildiklerini ve şimdi kaybolmuş olan aile üyelerinin hayatlarında onlara siyasetten sonra ikinci sırada yer verdiklerini hissetmişlerdir. Bu vakaların çoğunda, anne-babaların/eşlerin siyasi görüşleri kaybolan kişinin görüşleriyle farklılık göstermiştir; bazı kişilerin, kaybolanların gaddar rejimin masum kurbanları oldukları mefhumunu reddetmelerine bunun da katkısı olmuştur.

Yas sürecinin önündeki engellerle olan pazarlık, askeri rejimin sürdüğü uzun yıllar boyunca farklı yollardan sürdürülmüştür. Bazı durumlarda bu dönem yedi yıldan fazladır çünkü kaybolmalar askeri darbeden önceki kaotik demokratik dönemde, 1976’dan önce başlamıştır. Kaybolan kişilere verilen tepkinin kendine özgü dinamikleri vardır. Bu dinamikler hayatta kalan her bir kişinin arayışları sırasında karşısına çıkan beklenmedik koşullara ve onun psikolojik kaynaklarının gücüne, yani mesajın ötekiliğini çevirme yetisine dayanır. Laplanche (2001), travma “ötekinin çok fazla gelmesidir” der (para. 126, s. 18); bu durumda tehdit, yok ama var olan ve kişiye musallat olan ötekinin, benliği sömürgeleştirme ve yıkma tehlikesidir. Zaman içinde değişen tepkiler,

örneğin çökkünlüğün hiddete ya da hiddetin çökkünlük ve inkâra dönüşmesi, edimi olmamış kılma umudundan ziyade siyasi bir araç haline gelmiştir. İnkâr, melankoli ve hiddet o veya bu şekilde, zaman zaman her vakada vardır – bu nedenle, bu süreçlerin aslında “özel” olduklarını söyleyebiliriz.

Çeviren: MELİS TANIK SIVRI

KAYNAKÇA

- Agamben, G., (1998), *Homo sacer: Sovereign power and bare life*, çev. Heller-Roazen, D., Stanford, CA, Stanford UP. [(1995). *Homo sacer: Il potere sovrano e la nuda vita*, Turin, Einaudi.]
- Aslan, C.M., (2009), “Mourning and melancholia: A Freudian metapsychological updating.” İçinde: Ed. Glozer Fiorini, L., Bokanowski, T., Lewkowicz, S., *On Freud's 'Mourning and melancholia'*, Londra, Karnac, 162-78.
- Braun, J., (2009), Shock and awe konferansı, Kuzey Kaliforniya Psikanaliz Enstitüsü, <http://internationalpsychoanalysis.net/wp-content/uploads/2010/03/JuliaBraunPaper.pdf>.
- Critchley, S., (2014), Interview with Simon Critchley: The tragic and its limits, *The White Review*.
- Davies, C., (2007), *Haunted subjects: Deconstruction, psychoanalysis and the return of the dead*, New York, NY, Palgrave.
- CONADEP, (1984), *Nunca más [Bir daha Asla]*, Ulusal Kayıplar Komisyonu'nun Raporu.
- Fenichel, O., (1945), *The psychoanalytic theory of neurosis*, New York, NY, Norton.
- Freud, S., (1900), “The interpretation of dreams”, *SE* 4, 5.
- , (1913-14), “Totem and taboo”, *SE* 13, 1-161.
- , (1917[1915]), “Mourning and melancholia”, *SE* 14, 237-57.
- , (1921), “Group psychology and the analysis of the ego”, *SE* 18, 65-143.
- , (1923), “The ego and the id”, *SE* 19, 12-66.
- Henckaerts, J-M, Doswald-Beck, L., (2005), *Customary international humanitarian law*, Birinci bölüm “Rules”, Cambridge, Cambridge UP.
- Lacan, J., (1977), “The four fundamental concepts of psycho-analysis”, İçinde: *Seminar XI*, Londra, Penguin, 18: 230-43.
- Lagache, D., (1993), *The works of Daniel Lagache: Selected papers 1938-1964*, Londra, Karnac.
- Laplanche, J., (1989), *New foundations for psychoanalysis*, Oxford, Blackwell.
- , (1999), *Essays on otherness*, Londra, Routledge.
- , (2001), An interview with Jean Laplanche by Cathy Caruth, <http://pmc.iath.virginia.edu/text-only/issue.101/11.2caruth.txt>.
- , (2011), *Freud and the sexual: Essays 2000-2006*, New York, NY, International Psychoanalytic Books.
- Laplanche, J., Pontalis, J-B., (1973), “The language of psycho-analysis”, çev. Donald Nicholson-Smith, *Int Psycho-Anal Lib*, Londra, The Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis, 94:1-497.

- Levinas, E., (2000), *God, death, and time*, Stanford, CA, Stanford UP.
- Lipson, C.T., (1963), "Denial and mourning", *Int J Psychoanal*, 44:104-7.
- Pelento, M.L., (2009), "Mourning for 'missing' people", İçinde: Ed. Glocer Fiorini, L., Bokanowski, T., Lewkowicz, S. *On Freud's 'Mourning and melancholia'*, Londra, Karnac, 56-70.
- Quinodoz, J-M., (2009), "Teaching Freud's 'Mourning and melancholia'", İçinde: Ed. Glocer Fiorini, L., Bokanowski, T., Lewkowicz, S., *On Freud's 'Mourning and melancholia'*, Londra, Karnac, 179-92.
- Scarfone, D., (2010), An interview with Dominique Scarfone by Michael D., San Francisco Psikanaliz Merkezi, Levin.
- , (2013), The unpast: Actuality of the unconscious, Fransızca Konuşan Psikanalistler Kongresine hazırlık için yazılan rapor, Montreal, Mayıs 2014, Yayınlanmamış el yazması.
- Stein, R., (2007), "Moments in Laplanche's theory of sexuality", *Studies in Gender and Sexuality* 8:177-220.

Özgün Makalelerini *The International Journal of Psychoanalysis*'e (Uluslararası Psikanaliz Dergisi) Göndermek İsteyenlere Yönergeler

Yazarlar *The International Journal of Psychoanalysis*'te yayımlanması amacıyla makalelerini ScholarOne Manuscript kullanarak internet üzerinden gönderebilirler. Makaleleri internet üzerinden göndermenin avantajları şunlardır:

Makaleniz hakkında hızla karar verilir. Başvuru, hakem değerlendirmesi ve haberleşmeler internet üzerinden yürütülür. Postada gecikme ya da kaybolma sorunu yoktur.

Kolaydır. Makalenizi herhangi bir kelime işlemcisinde yazabilirsiniz. Metni RTF ya da Word formatında kaydetmeniz yeterlidir. Grafik malzemeler Power Point ve Excel de dahil olmak üzere, yaygın olan herhangi bir formatta ayrıca yüklenir.

Pratikdir. İnternet bağlantısı olan herhangi bir bilgisayardan başvuru yapılabilir. Herhangi bir işletim sistemi yüklenmesine gerek yoktur. Bir web tarayıcı, Acrobat Reader ve eposta olması yeterlidir.

Karşılıklı çalışılır. Kararlar eposta ile bildirilir, değişiklikler internet üzerinden yürütülür. Karar çıktığı anda bir eposta gönderilir. Siz de internet üzerinden yorumlara karşılık verebilir ve makalenizin gözden geçirilmiş versiyonunu yollayabilirsiniz.

Şeffaftır. Metninizin durumunu internet üzerinden takip edebilirsiniz. Ne zaman isterseniz siteye girip başvurunuzun o anki durumunu öğrenebilirsiniz.

- Özgün makalenizle yapacağınız başvuru için lütfen <http://mc.manuscriptcentral.com/ijp> adresini ziyaret ediniz.
- Film Analizlerini değerlendirme için şuraya gönderiniz: <http://mc.manuscriptcentral.com/ijp>
- Kabul edilmiş makaleler içinde yer alan diğer tüm çalışmalarla ilgili yenden kullanım izinlerinin alınması ve gerekli ödemelerin yapılması yalnız ve yalnız makale yazarının sorumluluğundadır. Yayıncıyı geciktirmemek için, diğer tüm çalışmaların yeniden kullanım izinlerini lütfen makalenizin kabul edilmesinin akabinde hemen alınız.
- Yayımlanması talebiyle gönderilen makalelerin hazırlanmasında uyulacak kıstasları <http://mc.manuscriptcentral.com/ijp> adresinde bulabilirsiniz.

PEP Archive 1 version 15 (1871–2015)

This new release has added **significant new features and more content.**

Jahrbuch der Psychoanalyse (1964 – current), **DIVISION/Review** (2011 - current), **International Journal of Psychoanalysis en Español - A PEP Exclusive**, coming in April 2015, Full text access to add another year to 2011 for most PEP Journals, **New Videos Added Including The first of the 2013 PEP Grant videos, "Black Psychoanalysts Speak"**

VIDEO GRANTS:

As part of the development of PEP Video Stream Platform, PEP has a special fund for new video projects. Project proposals for grants up to a value of \$20,000 maximum for each project are attached. Go to http://www.p-e-p.org/video_grants.html for more information.

Video Projects: The PEP Archive at <http://www.pep-web.org/> has been extended to include a video platform, PEP Video Stream. Videos in the archive are online and available to view by all PEP subscribers. Spoken material in the videos has been transcribed to text and is integrated and fully searchable with the existing journal and book archive. We are seeking to add content from many different sources covering many different issues over the coming months and years. Go to http://www.p-e-p.org/pep_video.html to learn more. To submit your videos contact pepweb@ucl.ac.uk

New Features and Upgrades planned in this version and planned in the coming weeks:

New Video Tab Design, New Offsite Articles Feature, New Tip feature, Tutorials, New "slide up" Freud SE/GW translations, Improved print formatting, Improved author Index, A new sorting option for articles in UP Open, Offline viewing options, Better support for mobile devices: Better formatting and support for Touch Icons.

	PEP WEB SUBSCRIPTIONS
INDIVIDUALS	Initial fee for new customers: \$1,170 (Candidates \$750**) Initial fee for CD/DVD customers upgrading: from \$410 (plus annual subscription) Annual subscription: \$140 ** To qualify, you must be a Full Time Student or Candidate in the first 4 years of analytic training still doing coursework. Verification of your current status is required from your school or institute.
PSYCHOANALYTIC & OTHER GROUPS	From \$65 per member for an everyone-on-the-roster solution
UNIVERSITIES & PUBLIC INSTITUTIONS	Initial fee: From \$3,800 to \$17,000 per annum depending on FTE Annual renewal: From \$2,100 to \$12,075 per annum depending on FTE

For further news and information go to <http://www.p-e-p.org>

Visit <http://www.pep-web.org> to search the PEP Archive and current content of some journals free of charge.
(Access to full text requires a subscription)

PEP Sales: sales@p-e-p.org - PEP Support: support@p-e-p.org

The International Journal of Psychoanalysis (IJP) 2014 Sayıları Dizini*

CİLT 95, SAYI 1, S. 1-190 (ŞUBAT 2014)

Contributors for 2013 (s. 1-2)

Psychoanalytic Theory and Technique

From switch-words to stitch-words (s. 3-14), Bonnie Litowitz.

The incidence of Freudian self-analysis in the construction of the psychoanalytic theory of anxiety (s. 15-41), Francisco Pizarro Obaid.

Child and Adolescent Psychoanalysis

Attention deficit hyperactivity disorder (ADHD): An affect-processing and thought disorder? (s. 43-66), Michael Günter.

Interdisciplinary Study

Creative surrender: A Milnerian view of works by Y. Z. Kami (s. 67-81), Lesley Marks.

The Analyst at Work

Analytic discourse, analytic intercourse: Birth and death in a psychoanalysis, The case of Ellen (s. 83-91), Georg Bruns.

Discussion of the case of Ellen (s. 93-102), Roosevelt Cassorla.

Discussion of the case of Ellen (s. 103-116), Michael Ian Pau.

Key Papers

Introduction to Paul-Claude Racamier's paper 'On narcissistic perversion' (s. 117), Paul Denis.

On narcissistic perversion (s. 119-132), Paul-Claude Racamier.

Racamier's 'On narcissistic perversion' (s. 133-143), Gail S. Reed.

Letters to the Editor

On: Psychoanalysis in South Africa (s. 145), Mark Solms.

On: Reply to Solms (s. 147), Zelda Knight.

Film Essay

"We need to talk about Kevin": an unusual, unconventional film, Some reflections on 'bad boys', between transgenerational projections and socio-cultural influences (s. 149-159), Rossella Valdrè.

(*) Türkçe Yıllık'ta yayımlanan makaleler koyu renkte yazılmıştır.

Book and Journal Reviews

Une psychanalyste lit Tchekov [A Psychoanalyst Reads Chekhov] (s. 161-163), Gilbert Diatkine.

La mente come teatro: psicoanalisi, mito e rappresentazione [The Mind as a Theatre: Psychoanalysis, Myth and Representation] (s. 164-168), Francesca Moscato and Paola Solano.

Ferenczi and His World: Rekindling the Spirit of the Budapest School (s. 168-173), Jonathan Sklar.

En los márgenes de nuestra memoria histórica [In the Margins of Our Historical Memory] (s. 173-176), Carlos Moguillansky.

Thinking about climate change: A review essay on Engaging with Climate Change: Psychoanalytic and Interdisciplinary Perspectives (s. 176-180), Coline Covington.

Donald Winnicott Today (s. 180-190), Steven Groarke.

CİLT 95, SAYI 2, S. 191-411 (NİSAN 2014)

Letter From

Letter From Italian Psychoanalytical Association (s. 191-193), Jacqueline Amati Mehler.

'Ruptures', 27th Conference of the European Psychoanalytic Federation Turin, Italy: 10-13 April 2014 (s. 195-203), Anna Ferruta.

Psychoanalytic Theory and Technique

Fear of breakdown and the un-lived life (s. 205-223), Thomas H. Ogden.

The body of the analyst and the analytic setting: Reflections on the embodied setting and the symbiotic transference (s. 225-244), Alessandra Lemma.

Making contact with the primitive mind: The contact-barrier, beta-elements and the drives (s. 245-270), Sebastian José Kohon.

The personal myth: A re-evaluation (s. 271-289), François Sirois.

Collusive induction in perverse relating: Perverse enactments and bastions as a camouflage for death anxiety (s. 291-311), Jaime P. Nos.

The sandwich model: The 'music and dance' of therapeutic action (s. 313-340), Alexandra M. Harrison.

History of Psychoanalysis

Wilhelm Reich's self-censorship after his arrest as an enemy alien: The chilling effect of an illegal imprisonment (s. 341-364), Philip W. Bennett.

Letters to the Editor

[On: At what age should a psychoanalyst retire?] (s. 793-797), Danielle Quinodoz. Bu ilk mektup CİLT 94, SAYI 4, s. 621-861 (AĞUSTOS 2013) içinde yayımlanmıştır.]

On: Response to Danielle Quinodoz (s. 365-366), Joseph Schachter.

On: Reply to Joseph Schachter's comments (s. 367-368), Danielle Quinodoz.

Thinking about climate change: A review essay on Engaging with climate change: Psychoanalytic and interdisciplinary perspectives (s. 369-374), Sally Weintrobe.

Film Essay

Amour (s. 375-383), Danielle Quinodoz.

Book and Journal Reviews

World, Affectivity, Trauma: Heidegger and Post-Cartesian Psychoanalysis (s. 385-391), Steven Groarke.

Landscapes of the Dark: History, Trauma, Psychoanalysis (s. 391-400), Steven Groarke.

The Language of Drawings: A New Finding in Psychodynamic Work (s. 400-401), Jenny Stoke.

Lost in Transmission: Studies of Trauma Across Generations (s. 402-407), Cathy Caruth.

Are You My Mother? A Comic Drama (s. 407-411), Madelon Sprengnether.

CİLT 95, SAYI 3, S. 413-611 (HAZİRAN 2014)*Editorial*

Editorial (s. 413-416), Dana Birksted-Breen.

Letter From

Letter From Montreal (s. 417-422), Cheryl R. Jacobson.

Psychoanalytic Theory and Technique

Orientations of psychotic activity in defensive pathological organizations (s. 423-440), Paul Williams.

Doubt in the psychoanalysis of a paedophile (s. 441-463), Donald Campbell.

Selecting a patient or initiating a psychoanalytic process? (s. 465-484), Penny Crick.

The analyst's anxieties in the first interview: Barriers against analytic presence (s. 485-503), Mette Møller.

Process-orientated psychoanalytic work in initial interviews and the importance of the opening scene (s. 505-523), Peter Wegner.

Jean-Bertrand Pontalis

J.-B. Pontalis, a thinker of psychoanalysis (s. 525-532), Edmundo Gómez Mango.

No, twice no: An attempt to define and dismantle the 'negative therapeutic reaction' (s. 533-551), J.-B. Pontalis.

The third place: On J.-B. Pontalis, 'No, twice no' (s. 553-562), Laurence Kahn.

On the excess of nothing: Discussion of J.-B. Pontalis, 'No, twice no' (s. 563-571), Catalina Bronstein.

Jean-Bertrand Pontalis 1924-2013 (s. 573-576), Edmundo Gómez Mango.

Letter to the Editor

On: The problem of dichotomies: Comment on Bohleber et al.'s (2013) article (s. 577-578), Lawrence D. Blum.

Film Essay

Y vos, sabes quien sos? [And you, do you know who you are?] (s. 579-585), Monica Horovitz.

Book and Journal Reviews

Creative Readings: Essays on Seminal Analytic Works (s. 587-592), Steven H. Cooper.
Clínica con la muerte [Near Death: Clinical Psychoanalytical Studies] (s. 592-595), A. C. Bisson.

La práctica de la psicoterapia relacional: El modelo interactivo en el campo del psicoanálisis [Relational Psychotherapy in Practice: The Interactive Model in the Field of Psychoanalysis] (s. 595-601), Neri Daurella.

L'Annuel de l'APF 2012: Le fil d'Oedipe (s. 601-605), Jean H. Guegan.

Freud avec les écrivains (s. 605-608), Guillermo Bodne.

Obituary

Eric Nuetzel 1950-2014 (s. 609), Lucy LaFarge and Dana Birksted-Breen.

Correction Note

Correction note (s. 611)

CILT 95, SAYI 4, S. 613-818 (AĞUSTOS 2014)

Psychoanalytic Theory and Technique

On 'the fear of death' as the primary anxiety: How and why Klein differs from Freud (s. 613-627), Rachel B. Blass.

The paternal function in Winnicott: The psychoanalytical frame (s. 629-640), Haydée Faimberg.

A mismatch of meaning and intentionality between analyst and analysand (s. 641-662), Jorge Luis Maldonado.

Freud's psychoanalysis: A moral cure (s. 663-675), Johan Eriksson.

Wisdom won from illness: The psychoanalytic grasp of human being (s. 677-693), Jonathan Lear.

The shame of existing: An extreme form of shame (s. 695-717), Robbert Wille.

History of Psychoanalysis

David Liberman's legacy (s. 719-738), Samuel Arbiser.

Education Section Papers

Projective identification and working through of the countertransference: A multiphase model (s. 739-756), Heinz Weiss.

Burial and resurgence of projective identification in French psychoanalysis (s. 757-769), Daniel Widlöcher.

Interdisciplinary Studies

On family secrets and -K (s. 771-789), Yariv Orgad.

Film Essay

Sifting through the sands of time: Mourning and melancholia revisited via the documentary *Nostalgia for the Light* (2011) (s. 791-799), Judith Edwards.

Book and Journal Reviews

The Therapeutic Situation in the 21st Century (s. 801-803), Aisha Abbasi.

Marion Milner: The Life (s. 803-807), Janet Sayers.

The Enigma of the Suicide Bomber: A Psychoanalytic Essay (s. 807-810), Paul Williams.

What is Psychoanalysis? 100 Years after Freud's Secret Committee (s. 810-815), Lawrence D. Blum.

Journeys to Foreign Selves: Asians and Asian Americans in a Global Era (s. 815-818), Andrea R. Jain.

CİLT 95, SAYI 5, S. 819-1050 (EKİM 2014)*Psychoanalytic Theory and Technique*

Freudian modalities of disbelief (s. 819-841), Nicolas Guérin, Marie Lenormand and Jean-Jacques Rassial.

Affect regulation: Holding, containing and mirroring (s. 843-864), Signe Holm Pedersen, Stig Poulsen and Susanne Lunn.

An overview of the treatment of severe narcissistic pathology (s. 865-888), Otto F. Kernberg.

History of Psychoanalysis

Bion's *Notes on memory and desire* – its initial clinical reception in the United States: A note on archival material (s. 889-910), Joseph Aguayo.

Contemporary Conversations

On remembering: The notion of *memory without recollection* (s. 911-936), César Botella.

Plea for the unity of the Freudian theory of memory (s. 937-950), Udo Hock.

Dreaming the other's past: Why remembering may still be relevant to psychoanalytic therapy, at least in some traditions (s. 951-963), Tilmann Habermas.

The work of remembering and the revival of the psychoanalytic method (s. 965-972), Dominique Scarfone.

Letters to the Editor

On: From Psychical Treatment to psychoanalysis (s. 1007-1008), Henry Zvi Lothane.

On: Letter from Turin (s. 1009-1010), Paolo Migone.

Film Essay

Debt, shame and violence in adolescence: Reactions to the absent father in the film *Bullet Boy* (s. 1011-1020), Donald Campbell.

Book and Journal Reviews

Psychoanalysen mit traumatisierten Patienten Trennung, Krankheit, Gewalt (s. 1021-1025), Sverre Varvin.
Psychic Reality in Context: Perspectives on Psychoanalysis, Personal History and Trauma (s. 1025-1029), Léon Wurmser.
Imagination from Fantasy to Delusion (s. 1029-1035), Vera J. Camden.
Rescuing Psychoanalysis from Freud and Other Essays in Re-vision (s. 1035-1038), Salman Akhtar.
Matters of Life and Death: Psychoanalytic Reflections (s. 1039-1041), Paul Schwaber.
La France et Freud, Vol. 1: 1946-1953 Une pénible renaissance [A difficult rebirth] et Vol. 2: 1954-1964 D'une scission à l'autre [From one split to another] (s. 1041-1045), Nicolas Gougoulis.
Bion and Being: Passion and the Creative Mind (s. 1045-1050), Lawrence J. Brown.

CILT 95, SAYI 6, S. 1051-1370 (ARALIK 2014)

Contributors for 2015, (s. 1051-1052)

Letter From

Letter From Buenos Aires ('here and now') (s. 1053-1058), Gustavo Jaras.

Psychoanalytic Theory and Technique
Bion and the sublime: The origins of an aesthetic paradigm (s. 1059-1086), Giuseppe Civitarese.
Mourning the dead, mourning the disappeared: The enigma of the absent-presence(s. 1087-1107), Cecilia Taiana.
The hysterical organization (s. 1109-1129), Florent Poupart.

Clinical Communications

External and internal reality: The impact of the current socio-economic crisis on the analytic dyad (s. 1131-1153), Anna Christopoulos.

History of Psychoanalysis

Silvano Arieti's novel *The Parnas: A scene from the Holocaust* (s. 1155-1181), David Meghnagi.
Anna Freud and the Holocaust: Mourning and survival guilt (s. 1183-1210), John J. Hartman.

Research

Psychoanalytic training experience and postgraduate professional development: A survey of six decades of graduate analysts (s. 1211-1233), Jorge Schneider, Douglas Wilkerson, Brenda Solomon, Caryl Perlman, Denise Duval Tsioles, Dennis Shelby, Molly Witten and Leo Sadow.

Interdisciplinary Studies

Under the mirror of the sleeping water: Poussin's Narcissus (s. 1235-1264), Adele Tutter.

Psychoanalytic Contraversies

Introduction to "How and why unconscious phantasy and transference are the defining features of psychoanalytic practice" (s. e1-e7), Rachel B. Blass.

How and why unconscious phantasy and transference are the defining features of psychoanalytic practice (s. 1265-1278), Lucy LaFarge.

Comments on Lucy LaFarge's paper *How and why unconscious phantasy and transference are the defining features of psychoanalytic practice* (s. 1279-1281), Michael Feldman.

A response to LaFarge (s. 1283-1297), Donnel B. Stern.

LaFarge's rejoinder to Michael Feldman and Donnel B. Stern (s. 1299-1304), Lucy LaFarge.

Film Essay

Trauma and sympathy in *Buck* (s. 1305-1320), Jason A. Wheeler Vega.

Book and Journal Reviews

Metaphor and Fields: Common Ground, Common Language, and the Future of Psychoanalysis (s. 1321-1326), Anna Arago.

The Lives of Erich Fromm: Love's Prophet (s. 1326-1330), Daria Colombo.

The otherness of Lacan, fifty years après the coup, an essay on: Fundamentals of Psychoanalytic Technique: A Lacanian Approach for Practitioners (s. 1330-1347), Alfred Margulies.

Prendersi cura. Sul senso dell'esperienza psicoanalitica [Taking Care: On the Meaning of Psychoanalytic Experience] (s. 1348-1355), Giuseppe Civitarese.

La Clinique psychanalytique contemporaine d'André Green [André Green's Contemporary Psychoanalytic Clinical Practice] (s. 1356-1360), Robert Mancini.

The Pursuit of the Nazi Mind: Hitler, Hess and the Analysts (s. 1360-1366), Anne Patterson.

Author Index

Author index, Volume 95 (2014) (s. 1367)

Keyword Index

Keyword Index Volume 95 (2014) (s. 1369-1370)

Özel Adlar Dizini

- Abram, J. 163
Afifi, W. A. 200
Agamben, G. 225
Ahrbeck, B. 129, 153
Aisenstein, M. 35, 41
Akhtar, S. 41, 44, 121, 122, 252
Angold, A. 153
Argelander, H. 26, 28, 30, 41
Arizmendi, T. 51, 66
Arlow, J. 86, 100, 102, 122
Arnold, L. 154
Aslan, C. M. 223, 131, 240
- Bachrach, H. M. 2, 20
Banaschewski, T. 128, 153
Baranger, M. 99-101, 120, 122
Baranger, W. 99-101, 116, 122
Basile, R. 16, 20
Baxter, L. A. 200, 214
Becker, E. 121, 122
Becker, K. 128, 153
Benjamin, J. 191, 201, 214
Berger, M. 129, 153
Berger, R. 193, 214
Bernardi, R. 116, 122
Bick, E. 132, 153
Bion, W. R. 5, 7, 20, 29, 37, 41, 51, 66,
103, 120, 122, 123, 131, 136-138,
141, 151-153, 158, 174, 176, 188,
193, 194, 196-203, 206-209, 213,
214, 251, 252
Birksted-Breen, D. 67, 70, 74, 191, 249,
250
Bleger, L. 67
Bleger, J. 45-50, 54, 62-67, 121, 123, 179,
181, 183, 186-192
Bohm, L. C. 22
Bokanowski, T. 240, 241
Bollas, C. 60, 66
Bolognini, S. 7, 20, 29, 31, 41
Bornstein, M. 4, 20
- Bovensiepen, G. 129, 153
Braun, J. 218, 223, 238, 240
Brisch, K. H. 132, 153
Britton, R. 7, 8, 21, 33, 41, 58, 66, 200,
201, 214
Bronstein, C. 47, 49, 50, 61, 66, 249
Brown, L. J. 194, 197, 213, 214, 252
Burka, J. B. 50, 66
Busch, F. 46, 67
Bürgin, D. 129, 153
- Caligor, E. 3, 21
Canetti, E. 121, 123
Cassorla, R. M. S. 118, 123, 247
Chasseguet-Smirgel, J. 17, 18, 21, 50, 63,
67, 82, 85, 91, 100, 103, 123
Cherry, S. 8, 21
Christakis, D. A. 128, 153
Civitarese, G. 49, 67, 252, 253
Crick, P. 2, 3, 20-22, 249
Critchley, S. 225, 240
Coen, S. 100, 123
Coghill, D. 153
Connors, C. K. 129, 153
Conway, F. 133, 153, 155
Curtis, R. C. 22
- Danckwardt, J. F. 27, 29, 31, 36, 37, 39,
42
Danesi, M. 202, 205, 214
Danon-Boileau, H. 71, 72, 74
Dantlgraber, J. 12, 21, 29, 35, 42, 44
Davies, C. 50, 67, 226, 240
Davis, M. 177, 192
Dedieu-Langlade, G. 71, 74
De Leon de Bernardi, B. 116, 122
De Masi, F. 121, 153, 120, 154
De M'Uzan, M. 93, 165, 176
Denis, P. 64, 67, 247, 253
De Toffoli, C. 50, 67
DiGiuseppe, D. L. 153

- Donnet, J. L. 46, 67
Dorey, R. 83
Doswald-Beck, L. 224, 240
Doyle, A. E. 154
Döpfner, M. 129, 154
Du Bois, R. 129, 153
Eagle, M. N. 67
Eckstaedt, A. 27, 42
Ehrlich, L. T. 3, 11, 21
Eigen, M. 199, 214
Eiguer, A. 83, 101, 103, 123
Epstein, J. N. 153
Erle, J. B. 2, 21
Etchegoyen, H. 102, 123
Faimberg H. 115, 123, 165, 176, 180, 181, 184, 186, 191, 250
Fairbairn, W. R. D. 158, 173, 174, 176, 177
Faraone, S. V. 128, 154, 155
Fenichel, O. 221, 240
Ferro, A. 49, 61, 67
Fischmann, F. 129, 154
Fischmann, T. 155
Flanders, S. 67, 191
Fliess, R. 27, 37, 42
Franke, B. 153
Freda, M. F. 205, 210, 215
Freud, S. 17-22, 27-30, 36, 40-44, 82, 88, 92, 97, 100, 102, 123, 124, 158, 165, 166, 179, 179, 180-183, 188, 203, 208, 214, 217-232, 235-241, 247, 251-253
Fricke, B. 129, 133, 155
Frisch, S. 16, 21
Fonagy, P. 15, 19, 21, 49, 67, 132, 154
Foulkes, S. H. 196, 214
Gaddini, E. 37, 42
Gaddini, R. 163, 176
Gallese, V. 49, 67
Gattig, E. 42
Gay, P. 18, 21
Gensler, D. 128, 129, 154
Gerson, B. 66
Gillespie, W. 100, 123
Gilmore, K. 130, 134, 154
Glasser, M. 100, 123
Glocer Fiorini, L. 240, 241
Glover, E. 91, 100, 123
Goldberg, L. 50, 67
Golish, T. D. 200, 214
Green, A. 131, 154, 155
Green, J. 163, 176, 211, 214, 253
Greenacre, P. 82, 85, 93
Grinberg, L. 118, 123
Grossman, L. 100, 123
Grotstein, J. S. 197, 199, 214
Guerrero, L. K. 214
Günter, M. 128, 132, 136, 140, 154, 156, 247
Hay, D. A. 155
Häußler, G. 154
Heimann, P. 31, 32, 42, 67
Heinemann, E. 41, 122, 132, 133, 154
Heller-Roazen, D. 240
Henckaerts, J. M. 224, 240
Henseler, H. 30, 44
Hinshelwood, R. 47, 67
Hjern, A. 128, 154
Holquist, M. 202, 214
Holtmann, N. 153
Hopf, H. 129, 133, 153, 154
Iacoboni, M. 49, 67
Isaacs-Elmhirst, S. 50, 67
Jacques, E. 121, 123
Jensen, P. 129, 154
Jimenez, J. P. 101, 103, 123
Johnson, M. 49, 67
Jones, B. 135, 154
Joseph, B. 124
Kantrowitz, J. L. 3, 21
Kernberg, O. F. 31, 42, 100, 122, 124, 251
Khan, M. 100, 124

- Kind, J. 29, 42
 Klaric, J. 153
 Klein, M. 60, 63, 67, 74, 100, 102, 104, 158, 172, 186, 232, 250
 Koch, I. 132, 134, 154
 Kojeve, A. 194, 215
 Lacan, J. 79, 180, 187, 228, 240, 253
 Laezer, K. L. 155
 LaFarge, L. 198, 199, 214, 250, 253
 Lagache, D. 220, 240
 Lakoff, G. 49, 67
 Langs, R. 45, 67, 121, 122, 124
 Laplanche, J. 165, 176, 217, 218, 221, 227-241
 La Rochefoucauld, F. 122, 124
 Laucht, M. 153
 Lecours, S. 54, 67
 Lehmkuhl, G. 129, 154
 Leigh, M. 23, 193, 202, 203, 214
 Lemma, A. 54, 67, 248
 Lependorf, S. 86, 97
 Levinas, E. 226, 241
 Levine, H. B. 2, 21
 Levy, F. 128, 155
 Leuzinger-Bohleber, M. 129-131, 154, 155
 Lewkowicz, S. 240, 241
 Lindblad, F. 154
 Lipson, C. T. 221, 222, 241
 Loch, W. 29, 31-36, 42, 43
 Loewald, H. 158, 177, 176
 Lombardi, R. 49-51, 61, 67, 206, 214
 Lopez-Corvo, R. E. 197, 214
 Lothane, Z. 151, 155, 251
 Mannoni, M. 203, 214
 March, J. S. 153
 Matte Blanco, I. 204, 205, 214, 252
 McCarthy, C. A. 153
 McDougall, J. 103, 124, 151, 155, 165, 176
 McStephen, M. 155
 McWilliams, N. 86, 97
 Meltzer, D. 102, 124
 Michael, D. 241
 Mick, E. 155
 Migden, S. 134, 155
 Migone, P. 67, 251
 Mitchell, S. A. 196, 204, 215
 Molitor, G. 153
 Money-Kyrle, R. 120, 121, 124
 Neuman, Y. 196, 199, 203, 204, 213, 215
 Neyraut, M. 34, 43
 Nicholson-Smith, D. 176, 240
 Ogden, T. H. 11, 21, 49, 52, 54, 68, 101, 104, 124, 158, 166, 173, 176, 177, 194, 195, 200, 201, 206, 209, 213, 215, 248
 Orford, E. 134, 155
 Ortega y Gasset, J. 208, 211, 215
 Oster, M. 153
 Paniagua, C. 106, 122, 124
 Parsons, M. 11, 21, 46, 68, 100, 103, 124
 Pasche, F. 79, 82
 Paul, M. 193, 214
 Peirce, C. S. 196, 215
 Pelento, M. L. 218, 223, 224, 232, 233, 238, 241
 Perlis, R. H. 154
 Pfenning-Meerkoetter, N. 173
 Pines, D. 64, 68
 Pola, M. 50, 51, 67
 Pontalis, J. -B. 165, 176, 221, 235, 240, 249
 Quinodoz, D. 69, 74, 76, 248, 249
 Quinodoz, J. M. 221, 241, 249
 Racalbutto, A. 4, 21
 Racamier, P. 79-97, 248
 Reed, G. 101, 102, 124, 247
 Reith, B. 2, 5, 20-22, 28, 36, 42-44
 Renik, O. 102, 124, 136
 Rey, H. 50, 68
 Riviere, J. 67
 Rhode, M. 50, 68

- Roose, S. P. 21, 247
Rosenfeld, H. 31, 43, 49, 68, 102, 124
Rothstein, A. 10-12, 22
- Sabaddini, A. 203, 215
Salomonsson, B. 136, 151, 155
Salvatore, S. 205, 210, 215
Sanchez-Medina, A. 103, 124
Sandler, J. 15, 16, 18, 22, 33, 43
Sapanski, L. 155
Scarfone, D. 227, 228, 241, 269
Schafer, R. 198, 215
Scherag, S. 153
Schmidt, M. H. 153
Schneider, J. A. 199, 200, 215
Schubart, W. 28, 43
Searles, H. F. 121, 124, 158, 177
Segal, H. 70, 74, 121, 124, 131
Seitler, B. N. 129, 137, 155
Sklar, J. 26, 43, 98, 248
Smith, A. K. 128, 155
Smith, H. 106, 125
Staufenberg, A. 155
Streeck-Fischer, A. 133, 155
Steck, B. 129, 153
Stein, R. 101, 103, 125
Steiner, J. 41, 54, 58, 66, 68, 102, 125, 200, 201, 214
Sterba, R. 26, 43
Stephanos, S. 25, 43
Stern, D. 131, 155
Still, G. F. 128, 155
Straten, A. 132, 154
Stoller, R. J. 100, 125
Stolorow, R. 121, 125
Stone, L. 30, 43
- Sugarman, A. 131, 155
Swanson, J. 154
Szymanski, K. 133, 153, 155
- Tannock, R. 128, 155
Target, M. 49, 67, 132, 154
Timini, S. 130, 156
Tintner, J. 68
Treurniet, N. 35, 43
Tuch, R. 100, 125
Tuckett, D. 12, 16, 19, 22
- Waldhorn, H. F. 2, 22
Waldman, I. 155
Walsh, D. 203, 215
Wegner, P. 26, 29, 30, 33, 36, 40, 42-44, 249
Weitoft, G. R. 154
Wells, K. C. 153
Widener, A. J. 132, 156
Wille, R. S. 20-22
Willock, B. 15, 19, 22
Wininger, L. 21
Winnicott D. W. 9, 10, 22, 45, 68, 73, 76, 120, 125, 131, 157-177, 180-192, 248, 250
Wolff, A. 155
Wood, C. 155
Wrye, H. K. 51, 62, 68
- Zabarenko, L. 128, 156
Zanardi, C. 50, 68
Zimmer, R. 102, 125
Zimmermann, F. G. 153
Zwettler-Otte, S. 18, 22

Kavramlar Dizini

α -öğeleri 131, 135, 141
açılış sahnesi 23, 24, 26, 29-31
adsız dehşet 120
ağ iletişimi 205
aile bastiyonu 118
akış 27, 31, 107
analitik çerçeve 1, 9, 45, 46, 49, 50, 60, 65, 187
analist odaklı yorum 54
arkaik ölüm kaygısı 100, 101, 115, 117, 119-121
aşırı değer yüklenmiş fikir 7, 8, 58, 200, 201
ayna evresi 180

 β -öğeleri 131, 135, 137, 141
baba işlevi 179-191
bağlama tabi akış 201
bağların sapkınca kopartılması 96
bağımlı bağlanmalar 174
bastiyon 100-104, 113, 115-122
baştan çıkarma 61, 85, 103, 107, 112, 217, 227, 228
beden-kendiliği 61
bedensel ruh hali 51
benliğin terapötik çözülmesi 26
benlik
işlevi 11, 134, 136, 163
kendilik 33, 40
ben-olmayan 187-190, 196
birikerek çoğalan açılış sahnesi 29
billurlaşma 99, 116, 119, 121, 122
birim kendilik 161
birincil eşcinsellik 64
boş ilişki 25
bölünme 48, 81, 102, 117, 221-223, 231, 236
bölünmüş yorum 54
bütünlük 78, 166, 168, 187, 198

canlandırılan yüzey 106

cisimleşmiş çerçeve 45-47, 55, 60
cisimleşmiş düşlemler 47, 50
coşkusallık fırtına 29, 151

çalışılabilir yüzey 106
"çeviri" 230
çiftedeğerli 5-11, 17-29, 104, 217-222, 235-238
çocuksu düzenleniş 30, 31
çöküş korkusu 157-174, 180

değerlendirme 1-10, 19, 29, 47, 72, 75, 84, 88, 89, 127, 134, 150, 152, 183, 213, 243
değilleme 32, 130, 201, 208
depresyon 82, 83, 85, 93, 96, 104, 105, 120, 131, 152, 170, 217, 218, 221
dışbükey tutum 7
dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu 127, 128, 130-135, 141, 150, 152
diyalektik spiral 116
durumsal bilgi 28
duygulanım 5, 29, 33, 51, 64, 87, 94, 127, 128, 132, 134-142, 147, 149-152, 221
düzenleme 127, 134
işleme 127, 128, 135, 139, 141, 149, 150
duyum ağırlıklı deneyim 49
duyusalılık 47, 61, 64
duyusal kabul 51
düşlem kıtlığı 89
düşlemsel
aktarım 72
yaş 69, 70, 75
düşünce
bozukluğu 95, 127, 128, 134, 136, 137
sapkınlığı 79, 81, 93-97, 102-114
düşünilemeyen kaygılar 120

egzopatik 84

- emeklilik yaşı (psikanalistin) 69-73, 75, 77, 78
- empatik 82, 84
- engellenmişlik 30, 182, 184
- ensest 79, 181, 184, 185
- erojen fetişizm 81
- eşzamanlılık, eşzamanlama 23, 36, 38, 65, 102, 133, 230, 235
- falloid
 - kadın 84
 - özne 84
- faidaaraçsal nesne 90
- fetişizm 80, 81, 91, 92, 102
- geçmiş anımsama 165
- geleceği öngörme 165
- genel karşıtık 34
- gerçek yaş 69, 70, 75
- gerçeklik sınaması 220-224
- gizemli
 - gösteren 227, 230
 - mesaj 217, 228, 230
 - yas
- gizli ittifaka sevk etme 99-103, 119
- gliskro-karik konum 47, 63
- haberdar ihmal 167
- hakikat üreten alan 199, 201
- hasta odaklı yorum 54
- hayalleme yetisi 70
- hayalet dünya 48, 65
- henüz olma hali 181
- içbükey tutum 7
- içe
 - atma 198, 221-223
 - katma 221, 222, 235
 - sokum 228, 229, 231, 237
 - boş im 201
- içsel yabancı cisim 229
- iki kişi psikolojisi 31, 32
- iki kişilik psikoloji 3
- ikinci bakış 100, 101, 119
- ilk
 - görüşme 1-21, 23-43, 53
 - sahne 228
- ilkel ıstırap 53, 162-169
- imlenen 35, 120, 195, 198, 206, 213
- imleyen 195-198, 205, 206
- infans 227, 230
- inkâr 13, 17, 19, 70-72, 78, 81-84, 87, 91, 102, 103, 106, 117, 118, 130, 221, 224, 225, 231, 240
- insan haline gelme 190
- intervizyon 73, 76, 77
- işlemsel düşünce 93, 94
- itibarsızlaştırma 89, 90, 94
- kapsanma ve kabul görme 199, 201
- kapsül içine alma 120, 121
- karşı
 - bilgi 199
 - düşünce 96
 - yatırım 236
- kaybolan/kaybolmuş/kayıp (kişi) 223-240
- kaynaşma düşlemleri 104
- kendilik
 - deneyimi 28, 33, 199, 222
 - düzenlenmesi/öz düzenleme 130
 - görüngüleri 163
 - örgütlenmesi 37, 38, 168
- kendini
 - anlama 25
 - gözlemleme 18, 33, 119
 - yansılaman 202, 205
- ketlenme 135, 173, 184
- linik intervizyon seminerleri 73, 76, 77
- kolaylaştırıcı çevre 162, 163, 167, 169
- konudan kaçınma 200
- kör nokta 46, 114, 121
- kronolojik yaş 69
- kümeleşen çekirdek 48, 54
- libidinal yatırım 220, 222
- libido nitelikli nesne 33, 86, 91, 237
- mazoşist razı geliş 92
- melankoli 158, 217-223, 235-240
- merkez-dışı konum 24, 33

- meta-benlik 46, 48, 65
 mitomani 91,94
 muğlak çekirdek 48
- narsisist
 depresyon 96
 sapkınlık 79-97
 savunma 83, 127, 128, 137, 139
 özdeşleşme 222, 235
- nesne
 bağışıklığı 90
 kaybı 35, 127, 133, 220-222, 237
 -olmayan nesne 91, 92
 yatırımı 91, 92, 221, 222, 237, 238
- normal yas süreci 222, 228, 231, 235, 238
- olmayan varlık 217
 olumsuz kapasite 7
 oedipus kümelmesi 33
- “ölüm karşıtı” anlaşma 100, 101, 117,
 118, 120, 219
 ölüm kaygısı 99-101, 114, 116, 117, 119-
 122
- ön görüngüler 26
 öngörüme 1-15, 17, 19, 27
 örüntü 12, 34, 35, 102, 134, 194, 196-
 201, 209, 213
 öz-etkililik 23, 37, 38
 özdeşleşim 19, 29, 34, 88, 91-93, 103,
 105, 118, 132, 136, 149, 150, 152,
 195, 206, 207, 209, 222, 236
 özdeşleşme 19, 20, 61, 64, 119, 221-223,
 235, 236, 238
- özel
 karşıaktarım 34
 yas süreçleri 217, 218, 223, 230, 238
 özellik atfetme 205-207
- öznel
 endikasyon 24, 29
 zaman 70
- özyansımali olmayan 195
 öteki 6, 26, 29, 31, 61, 78, 89, 102, 103,
 160, 179, 189, 190, 191, 194-196,
 198, 200, 201, 207, 209, 211, 213,
 218-223, 226-230, 232, 237-240
- panoramik bilgi 24, 28-30
 paranoya 64, 88, 94
 paylaşılan düşünme 116, 118
- psikanalitik
 çerçeve 45, 180-182, 185, 186
 durum 47, 187
 kimlik 2
- psikopati 82
 psikosomatik gizli anlaşma 163
- psikotik
 çekirdek 236
 zulmedici kuşatma 231
- psikoz 12, 81-83, 85, 92, 93, 102, 136,
 150, 157, 162, 164, 166, 167
- ruhsal
 hakikat 94
 zamansallık 180, 181
- sapkın aktarım-karşıaktarım 100, 102,
 103, 104-107, 107
 canlandırması 100
- sapkın
 anlaşma 117, 119
 canlandırma 99, 117, 119
 düşlemler 102, 104, 107, 108-110,
 113
 düşünce 79, 81, 93-96
 düşünme biçimi 103
 ilişkilenme 99-109, 112, 115, 117,
 119-121
 karakter 99-107, 112, 115, 120, 121
 örgütlenme 83, 116
- sapkınlık çekirdekleri 85
 seçilmiş olgu 200, 201
- sembiyotik
 aktarım 45, 46
 bağ 47, 48, 56, 57, 59, 61, 63
- semyotik
 kontur 211, 212
 matris 196, 197, 199, 202, 204
- sen-nesne 33
 serbest dalgalanan

- dikkat 27, 33, 34, 46
içgözlem 24, 33, 34, 40
tepkisellik 33
- sır, sır tutma 194, 195, 200-203, 213
simgeleştirme 51, 62, 127, 131, 141, 152, 195, 230, 231
simetrinin sağlanması 205, 206
somatik karşıtaram 45, 47, 48, 50, 51, 60, 61, 66
sonlandırma tarihi 71, 72
sonsuzluk anları 78
sözce 205, 208-212
suç ortağı 99-104, 112, 116-119
ortaklığı 100-104, 117, 120-122
süreç-olmayan 47, 187
- şey-olmayan 208
- tabu 15, 53, 149, 217, 219
tam simetrinin sağlanması 205, 206
temel antropolojik durum 228
temsil modeli 32
tek kişilik psikoloji 3, 19, 27
tepkisellik 33, 65
totem 217, 219
törenselleştirme 187
- üçgenleşme 127, 128, 132, 133
ülküleştirme 2, 15-19, 226, 234
üstbenlik 15, 19, 28, 73, 74, 85, 88, 223, 231
- vicdan 28, 88, 223, 230
- yansıma 7, 9, 15, 17, 18, 50, 51, 61, 94, 103, 105, 115, 116, 118-122, 136, 152, 160, 187, 195, 206, 207, 209, 213, 219-222, 236
yaratıcı düşünce 94
yardımcı
benlik işlevleri 163
deneyim 196, 208
yas 217, 218, 221, 226, 233-239
yer değiştirme 220
yeterlik 8, 19, 75, 76
yineleme zorlantısı 187
yokluk 211, 228, 230, 237, 238
- zihinselleştirme 120, 131, 133, 135, 137, 141
zorla kaybedilme 224

PSİKE İSTANBUL PSİKANALİZ KİTAPLIĞI SERİSİNDEN ÇIKAN KİTAPLAR

KONFERANSLAR

- 1** *Bir Düşünce Bir Usta*
Nilüfer Erdem (der.)
ISBN 978-605-399-172-4
- 2** *Düşler, Düşlemler ve Masallar*
Nilgün Taşkıntuna, Yeşim Korkut (der.)
ISBN 978-605-399-223-3
- 3** *Sinema ve Psikanaliz: Filmler ve Bilinçdışı*
Özden Terbaş (der.)
ISBN 978-605-399-265-3
- 4** *Baba İşlevi*
Işıl Ertüzün (der.)
ISBN 978-605-399-264-6
- 5** *Cinsellik, Cinsel Kimlik, Cinsiyet*
Deniz Arduman (der.)
ISBN 978-605-399-310-0
- 6** *Kardeşi Anla(t)mak*
Nesli Keskinöz Bilen (der.)
ISBN 978-605-399-366-7
- 7** *Sinema ve Psikanaliz 2: Kayıp ve Zaman*
Özden Terbaş (der.)
ISBN 978-605-399-379-7

ŞİMDİ VE BURADA

- 1** *Divanda Kılıç Dövüşü*
Vamık D. Volkan
ISBN 978-605-399-174-8
- 2** *Kendilikten Kaçış: Sınırları Yıkarak ve Birliğe Duyulan Açlık*
Ilany Kogan
ISBN 978-605-399-181-6
- 3** *Tefekkür Yakınlıkları*
Chris Joannidis
ISBN 978-605-399-272-1
- 4** *Utanç ve Haset: Görünüm Kaygısı ve Kem Göz*
Benjamin Kilborne
ISBN 978-605-399-346-9
- 5** *Bir Yazma Ketlenmesi ve Saldırganlığın Yüceltilmesi Analizi*
Maurice Apprey
ISBN 978-605-399-367-4

ULUSLARARASI PSİKANALİZ YILLIKLARI

- 1** *Psikanaliz Eğitimi ve Sonrası - Uluslararası Psikanaliz Yıllığı 2015*
ISBN 978-605-399-405-3

- 1- İlk Görüşmede Analistin Kaygıları: Analitik Duruşa Karşı Engeller **Mette Møller**
- 2- İlk Görüşmelerdeki Süreç Yönelimli Psikanaliz Çalışması ve Açılış Sahnesinin Önemi **Peter Wegner**
- 3- Analistin Bedeni ve Psikanalitik Çerçeve: Cisimleşmiş Çerçeve ve Sembiyotik Aktarım Üstüne Düşünceler **Alessandra Lemma**
- 4- Editöre Mektup: Psikanalist Hangi Yaşta Emekli Olmalı? **Danielle Quinodoz**
- 5- Editöre Mektup: Danielle Quinodoz'ya Yanıt **Joseph Schachter**
- 6- Editöre Mektup: Joseph Schachter'in Yorumlarına Yanıt **Danielle Quinodoz**
- 7- Paul-Claude Racamier'nin "Narsisist Sapkınlık Üzerine" Adlı Makalesine Giriş **Paul Denis**
- 8- Narsisist Sapkınlık Üzerine **Paul-Claude Racamier**
- 9- Sapkın İlişkilende Gizli İttifaka Sevk Etme: Ölüm Kaygısını Kamufle Eden Sapkın Canlandırma ve Bastıyonlar **Jaime P. Nos**
- 10- Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB): Bir Duygulanım İşleme ve Düşünce Bozukluğu mu? **Michael Günter**
- 11- Çöküş Korkusu ve Yaşanmamış Hayat **Thomas H. Ogden**
- 12- Winnicott'ta Baba İşlevi: Psikanalitik Çerçeve **Haydée Fajmberg**
- 13- Aile Sırları ve -K Üzerine **Yariv Orgad**
- 14- Ölenin Yasını Tutmak, Kaybolanın Yasını Tutmak: Namevcut Mevcudiyetin Gizemi **Cecilia Taiana**

ISBN: 978-605-399-405-3

www.bilgiyay.com

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI